

А. ГУРЖІЙ, Л. КАРТАШОВА, В. ЛАПІНСЬКИЙ

ІТ-ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ:

МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ,
ТЕХНОЛОГІЇ

**Навчальний
посібник**

Андрій ГУРЖІЙ, Любов КАРТАШОВА, Віталій ЛАПІНСЬКИЙ

**ІТ-ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНИХ МОВ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ,
ТЕХНОЛОГІЇ**

Навчальний посібник

Київ 2013

УДК 378.046.4: 378.048.2

ББК 74.58

Г95

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист 1/11–9659 від 07.06.2013)*

Рецензенти:

Дійсний член Національної академії педагогічних наук України,
академік-секретар відділення педагогіки і психології вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України,
доктор педагогічних наук, професор **Євтух М. Б.**

Завідувач кафедри комп'ютерної інженерії
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
доктор педагогічних наук, професор **Сергієнко В. П.**

Завідувачка кафедри інформаційних технологій
Київського національного лінгвістичного університету,
доктор педагогічних наук, професор **Коваль Т. І.**

Гуржій А. М., Карташова Л. А., Лапінський В. В.

Г95 ІТ-готовність вчителів іноземних мов: методологія, теорія,
технології: навчальний посібник. – К. : Інститут обдарованої дитини
2013. – 230с.
ISBN 978-966-2633-09-2

У навчальному посібнику виокремлено й обґрунтовано вимоги щодо складників кваліфікаційної характеристики сучасного вчителя іноземних мов, подано необхідні доповнення до професіограми й нормативно-оцінювальної характеристики сучасного вчителя іноземних мов. Відзначено особливості цілевизначення системи навчання інформаційних технологій учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України, зокрема її спрямованість на формування ІТ-готовності. Посібник призначено для викладачів, докторантів, аспірантів і студентів, які цікавляться проблемою навчання інформаційних технологій учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України.

ISBN 978-966-2633-09-2

УДК 378.046.4: 378.048.2

ББК 74.58

©Гуржій А. М., Карташова Л. А., Лапінський В. В., 2013

© Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІТ-ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ	11
1.1.Застосування інформаційних технологій навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах	12
1.2.Формування ІТ-готовності учителів іноземних мов як педагогічна проблема.....	42
1.3.Сучасний стан навчання інформаційних технологій учителів іноземних мов	52
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ІТ-ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ	79
2.1. Методологічні засади системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов.....	80
2.2. Модель системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов	112
2.3. Методичні рекомендації щодо впровадження системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов.....	137
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	156
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	161
ДОДАТКИ	189

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	–	вищий навчальний заклад
ВПНЗ	–	вищий педагогічний навчальний заклад
ЕЗНП	–	електронний засіб навчального призначення
ЕОР	–	електронний освітній ресурс
ЗНЗ	–	загальноосвітній навчальний заклад
ЗУН	–	знання, уміння, навички
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ІМ	–	іноземні мови
ІТ	–	інформаційні технології
НКК	–	навчальний комп'ютерний комплекс
НОМ	–	науково-освітня мережа
ПК	–	персональний комп'ютер
ПС	–	педагогічна система
СФІТГ	–	система формування інформаційно-технологічної готовності
ТЗН	–	технічні засоби навчання

ВСТУП

Розвиток науки і техніки нині забезпечує не лише формування відповідного технологічного й інформаційного середовища, але й впливає на взаємодію особистостей між собою і з навколишнім світом, а також визначає можливості виявлення кожним суб'єктом соціуму своїх здатностей. Інформаційні технології (ІТ) як найбільш наукоємна галузь діяльності людини перетворюються на один із найважливіших чинників розвитку суспільства.

Фундатор ІТ в Україні й колишньому Радянському Союзі В. М. Глушков у 1969 році прогнозував, що: "У майбутньому можливим стане створення такої інформаційної мережі, завдяки якій індивідуальні користувачі отримають доступ до величезних інформаційних багатств, накопичених людством за століття. Достатньо буде кожній сім'ї абонувати пульт, з'єднаний з електронно-обчислювальною машиною (ЕОМ) обчислювального центру. Будь-яка довідка інформаційного або енциклопедичного характеру може бути отримана, якщо запит надійшов до інформаційної системи.

Отже, підвищення загального культурно-освітнього рівня найменшого осередку держави, сім'ї, буде знаходитись у прямій залежності від використання інформаційної системи, яка ґрунтується на принципі використання ЕОМ з віддаленими пультами. Процес навчання може значно спроститися, але разом з тим і підвищиться коефіцієнт активності слухачів, вони матимуть можливість безпосередньо за допомогою пульта отримувати необхідні

консультації вдома, тощо"¹.

Аналіз нинішнього стану й тенденцій розвитку соціуму як цілісної системи надає можливість спрогнозувати подальший розвиток системи освіти, структура, компоненти та характер діяльності якої мають відповідати соціальним, науковим і технологічним цілям, умовам розвитку суспільства і потребам самої системи освіти. Дуже важливим складником процесу інформатизації суспільства є впровадження ІТ у систему освіти. Процес, спрямований на задоволення освітніх інформаційних потреб (організаційних, економічних, наукових, технічних, виробничих, управлінських і навчально-методичних) усіх учасників навчально-виховного процесу отримав назву "інформатизація освіти".

Останніми роками в Україні зроблено важливі кроки в забезпеченні загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) персональними комп'ютерами (ПК), впровадженні ІТ у навчально-виховний процес, формуванні нового відношення вчителів, викладачів вищих педагогічних навчальних закладів (ВПНЗ) і керівників начальних закладів до впровадження ІТ в освіту. Поява цифрових освітніх ресурсів (ЦОР) як складників інформатизації освіти забезпечує доступність знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учнів на основі індивідуалізації навчання, інтенсифікації навчально-виховного процесу тощо.

Об'єктивні, суспільно зумовлені, процеси переходу до інформаційного суспільства вимагають впровадження інноваційних способів викладання і навчання, які забезпечать конкурентоспроможність системи освіти України. Накопичений у процесі інформатизації освіти практичний досвід і результати спеціальних педагогічних досліджень показують, що використання ІТ в освіті позитивно позначається на результатах навчально-виховного процесу на всіх його рівнях.

У педагогічній діяльності систематичне і системне використання ІТ відкриває для суб'єктів навчання доступ до застосування сучасних технологій оволодіння знаннями. Завдяки можливостям, які забезпечуються впровадженням ІТ у навчально-виховний процес, система освіти може замінити авторитарну педагогіку гуманістичною, у якій створено можливості для

¹В. М. Глушков. Кибернетика и автоматизация творческих процессов. Слово лектора, ноябрь 1969 г.

враховування й розвивання індивідуальних особливостей розвитку кожної особи. Така педагогіка забезпечує суб'єкту навчання право на самобутність й унікальність. Утім, запровадження інноваційних форм навчання, використання ІТ мають бути виваженими, доцільними та підпорядкованими меті та змісту навчання і виховання.

Застосування ІТ у навчанні іноземних мов (ІМ) має свою специфіку, яка визначається, з одного боку, дуже високою ефективністю мультимедійних засобів навчання, а, з іншого, – труднощами освоєння вчителями-гуманітаріями засобів ІТ. Використання електронних засобів навчання на уроках іноземної мови забезпечує: уникнення одноманітності в роботі вчителя й учня на уроці, наочне подання об'єктів і процесів, використання відеосюжетів, можливість оперативного виявлення рівня навчальних досягнень учнів, диференціацію й індивідуалізацію навчання. Максимально можливе досягнення запланованих цілей навчання, розвиток (формування) ключових і предметних компетентностей суб'єктів навчання неможливе без оновлення методичних систем шляхом використання у навчально-виховному процесі сучасних ІТ.

Заохоченням учнів до оволодіння сучасними літературними скарбами народів світу може стати використання в навчально-виховному процесі Інтернету. Для цього вчителю ІМ варто активніше використовувати на уроках і в позаурочній діяльності матеріали, розміщені на відповідних ЦОР. Доступність для учнів найкращих зарубіжних творів, як в україномовних перекладах, так і мовою оригіналу, дозволяє активніше використовувати в процесі мову оригіналу літературного твору, який вивчається. Зазначене сприяє покращенню не лише мовної, а й літературної освіти школярів, зростання їхньої комунікативної компетентності. Використання Інтернет-ресурсів дає школярам змогу зекономити час на підготовку до занять, сприяє мотивації навчання. Застосування ІТ у навчанні іноземних мов є суттєвим резервом підвищення грамотності учнів, чому сприяє, зокрема, систематичне написання комп'ютерних диктантів (у навчанні мов), за допомогою яких індивідуалізується процес удосконалення правописних умінь і навичок та зростає його ефективність.

Особисті якості сучасного вчителя іноземних мов мають бути гармонійно пов'язані з професійними знаннями і здатностями, які

необхідно формувати в процесі навчання вчителя у вищому педагогічному навчальному закладі. Учителі ІМ, як і вчителі природничо-математичних предметів, мають уміти найповніше використовувати у навчанні ІТ як інструменти пізнання та ефективні засоби навчання.

Для успішного виконання своїх професійних функцій у вчителів має бути сформовано певний комплекс компетентностей. Відповідно до нормативних документів: "компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які є результатом навчання у вищому навчальному закладі за відповідною освітньою програмою та підставою для присвоєння кваліфікації"², "компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці"³.

Суттєвим складником професійної компетентності нині є інформаційно-комунікаційна (або інформаційно-технологічна) компетентність, яку нині відносять до ключових, надпредметних компетентностей, і яка є необхідним складником професійної компетентності сучасного фахівця будь-якої професії і засновується на сукупності знань, умінь і навичок у галузі інформаційних технологій, інфокомунікацій.

Використання ІТ сучасними вчителями іноземних мов у навчально-виховному процесі ЗНЗ, яке є необхідною частиною їх професійної діяльності, передбачає наявність у випускників ВПНЗ відповідного рівня знань, умінь та навичок у галузі ІТ (на яких вибудовуються інформаційно-комунікаційної компетентності, ІТ-компетентності), позитивного відношення до застосовування ІТ у навчально-виховному процесі, готовності до особистої участі в процесі інформатизації освіти.

За загальної сформованості знань й умінь, накопиченні певного досвіду практичного застосування ІТ у навчанні й відповідному

²Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.

³Державний стандарт повної загальної середньої освіти – Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти"

розробленні наукових основ їх упровадження в навчально-виховний процес, спостерігається суттєве відставання готовності вчителів іноземних мов до професійного використання ІТ, створення й підтримки сучасного навчально-виховного середовища.

Навіть ті випускники ВПНЗ і вчителі, що мають достатній рівень сформованості ІТ-компетентності, який виявляється як на побутовому рівні, так і у процесі самоосвітньої діяльності, не завжди готові використовувати ІТ у навчанні. Причинами такого явища є відсутність мотивації, досвіду, умінь і навичок вузькоспеціалізованого застосування ІТ, які не сформовані в процесі навчання у ВПНЗ або системі післядипломної педагогічної освіти, відсутність професійної готовності до зазначеного виду діяльності.

Результати проведених досліджень вказують на те, що в процесі навчання у ВПНЗ формування готовності учителів до діяльності в умовах інформатизації освіти, доцільного й ефективного використання ІТ нині здійснюється, здебільшого, не на належному рівні.

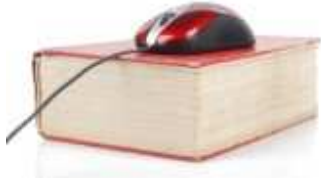
Останнім часом у розпорядженні ВПНЗ з'являються високошвидкісні засоби телекомунікації і сучасні комп'ютерні класи, апробовані методики навчання вчителів і бази педагогічного досвіду використання ІТ у ЗНЗ. Утім, дослідження, присвячені вивченню інформаційних процесів, їх ролі в розвитку освітньої галузі, нині не дають достатньо чіткого і повного уявлення про інноваційну, іноді – суперечливу, роль ІТ у навчанні вчителів іноземних мов.

Виникають суперечності між традиційною системою навчання вчителів іноземних мов і можливостями, які забезпечує застосування ІТ, необхідністю особистісно-орієнтованого розвитку студентів ВПНЗ і формалізованим підходом до організації навчання з використанням сучасних технічних засобів навчання.

Отже, вбачається необхідність системного підходу до формування складових навчання вчителів іноземних мов, які стосуються шляхів, методів та засобів набуття ними знань, умінь і практичних навичок, формування їх компетентностей у галузі ІТ. Йдеться не про вдосконалення окремих характеристик системи навчання ІТ вчителів, а про проблему розроблення й упровадження системи в цілому: цілей, змісту, методів, засобів, форм, технологій навчання, які ґрунтуються на інформаційно-технологічних засадах.

На необхідність системного підходу до розв'язання проблеми навчання вчителів, їх перепідготовки й підвищення рівня готовності до використання ІТ також однозначно вказує ринок праці, який останніми роками досить швидко змінюється.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІТ- ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Позитивний вплив упровадження ІТ у процес підготовки вчителів іноземних мов виявляється в тому, що у результаті задовольняються потреби:

- сучасного інформатизованого суспільства у висококваліфікованих учителях, здатних до ефективної діяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства;
- системи освіти в педагогах, підготовлених до застосування досягнень ІТ у професійній діяльності з метою підвищення якості навчання;
- викладачів і вчителів у впровадженні сучасних нових методів і форм навчання;
- учнів і студентів у здобутті якісних знань у галузі ІТ, реалізації особистого потенціалу і підготовці до майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного вчителя іноземних мов на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності. Оскільки ціллю навчання студентів у ВПНЗ є їх підготовка до кваліфікованого виконання професійних обов'язків, проектування навчально-виховного процесу ВПНЗ має бути зорієнтованим на формування в учителів професійної готовності,

зокрема – готовності до використання ІТ (ІТ-готовності) як необхідної передумови їхньої успішної професійної діяльності.

1.1. Застосування інформаційних технологій навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах

Нині ми є свідками формування нового типу суспільства, характер і зміст якого визначають як "постіндустріальне суспільство" (А. Белл), "технотронне" (З. Бжезінський), "інформаційне суспільство" (Йонедзі Масуда, А. Тофлер, М. Моїсеєв), "ноосферне суспільство" (В. І. Вернадський), "відкрите суспільство" (К. Поппер) тощо.

Як фундаментальну ознаку сучасного суспільства можна виокремити забезпечення можливості для різних суб'єктів (людини, групи людей) отримати інформацію з різних тематик у будь-який час. Акцентуючи увагу на понятті інформації, американський математик Норберт Вінер свого часу зауважив, що, на відміну від сировини, енергії, інформація має унікальні властивості: в міру використання її кількість не тільки не зменшується, а навпаки, її якість і важливість зростає.

Упровадженням ЕОМ, технічних засобів опрацювання й передавання інформації було закладено початок нового еволюційного процесу в розвитку суспільства, який тепер називається комп'ютеризацією.

В останні роки відбувається становлення нової науки, яка отримала назву "Computer Science" (комп'ютерна наука) у США й "Інформатика" у Європі. Спочатку термін "інформатика" стосувався тільки науки про отримання, передавання, збереження й опрацювання інформації. У педагогічному словнику подано таке його тлумачення: "Інформатика – галузь науки, що вивчає структуру та загальні властивості наукової інформації, а також питання, пов'язані з її збиранням, збереженням, пошуком, переробкою, перетворенням, розповсюдженням та використанням у різних сферах діяльності" [204, С. 234].

Останніми роками цей термін дедалі частіше замінюється більш змістовним терміном "інформаційні технології", який до української мови перейшов з англійської – ІТ (*англ. IT (ай-ті) information technology (technologies)*). Який означає, з одного боку: розроблення, проектування та виробництво комп'ютерів, периферійних пристроїв й елементної бази для них, мережного обладнання і програмного забезпечення, а, з іншого, – їх застосування у системах різного призначення з метою зберігання, перетворення, захисту, опрацювання, передавання й отримання інформації.

Терміни, які використовують для позначення посилань на технології, пов'язані зі збиранням, опрацюванням, зберіганням, розповсюдженням, відображенням та використанням, пересиланням і керуванням інформації знаходимо також і в тлумачному словнику – "інформаційні технології, ІТ, інформаційно-комунікаційні технології (*Information and Communication Technologies, ICT*)".⁴

Уточнюючи це, надто загальне, поняття, надалі пропонуємо його використовувати або у формі скорочення – ІТ (із вимовою – "ай-ті") або ж писати і вимовляти повністю:

- ІТ (ай-ті)-галузь – галузь опрацювання і передавання даних із застосуванням інформаційних технологій і відповідних технічних засобів;
- ІТ (ай-ті)-відділ – відділ комп'ютерного забезпечення, до якого входять ІТ(ай-ті)-спеціалісти, що надають ІТ (ай-ті)-послуги;
- ІТ (ай-ті)-спеціалісти – фахівці з комп'ютерної техніки і програмування (системні адміністратори, програмісти; спеціалісти з технічної підтримки, захисту інформаційних систем тощо), яких часто називають "комп'ютерщиками";
- ІТ (ай-ті)-послуги – розроблювання програмного забезпечення, консультування з питань інформатизації, опрацювання даних, технічне обслуговування офісної й електронно-обчислювальної техніки;
- ІТ (ай-ті)-фірма – підприємство, діяльність якого спеціалізується на інформаційних технологіях, тобто, отриманні, зберіганні та опрацюванні інформації, частіше так називають просто будь-яку

⁴Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. Вид. 1. – К. : Видавничий дім "СофтПрес", 2005 – 552 с.

комп'ютерну фірму, пов'язану з комп'ютерами, з обслуговуванням комп'ютерних систем тощо;

– ІТ (ай-ті)-конференція, ІТ-семінар, ІТ-форум (заходи, які стосуються комп'ютерної тематики: програмного й технічного забезпечення, інфомунікацій [145], комп'ютерного обладнання тощо).

Зрозуміло, що використання словосполучення "ІТ-технології" буде вважатися хибним, оскільки поняття "ІТ" вже означає "інформаційні технології".

У подальшому для позначення навчальних дисциплін, галузей діяльності, компетенції, компетентностей, грамотності, готовності, культури тощо, що відносяться до ІТ, пропонуємо використовувати додавання аббревіатури ІТ (ай-ті): ІТ(ай-ті)-дисципліна, ІТ(ай-ті)-галузь, ІТ(ай-ті)-компетенції, ІТ(ай-ті)-компетентності, ІТ(ай-ті)-грамотність, ІТ(ай-ті)-готовність, ІТ(ай-ті)-культура тощо.

Інформатизація процесу навчання ІМ

Процес, пов'язаний із значними змінами у розвитку суспільства, матеріальна і технологічна база якого ґрунтується на основі комп'ютерної техніки та ІТ називають *інформатизацією*. Результатом процесу інформатизації є забезпечення широкого доступу до джерел інформації і високий рівень автоматизації опрацювання інформації. Інше тлумачення, яке, на нашу думку, доповнює попереднє: інформатизація (*informatisation*) – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

В Україні ініціатива щодо започаткування і розвитку процесів інформатизації належить Національній академії наук України. Перші ідеї було висловлено академіком В. М. Глушковим ще у шістдесятих роках ХХ сторіччя. Інформаційне суспільство створюється й розвивається шляхом інформатизації різних галузей життєдіяльності людини, що створює якісно нові умови для суспільного й науково-технічного прогресу, науки, освіти та культури, удосконалення соціально-економічних взаємозв'язків, підвищення життєвого рівня, духовності й демократизації суспільного життя.

Процес інформатизації суспільства є необхідно закономірністю розвитку цивілізації, в останні десятиліття він поширюється на всі країни світової спільноти. Нині галузь ІТ можна вважати найбільшим сектором світової економіки. Перспективи розвитку економіки нашої держави пов'язуються з високотехнологічним виробництвом, телекомунікаціями та інформаційними технологіями – саме в цій галузі вона має величезний кадровий потенціал науковців і розробників. Дослідження дозволяють прогнозувати, що уже через кілька років промисловість ІТ стане найбільшим сектором бізнесу України, який значно випереджатиме інші⁵. В Україні "одним із пріоритетних напрямків інформатизації є освіта і наука. Роботи у цьому напрямку започатковані ще у 1986 р., коли в середніх школах України був уведений як обов'язковий курс інформатики. З 90-тих років здійснюється державна координація робіт з досліджень, розробок і використання інформаційних технологій в освіті" [224].

Убачається виключно важливим і актуальним комплексне дослідження різних аспектів процесу інформатизації суспільства, у тому числі, як однієї з фундаментальних проблем – інформатизації освіти. "Інформатизація освіти – це впорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських дій, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу. Інформатизація освіти передбачає широке й ефективне впровадження і застосування ІТ під час здійснення освітньої, наукової та управлінської функцій, притаманних освітній галузі" [203]. Перед сучасною освітою стоїть завдання адаптації учнів, студентів до життя в інформаційному суспільстві шляхом формування в навчально-виховному процесі відповідних компетентностей у галузі ІТ. Забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки молоді для діяльності в інформаційному суспільстві є однією з головних умов успішної реалізації Закону України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки", виконання постанов Указу президента України "Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій" [67, с. 18].

⁵Матеріали парламентських слухань "Створення в Україні сприятливих умов для розвитку індустрії програмного забезпечення" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish>.

У дослідженні інформатизації навчання ІМ з'ясовано, що цьому процесу сприяють як зовнішні чинники, які пов'язані з інформатизацією суспільства, так і внутрішні чинники, пов'язані із забезпеченням навчальних закладів сучасною комп'ютерною технікою і відповідним ЕЗНП, ухваленням державних і міждержавних програм інформатизації освіти, появою нових вимог до рівня знань учителів іноземних мов, їх компетентності в галузі ІТ і готовності до використання ІТ у професійній діяльності.

Сучасний учитель, у тому числі й учитель ІМ, зобов'язаний уміти використовувати ІТ у професійній діяльності, знаходити місце їх доцільному і своєчасному використанню. "Саме ця вимога часу дозволяє задати вектор інтеграції сучасних інформаційних технологій у систему освіти України, визначити вихідні вимоги до процесу інформатизації навчання, підготовки вчительських кадрів, змісту підручників, методик навчання, необхідного матеріально-технічного забезпечення, побудови інфраструктури, фінансового забезпечення тощо" [206].

В Україні завдання щодо інформатизації системи освіти і науки України визначені такими нормативно-правовими документами: Указом Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні", Законами України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні". На реалізацію окреслених завдань спрямовано прийняті відповідно до зазначених документів: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 р. № 905 "Про затвердження Комплексної програми забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін" на 2005–2011 рр. і Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153 "Про затвердження державної програми інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006–2010 рр.

Звернення до ідеї інформатизації освіти пов'язане з пріоритетними завданнями педагогічної і психологічних наук, які, за словами В. Г. Кременя, мають бути такими: методологічне, теоретичне та методичне забезпечення процесу розвитку та функціонування цілісної системи неперервної освіти в країні, зорієнтованої на

різнобічний розвиток особистості; залучення її до найвагоміших досягнень вітчизняної і світової науки та культури; утвердження в українському суспільстві ідеалів свободи, прав людини, добра, чесності, громадянськості, відповідальності, патріотизму, людської гідності, професіоналізму та технологічних досягнень⁶.

Слід зазначити, що тенденції інформатизації суспільства знаходять своє відображення у системах вищої освіти більшості країн. Нині вже 46 європейських країн, у тому числі й Україна, є учасниками Болонського процесу⁷ [284]. Цілями цього процесу визначено: полегшення переїзду громадян з метою подальшого навчання чи працевлаштування в Зоні європейської вищої освіти; зростання якості європейської вищої освіти; забезпечення подальшого розвитку Європи як стабільного, мирного, толерантного суспільства.

Вимоги до результатів навчання у закладах освіти, які беруть участь у Болонському процесі, обов'язково містять наявність у суб'єкта навчання ключових, надпредметних компетентностей для навчання протягом життя (*The Key Competences for Lifelong Learning*)⁸, серед яких виокремлено, за номерами три і чотири, "математичну компетентність і базові компетентності щодо науки й технологій" і "цифрову компетентність" (англ.: 3. *Mathematical competence and basic competences in science and technology*, 4. *Digital competence*, неофіційний переклад авторів).

У нашій державі, з метою забезпечення розвитку педагогічної науки, зумовленого змінами у системі і структурі загальної середньої освіти і необхідністю інтеграції національної педагогічної освіти в європейський освітній простір, МОНмолодьспорт України було затверджено Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір, де зазначається: "Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки вчителя нової генерації" [136].

⁶Доповідь президента НАПН України В. Г. Кременя Про діяльність АПН України у 2002-2007 рр. на Загальних звітно-виборних зборах 15 листопада 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apsu.org.ua/ua/news/InaOD>

⁷University of Bologna. European University Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.magna-charta.org/home.html>

⁸The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework is an annex of a Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning that was published in the Official Journal of the European Union on 30 December 2006/L394. (http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_394/l_39420061230en00100018.pdf).

Майбутнє висуває нові вимоги щодо ІТ-підготовленості вчителів, універсальності підготовки випускників ВПНЗ та їх адаптованості до ринку праці. Проте їх виконання стає можливим тільки за умов, що підготовка вчителів буде ґрунтуватися на особистісній зорієнтованості навчально-виховного процесу, його інформатизації, розумінні визначальної важливості освіти у забезпеченні постійного розвитку особистості.

Постановою Кабінету Міністрів України 13 квітня 2011 р. було прийнято державну цільову програму впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій на період до 2015 року "Сто відсотків". Програмою передбачається оснащення шкіл засобами ІТ, зокрема (рис. 1.1) [213] таке.

Рис. 1.1. Програма впровадження у навчально-виховний процес ЗНЗ інформаційно-комунікаційних технологій ("Сто відсотків")

1. Забезпечення засобами ІТ навчально-виховного процесу:
 - забезпечення 8 % шкіл серверним обладнанням і програмним забезпеченням – 105 млн. грн.;
 - створення, на базі шкільних методичних кабінетів, робочих місць для вільного доступу до електронних інформаційних ресурсів (19 учителів на один комп'ютер) – 76 млн. грн.;

- забезпечення шкіл комп'ютерною технікою (21 учень на один комп'ютер) – 383 млн. грн.

2. Надання школам швидкісного доступу до Інтернету:

- під'єднання 80 % шкіл – 32,2 млн. грн.;
- оплата користування – 24 млн. грн.;
- розроблення заходів для використання програмно-технічних засобів централізованої фільтрації несумісного з навчально-виховним процесом контенту та мережевої безпеки і їх постачання 70 % шкіл – 150 тис. грн.; забезпечення такими засобами – 7,63 млн. грн.

Як приклад підвищення рівня забезпечення шкіл комп'ютерною і мультимедійною технікою свідчать дані, отримані на Чернігівщині: ЗНЗ області у 2012 р. отримали 330 одиниць комп'ютерної техніки і 61 мультимедійний комплекс. Також на Чернігівщині реалізується й обласна програма забезпечення шкіл ліцензійними ЕЗНП [181].

Отримання навчальних комп'ютерних комплексів для загальноосвітніх навчальних закладів усіх регіонів України в 2012 р. стало можливим завдяки підписаній між урядами України і Китайської Народної Республіки угоді щодо надання 16 тисяч комп'ютерів (Сумська область отримала 300 комп'ютерів [244], Вінницька область – 315 комп'ютерів тощо). У 2011 р. було придбано 34 комп'ютери й обладнано 19 комп'ютерних класів для шкіл-інтернатів [82]. До початку нового навчального 2012–2013 року школи Дніпропетровської області отримали 1245 сучасних комп'ютерів, 83 заклади освіти отримали нову комп'ютерну техніку для оновлення технічної бази і забезпечення ефективного навчання школярів регіону [28].

Узагальнюючи сказане вище, інформатизацію процесу навчання іноземних мов можемо розглядати як ціле, яке складається з трьох компонентів (рис. 1.2):

- технічна і комунікаційна достатність – забезпечення навчальних закладів комп'ютерним обладнанням, швидкісними каналами прийому й передавання інформації;

- сучасні цифрові освітні ресурси для забезпечення якісного, ефективного навчання;

- кваліфіковані користувачі як суб'єкти, *готові* до використання перших двох компонентів.

Рис. 1.2. Основні компоненти інформатизації процесу навчання ІМ

З метою виокремлення *першого компонента* слід пригадати, що: "Інформатизація освіти, насамперед, передбачає її комп'ютеризацію. Інформатизація освіти як поняття є більш широким, ніж поняття комп'ютеризація освіти, а інформатизація освіти передбачає її комп'ютеризацію. Комп'ютеризація освіти пов'язана з формуванням комп'ютерно-технологічної та інформаційно-комунікаційної платформи процесу її інформатизації, що саме й передбачає створення інформаційно-комунікативного навчального середовища, формування його загальносистемних програмно-технічних комп'ютерних елементів – комп'ютерних і комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання, електронних навчальних ресурсів та технологій, комп'ютерних мереж і засобів телекомунікації, що мають ефективно функціонувати як у локальному режимі, так і в межах корпоративних і глобальних комп'ютерних мереж, забезпечення можливості їх експлуатації, обслуговування, оновлення і розвитку" [203, с. 209].

Зазначене вище свідчить, що останніми роками в Україні уже зроблено важливі кроки у забезпеченні ЗНЗ персональними комп'ютерами, що дозволяє зробити припущення щодо сформованості першого компонента інформатизації процесу навчання ІМ або як такого, який знаходиться в стані неперервного розвитку.

Щодо *другого компонента* інформатизації процесу навчання іноземних мов – на ринку України наявна досить велика кількість електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП), які пропонуються до використання у навчальних закладах. Серед

відомих є ЕЗНП, які можна вважати електронними версіями друкованих підручників. Вони дещо доповнені й характеризуються зручністю і ширшими можливостями в процесі пошуку інформації. Останнім часом з'явилося все більше цифрових освітніх ресурсів (ЦОР), які слугують не тільки джерелом навчальної інформації, але й забезпечують взаємодію користувача з програмою і роботу в діалоговому режимі.

Нині уже накопичено чималу базу ЕЗНП і ЦОР призначених для супроводу навчального процесу на уроках ІМ у школі (табл. 1.1). Щороку вона постійно й інтенсивно розширюється. Серед них популярні й відомі навчальні програми і фільми іноземними мовами із субтитрами. На сайті "Острів знань", який функціонує за підтримки Інституту обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України, викладено для використання вчителями іноземних мов бібліотеку ЕЗНП (<http://shkola.ostriv.in.ua/list/code-211469c1327>). Ця бібліотека також неперервно поновлюється й розширюється. Сучасні ЕЗНП і ЦОР мають режими навчання, практики та тестування; містять засоби самостійного моделювання вчителем різних процесів, проведення оцінювання і здійснення контролю засвоєння матеріалу. Наприклад, у багатьох з них розміщуються не лише тексти підручника, а й відеофрагменти, запитання для самоперевірки, ілюстрації і навіть ігри та рухомі моделі об'єктів.

У навчально-виховному процесі ІТ дають змогу розв'язувати цілу низку принципово нових дидактичних завдань, зокрема вивчати іноземною явища і процеси в мікро- і макросвіті, усередині складних технічних, біологічних та інших систем на основі використання засобів комп'ютерного моделювання із залученням комп'ютерної графіки та інтелектуальних систем; представляти у зручному для вивчення масштабів часу різні фізичні, хімічні, біологічні та соціальні процеси, які в реальному житті відбуваються з дуже великою чи дуже малою швидкістю [47]. У багатьох ЗНЗ нині напрацьовано й збережено значні обсяги навчально-методичних розробок вчителів (плани уроків, навчальні програми, методичні рекомендації, статті, зразки робіт, списки рекомендованої навчальної літератури). Звісно, що найновіші з них, а саме ті, які вже були підготовлені на ПК або скановані, зберігаються в електронному вигляді, але не часто їх можна знайти в мережі Інтернет.

Таблиця 1.1.

Електронні засоби навчального призначення для супроводу навчального процесу на уроках ІМ

№	Назва ЕЗНП	Характеристика ЕЗНП
1.	Електронний словник АБВУУ Lingvo® x3	Містить: 12 мов; 154 словники; 8 763 990 словникових статей; 1,75 мільйони нових словникових статей; 26 мільйонів перекладів
2.	TEST MASTER Total English (intermediate)	Комплекс тестових завдань середнього рівня складності з граматики англійської мови
3.	Professor Higgins	Повний фонетичний, лексичний та граматичний довідник, який допомагає вдосконалити мову, згідно стандартної британської вимови, що є нормою на англійському телебаченні. Програма має особливе значення, оскільки, нею можна користуватися, не застосовуючи мережу Інтернет
4.	Одрузу говори англійською	Прискорений курс з аудіо диском, що містить 35 діалогів у найтипівіших життєвих ситуаціях, озвучених носіями мови. Цікавий та корисний додатковий засіб при вивченні англійської мови як другої іноземної
5.	Львів відомий та невідомий	Краєзнавчий аудіофільм іноземними мовами
6.	Сім чудес Світу" (Discovery)	Серія записів аудіовізуальних творів, документальні фільми іноземними мовами про визначні пам'ятки світу
7.	Oxford Platinum	ЕЗНП вивчення англійської мови, які містять діалоги, фільми, словники, граматичні та фонетичні вправи
8.	English Platinum, Françoise Platinum	ЕЗНП вивчення англійської та французької мов, які містять діалоги, фільми, словники, граматичні та фонетичні вправи

Обмін такими матеріалами та їх опублікування в мережі Інтернет може стати першим кроком до побудови відкритого освітнього простору в Україні, створення постійної взаємодії і співпраці учителів з усіх куточків нашої країни.

Проте, незважаючи на деякі виявлені недоліки у забезпеченні шкіл ЦОР, можна дійти висновку, що другий компонент інформатизації навчання ІМ нині уже є сформованим. Враховуючи постійне і неперервне поповнення електронних бібліотек і баз, його можна вважати таким, який знаходиться в інтенсивному розвитку.

У процесі дослідження рівня сформованості *третього компонента* з'ясовано, що інформатизація навчання ІМ спричинила появу нових вимог до рівня знань учителів іноземних мов, їх компетентності у галузі ІТ і готовності до використання ІТ у професійній діяльності.

З метою визначення рівня ІТ-компетентностей вчителів іноземних мов було проведено анкетування випускників ЗНЗ 2009–2010 н. р.⁹ та 2010–2011н. р. Його результати засвідчили, що ІТ у навчально-виховному процесі ЗНЗ переважно використовуються вчителями предметів природничого циклу (20% – використовує). Щодо вчителів іноземних мов, то вони, здебільшого, не використовують зазначені технології (91% – не використовує).

Наразі, за даними, отриманими шляхом анкетування вчителів іноземної мови, більшість з них вважають за доцільне використання ІТ – 93%.¹⁰ Однак, навіть за наявності комп'ютерних класів і сенсорних дощок у ЗНЗ, лише незначна їх частка використовує (0,5% учителів). Опитування виявило низький рівень ІТ-підготовки вчителів іноземних мов і вказало на нагальну потребу формування їхньої готовності до використання ІТ з метою підвищення ефективності їх професійної діяльності, підвищення якості освіти, яка надається закладами, де вони працюють.

Вибудовуючи свою професійну базу знань, умінь і навичок, учителі ІМ мають бути готовими широко використовувати у навчанні ІТ, де комп'ютер виступає інструментом пізнання й ефективним засобом навчання, який дозволяє підняти навчально-виховний процес на якісно новий рівень.

Серед причин, які гальмують використання ІТ у навчанні ІМ, у першу чергу, учителі називають організаційні й технічні – відсутність вільного

⁹ Анкетування проводилось серед студентів першого курсу ВНЗ міст Києва, Рівного, Полтави, Харкова, Черкас, Сімферополя, Миколаєва та ін. а також багатьох областей України. Опитано більше 550 респондентів.

¹⁰ Анкетування проводилось, здебільшого, серед учителів, які проходили перепідготовку в КОШПО і вчителів м. Києва.

доступу до комп'ютерного обладнання, труднощі зі своєчасним ремонтом, проблеми з поділом класу на підгрупи під час проведення занять з використанням ІТ та інші. Однак, головними проблемами, і з цим слід погодитись, є проблеми психолого-педагогічного характеру. Вони полягають у низькому рівні готовності вчительства до використання ІТ, відсутності науково обґрунтованих методик використання ІТ.

Аналіз результатів авторського анкетування дозволяє зробити висновок, що більша частина учителів ІМ не володіють засобами ІТ на належному рівні. Навіть тоді, коли сам учитель вважає, що він володіє ІТ (використовує комп'ютер для перегляду сайтів, набирання текстів тощо), він не може аргументовано визначити місце застосування певного засобу ІТ у навчально-виховному процесі. Почасті застосування засобів ІТ обмежується використанням мультимедійних засобів (електронних засобів навчального призначення, словників, енциклопедій тощо), презентацій, демонструванням відеофільмів [151]. Принагідно слід зауважити, що й таке впровадження засобів ІТ заслуговує на позитивне оцінювання, але зовсім не вичерпує усіх можливостей, які забезпечують ці засоби.

Нині, коли кожен урок може бути більш насиченим найсучаснішими засобами подання навчального матеріалу і навчальної діяльності учня, очікувані результати – зростання якості отриманих знань і сформованих умінь і навичок не завжди досягаються. Більше того, вони можуть виявитися навіть нижчими, ніж у паралельних класах, де зазначені засоби не використовуються. Слід погодитись із тим, що технічні засоби та ІТ здебільшого забезпечують лише одну сторону процесу навчання – їх застосування покращує сприйняття учнями навчального матеріалу. Звичайно, це значною мірою визначає якість його розуміння і засвоєння. Однак, для більш глибокого засвоєння знань, вбачається необхідним формування понять й образів у процесі активної розумової діяльності учнів.

Управління пізнавальною діяльністю учнів за використання ІТ стає можливим шляхом різноманітних управляючих впливів, які обумовлено вже самою організацією подання навчального матеріалу: виразна послідовність, логічність викладу, які впливають на сприйняття, осмислення та запам'ятовування.

Одним із головних завдань навчання у ЗНЗ нині є підготовка учнів до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, озброєння його сучасними засобами і технологіями діяльності, формування їх інформаційної культури. Цією проблемою має перейматися кожен педагог, а

не тільки вчитель інформатики. Кожному вчителю ЗНЗ варто розуміти ту роль, яку він може відіграти у формуванні особистості учня, особистості інформаційного суспільства. Він, для того, щоб уміти допомогти учневі розкрити його творчий потенціал, має сам бути готовий до творчої діяльності. Учителеві слід мати високі особистісні якості: соціальну відповідальність, щирість, оптимізм та індивідуальний стиль діяльності, сприяти формуванню якого можуть сучасні ІТ.

Ефективності в навчанні можна досягти лиш у разі поєднання ІТ-засобів зі словом учителя. На уроці з використанням аудіовізуальних засобів важливими є не тільки раціональне використання функцій засобів навчання, але й дотримання дуже важливого принципу дидактики "активного включення *всіх* учнів у навчально-пізнавальну діяльність" [165]. Необхідною умовою й засобом підвищення ефективності діяльності з усвідомлення, сприйняття та засвоєння учнями змісту навчання, управління їх пізнавальною діяльністю є слово вчителя. Саме вчитель виокремлює основні об'єкти і явища, розкриває їх сутність, зосереджує увагу на використанні засобів навчання, активізує розумову діяльність учнів, встановлює зв'язок між змістом засобів і темою уроку, підводить учнів на основі сформованих уявлень до виявлення складних внутрішніх зв'язків і закономірностей – формуванню понять [131, с. 154].

Зазвичай, не на всіх уроках ІМ можна використовувати ІТ, тому що є безліч різних завдань, виконувати які можна лише за безпосереднього спілкування учня з учителем. Але й недооцінювати роль уроків, які проводяться із застосуванням телекомунікаційних засобів мережі Internet і використання засобів ІТ, не можна. Саме застосування ІТ несе в собі величезний мотиваційний потенціал і відповідає принципам індивідуалізації навчання.

Часто на уроках ІМ із використанням ІТ спостерігається відсутність навчально-виховної роботи вчителя і нераціональність розподілу навчального часу. Попри це, порушуються дидактичні вимоги й відзначається переважання пасивного сприйняття учнями навчального матеріалу.

Пошук причин зазначеного вказує на типові педагогічні помилки, які впливають на ефективність застосування ІТ. Вони свого часу, за використання вчителем технічних засобів навчання, уже були визначені науковцями [131, с. 153]:

– недостатня методична підготовленість учителів;

- неправильне визначення дидактичної ролі й місця ЦОР та ЕЗНП на уроках;
- невідповідність властивостей аудіовізуальних засобів їх дидактичній значущості;
- безплановість, безсистемність випадковість використання ІТ;
- перевантаженість уроку демонстрацією чи відтворенням відео й аудіо, перетворення його на звукову чи літературно-музичну композицію.

Отже, важливим завданням підготовки вчителів до використання ІТ є формування здатності до визначення місця сучасних засобів навчання у навчально-виховному процесі. Неодмінним складником підготовки вчителів є їх уміння розроблювання електронних документів (навчально-методичних матеріалів, роздаткового матеріалу, наочності та ін.), створення презентацій (упровадження відеофрагментів, звукових та графічних файлів та ін.), використання ресурсів мережі Internet (пошук і опрацювання інформації, користування електронною поштою, розташування особистих науково-методичних напрацювань у мережі Інтернет, створення особистої Веб-сторінки), створення і верстки публікацій (видавничі системи), використання засобів управління навчальною діяльністю і засобів її планування (органайзеру).

Зазначене можна вважати однією з найактуальніших проблем, яку необхідно розв'язати на сучасному етапі побудови інформаційного суспільства в Україні.

Перші науково обґрунтовані кроки запровадження ІТ у навчально-виховний процес належать, за нашими дослідженнями, професорові Сеймуру Пейперту (60-і рр. минулого сторіччя), який дійшов висновку, що дитина розвивається, якщо створюються умови для її творчої діяльності. Однак, для розвитку абстрактного мислення необхідне середовище, у якому забезпечено можливість створювати певний продукт, активно використовуючи нові абстрактні поняття. Науковець визначив, що таким середовищем може виявитися ПК. На такий висновок С. Пейперта наштовхнула теорія Ж. Піаже, згідно якої дитина вчиться у процесі гри з оточуючими предметами. Згадуючи про своє дитяче захоплення автомобілями, дослідник, наприклад, дійшов висновку, що саме така зацікавленість відкрила йому зв'язок "об'єкт – думка" і надалі полегшила зрозуміння математичних абстракцій. Саме з іменем Сеймура Пейперта пов'язують розроблення й реалізацію середовища навчання ЛОГО.

Упровадження ІТ у навчання включає їх широке використання у процесі вивчення іноземних мов з метою комунікативного й когнітивного розвитку учнів, розвитку їхніх творчих здатностей і здібностей та створення умов для самоосвіти. Поява засобів навчання на електронних носіях, які підтримують процес навчання іноземних мов (забезпечення доступності знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учнів на основі індивідуалізації навчання, інтенсифікації навчально-виховного процесу) спричинила докорінний перегляд існуючих засобів навчання і їх використання вчителями ЗНЗ (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Цілі інформатизації навчання іноземних мов

Нині в навчальних закладах спостерігається розуміння необхідності включення ІТ до арсеналу педагогічного інструментарію, а також відродження ідей особистісно зорієнтованого навчання з використанням сучасних технічних засобів. Значення ІТ для підтримки навчально-виховного процесу на сьогоднішній день уже усвідомлено більшістю вчителів ІМ. Персональний комп'ютер і ЕЗНП починають ставати невід'ємною компонентою навчання ІМ. Вони відкривають принципово нові можливості в навчально-виховному процесі: дозволяють здійснити оптимальну

організацію самостійної роботи учнів, спрямовану на розвиток логічного й аналітичного мислення; сприяють формуванню навичок системного аналізу; дозволяють адаптувати процес отримання знань до індивідуальних особливостей учнів; надають можливості постійного оновлення змісту навчального матеріалу [276].

Зростає роль ІТ, використання яких значно сприяє підвищенню якості й інтенсивності навчально-виховного процесу, приверненню уваги учнівської молоді до найкращих досягнень у галузі освіти і науки в усьому світі.

Одним із продуктивних і перспективних напрямів такої роботи є використання ЦОР, за допомогою яких, насамперед, якнайкраще розв'язується проблема забезпечення вчителів і учнів науково-методичною літературою. Зокрема, у процесі вивчення зарубіжної літератури це дозволяє активніше використовувати мову оригіналу літературного твору, який вивчається. Така робота сприятиме не лише літературній, а й мовленнєвій освіті школярів, зростанню їхньої комунікативної компетентності. Використання ЦОР сприяє зміцненню літературної і загально гуманітарної підготовки школярів, дає їм змогу зекономити час на підготовку до занять, посилює їхнє зацікавлення вивченням предмета.

Використання мультимедійних технологій, які є скоординованим одночасним функціонуванням візуального й аудіорядів, використання фото- й кіноматеріалів, малюнків, таблиць, схем, текстів та ін., підпорядкованих певній навчальній темі сприяє підвищенню мотивації і зацікавленості навчанням. Підготовлений учитель може використовувати готові мультимедійні навчальні програми, а може розробляти власні зразки таких програм. Головні принципи розробки навчальних мультимедійних програм і зразки відповідного досвіду, пропоновані вчителями-практиками й науковцями-методистами, неодноразово оприлюднювалися на сторінках фахових видань [68].

Утім, варто зазначити, що сучасний стан освіти характеризується й низкою певних проблем. Серед яких: небажання учнів учитися через незадоволення методами навчання, відсутність творчого відношення до навчання, зниження пізнавальної активності й мотивації до отримання знань.

Вони можуть вирішуватися, і не в останню чергу, завдяки високому рівню інформаційної культури вчителя і його підготовленості до використання сучасної техніки у своїй діяльності. Адже учні цінують такі якості педагога, як ґрунтовні фахові знання, високий рівень загальної ерудиції, логіка мислення, критичний підхід до розв'язання проблем,

переконаність, власна точка зору, принциповість, справедливість, уміння спілкуватися, почуття гумору тощо. Дієвим фактором у цьому відношенні є саме особистість вчителя, його ерудиція, майстерність викладання [116].

Зазначене передбачає необхідність пошуку шляхів уникнення одноманітності в роботі вчителя, наочного представлення об'єктів і процесів, включення відеосюжетів, можливість виявлення рівня навчальних досягнень учнів, забезпечення диференціації, індивідуалізації навчання. Адже "ключова роль у розвитку молодих людей належить учителеві. На нього лягає відповідальність за створення відповідної атмосфери в класі, за створення умов, які заохочують учнів до використання техніки для здобуття знань, комунікації і здобутті результатів на основі отриманих знань. Тому важливою є підготовка майбутніх вчителів, що допомагає їм створювати саме такі умови для роботи своїх учнів" [284, с. 2].

Нині ідеальним може вважатися тільки вчитель, який є духовно зрілою і високоморальною особою, широко ерудованим, компетентним, комунікабельним, творчим і креативним фахівцем. Такий учитель майстерно орієнтується в досягненнях сучасної науки, процес навчання буде логічно, чітко і доступно для кожного учня; у навчанні вдало й доречно оперує цікавими деталями, фактами; вражає учнів власним широким світоглядом і захоплює високим рівнем своєї освіченості.

Попри це, якщо ж з учнями працює досвідчений і ерудований вчитель, який розуміє їхні проблеми, для якого, так само як і для них, є доступними ІТ і сучасні електронні побутові пристрої – від мобільного телефону і цифрового фотоапарату – до ПК, то спрацьовує психологічний механізм наслідування, дія якого поширюється на інші види діяльності. Помітний ефект матиме також те, що вчитель може знайти або створити й запропонувати учням Інтернет-ресурс, який містить відповідний навчальний матеріал, особливо – якщо цей матеріал обговорювався й використовувався на уроці та його було створено за їхньої участі або за участі інших учнів, студентів чи учителів.

Виходячи з того, що використання ІТ у діяльності ЗНЗ суттєво впливає на формування змісту, організаційні форми, методи навчання й управління, а також спричиняє суттєві зміни в діяльності учнів і вчителів, відзначимо, що для досягнення ефективності процес інформатизації має охопити всі напрями й сфери діяльності закладу. В умовах становлення інформаційного суспільства навчально-виховний процес розглядається як засіб розвитку учнів – одним із головних його завдань, окрім надання знань, є вироблення

стійкої мотивації навчання, спонукання учнів до самоосвіти, пов'язаної з розвитком їхнього творчого і критичного мислення.

У навчанні ІМ широке впровадження ІТ сприяє комунікативно-мовленнєвому і когнітивному розвитку учнів, розвитку їхніх творчих можливостей і здібностей та створення умов для самоосвіти. Навчальна діяльність із залученням іншомовних Інтернет-ресурсів спрямовується на:

- накопичення учнями реального досвіду міжкультурного спілкування іноземною мовою;
- розвиток умінь орієнтування в сучасному іншомовному інформаційному середовищі, використовуючи мультимедійні та комп'ютерні технології для опрацювання, передавання, систематизації інформації;
- розвиток іншомовних умінь спілкування у віртуальному просторі.

За характером роботи з інформацією у навчанні ІМ фахівці виділяють такі групи вмінь:

- 1) рецептивні – аудіювання і читання;
- 2) продуктивні – говоріння і письмо.

Метою навчання ІМ є забезпечення розвитку зазначених комунікативних умінь, що сприяє формуванню комунікативної компетенції. Використання ІТ прискорює цей процес не тільки в процесі роботи в класі, але й під час самостійного вивчення мови. Цей аспект навчання є надзвичайно важливим, оскільки швидкість і якість оволодіння іноземними мовами залежить від ефективності самостійної роботи учнів удома, у бібліотеці, лінгафонному кабінеті або в комп'ютерному класі.

Для більшості учнів у процесі навчання ІМ виникають труднощі з аудіюванням, яке має поєднувати сприйняття, розпізнання та розуміння мовленнєвих сигналів. Зазвичай, на початковому етапі навчання значна увага приділяється роботі над вимовою. Проте учневі, насамперед, необхідно навчитися не вимовляти, а розпізнавати значимі звуки мови. Слід урахувати те, що сприйняття іншомовного матеріалу на слух пов'язується з двома головними категоріями труднощів: загальними, які є характерними для аудіювання в цілому; і специфічними, властивими іноземній мові, яку вивчають, точніше – відмінностям між особливостями говоріння рідною для суб'єкта навчання мовою й іноземною. До загальних утруднень відносять і незворотність і часову обмеженість усного мовлення, вплив індивідуальних особливостей мовця і слухача на процес сприймання змісту вербальних повідомлень [183].

Специфічними є й труднощі фонетичного і лексико-граматичного плану, які виникають у зв'язку зі складністю самого мовного матеріалу. Застосування ІТ створює для учнів нові можливості для їх подолання – він має змогу прослухати інформацію в такому темпі й стільки разів, скільки йому потрібно для успішного виконання навчального завдання. Учитель, керуючи процесом виконання поставлених перед учнями завдань, визначає ті, що потребують задіяння ІТ, застосування яких значно розширює як час сприйняття іншомовного мовлення кожним учнем, так і час його говоріння. У процесі самостійної роботи кожен учень отримує можливість самостійно визначати, коли і скільки часу він може приділити виконанню різних видів вправ.

Фахівці стверджують, що найважливішим у навчанні ІМ є початковий етап, бо саме в цей період закладається основа мовленнєвої діяльності, формуються головні уміння і навички, встановлюється зв'язок співвідношень між звуками і літерами. Цей етап є найскладнішим внаслідок сильного впливу рідної мови, і саме в цей період доцільним буде застосування комп'ютерних програм, які забезпечують роботу з мікрофоном, наприклад, програми "Professor Higgins". Завдяки застосуванню програми учні можуть відкоригувати свою вимову, порівнюючи її зі зразками. Працюючи над вимовою, необхідно враховувати, що процес сприйняття мовлення на слух відрізняється активним цілеспрямованим характером і вимагає від кожного учня значної концентрації уваги. Успішність аудіювання залежить від багатьох факторів, зокрема від зацікавленості учнів у вивченні даної теми, від рівня їх мотивації [183].

Питання щодо обсягу введення нового лексичного матеріалу за умови сприйняття на слух можна вирішити через особистісний підхід з урахуванням особливостей запам'ятовування кожного окремого учня. У цьому випадку роль учителя полягає у здійсненні контролю за тим, щоб усі введені слова й вирази були правильно сприйняті учнями. Цей контроль також можна здійснювати шляхом використання відповідних програмних засобів.

Сучасні ЕЗНП і ЦОР містять широкий вибір підготовчих вправ, у яких сприйняття на слух відпрацьовується на різних рівнях, починаючи від окремих звуків, потім слів, словосполучень, простого речення, складного речення і закінчується комплексом вправ над зв'язаним висловлюванням. Під час роботи з монологічним висловлюванням чи з діалогом, їх застосування значно полегшує сприйняття інформації:

- учень може прослуховувати аудитивний навчальний матеріал стільки разів, скільки потрібно для повного (або майже повного) розуміння, намагаючись у роботі з кожним новим аудіо фрагментом зменшувати кількість повторних прослуховувань, доводячи їх до одного або двох разів;
- наявність візуальної підтримки (малюнків або відео), спостереження за артикуляцією мовця допомагають слуховому сприйманню, робить мовлення, яке звучить, яснішим і зрозумілішим;
- правильність сприйняття інформації учень може перевірити, перейшовши до іншого режиму діяльності – "від слухання до читання" (from Listening to Reading), який передбачено в більшості програм, і в якому весь озвучений матеріал з'являється на дисплеї у друкованому вигляді (як в програмі Triple Play Plus та ін.)

У процесі підготовки учнів до самостійної роботи з ЕЗНП і ЦОР необхідно сформувати в них не тільки практичні навички використання комп'ютера, а й уміння критично оцінювати самі програми з позиції ефективності їх застосування у вивченні іноземних мов. Їх використання дозволяє зробити як урок, так і самостійну позакласну роботу учнів більш різноманітними, цікавими та продуктивними, з використанням ігрових моментів, що сприяє кращому засвоєнню мовного матеріалу.

Важливо враховувати, що засоби ІТ надають учням і вчителів можливість віддаленого доступу до інформації, у тому числі – поданої у мультимедійних форматах. Використання ЦОР мережі Інтернет у навчанні ІМ дозволяє доповнити методичне забезпечення такими засобами як, наприклад: комп'ютерні курси, демонстраційні й навчальні програми, програми-тренажери, перекладачі, електронні словники, енциклопедії. Попри це, мережа Інтернет є унікальною системою, яка надає можливість, як для вчителів, так і для учнів, вільного міжособистісного спілкування на відстані (учнів з учителем, учнів з учнями й учителів з колегами з інших міст, країн тощо). Цей явище є важливим у вивченні іноземних мов, особливо для учнів і вчителів невеликих населених пунктів. У містах учні частіше отримують можливість спілкування з носіями мови, перегляду фільмів мовою оригіналу, участі в міжнародних проєктах. Проте, у невеликих населених пунктах, де однією із самих помітних проблем навчання ІМ у ЗНЗ є проблема мотивації, зазначене може бути здійсненим тільки в перспективі.

Виокремлена проблема також може бути розв'язана за допомогою сервісів мережі Інтернет: це листування електронною поштою зі школярами інших країн; створення і проведення спільних телекомунікаційних проєктів;

участь в різноманітних конкурсах і олімпіадах, текстових і голосових чатах; публікації творчих робіт учнів на освітніх і художніх сайтах і одержання відгуків на них з багатьох країн світу. Наразі створюється не імітація спілкування, а йде цікавий діалог двох або кількох культур.

Аналіз результатів застосування ІТ у процесі навчання ІМ свідчить про наступний позитивний досвід – мотиваційні переваги, індивідуалізація навчального процесу, створення мовного середовища, необмежена кількість повторення навчального матеріалу і контролюючих вправ, вправ і тренувань для самостійної роботи учня, яка є вагомою в навчанні ІМ. ІТ стають суттєвим резервом підвищення грамотності учнів, зокрема у навчанні мов це – систематичне написання комп'ютерних диктантів, за допомогою яких індивідуалізується процес вдосконалення правописних умінь і навичок і зростає його ефективність.

Оскільки ІТ перетворюються на вирішальний складник системи навчання ІМ, їх застосування стає визначальною умовою трансформації педагогічної діяльності, яка включає *пізнавальний, конструктивний, організаторський та комунікативний* компоненти (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Компоненти педагогічної діяльності

– Пізнавальна діяльність спрямована на вивчення можливостей, які забезпечують ІТ, форм і методів включення ІТ в навчально-виховний процес, визначає всі подальші компоненти діяльності вчителя за впровадження ІТ.

– Конструктивна діяльність передбачає відбір і проектування навчального матеріалу з опорою на навчальний план, програму з врахуванням навчальних завдань й умов навчання, а також своїх можливостей і особистісних якостей студентів. Використання ІТ вимагає

більш ретельного підходу до проектування, який має два компоненти: організаційно-педагогічний та методичний.

– Організаційно-педагогічна передбачає аналіз усіх тем предмету, який вивчається, і визначення місця і ролі ІТ, тобто створення системи впровадження ІТ. Методична складова полягає в розробці і створенні певної методичної системи застосування ІТ. Вона може бути індивідуальною для кожного вчителя, але має базуватися на загальних принципах використання ІТ у навчально-виховному процесі.

– Організаторська діяльність передбачає організацію діяльності вчителів і учнів. Використання ІТ дозволяє творчо підійти до розробки моделі навчально-виховного процесу. Щодо змін в організації діяльності студентів можна зазначити, що застосування ІТ дозволяє, за різних форм навчання (колективна, групова, індивідуальна), досягти високого рівня індивідуалізації навчання, будувати його відповідно до можливостей і здібностей кожного учня. Забезпечуючи як зовнішній, так і внутрішній оперативний зворотний зв'язок, ІТ дозволяють здійснювати контроль, самоконтроль, коригування організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

– Комуникативна діяльність, яка передбачає взаємовідносини між викладачем і студентами також зазнає певних змін – упровадження ІТ надає можливість організувати раціональну комунікацію: знімаються елементи напруженості учнів, які часто виникають у процесі безпосередньої взаємодії з учителем, стираються психологічні бар'єри, розширюється діапазон контактів і варіантів взаємодії.

Створення умов, які сприяють ефективному навчанню ІМ учнів у школі, стає можливим тоді, коли вчитель ІМ, на основі професійної педагогічної рефлексії, яка слугує чинником його самоосвіти, готовий до розуміння і сприйняття змін, ініційованих інформатизацією освіти.

Інформатизація суспільства, інформатизація освіти, масове використання ІТ, забезпечення ЗНЗ сучасними ПК і НКК вказує на необхідність супроводу навчально-виховного процесу засобами ІТ. Його створення можливе на основі організаційно-методичної інтеграції ІТ із традиційними засобами навчання.

Головна мета інформатизації полягає у підготовці учнів і студентів до повноцінної й ефективної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Усе це переконує в необхідності розроблення ефективних методів і засобів навчання вчителів іноземних мов, яке в подальшому

сприятиме прогресу у рівні зацікавленості учнів у процесі навчання, розвиватиме його інтерес до предмета, привчатиме ефективно використовувати нові технології під час навчання.

Проте, погоджуючись з науковцями [76, 75], зазначимо, що комп'ютер не може замінювати вчителя. По-перше, лише учитель має можливість зацікавити учнів, викликати допитливість, завоювати їхню довіру і спонукати до прояву творчості; по-друге, він може спрямувати їхню увагу на ті або інші важливі аспекти предмета, який вивчається; по-третє, відзначити й оцінити їхню старанність і знайти шляхи спонукання до навчання. Таку роль учителя ПК ніколи не зможе взяти на себе. Учителю потрібно уміти своєчасно й уміло використовувати можливості ПК і мережі Інтернет, знати місце застосовуванню навчальних і прикладних електронних програм, уміти використовувати сенсорні дошки тощо.

За проведеними дослідженнями й аналізом їх результатів, максимальному досягненню запланованих навчальних результатів, розвитку (формуванню) ключових і предметних компетентностей учнів шляхом використання у навчально-виховному процесі сучасних ІТ ***сприяє оновлення системи навчання інформаційних технологій у ВПНЗ.***

Використання засобів ІТ у професійній діяльності вчителя ІМ дозволяє вдосконалити зміст навчання, методи та організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні, підвищити ефективність подання нового матеріалу. У зв'язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного педагога на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, його професійної компетентності.

Науковцями Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського було проведено експеримент, завданням якого було: "Формування соціального, полікультурного, аутопсихологічного, когнітивно-технологічного та персонального компонентів професійної компетентності майбутніх учителів іноземних мов", яке здійснювалось за допомогою комп'ютерного навчання. Наразі вони мали можливість імітувати природне спілкування у процесі фатичного діалогу [166] "людина-машина", чому сприяли такі фактори¹¹ [6]:

- автентичність мовного матеріалу;

¹¹Подано текст оригіналу

- можливість правильно сприймати повідомлення, закладені у програму, адекватно реагувати на них;
- ситуативне оформлення діалогу (створення умов, характерних для природної комунікативної ситуації);
- широке використання комп'ютерних формул мовного етикету, в тому числі речень з визначеним емоційним забарвленням;
- персоніфікація комп'ютера через створення його ролі (рольова гра).

У процесі виконання дослідно-експериментальної роботи з використанням на заняттях з професійної науково-предметної підготовки комп'ютерного навчання студенти активно взаємодіяли з комп'ютером як джерелом інформації і генератором завдань. Вони отримували від комп'ютера завдання, спрямовані на формування мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій, що складають іншомовну комунікативну компетенцію, виконували їх; тут же відбувався зворотний зв'язок у формі реакції на введене студентом повідомлення (у вигляді репліки, оцінкового судження), далі йшло виправлення помилки, перехід до наступного завдання. Усе це вимагало від студентів експериментальної групи постійної активної діяльності, спрямованої не тільки на засвоєння матеріалу, але й на формування комунікативності, рефлексії, прагнення до самовдосконалення, сприяло вихованню пізнавальної активності студентів. Наприклад, після виконання граматичного тесту, студентам було запропоновано ще раз звернутися до інформаційного довідника, який є складником програми, а після того, як вони перевірили свою роботу й виправили всі, на їх думку, помилки, подивитися, які помилки знайшов комп'ютер. Така робота розвивала їхні вміння самокорегування, самооцінки, змушувала свідомо підходити до теоретичного осмислення мовних явищ, у них формувалися навички застосовувати отримані теоретичні знання на практиці. У студентів експериментальної групи також формувалася й персональний компонент професійної компетентності, а саме, такі важливі для вчителя якості, як педагогічне мислення, спостережливість, воля. Адаптивність комп'ютерного навчання дала змогу експериментаторам враховувати індивідуальні особливості студентів, такі, як здатність концентрувати увагу, швидкість сприйняття, особливості мислення, пам'яті, темперамент.

Під час дослідно-експериментальної роботи з вивчення студентами експериментальної групи дисциплін з циклу професійної науково-предметної підготовки використовувались елементи різних засобів ІТ. З метою

формування когнітивно-технологічного компоненту на заняттях з циклу професійної науково-предметної підготовки студенти виконували різноманітні вправи.

Для формування вміння самооцінки студентам пропонувалися завдання із самоконтролю сформованості лексичних навичок. Своє завдання фахівці також бачили в формуванні у студентів соціального і полікультурного компонентів професійної компетентності майбутнього вчителя. З цією метою на заняттях з практичного курсу іноземної мови використовувався мультимедійний підручник, який є добіркою тематичного матеріалу, об'єднаного в єдиний сюжет описом подорожі містами США.

Відтак, робота з використанням ЦОР країнознавчого характеру давала поштовх до інтерактивного навчання, у підсумку якого формувалися соціальний і полікультурний компоненти професійної компетентності учителів іноземних мов. Використаний у мультимедійному підручнику автентичний матеріал країнознавчого характеру сприяв розвитку соціокультурної компетенції студентів, стимулював їхню зацікавленість у подальшому самостійному пошуку інформації, допомагав у підготовці портфоліо для практичних занять з країнознавства.

Одним із компонентів професійної компетентності учителів іноземних мов є аутопсихологічний. Його формуванню сприяло використання в експериментальній групі на заняттях з практичної граматики програми CD-ROM TOEFL (тести з англійської мови як іноземної), що містила довідковий матеріал з граматики, який студенти використовували для повторення, тренувальні вправи, а також лексико-граматичні тести різних рівнів складності.

З метою формування персонального компоненту, а саме таких його показників як комунікативність і професійна мобільність, на заняттях з практичної фонетики використовувався інтерактивний мультимедійний курс розмовної англійської мови "New Dynamic English", заснований на автентичному мовленнєвому матеріалі. Рівень завдань, який пропонувався кожному студенту, відповідав рівню його іншомовної комунікативної компетенції на момент виконання. Під час дослідно-експериментальної роботи спостерігався перехід студентів на більш високий рівень, причому контроль здійснювався як викладачем, так і самим студентом. Із метою розвитку комунікативності й забезпечення високо мотивованої мовленнєвої практики на заняттях використовувались окремі аудіотексти й завдання до них. Можливість вибору рівня, який відповідав би підготовці студента, й

його бажання перейти на більш високий рівень складності, визначали прагнення студентів до самовдосконалення, виховували наполегливість, старанність, здорову конкуренцію і багато інших необхідних учителеві якостей, що визначають його професійну компетентність. Студенти також готували інформацію про сучасні методики атестації вчителів, розроблені в західноєвропейських країнах. Для цього вони зверталися до ресурсів мережі Інтернет. Зібрана інформація обговорювалася всією експериментальною групою під час проведення "Круглого столу", присвяченого проблемі професійної компетентності вчителів на Заході. Студенти обмінювались інформацією, доповнюючи один одного, порівнювали підхід до підготовки вчителя в Україні й за кордоном. У живій дискусії формувалась їх комунікативність, поповнювалася новими знаннями соціокультурна компетенція. Оскільки дискусія проходила англійською мовою, це впливало й на вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції студентів, що входить до складу когнітивно-технологічного компоненту професійної компетентності. Цій же меті підпорядковувалось і використання електронної пошти [6].

Узагальнюючи можна зробити висновок, що упровадження ІТ у навчально-виховний процес ВПНЗ орієнтує на перегляд традиційних систем навчання, які склалися нині, надає можливості для збільшення обсягу навчальних завдань творчого, пошукового та дослідницького характеру, переструктурування системи і змісту позааудиторних самостійних занять (рис. 1.5).

Створення умов для раціонального поєднання ІТ з традиційними засобами, методами та формами навчання – це складне педагогічне завдання, яке потребує розв'язання цілого комплексу психолого-педагогічних організаційних, навчально-методичних, технічних та інших проблем. Основними серед цих проблем є [77, с. 1]:

- розроблення науково-методичного забезпечення вирішення завдань інформатизації навчально-виховного процесу;
- підготовка педагогічних кадрів до використання в навчальному процесі ІТ;
- підготовка учнів і студентів до використання сучасних засобів навчально-пізнавальної діяльності;
- матеріально-технічне і науково-методичне забезпечення навчальних закладів;
- розроблення методик використання ІТ.

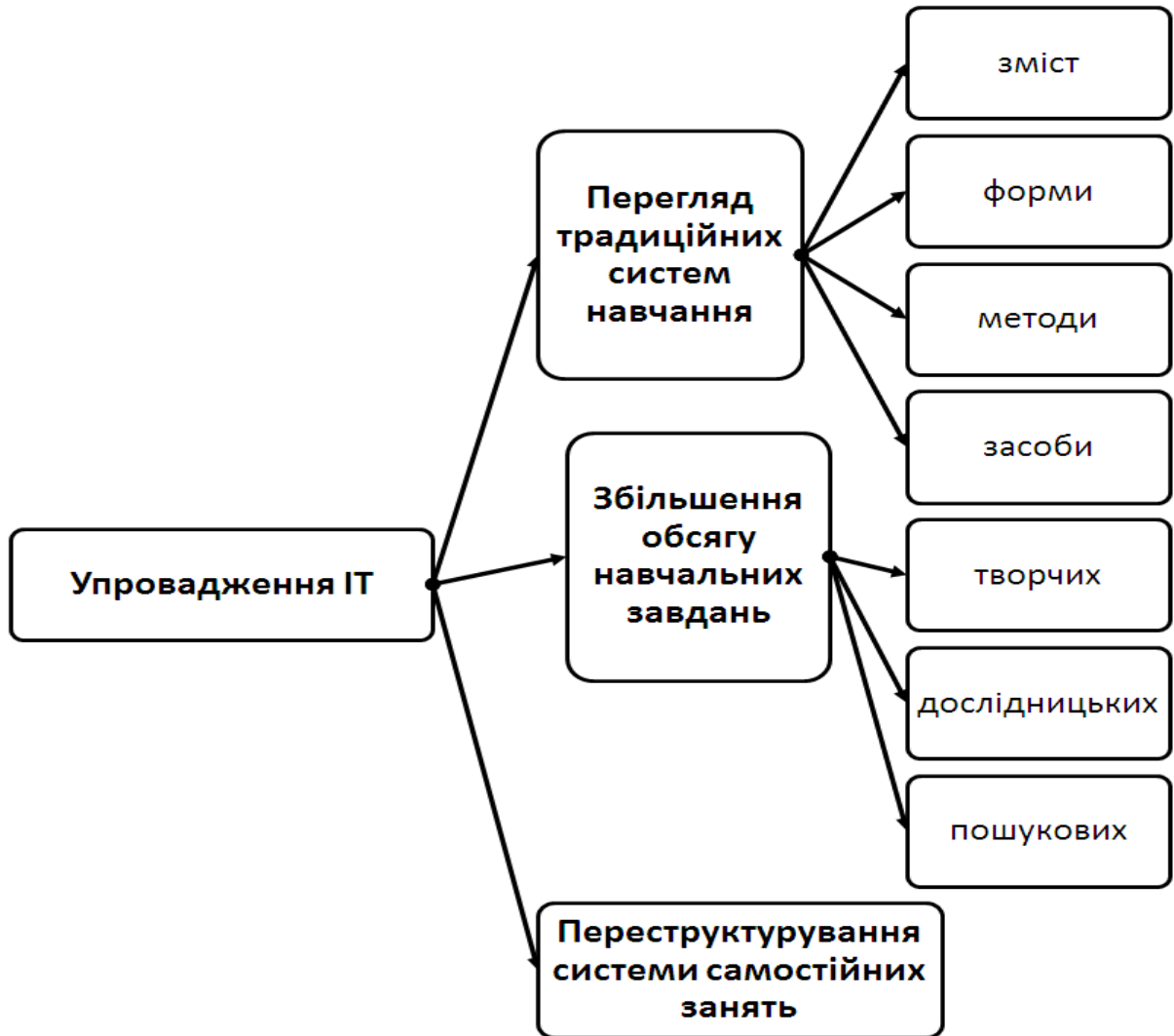

Рис. 1.5. Вплив упровадження ІТ у навчальний процес

Інформатизація навчального процесу справляє значний вплив на удосконалення і розвиток методичних систем навчання іноземних мов, за рахунок включення до засобів навчання електронних словників, довідників, тезаурусів тощо, які надають можливість значно підвищити продуктивність праці під час перекладу текстів з однієї мови на іншу, вивчення правильної вимови іноземних слів, написанні творів.

Саме тому особливого значення набувають питання постійного поновлення змісту й удосконалення системи навчання інформаційних технологій учителів ІМ. Провідна роль відводиться вчителям і викладачам, адже використання ними ІТ в навчально-виховному процесі певною мірою позначається на його результатах.

Однак, немає необхідності вивчати ІТ і навчатись їх використовувати тільки тому, що інформатизація освіти співпадає із загальними напрямками інформатизації суспільства. Одним із першорядних місць у галузі інформатизації освіти займає вирішення питання їх доречного, виправданого та ефективного використання в навчально-виховному процесі.

Безсистемне застосування навіть усіх зазначених вище складових ІТ не може бути ефективним. Саме тому одним із першорядних завдань навчання у системі педагогічних вищих навчальних закладів має бути підготовка сучасного вчителя, який має володіти комп'ютерною грамотністю, умінням використовувати ІТ в професійній діяльності і мати потребу в постійному збагаченні й оновленні знань, бути готовим і здатним до впровадження інновацій.

Наведені вище аргументи свідчать, по-перше, про необхідність підготовки й перепідготовки вчителів іноземних мов у галузі інформатизації освіти. По-друге, визначені проблеми і суперечності свідчать про те, що непродумане і неаргументоване застосування ІТ у навчанні не приводить до реального підвищення ефективності навчання.

Розв'язання визначених проблем у навчанні вчителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України вбачається можливим тільки в тому випадку, якщо підходити до них із системних позицій і розв'язувати їх у постійному та невідривному взаємозв'язку. А це, у свою чергу, є можливим тільки тоді, коли в діяльність включаються: викладачі ІТ, викладачі іноземних мов, керівники ВПНЗ та відповідних органів освіти.

У "Нормах компетентності вчителів у використанні ІКТ", запропонованих ЮНЕСКО, зазначається: "Для того, щоб жити, пізнавати та успішно працювати в насиченому інформацією, заснованому на знаннях суспільстві, яке все більш ускладнюється, учні як і вчителі повинні навчитися ефективного використанню техніки. З її допомогою та за умов логічно організованого навчання вони зможуть стати : умілими користувачами інформаційних технологій; споживачами інформації, аналітиками і фахівцями з оцінювання; фахівцями в галузі вирішення проблем і прийняття рішень; творчими та ефективними користувачами засобів підвищення продуктивності праці; фахівцями з поширення інформації, видавничої справи, продюсерами та партнерами; інформованими, відповідальними та активними громадянами" [284, с. 2].

Політичні й соціально-економічні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, її інтеграція в світове співтовариство неможливі без

структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на розвиток нового громадянина, забезпечення мобільності, працевлаштування і конкурентоспроможності фахівців із вищою освітою, у тому числі й учителів іноземних мов. Результатом цього процесу у ВПНЗ має бути поновлена система навчання ІТ-дисциплін, підґрунтям якої має бути переконання: на нинішньому етапі розвитку суспільства наявність знань й умінь у галузі ІТ стала базовою вимогою для випускника ВПНЗ.

Отже, стан сучасної галузі освіти і тенденції розвитку суспільства вимагають розвитку системи освіти на основі інформаційних технологій, створення відповідної системи навчання вчителів іноземних мов.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Який процес називають комп'ютеризацією? Дайте своє визначення цьому процесу.
2. Що розуміють під терміном "інформаційні технології"?
3. Який процес називається інформатизацією? Дайте своє трактування цього процесу.
4. Назвіть основні проблеми й компоненти інформатизації навчання іноземних мов. Якщо Ви не погоджуєтесь з викладеним у параграфі, то обґрунтуйте й додайте необхідне, на Вашу думку.
5. Які цілі застосування інформаційних технологій у навчанні іноземних мов?
6. Як інформаційні технології впливають на трансформацію пізнавальної, конструктивної, організаторської та комунікативної компонент педагогічної діяльності?
7. Назвіть проблеми освітньої системи, які виокремлено у посібнику. Додайте і поясніть проблеми, які було виявлено Вами.
8. Спробуйте доповнити схему, яку подано на рис. 1.3, назвами цілей інформатизації навчання іноземних мов, які є складниками основних цілей, пронумерувавши їх числами, поданими у кружечках.
9. Кому належать перші науково обґрунтовані кроки запровадження ІТ у навчально-виховний процес?
10. Які компоненти включає педагогічна діяльність?
11. Який учитель, на Вашу думку, нині може вважатися ідеальним?
12. Назвіть можливі результати впливу використання ІТ у навчально-виховному процесі.
13. Назвіть вимоги до вчителя, які, на Вашу думку, виникають у процесі інформатизації освіти.

1.2. Формування ІТ-готовності учителів іноземних мов як педагогічна проблема

Розвиток засобів навчання, можливості їх технічної реалізації, суттєво випереджають можливості створення повноцінних методик їх застосування [144, 263]. Свого часу Е. Дюргейм¹² вказував на те, що зміни в суспільстві, вимагають відповідних змін у національній освіті. Ми погоджуємось з його висловлюванням щодо того, що успішно реалізувати реформи може тільки учительство, яке розуміє цілі реформування.

Розглядаючи ІТ-асpekt організації навчально-виховного процесу, можна зазначити, що в багатьох випадках він передбачає [165]: використання ІТ та інтерактивних методів навчання і мультимедійних засобів; застосування ЕЗНП (підручників, посібників, каталогів, словників тощо), ЦОР; технічну і технологічну модернізацію навчальних лабораторій і засобів навчання; використання сучасних систем контролю якості знань студентів і проведення моніторингу якості освіти.

Нині всі ВПНЗ України працюють над підвищенням якості педагогічної освіти з метою забезпечення її мобільності, привабливості та конкурентоспроможності на ринку праці, з урахуванням вимог Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [37]. Проте, немає ніякої необхідності всім учителям стати відмінними програмістами, але кожен сучасний учитель має досконало володіти ІТ, оскільки суттєвою перешкодою на шляху застосування ІТ у навчально-виховному процесі є досить низький рівень їхньої комп'ютерної грамотності. Учителю важко подолати розрив між традиційним поданням знань і новими способами отримання інформації – з використанням засобів ІТ. Можна стверджувати, що це є однією з причин гальмування введення ІТ у навчально-виховний процес ЗНЗ.

Щодо педагогів, які закінчили ВНЗ більше 15–20 років тому, можна зазначити, що вони на досить низькому рівні знайомі з можливостями, які надають ПК, і які можна використати у професійній діяльності. Саме тому ІТ ними або взагалі не використовуються у навчально-виховному процесі, або використовуються епізодично. Більшість педагогів, які пройшли навчання на комп'ютерних курсах, часто застосовують ПК як засоби для створення й

¹²Дюргейм Э. Педагогика и социология// Дюргейм Э. – М. : Социология 1995.

ведення документації і створення різного роду дидактичних карток, тестів та інших роздаткових матеріалів тощо.

Певна інерційність системи освіти є об'єктивно обумовленою і необхідною, оскільки "виробничий цикл" навчання учня у ЗНЗ триває більше десяти років. Навчання вчителя триває чотири – п'ять років, інтервал проходження ним курсової перепідготовки у закладах післядипломної педагогічної освіти теж становить п'ять років. За цей час виникають і набувають поширення (у тому числі починають масово постачатись у ЗНЗ) нові засоби навчання, які суттєво відмінні від тих, застосуванню яких учителі навчались у ВПНЗ і в системі післядипломної освіти [128].

Досі актуальним є зауваження О. М. Довгялло, який, досліджуючи проблеми впровадження ІТ у навчально-виховний процес, зазначив: "Тут йдеться не про вдосконалення окремих характеристик освітніх систем, а про глибоку проблему систем освіти взагалі: цілей, змісту, методів, технологій, тощо (вони як би втрачають усталеність, іноді радикально змінюючи полярність). Інформаційні технології у навчанні, уособлюючи значний освітній, розвивальний, виховний потенціал, мають стати невід'ємною складовою педагогічного процесу вітчизняних навчальних закладів" [195].

Проблема підготовки вчителів до використання ІТ у навчально-виховному процесі постала перед ВПНЗ одразу ж, як засоби ІТ почали масово надходити до закладів навчання. В Україні перші фундаментальні дослідження в зазначеному напрямі проводились науковцями Інституту психології НАПН України [166; 167; 174], Київському державному педагогічному інституті ім. О. М. Горького [76; 79; 151; 262], в якому вперше в Україні було розпочато викладання навчальної дисципліни "Використання обчислювальної техніки у навчальному процесі", виконано роботи з упровадження ІТ у навчання фізики майбутніх учителів, у 1997 р. започатковано випуск збірника "Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання".

Основні компоненти методичної системи підготовки майбутніх учителів інформатики розроблено Н. В. Морзе [177], проблеми використання ІТ у навчанні математики досліджували О. Б. Жильцов, фізики – Ю. О. Жук [79; 80].

У дисертації О. М. Спіріна досліджено теоретичні основи кредитно-модульної системи навчання і розглянуто: методологічні засади розвитку систем вищої освіти, основні характеристики кредитних систем навчання, психолого-педагогічні передумови організації навчального процесу за

кредитними технологіями. Науковцем розроблено основні компоненти методичної системи базової підготовки вчителів інформатики за кредитно-модульною технологією і визначено: мету і зміст підготовки; методичні особливості інтеграції такої технології в навчально-виховний процес; засоби побудови і реалізації індивідуальних траєкторій підготовки [247].

Справедливо буде відзначити, що вагоме значення в удосконаленні системи підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів має міжнародна програма Intel® "Навчання для майбутнього", яка сприяє якісній реалізації українських навчальних програм і освітніх стандартів, підвищенню якості освіти, підготовки учнів до самостійної і творчої діяльності в майбутньому професійному житті, підвищує мотивацію учасників навчально-виховного процесу до навчальної діяльності й надає можливість обміну досвідом щодо інновацій в освіті з багатьма країнами світу.

Упровадження зазначеної програми, яка базується на застосуванні у навчальному процесі проектно-методики, організації самостійної дослідницької роботи учнів, формуванні їхнього критичного мислення, реалізації критеріального підходу до оцінювання навчальних досягнень учнів за допомогою ІТ сприяє розвитку життєвих компетентностей учнів і підготовці їх до життя в умовах інформаційного суспільства.

Як свідчить Ю. І. Завалевський, експериментальна освітня програма Intel® "Навчання для майбутнього" спрямована на вирішення вищевказаних проблем інформатизації освіти України та доступу до інформаційно-методичних та педагогічних технологій і їх застосування в практичній діяльності. Під час реалізації Програми Intel® "Навчання для майбутнього" спостерігалися суттєві зміни в підвищенні кваліфікації вчителів, плануванні ними своєї педагогічної діяльності. "Комп'ютер перестає усвідомлюватися ними як засіб реалізації навчального предмета "Інформатика", а інформаційні технології почали використовуватися під час вивчення інших навчальних дисциплін. Ефективніше стали застосовувати проектні методики, міжпредметні зв'язки. Вчителі започаткували створення власних методичних розробок з використанням стандартних програмних засобів" [218].

Роль ІТ у системі професійної підготовки вчителів реально оцінено в Інституті іноземної філології ЖДУ ім. І. Франка, де вже на першому курсі: "Студенти вивчають предмет "Інформаційні технології", який закладає основи використання ІТ у професійній діяльності. Паралельно студенти 1–2 курсів застосовують отримані знання, уміння та навички в процесі вивчення психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін (використовують

матеріали з мережі Інтернет, користуються електронними бібліотеками на CD, створюють мультимедійні презентації засобами програми Microsoft PowerPoint та цікаві розробки засобами програм Microsoft Word, Microsoft Excel та Microsoft Publisher)" [92].

Основою спецкурсу, обов'язкового для всіх студентів третього року навчання університету в навчальному закладі було обрано програму "Intel® Навчання для майбутнього". Окремо студенти четвертого курсу вивчають загально методичну дисципліну "Інноваційні технології", у якому виокремлено спецкурс "Формування професійних умінь майбутніх учителів іноземних мов засобами ІКТ". Один із авторів зазначеного спецкурсу О. А. Зимовець пояснює, що: "Він складається з трьох модулів та побудований на принципах поетапного формування професійних умінь". Характеризуючи спецкурс, автор зазначає, що ціллю навчання не було дублювання завдань, які опрацьовувались в рамках програми "Intel® Навчання для майбутнього", а виконання завдань і програм, які вбачались актуальними і необхідними для вчителя гуманітарних предметів. Теми і завдання першого модуля пов'язані з використанням готових комп'ютерних програм і дидактичних матеріалів на CD і з мережі Internet на рівні фрагменту уроку. Завдання другого модуля мають більш продуктивний характер і спрямовані на формування вмінь розробляти, створювати і використовувати власні дидактичні матеріали на рівні фрагменту уроку і в поєднанні з іншими засобами навчання [92].

Спецкурс не дублює навчання за програмою "Intel® Навчання для майбутнього", а доповнює її, оскільки вивчаються засоби і технології, які не були включені до програми, зазначеної вище, але, на думку авторів, є необхідними для мовознавців. Освоюється робота з так званими авторизованими програмами (authoring tools), зокрема, Hot Potatoes, он-лайн програмами Puzzle Maker та Easy Test Maker, створення і використання Веб-квестів (web quests) і підкастів (podcasts), робота з режимом рецензування (Track Changes) у програмі MS Word тощо. Завдання третього модуля пов'язані з комплексним плануванням усього навчального процесу з використанням засобів ІКТ, тобто на рівні уроку і циклу уроків, а також у позакласній діяльності. Студенти аналізують приклади планів уроків і позакласних заходів з використанням ІТ, відвідують відкриті заняття вчителів-новаторів, які використовують ІТ у навчальному процесі ЗОШ (або дивляться такі уроки на відео) і створюють свої розгорнуті плани уроків з використанням ІТ. Після проходження даного спецкурсу студенти матимуть

можливість застосувати набуті професійні знання, навички та уміння у використанні ІКТ під час педагогічної практики (на 4 та 5 курсах) і під час написання курсових і дипломних робіт.

Розв'язанню проблеми інформатизації ЗНЗ першочергову увагу мають приділяти не лише працівники освіти – цей процес має бути керований державними і місцевими владними структурами [203, с. 209]. Президент Асоціації директорів шкіл України О. М. Онаць пропонує змістити акцент щодо фінансування технічного забезпечення: "Ми доповідаємо, скільки комп'ютерів з'явилося в школі, але майже нічого не говоримо про наявність програмного забезпечення для появи реальних інформаційних і телекомунікаційних технологій викладання. У Токію, наприклад, усі ці програми створюються під кожний окремо взятий предмет. Важливий не комп'ютер сам по собі. Він потрібен як засіб впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій викладання" [224].

Отже, проблема впровадження засобів ІТ набула всебічного обговорювання науковцями, однак з огляду на зазначене вище, погоджуємось з тим, що розв'язання проблем доречної і виправданої інформатизації навчання має здійснюватися комплексно і повсюди.

Приєднанням до Болонської угоди Україна підтвердила бажання і готовність до інтеграції в освітній і науковий простір Європи. Реалізація системою вищої освіти України принципів Болонського процесу є однією з передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти. Наслідком цього важливого для майбутнього нашого суспільства кроку, є активна модернізація освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Перехід до використання ІТ у навчальному процесі ВПНЗ, створення умов для їх розроблювання, апробації та впровадження, пошуку розумного поєднання нового з традиційним – це досить складне завдання, яке потребує розв'язання цілого комплексу психолого-педагогічних, організаційних, технічних, навчально-методичних, адміністративних, фінансових та інших проблем¹³.

Для того, щоб зі стін ВПНЗ виходили вчителі, які мають особистий світогляд, здатні критично сприймати сьогоденні реалії і їх реформувати, навчальне середовище у ВПНЗ має змінитися, перестати бути рутинним і стати насправді спрямованим на творче відношення до навчально-виховного процесу. Інструментарієм і підґрунтям для його формування можуть стати ІТ. Їх впровадження в процес вивчення іноземних мов суттєво впливає на зміст,

¹³<http://vlapinsky.at.ua/LApinsky.mht>.

організаційні форми й методи навчання й управління навчально-пізнавальною діяльністю. До того ж це зумовлює появу принципових змін у діяльності майбутніх учителів і викладачів ВПНЗ. Будь-які досягнення в науці й техніці, високі технології, у тому числі й ІТ, не дають очікуваних результатів без підготовлених кадрів. В освіті для їх упровадження і використання, окрім ІТ-фахівців, потрібні вчителі, які підготовлені до їх застосування – інформатизація стає завданням загальнодержавного значення.

Зазначене підтверджується В. П. Беспальком, який говорить, що найважливішим елементом педагогічної системи (ПС) є: "Сам вчитель і його технічна озброєність. Ми розділили дидактичні системи на "ручні" і "автоматизовані", і це не символічне розділення, а розділення по суті, що відображає загальну тенденцію розвитку людської цивілізації: у всіх видах діяльності людини вже давно здійснилася технічна революція, і ручна праця все ширше заміщається працею різних машин. Виключенням є викладацька діяльність: тут все ще провідним інструментом є голосові зв'язки, посилена експлуатація яких часто породжує професійні хвороби вчителів" [8].

Одним із завдань професійної підготовки вчителя у ВПНЗ має стати актуалізація свідомого оволодіння засобами ІТ, активізація педагогічної самоорганізації, самовдосконалення знань в галузі ІТ – *формування готовності вчителів ІМ до застосування ІТ у майбутній професійній діяльності*. Аналізуючи шляхи успішного розв'язання проблем інформатизації навчального процесу, науковці вказують на те, що воно є можливим лише за дотримання психолого-педагогічних умов, які визначають результуючу ефективність навчально-пізнавальної діяльності.

Актуальність психолого-педагогічної проблематики обумовлена передусім тим, що вона охоплює практично всі питання, пов'язані з використанням комп'ютерної техніки у навчальному процесі, починаючи з психолого-педагогічного обґрунтування її використання як засобу навчання, з'ясування психологічних особливостей використання комп'ютера учнями і студентами різних вікових груп, розробки комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання різних навчальних предметів, і закінчуючи таким практично важливим питанням, як подолання психологічного бар'єру, що виникає у багатьох потенціальних користувачів (учителів, керівників навчальних закладів, педагогів-дослідників) стосовно самої ідеї інформатизації всього навчального процесу і пов'язаною з цим необхідністю докласти певні зусилля для оволодіння новими методами і засобами навчально-виховної діяльності [77, с. 3].

Детальний розгляд компонент інформатизації процесу навчання іноземних мов, описаний у п.1.1, вказав на наявність взаємозв'язку між: технічним забезпеченням навчальних закладів комп'ютерним оснащенням і підготовкою кваліфікованих користувачів (викладачів, учителів та студентів), який представлено у вигляді схеми (рис. 1.6). Швидкість процесу інформатизації вищої педагогічної освіти в Україні стримується тим, що:

- у ВПНЗ відсутня єдина методологія проектування й упровадження ІТ у педагогічну практику;
- розроблення науково-педагогічних і методичних основ системи інформатизації відстає від розвитку ІТ;
- застосування ІТ не орієнтоване на створення цілісних ІТ-систем, які б всебічно забезпечували навчально-виховний процес;
- відсутній цілісний системний технологічний підхід у навчанні: спостерігається спрямованість на досягнення "вузьких" цілей – прискорення засвоєння навчального матеріалу, демонстрацію певних процесів тощо;
- професорсько-викладацький склад ВПНЗ недостатньо підготовлений до використання ІТ;
- недостатній рівень розвитку системи координації і співробітництва ВПНЗ під час розроблювання програмного й методичного забезпечення процесу інформатизації навчання; різнотипність і недостатня кількість оргтехніки у ВПНЗ (персональних комп'ютерів, сенсорних дощок, відеопроєкторів, засобів сканування та роздруковування тощо).

Усе це призводить до певного розриву між потенційними і фактичними можливостями інформатизації навчально-виховного процесу ВПНЗ. Об'єктивно склалася *суперечність між необхідністю інформатизації навчально-виховного процесу у ВПНЗ на основі застосування ІТ і неможливістю її ефективної реалізації у межах традиційних систем навчання.*

Постає проблема відповідності підготовленості вчителя іноземних мов вимогам суспільства до обсягу і якості знань, які безперервно ростуть і забезпечення ефективного сприйняття учнями нових знань з використанням досягнень сучасної науки і техніки. Як зазначає О. В. Піскунова: "В международной практике образования профессиональная деятельность педагога оценивается прежде всего через оценку результатов, демонстрируемых учащимися. Понятие результата, как уже было сказано, безусловно связано с понятием качества образования" [206, с. 37].

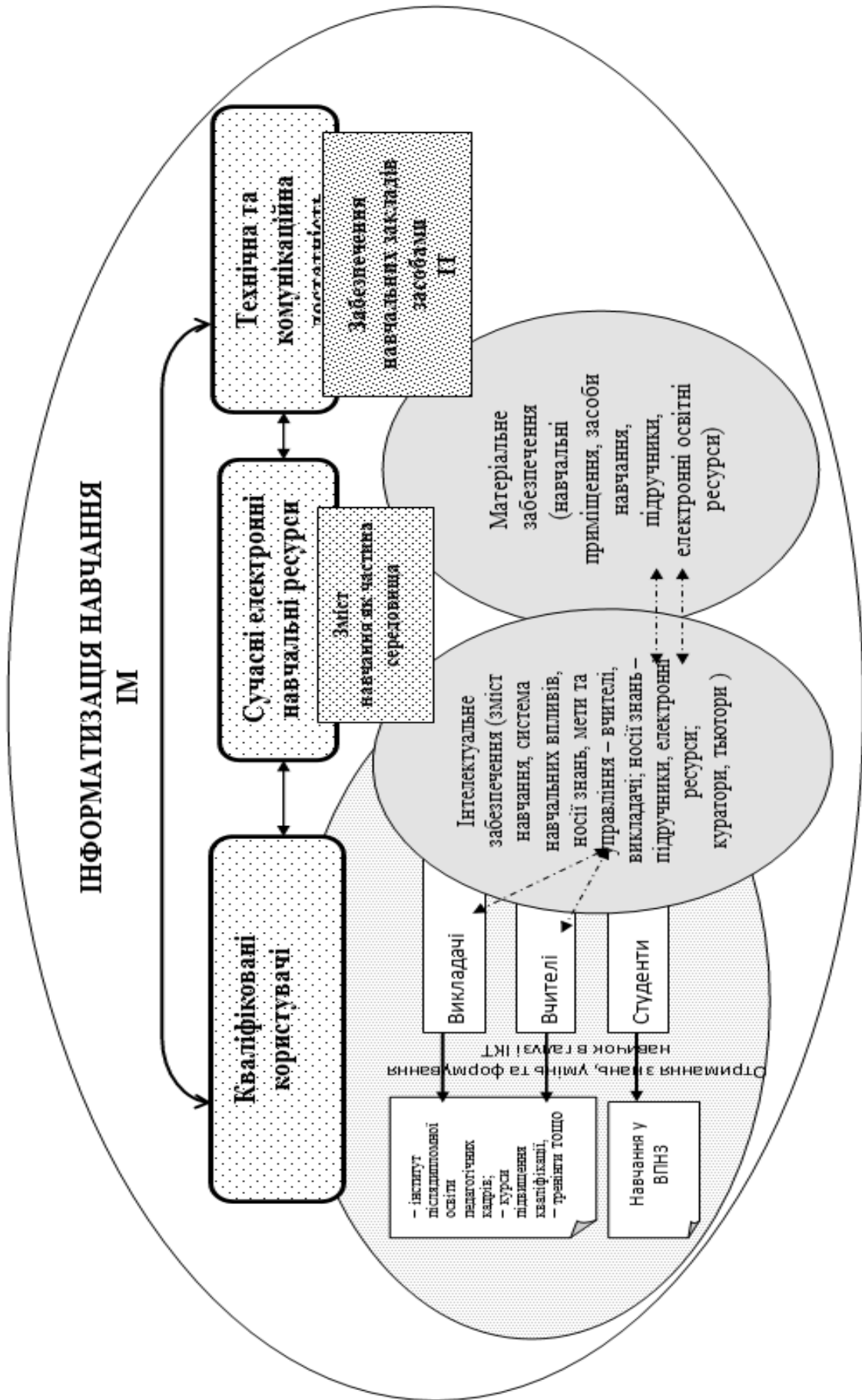

Рис. 1.6. Взаємозв'язок між компонентами інформатизації навчання іноземних мов

Аналіз рівня професійної підготовки вчителів іноземних мов нині в Україні підтвердив зроблені висновки про необхідність нагального перегляду її змісту з метою посилення технологічного аспекту, зокрема, інформаційно-технологічного. Виходячи з того, що залучення до навчальної діяльності ІТ суттєво впливає на зміст, організаційні форми, методи навчання й управління, а також спричинює суттєві зміни в діяльності учнів, учителів, керівників навчальних закладів і установ, для досягнення ефективності процес інформатизації має охопити всі напрямки і галузі їх діяльності.

Слід відзначити, що нині в нашій країні підготовка ІТ-фахівців проводиться на достатньому рівні. Однак, складнішою є ситуація з ІТ-підготовкою вчителів ІМ – їх більшість, за нашими спостереженнями, мають тільки сформовану уяву щодо можливостях ІТ в освіті, багато хто з них тільки використовує ПК як друкарську машинку (п.1.1). Постає завдання адаптації студентів – майбутніх учителів іноземних мов до діяльності в інформаційному суспільстві через формування в навчально-виховному процесі ВПНЗ відповідних компетентностей у галузі ІТ і готовності до використання ІТ у професійній діяльності.

Ми пропонуємо виокремити кілька шляхів розв'язання зазначеної проблеми.

По-перше, створення відповідних умов для періодичного підвищення ІТ-рівня вчителів у закладах післядипломної освіти, яке має, зважаючи на специфіку ІТ, відбуватися, принаймні, раз на два роки.

По-друге, розробити систему навчання ІТ учителів ІМ у ВПНЗ, яка має бути динамічною і відкритою – ці якості викликані тим, що в системі освіти не досить швидко створюються нові навчальні можливості у відповідь на інтенсивність розвитку інформаційного суспільства.

Навчання вчителів має йти не наздоганяючи, а навіть випереджаючи – відкритість і динамічність системи навчання дозволить її коригувати, додаючи і/чи вилучаючи компоненти відповідно до розвитку ІТ і початкового ІТ-рівня першокурсників. Тим більше, що за останні роки спостерігається деякий злам у свідомості педагогічного співтовариства – з'явилося розуміння актуальності впровадження ІТ у навчання ІМ, зокрема.

Зосередженість на потребах і вимогах інформатизації навчання ІМ передбачає проектування системи навчання з метою методичного, технологічного та управлінського забезпечення навчально-виховного процесу. Потребується реформування системи навчання вчителів ІМ з метою забезпечення широких можливостей для розвитку, навчання та виховання

творчої особистості вчителя. Відзначимо, що мова йде не про вдосконалення окремих характеристик чи складових навчання вчителів, а про розв'язання проблеми системи навчання ІТ у ВПНЗ взагалі (за О. М. Довгялло): цілей, змісту, методів, засобів, форм, технологій навчання тощо. А саме: розроблення системи формування готовності вчителів іноземних мов до використання інформаційних технологій.

Інтенсифікація інформаційних процесів, розвиток технічних засобів пошуку, накопичення, опрацювання та передавання інформації зробили ІТ значущими для індивідуального і суспільного буття людини, тому їх вплив на формування зазначеної системи слід розглядати як соціально обумовлене і прогресивне явище. Адже нині, коли формування нової парадигми освіти, заснованої на вдосконаленні інформаційного середовища ВПНЗ, розробленні й упровадженні в педагогічну практику сучасних ІТ, а також передових технологій навчання розглядається як найважливіше стратегічне завдання розвитку вищої педагогічної школи, уже не досить орієнтуватися тільки на традиційні системи забезпечення навчально-виховного процесу. У сучасних умовах вбачається необхідним пошук принципово нових підходів до їх реалізації.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Назвіть перешкоди, які є, на Вашу думку, на шляху застосування ІТ у навчально-виховному процесі.
2. Що, на сьогодні, є однією з причин гальмування введення ІТ у навчально-виховний процес ЗНЗ?
3. Пригадайте і поясніть висловлювання О. М. Довгялло, який, досліджуючи проблеми впровадження ІТ у навчально-виховний процес, зазначав, що мова йде про появу проблеми систем освіти.
4. Що має стати інструментарієм і підґрунтям для формування сучасного навчального середовища у ВПНЗ?
5. Назвіть завдання професійної підготовки вчителя у ВПНЗ, які пов'язуються з інформатизацією освіти?
6. Які психолого-педагогічні, організаційні, навчально-методичні, технічні та інші проблеми Ви вбачаєте у підготовці вчителів до використання ІТ?
7. Чим стримується швидкість процесу інформатизації вищої педагогічної освіти в Україні? Подумайте і додайте причини, які, на Вашу думку, не виокремлено авторами посібника.
8. Які чинники призводять до певного розриву між потенційними і фактичними можливостями інформатизації навчально-виховного процесу ВПНЗ?

9. Які шляхи розв'язання проблеми адаптації студентів – майбутніх учителів іноземних мов до діяльності в інформаційному суспільстві пропонуються авторами посібника? Ваше бачення.

10. Які основоположні якості системи навчання ІТ учителів ІМ дозволять її коригувати?

11. Що передбачає розроблення системи формування готовності вчителів іноземних мов до використання ІТ?

1.3. Сучасний стан навчання інформаційних технологій учителів іноземних мов

Економічно розвинені країни (Данія, Швеція, Німеччина, Японія, США, Франція та ін.) забезпечили собі світове лідерство насамперед на основі впровадження ІТ. Останнє десятиріччя засвідчило, що за умов різних підходів до реалізації інновацій і управління інноваційними процесами спільним залишається визнання наукового прогресу рушійною силою поступу продуктивних сил сучасного суспільства. Значною мірою це стосується освіти, яка має відповідати викликам сьогодення [187].

Дослідники Charles A. Shoniregun та Sarah-Jane Gray стверджують, що протягом усієї історії розвитку суспільства, унаслідок технологічних досягнень у галузі комунікацій, у ньому відбуваються революційні зміни. "Throughout history technological advances in communication have had a dramatic impact on society, for example, the printing press, the telephone, radio, film, television, and more recently the Internet"¹⁴ [286, с. 1]. Автори роботи слушно зауважують, що темпи розвитку засобів електронного навчання зараз такі, що вчені й учителі не завжди встигають визначити методики їх використання, оцінити можливі переваги й ризики, якими супроводжується їх використання.

Як відомо, "нині більшість шкіл у розвинутих країнах забезпечені доступом до мережі Internet безпосередньо в класах. На основі зазначених тенденцій для розробників та стратегії дуже важливо оцінювати потенційну цінність електронної освіти для підготовки та поновлення навичок викладачів (вчителів) з тим, щоб вони, в свою чергу, допомагали в підготовці учнів до успішної діяльності в економіці XXI сторіччя" [183, с. 2].

¹⁴Протягом усієї історії технологічних досягнень в галузі комунікацій на суспільство справили значний вплив, наприклад, друкарський верстат, телефон, радіо, кіно, телебачення, а останнім часом – Інтернет.

Одна з найбільш економічно розвинених країн світу Японія має систему освіти, яка в цілому відповідає рівню її розвитку. Сучасна структура системи освіти була сформована після Другої світової війни під системи освіти США. Основні принципи освіти в Японії визначені в Конституції країни, яку була прийнято в 1946 р., і в "Основному законі про освіту" (1947 р.), де визначено рівні права всіх громадян на отримання освіти відповідно до особистісних здібностей. Економічна ситуація і прагнення японського уряду вивести країну до списку держав-лідерів світу примусили звернути увагу на вдосконалення системи вищої освіти. У результаті, у 1949 р. було прийнято закон, за яким ВНЗ Японії повинні працювати за однаковими системами. За ухваленим законом більшість спеціальних шкіл було переведено на кілька щаблів вище – до розряду університетів або коледжів, і в результаті їх загальна кількість зросла до кількох сотень. Важливо, що за змістом і методами навчання в усіх зазначених закладах здійснювався контроль з боку уряду [34].

Разом із цим, на всіх рівнях освіти стали виникати такі негативні явища, як надмірна стандартизація й уніфікація освіти, зосередження уваги на кількісних показниках. Подальше зростання зазначених та інших недоліків привело до усвідомлення необхідності змін у системі освіти. Дослідники відзначають, що "лише за період 50–70-х років у Японії було проведено, щонайменше, три реформи освіти, у результаті яких, за деякими показниками, уже на початок 80-х років у галузі освіти країна вийшла на одне з перших місць у світі". У період реформування окремих галузей освіти були створені (1987–1990 роки): Центральна рада з освіти, Університетська рада, Рада з освіти протягом всього життя, а також такі консультативні органи, як: Повноважна рада з навчальної літератури, Рада з підвищення кваліфікації викладачів, Рада з наукового та професійного навчання.

Необхідність проведення реформ підтверджував японський політолог Ю. Ногучі, який у своїй роботі "Революція інформаційних технологій для оживлення Японії", вказує на значення ІТ для майбутнього країни: "Саме нові індустрії інформаційних технологій стануть ключовим елементом лідируючого індустріального сектору в ХХІ ст." Досліджуючи традиції і реформи сучасної Японії, Т. Л. Павлова пояснює, що: "Особую неудовлетворенность результатами образования ученые и общественность стали проявлять в конце 80-х – начале 90-х годов. Именно в этот период началась третья радикальная реформа образования современной Японии. Потребность в ней обусловлена не столько кардинальными социальными

переменами, сколько осознанием ответственности перед грядущим XXI веком. В этой связи текущая реформа направлена на прогнозирование и активную адаптацию к постоянно меняющимся требованиям времени" [198].

У серпні 1984 р. була сформована Національна рада з реформ у галузі освіти, основним напрямом діяльності якої є проведення скоординованої політики реформ у галузі освіти. Нею було визначено три основних напрями освітніх реформ [243]: розвиток індивідуальності; перехід до навчання протягом усього життя; коригування освіти відповідно до змін у суспільстві.

Реформи системи освіти в країні були спрямовані на подальше вдосконалення всіх її ланок: у тому числі й вищої освіти. Але слід наголосити на тому, що вона ніяк не змінила пріоритету загального розвитку студентів. Сучасний японський університет першої категорії, як правило, складається з десяти факультетів (загальноосвітнього, юридичного, інженерного, науково-природничого, сільськогосподарського, літературного, економічного, педагогічного, фармакологічного та медичного), на всіх факультетах домінує загальноосвітня складова навчання. Заходи з удосконалення спеціалізації навчання, які проводяться у ВНЗ, ніяк не зменшують важливості загальноосвітньої підготовки майбутніх фахівців [221].

Окремо слід відзначити особливості підготовки вчителів – система і зміст їх навчання постійно зазнають зміни, які були викликані змінами соціального положення вчителя і розуміння сутності професійних і людських якостей, які є основними в професійній діяльності вчителя.

Свого часу провідний дослідник можливостей застосування ІТ в освіті Департаменту початкової та середньої освіти Міністерства освіти, спорту, науки і технологій Японії Унетзава Атцуси повідомив, що ще в грудні 1999 р. уряд Японії затвердив програму Millennium, яка мала спрямування на подальшу інформатизацію системи освіти в країні.

Зазначена програма виконувалася в два етапи. Перший завершився в березні 2002 р. – до Інтернету були підключені всі державні середні школи, усі вчителі отримали певні знання роботи на ПК, які не передбачали викладання ІТ, а володіння основами в галузі ІТ на рівні користувача. Другий етап було завершено у березні 2006 року. До цього часу доступ до Internet отримали всі школи Японії – приватні, державні, середні та початкові. На цьому етапі всі вчителі країни повинні вільно володіти ІТ, необхідними для використання в професійній діяльності [32].

Основним завданням політики японської держави в галузі освіти стало виховання і навчання творчої, креативної, гармонійної і духовно багатой особистості, яка здатна працювати у консолідованих суспільних і державних структурах. Саме тому, для призначення на посаду вчителя в Японії проводиться строгий відбір випускників ВНЗ. На відміну від інших країн, для того, щоб стати вчителем державної школи, японський громадянин має не просто отримати диплом учителя, але й перед призначенням на посаду пройти іспити.

Слід додати, що оцінювання професійної компетентності вчителя на різних етапах його професійної кар'єри завжди було одним із найважливіших напрямів державної освітньої політики, тому в багатьох країнах склалася досить стійка система відбору вчителів і оцінювання їх готовності до педагогічної діяльності [207]. Ректор Педагогічного університету Хоккайдо Кендзі Хонма (Kenji Honma), одного з 11-ти японських педагогічних ВНЗ, в інтерв'ю "The Japan Times" підкреслює, що японська математична освіта й освіта в галузі природничих наук високо визнаються зарубіжними фахівцями в галузі освіти. Найбільш важливим, за його словами, є те, що практика неперервної освіти для працюючих учителів, організована місцевими радами з освіти, може бути моделлю для інших країн [278].

У квітні 1991 р. Центральну раду з освіти було реорганізовано. Міністерство освіти, спорту, науки і технологій Японії поставило перед нею завдання сформулювати основні цілі розвитку системи освіти Японії в ХХІ столітті. Рада виділила головні напрями необхідних трансформацій [243]: японська система освіти в майбутньому; роль школи, сім'ї і суспільства та форми їх співпраці; адаптація освіти до здібностей і можливостей особистості й удосконалення наступності між різними рівнями шкільної освіти; відкритість освіти до різних соціальних змін таких, як інтернаціоналізація, інформатизація, досягнення науки і технологій.

Отже, інформатизація і досягнення в галузі науки і технологій в Японії є одним із пріоритетних напрямів розвитку системи освіти. У цьому аспекті слід згадати, що ще недавно система шкільної освіти в Японії традиційно будувалася так, що школярі не мали права обирати школу для навчання: існував єдиний варіант – навчання за місцем проживання.

Останніми роками деяким категоріям учнів, а саме – перспективним, таким, що мають значні успіхи у навчанні, дозволено обирати собі школу. Одним з основних критеріїв вибору школи батьками учнів стала ступінь

впровадження ІТ в навчально-виховний процес. Звісно, школи зацікавлені в залученні перспективних учнів, отже, й у впровадженні ІТ навчання [32].

У 1986 р. в початковій школі Акабанедай Ніси з'явилась комп'ютерна лабораторія, де вперше в навчальну діяльність було введено ПК. Ця школа й на сьогодні за рівнем оснащення засобами ІТ і за рівнем навчання в галузі ІТ займає перше місце. Усі класи обладнані ПК з підключенням до локальної мережі і швидкісним доступом до мережі Інтернет.

На основі зазначеного вище можна дійти висновку, що нині на порі виникнення необхідності формулювання й застосування відповідних вимог до компетентності вчителів навчальних закладів в галузі ІТ. У Японії, як і в деяких інших країнах, стратегія модернізації системи професійної підготовки вчителів спирається на оцінювання рівня їх кваліфікації під час прийому на роботу і протягом професійної діяльності. Японський педагог Т. Кіучі запропонував модель учителя, основними ознаками і якостями якого є: здатність одночасно навчати й виховувати, міцні теоретичні галузеві й педагогічні знання, висока культура й усвідомлення цінностей виховання, свобода і відповідальність, причетність до інтелектуальної еліти [103]. Іспити вчителів, які претендують на роботу в місцевих загальноосвітніх школах, проводяться керівниками префектур, і вчителі призначаються в школи лише на основі їхніх результатів.

Процедура проведення і зміст іспитів у різних департаментах різні, але, як правило, іспит складається з тесту з двох спеціалізованих предметів, а саме: педагогічного тесту (теорія і методика навчання) і тесту з базового предмету, а також інтерв'ю та практичних завдань. Останніми роками кілька департаментів освіти урізноманітнили зміст екзаменаційних тестів і ввели нові критерії і нові процедури відбору, які орієнтовані на врахування особистісних якостей претендентів і їх досвіду [207]. Зазначене тестування мають пройти всі, без виключення, претенденти на посаду вчителя. Проте, останнім часом місцеві відділи освіти відмовилися від проведення тестування на паперовій основі – необхідність уміння роботи на ПК вважається необхідною складовою основних умінь учителя і тому тестування проводиться на ПК.

Як видно з таблиці 1.4, у якій подано перелік тестів, розроблених у префектурі Кагошіма (Kagoshima Prefecture), практичні завдання для виконання на ПК отримують всі претенденти на посади вчителів. Зазначені завдання включають: створення документа засобами текстового процесора MS Word, створення і редагування електронної таблиці засобами MS Excel,

роботу в мережі Internet тощо. Претенденти, які успішно склали тести, звільняються від подальших іспитів, які проводяться на другому етапі восени. Окрім того, претенденти, які успішно склали тест, перед працевлаштуванням мають пройти співбесіду, на основі якої визначається школа призначення. Претенденти на працевлаштування працюють протягом одного навчального року, але остаточно зараховують їх на посаду тільки в тому випадку, коли вони протягом цього року успішно розвивалися. Для створення умов їх успішного розвитку проводяться спеціальні тренінги.

Актуальною для Японії (а нині й для багатьох інших країн) є проблема впливу ПК на психіку підростаючого покоління: небезпека підвищення дитячої злочинності на основі комп'ютерних ігор, заміна віртуальною реальністю здорового спілкування з однолітками і реальним світом. Саме це непокоїть фахівців у галузі освіти і вони ставлять перед собою завдання розв'язання цих проблем через упровадження вчителями ІТ у навчальний процес школи [32].

Визнання потреби у випускниках ВНЗ з високим рівнем знань у галузі ІТ спонукало до обов'язкового введення комп'ютерних дисциплін включення до вимог молодих фахівців уміння роботи на ПК. Ще в 2003 році Міністерство освіти і науки, визнаючи актуальність необхідності інформатичної компетентності випускників вищої школи, встановило високі вимоги до їхнього рівня знань, умінь і навичок у галузі ІТ. Було визначено, що всі вони, протягом навчання у ВНЗ, мають пройти курс навчання дисципліни "Інформатика", який містить три складники (рис. 1.7) [32; 278]:

- А – практична комп'ютерна грамотність: використання прикладного програмного забезпечення (створення й опрацювання текстів, електронні таблиці, презентації і робота із зображеннями).

- Б – технічна грамотність: представлення чисел, складові ПК, будова ПК, роль та функціональні особливості програмного й апаратного забезпечення, операційних систем і мереж.

- В – соціальні дослідження: позитивний і негативний вплив використання ПК в управлінні, бізнесі та охороні здоров'я; комп'ютерних злочинів і інтелектуальної власності.

ВПНЗ мають пропонувати для вивчення студентами одного із зазначених компонент дисципліни "Інформатика": перший – з акцентом на практичні знання, другий – на наукові дослідження і третій – на соціальні проблеми. Попри це, кожна складова дисципліни має містити основний зміст останніх двох.

Таблиця 1.4

Перелік тестів, які проходять претенденти на роботу в школи префектури Кагошіма

Галузь діяльності	1 тест	2 тест
Вчитель початкової школи	<ul style="list-style-type: none"> – педагогіка та методика навчання – спеціалізовані предмети (для початкової школи всі предмети) – тест-інтерв'ю (груповий) 	<ul style="list-style-type: none"> – тест-інтерв'ю (індивідуальний) – тест на придатність – мікровикладання – практичні завдання в спортивному залі – практичні завдання на ПК
Вчитель основної школи	<ul style="list-style-type: none"> – педагогіка і методика навчання – спеціалізовані предмети – тест-інтерв'ю (груповий) – практичні завдання (лише для претендентів на місце вчителя фізичної культури, музики, мистецтва та англійської мови) 	<ul style="list-style-type: none"> – тест-інтерв'ю (індивідуальний) – тест на придатність – мікровикладання – практичні завдання (лише для претендентів на місце вчителя домоводства) – практичні завдання на ПК
Вчитель старшого рівня середньої	<ul style="list-style-type: none"> – педагогіка і методика навчання – спеціалізовані предмети – тест-інтерв'ю (груповий) – практичні завдання (лише для претендентів на місце вчителя фізичної культури, музики, мистецтва та англійської мови) 	<ul style="list-style-type: none"> – тест-інтерв'ю (індивідуальний) – тест на придатність – мікровикладання – практичні завдання (лише для претендентів на місце вчителя домоводства) – практичні завдання на ПК
Шкільна няня	<ul style="list-style-type: none"> – педагогіка та методика навчання – спеціалізовані предмети – тест-інтерв'ю (груповий) 	<ul style="list-style-type: none"> – тест-інтерв'ю груповий і індивідуальний) – тест на придатність – практичні завдання на ПК

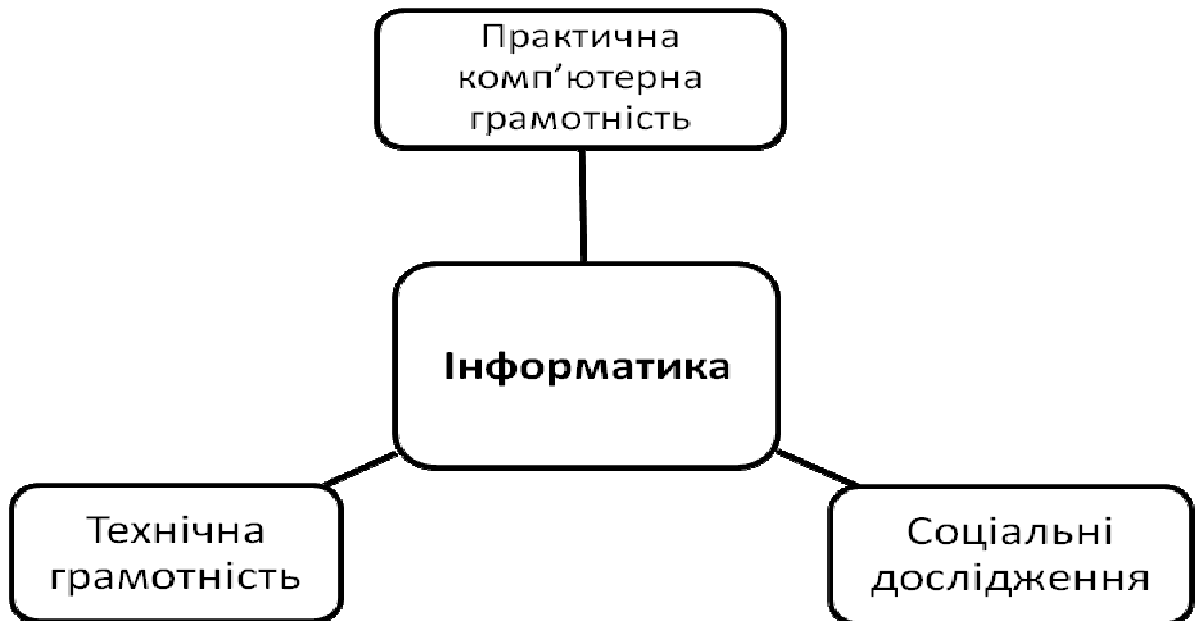

Рис. 1.7. Складники змісту навчання дисципліни "Інформатика"

Для того, щоб рівень підготовленості всіх учителів відповідав вимогам, які ставить перед ними держава, Міністерство освіти надає їм можливість пройти допоміжний курс навчання (15 днів) – Crash Course з інформатики й отримати відповідний сертифікат. Більшості вчителів, які відчують себе невпевнено в інформаційних технологіях, пропонується курс навчання за напрямом А. Було визначено, що раніше близько 80 % шкіл потребували вивчення саме тематики, яка передбачається цим напрямом. Підготовлений за Crash Course вчитель може працювати в умовах сучасного інформаційного суспільства і відповідає вимогам до інформатичної компетентності сучасного вчителя. Слід відзначити, що вже у 2009 р. більше половини шкіл потребували навчання вчителів за напрямами Б і В – що свідчить про наявність необхідного рівня користувача ПК у вчителів Японії [278].

Згідно рекомендації міністра освіти, культури, спорту, науки і технологій Кисабуро Токая (Kisaburo Tokai), навчання вчителів з 2007 р. проводиться в 19 школах, серед яких 15 національних і 4 приватних школи. Одна із цих шкіл відкрита в Токіо під патронатом Університету Васеда (Waseda University) і ще одна – в Кіото, яку спільно відкрили кілька університетів, серед яких Doshisha і Ritsumeikan [27].

Щодо дистанційного навчання в Японії, то зазначена форма навчання розвивається в межах загальної стратегії "довічного навчання" й використовується, зазвичай, для підвищення кваліфікації фахівців.

Аналіз розвитку і сучасного стану вищої школи в Японії показує, що одним з основних важелів державної політики є вища освіта. Для населення країни, в епоху інформатизації і розвитку науково-технічного прогресу, вища освіта стала потужним стимулом трудової активності. Підготовка фахівців у ВНЗ ведеться на основі низки принципів, серед яких на першому місці – принцип переваги загальної освіти над спеціальною.

Саме він надає можливість забезпечення фахівцями, у тому числі й учителями, високого рівня, які здатні швидко адаптуватися до нових технологій, їх впровадження в професійну діяльність і пошуку методів підвищення ефективності професійної діяльності. Якби реформи у системі вищої освіти Японії не проводилися, на всіх напрямках і на всіх рівнях навчання пріоритет залишається за загальноосвітньою підготовкою студентів, яка в останні роки включає наявність необхідного рівня знань, умінь та навичок у галузі ІТ [34].

На Всесвітньому освітньому форумі (WEF – World Education Forum), який було організовано Організацією ООН в освіті, науці та культурі (ЮНЕСКО) в Дакарі (Сенегал) було підкреслено ключову роль педагогів у досягненні програми "Освіта для всіх". Пол Реста (керівник експертної групи ЮНЕСКО з електронного навчання, директор Центру освітніх технологій Техаського університету США) зазначив, що: "В мире наблюдаются две тенденции, которые существенно повлияют на мировые образовательные системы. Первая – это ускоренный рост знаний и технологий, трансформирующий все аспекты деятельности глобального сообщества и экономики. Вторая тенденция – растущая нехватка преподавателей как в развивающихся, так и в развитых странах. По оценкам ЮНЕСКО, необходимо около 15–35 миллионов новых преподавателей для достижения целей программы ЮНЕСКО "Образование для всех" [293].

Розробляючи пропозиції до Концепції розвитку ІТ в Україні, А. П. Голобуцький зазначає, що "Більшість країн світу вважає функціонування інформаційних технологій питанням державного значення. Найбільш чітко це проявилось у діяльності адміністрації президента США ("національна інформаційна інфраструктура"), Ради Європи ("інформаційне суспільство"), Канади, Великобританії ("інформаційна магістраль"), не відстають у розробці відповідних програм і концепцій розвитку

інформаційних та телекомунікаційних технологій й інші держави Європейського співтовариства, країни Азії" [138].

Оригінальна модель підготовки вчителя, побудована на основі підходу, який дозволяє формувати цілісну особистість вчителя, була запропонована російським вченим В. А. Сластеніним. Вона передбачає наявність у сучасного вчителя мінімальних знань у галузі економіки, умінь організаційної і виховної роботи, комп'ютерної грамотності, високої культури, відмінними знаннями іноземної мови, бути ініціативною й відповідальною людиною, відчувати постійну потребу в неперервному оновленні знань, бути здатним до впровадження інновацій [245].

Кафедра інформатизації освіти, створена в Московському міському педагогічному університеті, є однією з перших в Росії, де було зроблено спробу здійснити на базі низки дисциплін навчального плану підготовки педагогів ("Аудіовізуальні і технічні засоби навчання", "ІКТ в освіті", "Освітні ресурси Інтернет" та інших аналогічних дисциплін) комплексне навчання майбутніх учителів основ інформатизації освіти. Для цього було здійснено пошук цілей і принципів навчання, які дозволили б систематизувати підготовку педагогів, зробити її зміст фундаментальним і менш залежним від засобів інформатизації, що постійно змінюються і розвиваються [41].

Досліджуючи інформаційно-технологічні моделі організації навчання російський науковець Ю. М. Кузнецов підтверджує, що об'єктивні процеси входження до інформаційного суспільства вимагають упровадження інноваційних методик навчання, спрямованих на підтримку системи освіти і підвищення якості освітніх послуг. Для досягнення цього вбачається необхідність системного розвитку технологічних компонент соціальної інфраструктури, у тому числі в освіті. Першочерговим завданням автор визначає забезпечення неперервності навчально-виховного процесу, підвищення якості й доступності освіти [146].

Також важливим, на нашу думку, є досвід росіян у створенні Веб-ресурсів, спеціально призначених для навчання, підготовки та надання допомоги вчителям різних предметів у галузі інформаційних технологій. Наприклад, сайт "Интернет-государство учителей" (<http://www.intergu.ru>, <http://www.informatka.ru>, <http://www.rusedu.info>) (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Сайт "Интернет-государство учителей"

Одним із найбільш актуальних завдань національного проекту "Освіта" було підвищення комп'ютерної й інформаційної грамотності вчителів шляхом забезпечення широкосмугового доступу до мережі Internet всім ЗНЗ Росії. Для його виконання було створено спеціалізований Федеральний центр інформаційних освітніх ресурсів, у якому сконцентровано кращі зразки навчальних програм і методик, розроблених в рамках федеральних і регіональних цільових освітніх програм. Окрім того, на базі регіональних закладів підвищення кваліфікації проводиться підготовка вчителів до роботи в мережі Internet.

У 2006 р., у рамках зазначеного вище національного проекту, розпочалася реалізація масштабної програми з підключення до мережі Internet всіх ЗНЗ Росії. Основним завданням програми є не стільки підключення шкіл до мережі Internet, скільки забезпечення доступу школярів і вчителів на всій території Росії до сучасних інформаційних освітніх ресурсів.

Зазначений підхід має забезпечити рівний доступ для всіх школярів до електронних бібліотек, сучасних освітніх ресурсів тощо. Не менш важливими є унікальні можливості, які отримали вчителі в плані підвищення свого професійного рівня, пошуку та використання в навчально-виховному процесі нових методик і інструментів навчання, додаткових навчально-методичних і наочних матеріалів. Упровадження програми має пряий позитивний вплив на суттєве підвищення доступності якісної освіти.

Протягом терміну реалізації проекту всі школи, за рахунок залучення вчителів і студентів до сучасних технологій навчання, матимуть необмежений доступ до інформаційних навчальних ресурсів, що дозволить суттєво підвищити якість освітніх послуг і доступність якісної середньої освіти в усіх регіонах країни. Важливим також є те, що до кінця 2009 року всім ЗНЗ, підключеним у рамках проекту, було надано безкоштовний трафік за рахунок федерального бюджету й усі школи обладнано автоматизованими робочими місцями [246].

Російські освітяни впевнені, що зазначені заходи спрямовуються на створення сприятливого середовища для впровадження освітніх інновацій, підвищення професійного рівня вчителів, що забезпечить підвищення доступності якісної освіти в Росії. Отже, як зазначають російські дослідники: "В рамках реализации различных федеральных и региональных проектов работники образования массово повышают квалификацию использования ИТ в профессиональной деятельности. Разрабатываются учебно-методические материалы нового поколения, основанные на современных педагогических технологиях и широко использующие цифровые и/или электронные образовательные ресурсы. Начался практический переход к обучению подрастающего поколения россиян в ИТ насыщенной образовательной среде" [175].

Свідченням цього також є експериментальна діяльність гімназії № 196 Санкт-Петербурга, яка в 2006 р. отримала статус районного експериментального майданчику за темою "Використання інформаційних технологій як засобу підвищення якості навчання". Основними завданнями експерименту було визначено [276]:

- максимальне використання переваг ІТ для підвищення якості навчання, збереження здоров'я учнів;
- досягнення рівня професійної кваліфікації працівників, який дозволить розробляти й упроваджувати сучасні моделі навчально-виховного процесу з використанням ІТ;

- інформатизація процесу управління;
- участь у створенні й розвитку інформаційного простору району і міста, реалізація зв'язків і взаємодії між усіма учасниками навчально-виховного процесу;
- організація проектної діяльності учнів з використанням ІТ і ресурсів інформаційного середовища.

Важливо, що на першому етапі експерименту було заплановано навчання ініціативної групи адміністрації, учителів, бібліотекаря, секретаря Інтернет-технологій, пошук і використання ресурсів з мережі Internet; визначення, апробація та впровадження сучасних підходів до впровадження ІТ у навчально-виховний процес, створення мультимедійного кабінету.

Повноцінне використання ІТ у підготовці і проведенні уроків дозволяє вносити інноваційний компонент у навчально-виховний процес, але й висуває нові вимоги до рівня кваліфікації педагогічного персоналу [276].

Для вчителів, які не мали навичок роботи на ПК, на добровільній основі проводилися безкоштовні курси "Користувач ПК" – на початку експерименту підготовленими до роботи з ПК було 75 % усього персоналу. Учителі гімназії використовують ПК для календарно-тематичного планування, підготовки навчального матеріалу, оформлення кабінетів, узагальнення досвіду (розроблення уроків, доповідей), здійснення пошуку матеріалу до уроків в мережі Internet, розробляють уроки з використанням медіатехнологій, беруть участь у районних, міських і всеросійських дистанційних проектах. Щороку частка вчителів, які використовують ІТ у підготовці і проведенні уроку, зростає.

Аналіз інформатизації освіти Росії показав, що інформатизація в цій країні є завданням загальнодержавного значення. Для вирішення цього завдання здійснюється об'єднання і координація фінансових і організаційних зусиль федерального центру, російських регіонів, бізнесу та громадськості. По суті, за висновком С. В. Монахова, у Росії йдеться про створення державно-суспільної системи інформатизації системи освіти [176].

У Франції, для надання допомоги вчителям було створено Національний центр педагогічної документації (CNDP), який координує роботу відповідних центрів у регіонах (CRDP) і департаментах (CDDP) (1954 р.). Також поблизу шкіл розташовуються свої Центри документації та інформації (CDI), які відповідають на щоденні запити всіх учасників навчального процесу: учнів, учителів, батьків, різноманітних професійних асоціацій. На сьогоднішній день вони включають більше 115 медіатек і

114 книжкових магазинів. Основна місія центрів – найповніше забезпечення інформаційними і технологічними ресурсами своїх користувачів у регіонах і підтримка педагогічної ініціативи. Їхня діяльність на сьогодні забезпечується більше 2 тисячами педагогів, бібліотекарів (у Франції їх називають документалістами) і спеціалістами у галузі технічних засобів [165, с. 4].

У 1982 р. в Парижі, за підтримки Міністерства освіти Франції, було відкрито Центр зв'язку освіти і засобів інформації (ЦЗОЗІ) (*Centre de liaison de l'enseignement et des moyens d'information – CLEMI*, директор Центру – професор Жак Гонне – *J. Gonnet*), головною метою якого є розвиток критичного мислення стосовно медіа. Постійно накопичуючи базу документальних ресурсів з проблем медіакультури і медіапедагогіки, Центр надає допомогу й бере активну участь у процесі впровадження сучасних медіазасобів у навчальний процес.

Протягом одного року Центром організовуються спеціальні курси для більш як 10 тисяч учителів за темами: "Медіа на уроці", "Як зображення використовується в медіа?", "Телевізійна інформація та Європа", "Репортажі, документація, педагогічне використання", "Навчатися з новинами", "Читання – у бібліотеці та на уроці" тощо. За програмою, учителі разом зі своїми учнями, мають можливість відвідувати редакції журналів, газет та радіо- і телеканалів. Окрім того, у Центрі регулярно проводяться курси для вчителів, випускаються газети, журнали та книжки.

Важливим є те, що ЦЗОЗІ здійснює свої програми у співробітництві з ЮНЕСКО, Міністерствами освіти, культури та закордонних справ Франції, відповідними організаціями Великої Британії, Бельгії, Швейцарії, Іспанії, США, Португалії, Аргентини, Бразилії, Росії та ін., його координатори є в усіх великих містах Франції – Бордо, Діжоні, Греноблі, Лиллі, Ліоні, Ніцці, Страсбурзі, Тулузі та ін. [261].

У зв'язку з утворенням Європейського Союзу набула нових масштабів модернізація вищої школи Франції, де на перший план висуваються стандартизація дипломів і "професіоналізація" вищої школи. Досліджуючи проблеми професійно-педагогічної підготовки вчителів у системі освіти Франції, О. В. Матвієнко зазначає, що "Основним шляхом професіоналізації педагогічної діяльності вчителів є вдосконалення базової педагогічної освіти. Одним із основних завдань підготовки вчителів в системі освіти Франції є не тільки формування професійних умінь та навичок, але, перш за все, виховання творчої особистості, яка здатна використовувати найновіші досягнення педагогічної науки і практики, вільно орієнтуватися у стрімкому

поточи наукової інформації, розуміти, використовувати і створювати інноваційні педагогічні технології.

Тому проблемі активної творчої особистості вчителя сучасна педагогічна освіта приділяє особливу увагу. Сьогодні модернізація вищої освіти Франції визначається принципами Болонської декларації, але водночас із збереженням ідентичності й високої конкурентно спроможності французької системи освіти шляхом: подальшої професіоналізації університетського сектору вищої освіти за рахунок відкриття нових спеціальностей міждисциплінарного та "технологічного" типів і введення нових, професійно-орієнтованих напрямів підготовки фахівців; максимально можливої інтеграції навчального процесу і наукових досліджень в університетах; зумовленості їх фінансування результатами наукової діяльності і ступенем участі в ній викладачів та студентів; підтримки високої якості освіти, насамперед через удосконалення процедур, механізмів і стимулів системи контролю якості [165, с. 3].

Як у багатьох країнах (європейські країни, Ізраїль, Йорданія та ін.), у Франції активно впроваджується проект Міжнародного консорціуму "Intel Teach – Advanced Online", спрямований на розробку, підтримку та навчання вчителів шкіл у галузі ІТ.

У Тулузі, на нараді консорціуму, яка була підготовлена міністерством освіти Франції, головним радником міністра освіти пані Катрін Габай підкреслено "велике значення державно-приватного партнерства з Intel, яким ініціалізується співробітництво між країнами". Говорячи про програму, вона пояснила, що однією з переваг і цінностей проекту є заохочення молоді на всіх рівнях до спільної роботи, до набуття майстерності, яку вони повинні мати для досягнення успіху в 21 столітті [23].

За ініціативи Міністерства освіти Франції було розроблено документ із переліком компетенцій у галузі ІКТ, які всі вчителі повинні мати в результаті початкової підготовки у IUFM (*Instituts Universitaires de Formation des Maotres – Академічні інститути підготовки вчителів*). Зазначений документ також містить рекомендації щодо знань, компетенцій або навчальних цілей у початковій підготовці вчителів. Вони передбачають мінімально необхідні для вчителя вміння використання програмних засобів у навчально-виховному процесі, урахування проблем впливу ІТ на професійну діяльність, на ІТ культуру вчителів тощо.

Серед основних компетенцій виокремлено:

- проінформованість про вплив ІТ на розвиток навчальних дисциплін, результати інноваційної діяльності й наукові дослідження;
- знання вимог або рекомендацій, що стосуються інформаційних технологій, у навчальних програмах;
- знання конкретних послідовностей операцій, уміння розробляти, здійснювати та оцінювати організацію і проведення навчання з використанням ІТ;
- виявлення навчально-виховних ситуацій, для яких використання ІТ є ефективним для отримання знань й умінь та формування навичок, в управлінні учнівським колективом і заохоченні до активної участі учнів у навчанні, в індивідуалізації навчання;
- знання засобів навчання, які можуть бути створені за допомогою ІТ, з метою надання допомоги учням у засвоєнні навчального матеріалу і корегуванні результатів навчання.

Наголошується на тому, що роль учителя трансформується за рахунок використання ІТ, а ІТ одночасно, у свою чергу, мають бути інструментом у процесі підготовки фахівців.

За словами аташе з питань співробітництва у галузі французької мови Посольства Франції в Україні Мішеля Максимовича, у Франції відбулися зміни у принципах базового навчання і підвищення кваліфікації вчителів. З 2007 р. Інститути педагогічної освіти в цій країні існують при університетах. Вони розробляють та реалізують плани з компетенціями, які мають здобути вчителі впродовж усієї професійної діяльності.

Навчання вчителів у Франції поділяється на базове і підвищення кваліфікації. Плани базової підготовки вчителя розробляє Міністерство освіти за пропозиціями університетів. На рівні нормативних документів у Франції виокремлено 7 базових компетенцій для вчителів, зокрема, досконале володіння французькою мовою, практика володіння іноземною мовою і володіння загальними навичками роботи з інформацією й засобами комунікації.

Підвищення кваліфікації вчителів у цій країні не обов'язкове. Натомість у Франції обов'язковими є два рівні стажування перед прийомом вчителів на роботу. На першому рівні стажер протягом 57 днів отримує практичні навички в школі за допомогою викладача-наставника. На другому рівні практика проходить в іншому навчальному закладі, а не в тому, де відбувається обов'язкове стажування. Цей рівень включає в себе 288 годин технологічного і професійного навчання. У період стажування майбутній

учитель обов'язково має складати досьє вмінь і навичок, яке обов'язково включає знання й уміння в галузі ІТ. Після закінчення стажування, для отримання дозволу діяльності в школі, майбутній учитель складає іспит з профпідготовки [147].

Характерним для системи освіти Польщі є поєднання громадського і державного управління, від рівня гміни і воєводства до загальнодержавного. У Польщі з 2000 року функціонує Система атестації вчителів, яка є одним з елементів реформи освіти; підвищення кваліфікації, як складова професії вчителя, з'явилося у Польщі у 2001 р. Атестація вчителя в цій країні відбувається у 4 етапи.

- На першому педагог має статус вчителя-стажера.
- Після 9 місяців стажування педагог отримує ступінь "вчителя за контрактом". У цьому статусі він працює 2 роки.
- Після чого може розпочати стажування протягом 2 років і 9 місяців на звання "вчителя з відзнакою".
- Пропрацювавши 1 рік у школі, "вчитель з відзнакою" може розпочати стажування для отримання ступеня "дипломованого учителя", таке стажування також триває 2 роки та 9 місяців.

Для отримання кожного ступеня вчителю необхідно скласти іспит. За даними, отриманими з Центрального осередку вдосконалення вчителів, атестація у випадку ступенів "вчителя-стажера" й "вчителя за контрактом" є обов'язковою, а далі вчитель може самостійно вирішити питання щодо подальшого продовження стажування для отримання вищих ступенів [147, 250]. У 2003 році в Польщі було прийнято Стандарти підготовки вчителів у галузі ІТ, у яких розмежовуються завдання і навчання груп учителів, які відрізняються за значенням і рівнем підготовки (табл. 1.5) [250].

У США, починаючи з 1993 року, діє концепція Національної інформаційної інфраструктури (The National Information Infrastructure, NII)¹⁵, яка орієнтована на розв'язання визначених державних завдань. Основною ідеєю її створення є застосування сучасних ІТ для забезпечення наперед визначеного впливу на суспільну думку. Концепція NII передбачає інтеграцію різноманітних телекомунікаційних послуг з комп'ютерними можливостями Інтернету й традиційними засобами мас-медіа – радіомовленням, телебаченням, спрямовану на здійснення інформаційних впливів на населення.

¹⁵ National Information Infrastructure Initiative and the Emergence of the Electronic Superhighway, The; Blake, Jonathan D.; Tiedrich, Lee J. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/fedcom46&div=27&id=&page=>

Стандарти підготовки у галузі інформаційних технологій учителів Польщі

№	Категорія	Рівень підготовки	Компетентності, компетенції
1	Кожен вчитель	Готовий до використання інформаційних технологій у професійній діяльності та в самостійній роботі	Основи (термінологія), засоби, інструменти (програми) та методи ІТ; ІТ як складова професійної діяльності вчителя; роль і використання ІТ в предметі, якого навчає вчитель; використання ІТ як дидактичного посередника, відповідно до предмету та етапу навчання – планування та проектування навчального середовища, вимірювання корисності та оцінка досягнень учнів; гуманістичні, етично-правові та суспільні аспекти пов'язані з доступом до ІТ і їх використання.
2	Вчитель інформаційних технологій	Підготовлений до проведення уроків з предмету "Інформатика" у молодших класах чи в гімназії або вчитель предмету "Інформаційні технології" в рамках загальної освіти у старших класах	Підготовка учнів (відповідно до вимог і рівня навчання) до користування засобами ІТ, а також до їх застосування у процесі вивчення інших предметів.
3	Вчитель інформатики	Підготовлений до проведення поглибленого вивчення предмету "Інформатика" у старших класах, яке може закінчуватись випускним екзаменом	Компетенції є більш розширеними компетенціями вчителя інформаційних технологій, які передбачають навчання інформатики як галузі науки
4	Шкільний координатор інформаційних технологій	Підготовлений до проведення занять з інформатики, з інформаційних технологій або іншого предмету, є консультантом для інших вчителів у застосуванні ІТ	Допомагає у підготовці та проведенні уроків з різних предметів з використанням ІТ; займається підвищення рівня знань вчителів у галузі ІТ; курує та підтримує комп'ютерну мережу в ЗНЗ та відслідковує її використання в навчальних цілях

Щодо освіти Федеральний урядовий варіант концепції NII має таку прикладну (проблемну) орієнтацію: єдина інформаційна система надає студентам і викладачам швидкий доступ до широкого кола навчальних ресурсів, викладачам надається можливість для індивідуальної роботи з кожним студентом, студентам надані можливості отримувати не тільки тексти і фотографії, але й і аудіовідеоінформацію, що забезпечує більш високий рівень сприйняття інформації. У галузі освіти передбачалось створення передумов для навчання протягом усього життя.

Також можна відзначити позитивний досвід Португалії з вирішення проблем інформатизації освіти, яка розпочала впровадження глобальної програми з отримання кожним учнем ноутбука, доступом до мережі Інтернет і можливостей спільного навчання.

Програма фінансується з державного бюджету за рахунок операторів мобільного зв'язку, які подавали заявки на ліцензії надання послуг 3G зв'язку. Виділені кошти було спрямовано на субсидії для вчителів, школярів і студентів, які змогли придбати мільйон ноутбуків за пільговими цінами. Схема працює так: учитель або учень може придбати ноутбук за 150 євро (207 дол. США) й отримати пільговий доступ до ширококутового Інтернету (дротового чи безпроводного).

Окрім того, учням із малозабезпечених сімей надаються ще більші знижки, а дітям із незаможних родин нетбуки, підключені до Інтернету, дістаються практично безкоштовно. Для учнів 1–4-х класів ціна комплексу "ноутбук + Інтернет" є ще меншою – 50 євро для тих, хто може заплатити, і 0 євро для тих, хто не може собі дозволити навіть таких витрат. У результаті 9 із 10 португальських школярів початкових класів використовують ноутбук в навчальному процесі [187]. Португалія інвестувала 400 мільйонів євро в підключення кожної школи до ширококутового Інтернету. На сьогодні, практично в кожному класі загальноосвітньої школи встановлена інтерактивна дошка.

Приклад навчання португальських школярів показує, що використання ноутбуків допомагає вчителю побудувати урок по-новому, в атмосфері, звичній дітям, які нині виростають в оточенні цифрових пристроїв. Аналіз отриманого в системі освіти Португалії досвіду дозволив визначити такі переваги використання ІТ у навчальному процесі [187].

"Це допомагає вчителю спуститися з кафедри та почати слухати та обговорювати замість простого "мовлення" в клас.

Учитель може спонукати школярів проводити самостійні дослідження, критично мислити, порівнювати різні точки зору, замість того, щоб просто запам'ятовувати лекції.

Учитель може допомогти школярам вчитися та думати разом зі своїми однокласниками і школярами усього світу.

Учитель може побудувати урок, враховуючи індивідуальні особливості кожного учня." ¹⁶

Отже, значний досвід використання ПК як засобу навчання й ІТ як складників навчального середовища накопичено у США, Канаді, Франції, Болгарії та Японії. Навіть за різних підходів до організації і змістового наповнення роботи учня за комп'ютером, отримані результати є подібними за основними ознаками навчального (навчально-виховного) процесу.

Спостерігається:

- збільшення тривалості всіх видів уваги в процесі роботи за ПК (у тому числі з використанням ресурсів мережі Інтернет) і підвищення інтересу до нових видів і форм перетворювальної діяльності;
- підвищена наполегливість, зосередженість на діяльності; наявність кількох видів мотивації діяльності дітей в середовищі ІТ (інтерес до нового об'єкту діяльності);
- дослідницький мотив – бажання знайти відповідь на запитання; мотив успішного виконання пізнавальних завдань;
- розвиток "когнітивної гнучкості" – здатності знаходити найбільше число принципово різних шляхів розв'язування навчальних задач;
- розвиток здатності до антиципації, стратегічного планування; навичок групової діяльності (пошук спільного рішення, подолання труднощів у спілкуванні);
- зростання ролі комп'ютерної гри як інструменту діагностики і реабілітації).

Важливим є розуміння (і прийняття зазначеного далі твердження науковцями й практиками багатьох країн) того, що комп'ютерні ігри можуть використовуватися як засіб допомоги дітям: з порушеннями навичок писемного мовлення, з ускладненням формування навичок лічби, з порушенням координації; для корегування мовлення, зору, у роботі з дітьми із затримкою розумового розвитку; комп'ютерні ігри допомагають тривожним і сором'язливим дітям відкрито висловити свої проблеми, що є

¹⁶ Максимально близький до оригіналу авторський переклад

важливим в процесі психотерапії; сприяння виявленню і підтримки розвитку обдарованих дітей.

Проведений аналіз застосування ІТ у навчанні й систем підготовки вчителів в різних країнах до використання ІТ в професійній діяльності показує, що цій проблемі майже скрізь приділяється належна увага. Проблема розв'язується як у процесі навчання вчителів у системі ВПНЗ, так і в процесі їх самоосвіти, підвищення професійного рівня.

У багатьох країнах для підвищення ефективності професійної підготовки в школах застосовують: взаємовідвідування уроків і їх обговорення; консультування молодих учителів досвідченими педагогами; створення вчительських об'єднань задля обміну методичним досвідом, роботі в команді з використанням тренінгових методик, взаємооцінювання тощо.

У системах освіти ведуться пошуки способів інтенсифікації й швидкої модернізації системи підготовки працюючих і майбутніх учителів, підвищення якості їх навчання з використанням ІТ. Поява нових можливостей, що надаються вчителю завдяки застосуванню ІТ як інструменту професійної діяльності і принципово нового засобу навчання, призвело до появи нових методів і організаційних форм навчання і їх ефективного впровадження в навчально-виховний процес.

Аналіз досвіду введення засобів ІТ в систему навчання вчителів показує, що кожна країна рухається до інформаційного суспільства своїм напрямом, зумовленим сформованими політичними, соціально-економічними та культурними умовами.

Пропонуючи створювати найкращі умови для запозичення чужого досвіду й адаптування його з метою імплементації у власну систему навчання, не можна не погодитись із В. П. Лобасом, який застерігає, що: "Сліпе копіювання чужих технологій прирікає і людину, й державу на довічну другорядність. Адже передають лише те, що було винайдено не сьогодні, а вчора. В умовах глобалізації як ніколи гостро постає питання захисту власної унікальності, заснованої на історичному минулому народу, і в освіті, як у складовій культури.

Прикладом може стати Японія, яка трепетно оберігає свою неповторну ментальність і водночас плавно асимілюється у світовий простір, де все чуже незвичайним чином переробляє у щось власне. Усі існуючі на сьогодні в світі культури (у їх складі й системи освіти) – життєздатні, тому що нежиттєздатні вже давно перестали існувати. Якщо народ пам'ятає своє минуле – культура

ніколи не вмирає. Так і з освітою. Не можна сліпо копіювати напрацювання інших країн, адже й їм є чому повчитися в українців" [235].

Слід погодитись також і з А. Хуторским, який зауважує: "Разные общества отличны друг от друга, им необходимо уметь взаимодействовать друг с другом. Но совсем не обязательно бежать без оглядки туда же, куда бегут другие. Я не уверен и в том, что существует единая и общая для всех цель развития и движения "[269].

Процес упровадження досягнень ІТ-галузі у системи навчання ВПНЗ України певним чином відрізнятиметься від аналогічних процесів, характерних для інших країн, і, отже, вимагатиме визначення умов і шляхів, властивих тільки Україні.

У передбачуваній авторській системі, метою якої є формування готовності вчителів ІМ до використання ІТ, пропонується ІТ розкривати у чотирьох взаємопов'язаних аспектах:

- навчальна дисципліна;
- один з основних сучасних засобів комунікації й одержання знань з інших галузей;
- засіб трансформації одержаної кожним студентом інформації в особисту систему знань, умінь та навичок;
- засіб розвитку і самовираження особистості вчителя, затвердження в суспільстві.

Її створення має йти не шляхом формування технічної підтримки навчально-виховного процесу, а шляхом інтеграції трьох складових: навчальної інформації, дидактичних інновацій та інформаційних технологій.

За розроблення й упровадження авторської системи формування готовності вчителів до використання ІТ, викладачі ІМ і студенти ВПНЗ мають отримати можливості, які розкрито в таблиці 1.2 [54, 55].

Концепція впровадження передбачуваної системи формування готовності вчителів іноземних мов до використання ІТ базується на таких основних засадах.

1. Інтенсифікація інформаційних процесів, розвиток технічних засобів пошуку, накопичення, опрацювання та передавання інформації зробили ІТ значущими для вчителів ІМ, тому їх упровадження в систему навчання ВПНЗ слід розглядати як соціально обумовлене і прогресивне явище.

Таблиця 1.2.

Можливості, що створюються для учасників НВП шляхом застосування ІТ навчання

Можливості для викладачів ВПНЗ	Можливості для студентів ВПНЗ
Навчитись визначати роль та місце засобам ІТ в навчально-виховному процесі	Навчитись користуванню засобами ІТ
Використовувати можливості дистанційного навчання	Навчитись визначати характеристики засобів ІТ та вміти встановлювати ефективність їх використання в навчально-виховному процесі
Використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних мереж	Використовувати нові засоби, методи та способи пошуку, опрацювання та збереження навчальних матеріалів
Використовувати нові засоби, методи та способи отримання та опрацювання даних (знань студентів, їх успішності тощо)	Використовувати в навчальній діяльності широкий спектр навчальних матеріалів через застосування ІТ
Використовувати в своїй професійній діяльності ширший спектр навчальних матеріалів і наочної допомоги через застосування ІТ	Використовувати педагогічні програмні засоби навчального призначення (робота на заняттях, самостійна та позааудиторна робота)
Розробляти та використовувати електронні засоби навчального призначення	Використовувати можливості дистанційного навчання
Підвищувати професійний рівень шляхом дистанційного навчання у ВПНЗ	Використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних мереж
Використовувати ІТ для підвищення професійного рівня та в	Навчитись визначати роль та місце засобам ІТ в навчально-виховному процесі
Використовувати ІТ цілях самоосвіти	Отримати навички неперервного підвищення рівня своєї ІТ-компетентності та його постійного оновлення.

2. Створення умов, сприятливих для ефективного навчання учнів у школі, стає можливим тоді, коли вчитель, на основі професійної педагогічної рефлексії (Я-концепції), яка слугує чинником його самоосвіти, готовий до розуміння і сприйняття змін, ініційованих інформатизацією освіти.

3. Результати аналізу суперечностей між вимогами інформаційного суспільства і можливостями сучасних учителів ІМ, вказують на необхідність надання системі ознак технологічності в розумінні обов'язковості досягнення наперед запланованого результату.

4. Логічне поєднання педагогічного управління з ініціативою і самостійністю студентів: викладач керує навчально-пізнавальною діяльністю студентів, організовує і веде її, одночасно стимулюючи їхню активну самостійну роботу.

5. Спрямованість на розвиток особистості, зокрема на формування активності особистості в навчальному процесі, на саморозвиток особистості, сприяє її гармонійному розвитку і дозволяє ефективно сформувати належні ІТ-знання та ІТ-вміння студентів – майбутніх учителів ІМ з різним рівнем здібностей і попередньої підготовленості.

6. Формування знань, пізнавальних якостей, продуктивного мислення, самостійного узагальнення, умінь і навичок практичного застосування ІТ шляхом особистісних відкриттів.

7. Діалектичний зв'язок між застосуванням ІТ у навчанні вчителів ІМ і рівнем відповідності результатів навчання запитам суспільства може розглядатися як системоутворюючий фактор системи.

8. Система відрізнятиметься від систем, розроблених і описаних раніше тим, що передбачає: інтенсивне застосування засобів і методів ІТ як об'єктів вивчення, так і складових технологій навчання; органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів.

9. Впровадження за напрямками, які передбачають використання ІТ у якості об'єктів вивчення, засобів навчання та засобів діяльності як викладачів так і студентів.

10. Рівень знань і попередньої підготовки студента в галузі ІТ розглядається як сигнальний параметр – тривалість процесу навчання для кожного студента буде залежати від темпу засвоєння ним навчального матеріалу, який у свою чергу, залежить від особистісних характеристик самого студента.

11. Особистісна зорієнтованість – процес навчання здійснюється в такому темпі, який є доступним кожному студентові – кожен студент може обирати індивідуальну траєкторію навчання.

12. Спрямованість на розвиток особистості вчителя, зокрема на формування його активності в навчально-виховному процесі й на саморозвиток, сприяє її гармонійному розвитку і дозволяє ефективно сформувати належні знання й уміння з ІТ учителів ІМ з різним рівнем здібностей і попередньої підготовленості.

13. Забезпечення випереджального навчання вчителів, формування у кожного потреби безперервного саморозвитку, умінь та навичок самоосвіти, самостійного і творчого підходу до процесу отримання знань.

14. Стан і тенденції розвитку соціуму дозволяють прогнозувати необхідність подальшого розвитку системи, оскільки результати навчання мають відповідати соціальним, науковим і технологічним цілям, рівню розвитку суспільства, внутрішнім цілям і потребам системи освіти.

15. Система спирається на наукові знання, форми, засоби та методи навчання, які відображають фундаментальні тенденції розвитку педагогічної науки.

16. За впровадження системи пріоритети будуть віддаватися формуванню уявлення студентів про сутність ІТ-знань, ознайомлення їх з ідеями інформатизації освіти, її роллю у пізнанні й перетворенні дійсності, забезпеченню оволодіння системою знань і вмінь у галузі ІТ, які мають передусім загальноосвітнє, загальнокультурне спрямування, а також необхідні для успішного використання в майбутній професійній діяльності (табл. 1.3).

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Тезово опишіть світовий досвід навчання інформаційних технологій учителів.
2. Спробуйте визначити, яким саме чином вплинули і впливають на систему освіти виокремлені Charles A. Shoniregun та Sarah-Jane Gray технічні винаходи.
3. Назвіть особливості систем відбору вчителів і оцінювання їхньої готовності до педагогічної діяльності у країнах, які Ви досліджували.
4. Чим була зумовлена потреба в третій радикальній революції освіти Японії? У який період вона відбулася?
5. Як урахується рівень знань з інформаційних технологій під час прийому на роботу вчителів у Японії?
6. Який курс навчання повинні пройти у ВНЗ майбутні вчителі Японії?

Професіограма вчителя іноземних мов (мета СФІПГ)

Характеристики	Якості вчителя, які мають сформуватися за розроблення нової системи навчання ІТ
<p>Здатності: аналітичні; абстрактного мислення; змінювати стиль спілкування; перетворювати навчальне завдання на особистісно-значуще для учнів; до самопрезентації; наукове мислення, схильність до аналізу й синтезу; до розроблення власної навчальної програми, охарактеризувати її за змістом, джерелами інформації, матеріальною базою, індивідуальними якостями учнів; високий рівень усного мовлення; слухати та чути; володіти частинною методикою навчання визначеного предмету; до сприйняття нових знань; до неперервного підвищення кваліфікації; до самопрезентації; слухати та чути.</p> <p>Знання: вікових й індивідуальних особливостей учнів; сучасних освітніх технологій; освітніх стандартів і чинних навчальних програм з предмету; підручників і навчально-методичних комплексів.</p> <p>Уміння: забезпечити позитивну мотивацію навчання; створити ситуацію успіху приймати рішення в різних педагогічних ситуаціях; ставити цілі й формулювати завдання педагогічної діяльності, зіставляти очікуваний результат з цілями; організовувати навчально-виховну діяльність; працювати в команді; аналізувати свою діяльність, роль, враження, ступінь участі в діяльності; відбору та використання сучасних методів та засобів навчання; забезпечити позитивну мотивацію навчання за впровадження традиційних та засобів ІТ; створити ситуацію успіху; приймати рішення в різних педагогічних ситуаціях; відокремлювати головне від другорядного; ставити цілі й формулювати завдання педагогічної діяльності, зіставляти очікуваний результат з цілями; обґрунтування вибору засобів навчання; організовувати навчально-виховну діяльність.</p>	<p>Знання: місця та ролі ІТ в навчанні ІМ; Впевненість у корисності впровадження ІТ у процес навчання ІМ. Уміння: працювати на ПК та визначення його характеристик; орієнтуватися в різноманітних програмних середовищах; опанувати засоби розроблення педагогічних програмних засобів (навчальних програм, презентацій, відеофрагментів, тощо); використовувати периферійні пристрої та уміння їх використання; уміння розроблювання та підтримки Веб-ресурсів; використання електронних засобів навчального призначення в навчанні ІМ; уміння працювати в мережі Інтернет; збору та опрацьовування інформації з використанням традиційних засобів та засобів ІТ; користуватись глобальними інформаційними Веб-ресурсами; створювати Веб-сторінку (сайт); відібрати та використовувати ЕЗНП; спілкуватись on-line; проводити Веб-конференції, Веб-збори тощо; забезпечити позитивну мотивацію навчання ІМ за використання ІТ. Здатність проектувати уроки ІМ з використанням ІТ. Готовність використовувати ЕЗНП, прикладні програмні засоби та ресурси.</p>

7. Що вам відомо про документ із переліком компетенцій у галузі ІКТ, які усі вчителі повинні мати в результаті початкової підготовки у IUFM (Instituts Universitaires de Formation des Maotres – Академічні інститути підготовки вчителів) (Франція)?

8. Назвіть особливості системи атестації вчителів Республіки Польща.

9. Скільки етапів включає атестація з ІТ вчителів у Республіці Польща?

10. Назвіть основні завдання в підготовці з інформаційних технологій вчителя іноземних мов у ВПНЗ.

11. Обґрунтуйте власну мету розроблення системи формування готовності вчителя іноземних мов до застосування ІТ.

12. Назвіть основні засади концепції впровадження системи формування готовності учителів іноземних мов до застосування ІТ.

ВИСНОВОК

Актуальність розроблювання й упровадження системи формування готовності вчителів ІМ до використання ІТ визначає необхідність виконання таких завдань:

- виокремлення організаційно-методичних умов розроблення й упровадження системи формування ІТ-готовності вчителів іноземних мов;
 - розроблення системи формування ІТ-готовності вчителів ІМ у ВПНЗ України;
 - розроблення й упровадження організаційних заходів у ВПНЗ, спрямованих на підвищення рівня ІТ-готовності викладачів іноземних мов.
- Разом із основною метою можна виокремити також і часткові цілі розроблення і впровадження системи формування ІТ-готовності майбутніх учителів ІМ:
- підготовка вчителів ІМ до повноцінного й ефективного виконання професійних обов'язків, участі в суспільному житті інформаційного суспільства;
 - розширення доступності освіти для вчителів ІМ шляхом використання ними з цією метою ІТ і систем дистанційного навчання;
 - інтеграція національної системи освіти в наукову, виробничу, суспільно-громадську та культурну інфраструктуру світової спільноти.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ІТ- ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Рівень сформованості компетентності вчителя ІМ в галузі ІТ (ІТ-компетентності) може слугувати індикатором, який свідчить про його готовність до використання ІТ у професійній діяльності, яку доцільно іменувати "ІТ-готовність". Разом з тим, слід зазначити, що формування ІТ-компетентності не обов'язково супроводжується формуванням ІТ-готовності.

Очевидним, на нашу думку, є те, що в центрі обговорення має бути проблема формування готовності вчителів ІМ до використання ІТ, тобто ІТ-готовність.

Аналіз поняття "готовність", заснований на розгляді наукових напрацювань дослідників проблеми, дозволяє зробити узагальнення, яке полягає в тому, що готовність учителя ІМ доцільно розглядати як сукупність органічно поєднаних компонентів:

- психологічного (мотиваційного, усвідомлена потреба в освоєнні й упровадженні передового педагогічного досвіду);
- теоретичного – змістовно-процесуального (психолого-педагогічні знання щодо визначення місця ІТ у системі засобів навчання ІМ, засновані на них уміння визначити й обґрунтувати доцільність застосування ІТ на різних етапах навчання ІМ);

– практично-конструктивного (уміння застосовувати ІТ у навчанні й самонавчанні, творчо реалізувати досягнення науки і техніки у практиці навчально-виховної роботи,).

Розвиток хоча б одного з компонентів, безперечно, позитивно впливає на вдосконалення інших, а недостатня сформованість в особі хоча б одного призводить до того, що рівень підготовки вчителя ІМ не забезпечує його конкурентоздатності, успішності в сучасному суспільстві.

2.1. Методологічні засади створення системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов

Результати аналізу наукових досліджень, соціально-економічної ситуації в Україні і світі, аналіз процесу навчання ІТ вчителів ІМ у ВПНЗ України і зарубіжних країнах, аналіз стану використання ІТ у навчально-виховному процесі породжують розуміння того, що навчання ІТ вчителів ІМ у ВПНЗ, упровадження ІТ у процес навчання вчителів, створення умов для розроблювання, апробації і впровадження засобів навчання, пошук способів поєднання традиційних методик навчання з новими є проблемою, яка потребувала вирішення цілого комплексу педагогічних, психологічних, навчально-методичних питань шляхом розроблення комплексної науково-методичної системи – системи формування ІТ-готовності – СФІТГ.

Важливим чинником для досягнення поставлених цілей є, власне організація СФІТГ, її якість, яка, у кінцевому результаті, характеризується рівнем і актуальністю наданих знань, котрі мають відображати сучасні представлення і головні тенденції розвитку науки й освіти.

Безумовно, розроблення СФІТГ має ґрунтуватися на врахуванні позитивних традиційних надбань вищої педагогічної школи і, водночас, передбачати суттєві зміни, зумовлені сучасними тенденціями розвитку інформаційного суспільства.

Таким чином приходимо до необхідності пошуку концептуального підходу організації СФІТГ вчителя ІМ, якості якого відповідають професіограмі, скоригованій відповідно до концепції СФІТГ. На перший план формування СФІТГ висувається педагогічний фактор, завдання пошуку і/або розроблення педагогічних технологій, які ґрунтуються на застосуванні сучасних ІТ і використанні традиційних методик.

Дослідження явища "педагогічні технології" вказує на те, що історично поняття "технологія" (грец.: *τεχνη* – мистецтво, майстерність і *λογος* – слово, вчення) у значенні науки про майстерність, виникло в зв'язку з технічним прогресом, появою нових засобів, видів, прийомів і методів перетворювальної діяльності людини [204, С.444]. Найбільш значимим воно є у виробничій діяльності, де технологія тлумачиться як сукупність знань про способи і засоби оброблення матеріалів, мистецтво перетворювальної діяльності людини в процесі створення соціально значущого продукту. До основних ознак технології належить стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного й економічного відтворення відповідно до заданих умов. Технологічний процес завжди передбачає чітку послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов і *обов'язкове досягнення передбачуваного результату*.

Донедавна педагогічну технологію пов'язували із застосуванням у навчанні технічних засобів навчання. Останнім часом педагогічну технологію розуміють як нові наукові підходи до аналізу й організації навчального процесу – технологію навчання. Звідси – педагогічна технологія включає дві групи проблем: перша пов'язана із застосуванням технічних засобів у навчально-виховному процесі, друга – з його організацією.

Розрізняються технологічні мікроструктури: прийоми, ланки, елементи тощо. Побудовуючись у логічний технологічний ланцюжок, вони утворюють цілісну педагогічну технологію – технологічний процес. Умовним зображенням технологічного процесу є технологічна схема, яка відтворює його розподіл на окремі функціональні елементи та позначає логічні зв'язки між ними, яка є зображенням моделі процесу навчання.

У науковій літературі та практиці діяльності навчальних закладів термін "педагогічна технологія" часто застосовується як синонім поняття "педагогічна система". Однак, фахівці зазначають, що поняття "система" є ширшим, ніж "технологія", і включає, на відміну від останньої, як суб'єкти, так й об'єкти діяльності [124; 239].

Розвиток сучасної педагогічної технології у вирішенні практичних питань, пов'язаних зі створенням і використанням ІТ означається тенденцією застосування системного аналізу. Головним критерієм системного аналізу на всіх рівнях (від планування навчальних засобів до впровадження їх у навчальний процес) є критерій оптимальності. Застосування системного аналізу в створенні й упровадженні засобів навчання, безумовно, є

позитивним і перспективним. Адже планування діяльності викладачів і студентів робить прогнозування результатів навчання більш обґрунтованим.

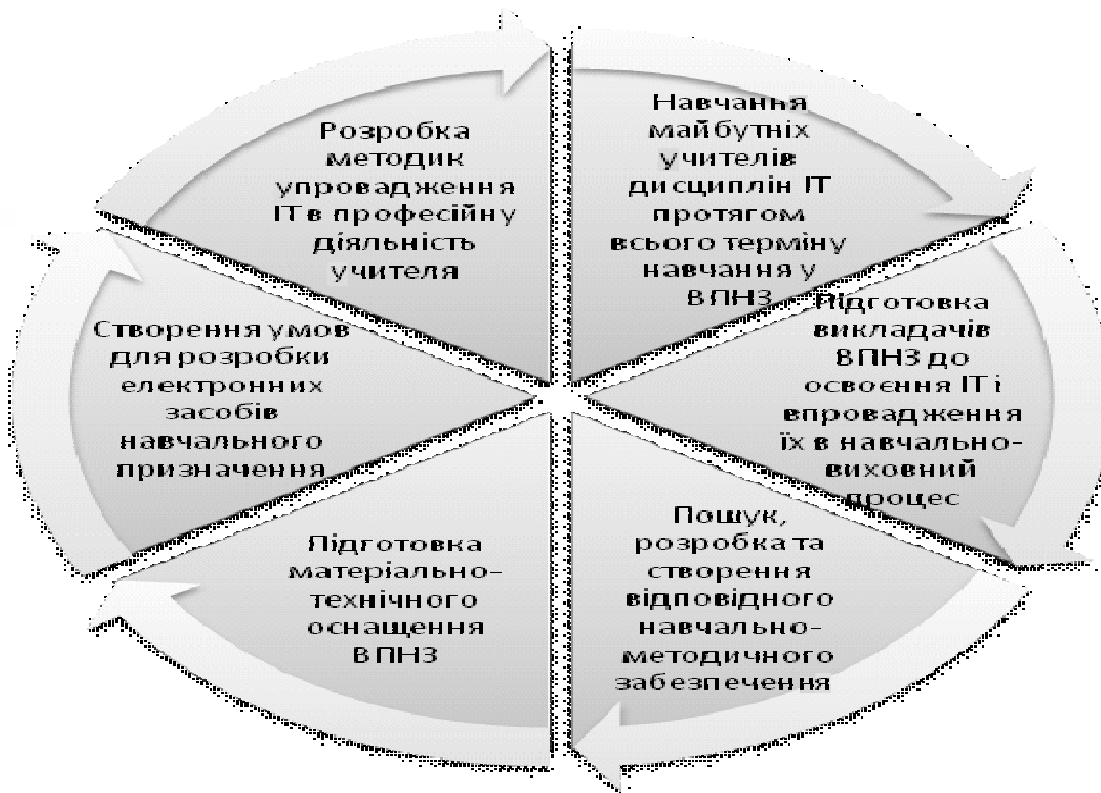

Рис. 2.1. Напрями розроблення СФІТГ

Такі визначення підтверджують загальну тенденцію переходу до розуміння педагогічної технології як педагогічної системи, у якій використання засобів навчання підвищує ефективність навчально-виховного процесу.

Узагальнюючи, зробимо висновок, що передбачувана СФІТГ як педагогічна технологія ставить своїм завданням навчання вчителів застосуванню у професійній діяльності ІТ (з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу ЗНЗ) і передбачає впровадження методів і засобів створення, застосування, визначення та формування навчально-виховного процесу з урахуванням технічних, людських ресурсів і їх взаємодії.

Отже, процес розроблення СФІТГ – це вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємозв'язку, методик навчання і методів роботи викладачів.

Практика вказує на кілька напрямів формування ІТ-готовності в умовах СФІТГ (рис. 2.1).

1. Вивчення ІТ вчителями ІМ протягом усього терміну навчання у ВПНЗ.

2. Розробка методик впровадження ІТ у професійну діяльність вчителя ІМ.
3. Підготовка викладачів ВПНЗ до освоєння ІТ і впровадження їх у процес навчання іноземних мов.
4. Створення умов для розроблювання ЕЗНП.
5. Підготовка матеріально-технічного оснащення ВПНЗ.
6. Відбір, розроблення і створення відповідного навчально-методичного забезпечення.

Можна виокремити умови, яких слід дотримуватися у процесі формування знань, умінь та навичок із ІТ учителів ІМ.

1. Відповідність змісту навчальних планів і програм ВПНЗ тенденціям розвитку ІТ.
2. Інтеграційне впровадження інформаційних технологій у НВП.
3. Високий рівень професійної підготовки викладачів у галузі ІТ.
4. Наявність сучасної ІТ-бази у ВПНЗ.

За Г. К. Селевко, педагогічні системи можуть бути описані як цілісні явища з відповідною низкою ознак [238]:

- інтегративні якості (такі, якими не володіє жодна з окремо взятих її компонент);
- компоненти;
- структура (зв'язки і відношення між компонентами);
- функціональні характеристики;
- комунікативні властивості (зв'язок із навколишнім середовищем);
- наступність.

Ґрунтуючись на виокремленні науковцями основних якостей сучасних педагогічних систем, означимо першорядні якості СФІТГ [152; 239]:

- концептуальність;
- змістовність навчання (мета навчання; зміст навчального матеріалу);
- технологічність (організація навчально-виховного процесу; методи і форми навчальної діяльності студентів; методи і форми діяльності викладачів; управління викладачами процесом засвоєння матеріалу; діагностика навчально-виховного процесу).

Технологічна і змістова частини СФІТГ мають адекватно відображати одна одну. Опосередковуючими компонентами між ними може бути традиційний навчальний посібник (підручник), електронний посібник (підручник), лабораторний практикум, ЦОР, ЕЗНП тощо.

На основі зазначеного розкриємо методологічні вимоги (критерії технологічності), які має задовольняти СФІТГ як педагогічна технологія.

1. Концептуальність – опора на наукову концепцію, яка включає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнень цілей навчання.

2. Системність – логіка процесу, взаємозв'язок усіх його компонентів, цілісність.

3. Можливість управління – можливість діагностичного цілеспрямування, планування, проектування навчально-виховного процесу, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами процесу навчання з метою подальшого коригування результатів.

4. Ефективність – упровадження СФІТГ в умовах конкуренції потребує ефективності в результатах навчання й оптимальності в затратах, гарантій досягнення визначеного стандарту навчання.

5. Відтворення – можливість застосування (повторення, відтворення) СФІТГ в інших ВПНЗ іншими суб'єктами.

Щодо визначення джерел і складових СФІТГ, то ними можуть бути:

- соціальні трансформації і нове педагогічне мислення;
- сучасні досягнення науки (ІТ, педагогічної, психологічної, суспільно-гуманітарних наук);
- передовий педагогічний досвід;
- вітчизняний і зарубіжний досвід.

Методологічною основою СФІТГ має бути центрованість на актуальних і перспективних професійних інтересах учителів ІМ. Для її визначення вбачається необхідним здійснення аналізу методів навчання і відстеження того, як з позицій їх застосування слід використовувати ІТ. Із багатьох класифікацій методів навчання візьмемо класифікацію, запропоновану М. Н. Скаткіним, яка включає такі групи методів [131; 151; 200].

1. Пояснювально-ілюстративні або інформаційно-рецептивні.
2. Репродуктивні.
3. Проблемного викладу.
4. Частинно-пошукові або евристичні.
5. Дослідницькі.

Перш ніж виокремити призначення того чи іншого методу, вбачається необхідним сформулювати рівні засвоєння знань, які виділяються в дидактиці.

- Перший рівень – знання-ознайомлення, що дозволяють усвідомлено розрізняти явища і пов'язану з ними інформацію.
- Другий рівень – знання-копії, що дають можливість репродукувати засвоєну частину навчальної інформації.
- Третій рівень – знання-уміння, що дозволяють застосовувати в практичній діяльності отриману інформацію.
- Четвертий рівень – знання-трансформації, через які отримані раніше знання переносяться на розв'язання нових завдань і проблем – рівень творчості.

Основним призначенням застосування пояснювально-ілюстративних методів є передавання й організація засвоєння інформації студентами. Підготовлена інформація різними способами повідомляється викладачем, а студенти сприймають, усвідомлюють і фіксують її в пам'яті (перший рівень засвоєння матеріалу). У цьому випадку за рахунок ІТ збільшується кількість джерел інформації. Утілюючи інформаційну функцію за пояснювально-ілюстративного навчання, ІТ можуть використовуватися як наочний ілюстративний матеріал – за застосування іншого основного джерела; або як основне джерело інформації, яке ставить певні вимоги до їх використання.

Для формування навичок і вмінь користуватися знаннями, тобто для застосування знань і для діяльності за зразком, студенти навчаються їх відтворенню і способам діяльності. У цьому випадку, окрім усних пояснень, для безпосередньої демонстрації, широко застосовуються ІТ. Це може бути демонстрація відео, презентації та зображень як інструктаж, використання тренажерів для відпрацювання практичних навичок, використання ІТ-засобів автоматизованого контролю в поєднанні з електронними посібниками й ЕЗНП, що дозволяють здійснювати контроль і самоконтроль (зовнішній і внутрішній зв'язок).

Використання ІТ за застосування репродуктивних методів видається найдоцільнішим, оскільки виникає можливість створити нові варіанти організації діяльності студентів, спрямовані на досягнення високого рівня засвоєння матеріалу (застосування практичних знань за зразком, продемонстрованим викладачем) або значно скоротити час, необхідний для його досягнення, або, за звичайних витрат часу, значно підвищити якість навчання [151; 200; 131, с. 152].

Проблемний виклад навчального матеріалу дозволяє не лише подати навчальний матеріал, але й продемонструвати ймовірний шлях пізнання, перебігу мисленнєвого процесу розв'язання проблеми. У теперішній час

з'явилися електронні посібники, навчальні програми й розробляються презентації, які можна органічно вводити до процесу проблемного навчання.

Перехід до дослідницького методу навчання відбувається поступово, через частинно-пошуковий (евристичний) метод. Зазначений метод, шляхом проходження окремих етапів дослідницької діяльності, наближає студентів до самостійного розв'язання проблеми. Застосування технічних засобів й ІТ ставить за мету допомогти студентам виокремити проблему, її сформулювати, знайти доказ, зробити висновки й добути самостійні рішення, які визначають пошуковий характер їх діяльності.

Дослідницький метод забезпечує засвоєння знань на найвищому рівні (використання знань у новій ситуації) й одночасно є методом формування досвіду творчої діяльності. Основною функцією зазначеного методу є навчання самостійній пізнавальній діяльності. За його застосування викладач може використовувати різні технічні засоби навчання й ІТ з метою: розроблювання завдань, у процесі виконання яких студенти прикладають свої знання для розв'язання нових проблем; організації диференційованого походу в їх розв'язанні; контролю й керування процесом роботи; перевірки підсумків і оцінювання дослідницької діяльності. Студенти, у свою чергу, також можуть застосовувати зазначені засоби на таких етапах своєї дослідницької діяльності: спостереження і вивчення фактів і явищ; постановки проблеми, пов'язаної з виявленням явищ; реалізації плану дослідження; перевірки знайденого рішення.

За застосування зазначених методів фундаментальними принципами побудови СФІТГ є диференціація й індивідуалізація навчально-виховного процесу. Система має створюватися на основі врахування навчальних потреб, особистих можливостей і пізнавальних інтересів студентів. Її визначальними характеристиками, як і будь-якої іншої системи, є цільова орієнтація й отримані результати. Як було з'ясовано, є два напрями використання ІТ у процесі навчання майбутніх вчителів [107].

По-перше, у ролі об'єкта вивчення з ціллю отримання ЗУН роботи на ПК, усвідомлення можливостей ІТ для розв'язання навчальних завдань, отримання ЗУН використання ІТ у майбутній професійній діяльності, самостійній роботі та самопідготовці тощо.

По-друге, як засіб навчання, а саме – засіб підтримки навчання, з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу ВПНЗ і формування вмінь і навичок використання ІТ у майбутній професійній діяльності в ЗНЗ [107]. Забезпеченням досягнення цієї мети може бути: використання ІТ

викладачами у процесі вивчення саме ІТ і використання ІТ викладачами іноземних мов у власній діяльності (залежно від необхідності і можливостей ВПНЗ). Останнє викликано потребою навчання вчителів ІМ за зразком.

Досвід показує, що найкращим способом формування навичок використання вчителем ІТ у професійній діяльності є приклад викладачів іноземних мов ВПНЗ. Адже часто, як стверджує Р. Шиян, і з ним можна погодитись: "Що стосується вироблення практичних навичок та адаптації молодого вчителя до школи, то в Україні – це проблема самого вчителя. Звичайно, у нас молоді вчителі проходять практику, звичайно, старші колеги дають їм поради, але це лише, так би мовити, з доброго серця. Наставника як обов'язкової складової у підготовці педагогів у нас немає. Тому, в процесі своєї діяльності молодий вчитель повинен самостійно відповідати на свої ж таки запитання щодо робочого процесу" [147].

Зробимо висновок, що навчання ІТ має нести професійно-спрямований характер, тобто включати як вивчення ІТ як об'єкта вивчення, так і вивчення ІТ як інструментарію для власного навчання.

Зазначене дозволяє означити шляхи формування ІТ-готовності вчителів ІМ в умовах СФІТГ:

- залучення студентів до перспективних технологій навчання в процесі вивчення ІТ;
- орієнтація на творче й ефективне використання ІТ у навчанні, майбутній професійній діяльності, у процесі самоосвіти і підвищення кваліфікації;
- створення умов для модернізації методик навчання іноземних мов (із передбаченням застосування ІТ), нарощування її випереджального інноваційного потенціалу;
- підвищення якості навчання й виховання за рахунок упровадження ІТ, забезпечення рівного доступу до здобуття якісної освіти через впровадження різних форм навчання і відповідність вимогам Болонської декларації.

Основною задачею, яку буде, на нашу думку, розв'язано за впровадження СФІТГ, є задача профільного спрямування навчання ІТ із задіянням механізмів особистісного розвитку. Її рішення було знайдено на шляху впровадження особистісно орієнтованого навчання з метою забезпечення можливості керування кожним студентом процесом власного навчання, створення умов для повноцінного використання ним навчальних ресурсів.

Сутнісними ознаками особистісно зорієнтованого навчання є навчання і виховання особистості на засадах індивідуалізації, створення умов для

саморозвитку і самонавчання, осмисленого визначення своїх можливостей і життєвих цілей. Властивим також є багатоваріантність методик, уміння організувати навчання одночасно на різних рівнях складності, ствердження всіма засобами цінності і гідності особистості. За впровадження особистісно орієнтованого навчання зумовлюється використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, моделювання життєвих ситуацій; включаються спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Принципово важливою є орієнтація на розвиток творчої активності, творчого мислення, здібностей до адекватної діяльності в нових умовах.

Зазначене дозволило виокремити умови успішного впровадження СФІТГ [31; 114]:

- внутрішня впевненість у необхідності й корисності впровадження ІТ на різних етапах навчально-виховного процесу;
- мотивація і необхідність впровадження ІТ на різних етапах навчально-виховного процесу;
- технічне оснащення навчальних кабінетів (ПК, сенсорна дошка, периферійні пристрої тощо);
- методичне забезпечення навчальних кабінетів;
- наявність професійно розробленого програмного забезпечення з відповідними методичними матеріалами;
- ЗУН викладачів ІМ у галузі ІТ.

Грунтуючись на визначенні умов успішного впровадження СФІТГ, слідом за науковцями, можна виокремити критерії її оптимальності [114].

Проведені дослідження дозволили нам винести на перше місце як головний критерій СФІТГ, як зазначалося вище, готовність учителів ІМ до використання ІТ (рис. 2.2) – ІТ-готовність.

Для уточнення змісту явища "ІТ-готовність", слід звернутись до аналізу поняття "готовність", яке науковці пропонують розглядати як сукупність компонентів, що перебувають між собою в органічному поєднанні:

- мотиваційний (усвідомлена потреба в освоєнні й втіленні передового педагогічного досвіду);
- змістовно-процесуальний (сутність психолого-педагогічних і економічних знань з проблеми, процесуальні вміння);
- конструктивний (уміння творчо реалізувати досягнення виробництва у практиці навчально-виховної роботи).

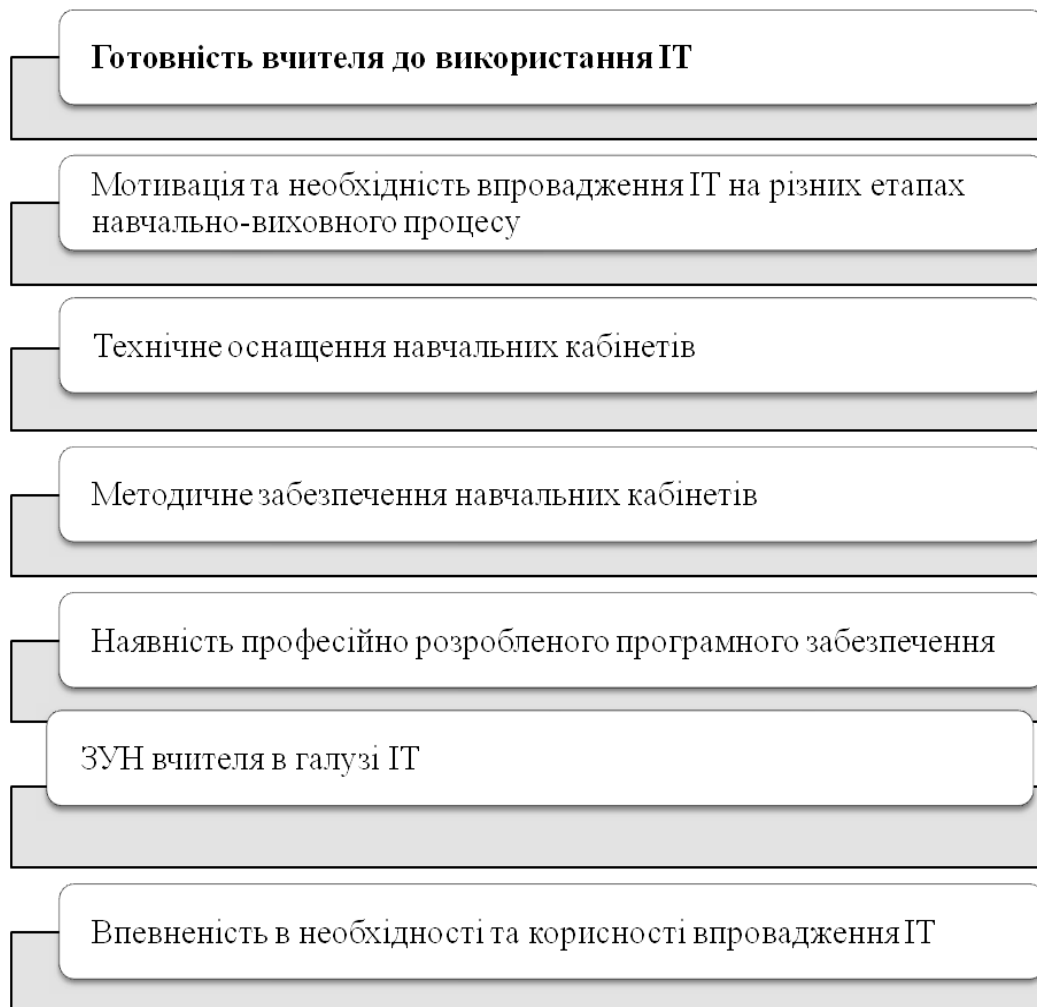

Рис. 2.2. Умови успішного впровадження ІТ у професійну діяльність учителів

Розвиток хоча б одного з них, безперечно, впливає на вдосконалення інших, а недостатня сформованість приводить до того, що особистісно значуща якість учителя не досягає необхідного ступеня розвитку.

Автори по-різному висвітлюють процес формування готовності, залежно від специфіки діяльності, до якої здійснюється підготовка спеціаліста. Утім, усі дослідники феномену "готовність", безумовно, вказують на те, що її формування здійснюється шляхом формування всіх компонентів, за домінуючої ролі певного компонента або групи компонентів.

Спільним у всіх дослідженнях також є те, що компонентна структура готовності визначається структурою певної діяльності. Кожен із компонентів у різних моделях має своє специфічне навантаження.

Проблема формування готовності студентів до майбутньої професійної діяльності акумулює проблеми психології, які пов'язані з особливостями

особистості, рисами її характеристики, потенційними можливостями, які обумовлюють успішність професійної підготовки.

Зокрема, Л. І. Божовіч [20], М. І. Дьяченко, Л. А. Кандибовіч [69; 110] та ін. готовність розглядають у безпосередньому зв'язку з формуванням, розвитком і вдосконаленням психічних процесів, станів, якостей особистості, необхідних для успішної діяльності. Психологія формування готовності до професійної діяльності вивчалася українськими дослідниками (Г. О. Балл і П. С. Перепелиця [4; 200] В. О. Моляко і М. Л. Смульсон [174; 167], О. М. Хлівна [265] та ін.), які вказують, що готовність, як передумова будь-якої діяльності, є водночас і її результатом діяльності в навчально-виховному середовищі, у якому суб'єкт зазнає цілеспрямованих навчально-виховних впливів.

Грунтуючись на дефініціях психологів, ми визначили основні компоненти ІТ-готовності.

1. Психологічний (особистісно-мотиваційний: особистісні якості; прагнення до впровадження ІТ у навчально-виховний процес).
2. Теоретичний (система ІТ-знань, технології, способи та форми їх упровадження в професійну діяльність вчителя тощо).
3. Практичний (сукупність умінь та навичок використання ІТ).
4. Методичний (система спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань і вмінь з питань планування і здійснення навчально-виховного процесу певного предмету, яка має яскраво виражений прикладний характер використання можливостей ІТ: розроблювання навчальних матеріалів; вдосконалення предметних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; здійснення рефлексії формування власної методики викладання; здійснення моніторингу досягнень учнів; обмін досвідом викладання предмету).

Можна стверджувати, що ІТ-готовність учителя іноземних мов виникає як нова якісна характеристика на межі перетину його психолого-педагогічної, методичної і ІТ- підготовки. Це новоутворення формується за допомогою сучасних ІТ і розглядається нами як інтегративна якість особистості, що характеризується багатокomпонентною, багаторівневою структурою та визначає потенційну підготовленість особистості до виконання навчально-виховної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Дослідження робіт сучасних педагогів дозволили дійти висновку, що можливість орієнтуватись у сучасному інформаційному суспільстві,

формування здатності швидко реагувати на запити часу – готовності вчителів удосконалюватися відповідно до змін, які постійно відбуваються в суспільстві й у системі освіти, зокрема, надає вчителю розвиток належних компетентностей. Задля успішного виконання своїх функцій, сучасний вчитель має володіти не тільки сумою загальних і спеціальних професійних ЗУН, а й певним комплексом компетентностей. Зі спостережень авторів, методичний компонент ІТ-готовності є проекцією на площину предметної ІТ-компетентності.

Виходячи із зазначеного вище, можна зробити висновок, що ІТ-готовність вчителя ІМ безпосередньо пов'язується з його компетентностями в галузі ІТ. Наразі формування компетентності в галузі ІТ необхідно супроводжується формуванням ІТ-готовності.

Для визначення компетентностей учителів ІМ, які розвиваються у процесі навчання ІТ, звертаємось до аналізу робіт відомих науковців, який показує, що категорія "компетентність" достатньо глибоко досліджена. Поняття "професійна компетентність" педагогів і керівників широко використовується вітчизняними і зарубіжними ученими в педагогіці, психології та акмеології (А. А. Деркач, І. Г. Єрмаков, О. І. Локшина, О. Я. Савченко, І. А. Зімняя, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, Н. В. Кузьміна, А. К. Маркова, Ю. Г. Татур, В. Д. Шадріков, Дж. Равен, Ф. Цівелі та ін.).

Професійна компетентність ними розглядається як системна характеристика особистості і має складну структуру, яка містить компоненти (диференціально-психологічну, соціально-психологічну, аутопсихологічну, акмеологічну, управлінську, спеціальну, інформаційно-технологічну) та елементи, з яких формується модель компетентності. Модель компетентності фахівця, залежно від конкретної спеціалізації, має гнучку структуру і може включати різні елементи.

Роз'яснюючи поняття "компетентність" В. І. Луговий дотримується визначення, що це – "інтегральна характеристика особи, яка розкладається на диференціальні компетентності. Тобто, загальна компетентність складається з окремих частинних компетентностей. Наразі терміну компетенція (компетенції) надається значення юридичного характеру як певних (приміром, посадових) повноважень, наданих особі для виконання покладених на неї функцій" [163, с. 8].

Як зауважують Г. О. Балл і П. С. Перепелиця, особистість може бути в межах своєї компетенції компетентною або некомпетентною в певних

питаннях, тобто мати компетентність (компетентності) у певній галузі діяльності [4].

Розділяючи загальне й індивідуальне у змісті компетентнісної освіти, російський науковець А. В. Хуторской пропонує розуміти під компетенцією "сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), по відношенню до певного кола предметів і процесів, які є необхідними для якісної продуктивної діяльності"; а він компетентність розглядає як "володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає особистісне ставлення до неї і предмету діяльності" [267, с. 60]. Учений також підкреслює, що компетенція – це задана вимога, норма, а компетентність – набута особистісна якість, що передбачає мінімальний досвід використання компетенції. З-поміж різних ознак він акцентує інтегральність та компетенції. Отже, за А. В. Хуторським, компетенція – це коло повноважень, а компетентність – властивість (обізнаність, кваліфікованість) особистості.

Системам освіти різних країн світу, зазначає О. В. Овчарук, притаманні відмінності у тлумаченні змісту, принципів систематизації та класифікації компетентностей. У багатьох європейських країнах відбір і впровадження ключових компетентностей (*англ.*: *key competencies*) стає пріоритетним методологічним і дидактичним завданням, розв'язання якого суттєво впливає на конструювання державних освітніх стандартів, навчальних програм, методичного супроводу процесу навчання, систем оцінювання результатів освіти [190].

На сайті Definition and Selection of Competencies (DeSeCo) (спеціально створеної міжнародної мережі з відбору компетентностей), яка координує напрями досліджень у цій галузі серед країн-учасниць, зазначається, що як людський, так і соціальний капітал є важливими факторами для функціонування суспільства й економіки.

Останнім десятиріччям спостерігається зростання інтересу до інформації про знання, навички і компетентності. Формуються нові показники результатів освіти, які виходять за межі традиційних (таких як кількість років освіти або отримання її вищого ступеня) і розглядаються як актуальні й важливі. Важливим вважається не тільки те, що люди знають і можуть робити на основі навчання шкільних предметів, але й їхня здатність реагувати на вимоги повсякденного життя [303].

Якщо в 1980-х роках у країнах ОЕСР прийняли прагматичний підхід з використання наявних результатів, пов'язаних з даними про системи освіти, в

останні роки вони перейшли до більш систематичних, довгострокових стратегій отримання і накопичення даних для показників освітніх програм. У той же час в ОЕСР зрозуміли, що додаткові теоретичні й концептуальні підходи спрацьовуватимуть на користь розвитку таких програм й інтерпретації даних. Аналіз попередніх компетенцій, пов'язаний з великомасштабними дослідженнями в рамках ОЕСР, підтвердив відсутність явних, всеосяжних концептуальних основ для управління системами освіти.

Організація економічного співробітництва й розвитку (OECD) проводить порівняльний аналіз і розробляє стратегії й рекомендації для освітньої політики. Міжнародною комісією Ради Безпеки Європи поняття "компетентності" пропонується розглядати як ключові вміння, опорні знання, тобто своєрідні індикатори ЗУН і ставлення (виховання), які не просто підтримують, а й забезпечують досягнення людиною успіхів у різноманітних сферах життя [190].

У педагогічній науці досить широке використання мають поняття "інформаційна компетентність", "інформатична компетентність" та "інформаційно-комунікаційна компетентність" які, проте, трактуються неоднозначно.

Як зауважують Г. О. Балл і П. С. Перепелиця, особистість може бути в межах своєї компетенції компетентною або некомпетентною в певних питаннях, тобто мати компетентність (компетентності) у певній галузі діяльності [4].

За Р. С. Гуревичем, "інформаційна компетентність" є компетентністю індивіда в роботі з інформацією [43]. Як вважають О. В. Аніщенко й О. С. Падалка, інформаційна компетентність педагогів, передусім, передбачає їхню здатність використовувати апаратні засоби ІТ, а також ефективно працювати з інформацією в електронному і друкованому варіантах (швидко її знаходити і раціонально опрацьовувати) [3].

На основі аналізу понять інформація, інформаційні та інформатичні процеси, системи і технології, компетенції та компетентності О. М. Спіріним було уточнено поняття "інформаційно-комунікаційна компетентність" й "інформатична компетентність".

Інформаційно-комунікаційна компетентність (ІК-компетентність) за О. М. Спіріним – це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі [247].

Частково синонімічними до терміну "ІК-компетентність" О. М. Спірін пропонує, і ми з ним погоджуємось, вважати низку термінів, що нині використовуються в педагогічній науці: "комп'ютерна компетентність", "інформаційно-комп'ютерна компетентність", "інформаційно-технологічна компетентність".

Науковець пропонує використовувати термін "інформатична компетентність" під час підготовки фахівців за напрямами галузі знань "0501 – Інформатика та обчислювальна техніка" за напрямом "6.040302 – Інформатика", або одержання кваліфікації вчителя інформатики середньої школи і формування предметних компетентностей під час навчання дисциплін, спрямованих на здобуття знань у галузі теоретичної й прикладної інформатики, чи окремих технічних дисциплін.

Під інформатичною компетентністю ним пропонується розуміти підтверджену здатність особистості задовольнити власні індивідуальні потреби і суспільні вимоги щодо формування професійно-спеціалізованих компетентностей людини в галузі інформатики. Він радить застосовувати цей термін також і під час вивчення шкільного предмета "Інформатика", де переважно мають формуватися інформатичні компетентності учнів, особливо за умов профільного навчання.

Для визначення поняття "інформаційно-комунікаційна компетентність" як похідного від поняття інформаційної компетентності варто скористатися поняттям "інформаційно-комунікаційні технології". Зі складу професійно-спеціалізованих компетентностей учителя інформатики, що мають бути сформовані під час базової фахової підготовки, він пропонує виокремити певну частину – його інформатичні й інформаційно-комунікаційні компетентності (ІК-компетентності) [247; 248].

Детальне вивчення та аналіз наукових доробків відомих педагогів та психологів дозволили означити компетентність вчителя ІМ у галузі ІТ як ІТ-компетентність.

Складники ІТ-готовності вчителів іноземних мов

Комп'ютерна лінгводидактика – одна з тих галузей методики викладання мови, які швидко розвиваються. За відносно невеликий термін свого існування вона пройшла значний шлях, тісно пов'язаний з розвитком ІТ, з одного боку, і концепцій навчання мови, з іншого. Можливості, що

надаються ІТ, настільки значущі для оволодіння мовою, що навчання з використанням ЦОР і ЕЗНП стає невід'ємною частиною навчального процесу.

Порівнюючи дидактичні особливості ЕЗНП і друкованих навчальних посібників, аудіо- та відеокурсів, у першу чергу, слід відзначити технологічні і методичні переваги, які надаються комп'ютером. Основними з них можна назвати такі [77, С.12]: індивідуалізація навчання; оперування великими обсягами інформації; комплексний мультисенсорний вплив на різні канали сприйняття шляхом використання тексту, звуку, мультиплікації, відео; необмежена кількість звернень до завдань; негайне надання зворотного зв'язку та ін.

Як уже зазначалось, ефективність застосування ІТ у навчально-виховному процесі ІМ досить висока, але й вимагає суттєвих удосконалень не тільки навчального середовища. Для того, щоб забезпечити ефективне застосування вчителями ІТ навчання, необхідно сформувати в них певний рівень професійної компетентності, зокрема, у галузі інформаційних технологій навчання.

Утім, виокремлення ІТ-компетентності як однієї зі складових цілей професійної підготовки вчителів ІМ у відомих нам літературних джерелах не здійснювалось.

Зазначене стало основою для **визначення ІТ-компетентності вчителя ІМ і спонукало до виокремлення компонентів**, описи яких подано далі.

1. Теоретичні (система знань в галузі ІТ, технології, методи та форми їх упровадження в професійну діяльність тощо).
2. Практичні (сукупність умінь і навичок використання засобів ІТ).
3. Методичні (система спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань і вмінь з питань планування і здійснення навчально-виховного процесу навчання ІМ, яка має яскраво виражений прикладний характер використання можливостей ІТ: розробка електронних навчальних матеріалів; удосконалення предметних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; здійснення рефлексії формування власної методики викладання; здійснення моніторингу досягнень учнів; обмін досвідом викладання предмету).

Для визначення взаємозв'язку ІТ-готовності від формування ІТ-компетентностей нами було здійснено порівняльну характеристику компонентів ІТ-готовності й ІТ-компетентностей, результати якої наведено

на рис. 2.3. Помітно, що ІТ-готовність й ІТ-компетентність мають спільні ключові компоненти: теоретичні, практичні, методичні, умови формування яких буде описано далі.

Можна припустити, що достатня розвиненість, генералізація та поєднання зазначених компонентів забезпечить ІТ-готовність вчителя до впровадження ІТ у навчальну діяльність. Однак, сформована ІТ-компетентність не завжди є свідченням сформованості ІТ-готовності. Окремого дослідження потребує психологічний компонент ІТ-готовності – особистісно-мотиваційний або мотиваційний (особистісні якості; прагнення до впровадження ІТ у навчально-виховний процес), формування якого, у свою чергу, залежить від особистісних якостей вчителя, його прагнення і наявності мотивації до впровадження ІТ.

Мотивація, що зумовлюється інтелектуальною ініціативою і пізнавальними інтересами, є вагомим чинником для підвищення ефективності навчальної діяльності. Процес розвитку позитивної мотивації навчання, за твердженнями вчених, – це процес, який сприяє трансформації спонукань студентів до зрілої мотиваційної галузі з домінуванням мотивів, що характеризують зміст позитивної мотивації навчання [91; 111].

Дослідниками "мотивація" розуміється як джерело активності й одночасно як система чинників діяльності, вони визначають її як один визначений мотив, єдину систему мотивів, особливу галузь, яка включає потреби, мотиви, цілі, інтереси в їх взаємодії [118]. Разом з цим, поняття "мотив" розглядається по-різному: воно співвідноситься з потребою або з переживаннями потреби і її задоволенням, або з предметом потреби. Одне з досить повних визначень мотиву було запропоновано Л. І. Божовіч, відповідно якому мотив – це те, задля чого здійснюється діяльність. На її думку, як мотив можуть виступати об'єкти зовнішнього світу, уявлення, ідеї, відчуття та переживання – усе те, у чому знайшла своє втілення потреба [20].

За висновком В. Г. Леонтєва, мотиви є динамічними системами, у яких здійснюються аналіз й оцінювання альтернатив, вибір та прийняття рішень. У кожного студента мотиви навчання індивідуальні, які залежать від особистісних якостей, уподобань та цілей. Як відомо, мотиви спрямовують, організовують пізнання і надають йому особистісного значення. Мотивація – це процес спонукання до діяльності, спрямованої на досягнення певної мети. Внутрішня мотивація, яка в багатьох особистостей є нестійкою, виникає поступово, формується під впливом ситуацій (творчі завдання, розв'язання ситуативних завдань, змагання, підтримка викладача тощо) [159].

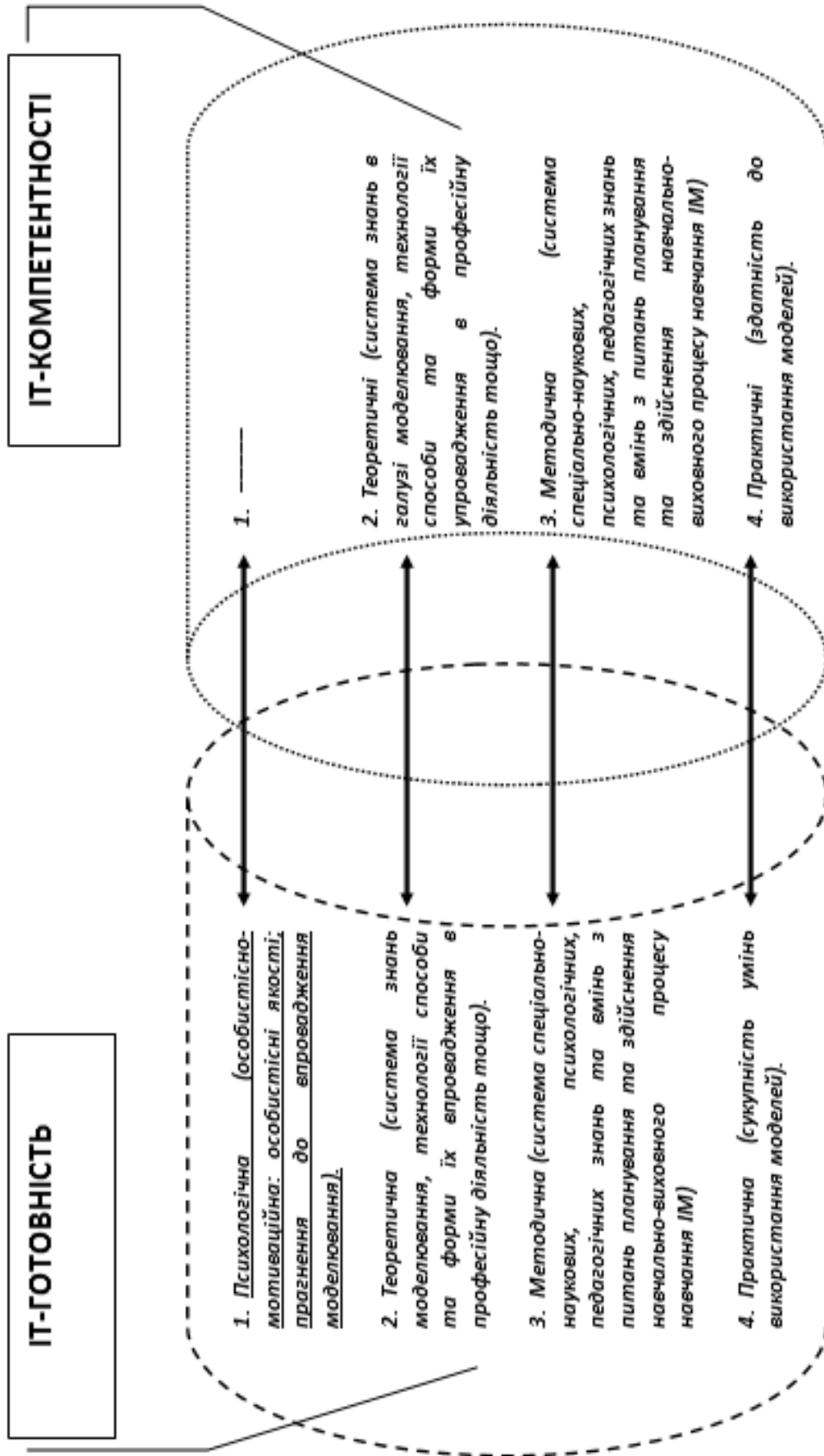

Рис. 2.3. Основні компоненти ІТ-готовності й ІТ-компетентності вчителя іноземних мов

У загально психологічному контексті мотивація є складним фактором впливу на поведінку особистості, який відкривається як потреби, інтереси, цілі, ідеали, що безпосередньо детермінують діяльність людини. Отже, можна стверджувати, що мотивація розуміється як сукупність, система різнорідних факторів, яка генерує поведінку і діяльність особистості. Виходячи з цього, необхідно погодитись з ученими в тому, що мотивація навчання займає провідне місце серед чинників, які визначають ефективність навчально-виховного процесу [7; 36; 53; 91; 102; 174].

Позитивна мотивація визначається як система цінностей, визначених особистістю і приведених у відповідність до цінностей колективу і суспільства в цілому, прийнятих як особисті принципи, переконання, установки та зміст майбутньої професійної діяльності. Мотивація навчання, як процес зміни стану і відношення особистості до діяльності, ґрунтується на мотивах, під якими розуміються, як уже було зазначено, сукупність чинників спонукання до діяльності.

Забезпечення розвитку позитивної мотивації студентів – майбутніх учителів ІМ до вивчення ІТ вбачається наслідком послідовної взаємодії викладача і студента, яка поєднує сукупність певних методів і прийомів, спрямованих на розвиток позитивної мотивації. Результативність значно підвищується, коли студенти – майбутні вчителі розв'язують реальні професійно-спрямовані навчальні і наукові завдання, що вказує на потребу залучення інтегрованих знань, умінь і навичок, які стосуються різних галузей науки, техніки, технологій, і застосування відповідних методів, підходів і засобів навчання.

Співставлення результатів аналізу досліджень Г. О. Балл і П. С. Перепелиця [4], В. А. Моляко і М. Л. Смульсон [174] та ін. дозволяє дійти висновку, що більшість учених однозначно вказують на нерозривну єдність мотивації навчання та загальних і спеціальних знань, професійних умінь і навичок, професійно-важливих якостей особистості – компетентності.

Отже, однією з провідних складових особистої фахової характеристики сучасного вчителя ІМ можна вважати ІТ-готовність, що передбачає знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості (мотиваційна складова й ІТ-компетентність).

Ми погоджуємось із твердженням Р. С. Гуревича в тому, що з дефініцією "інформаційна компетентність" (у нашому дослідженні "ІТ-компетентність") тісно пов'язане поняття "інформаційна культура" [43].

Інформаційна культура, у теперішній час, є показником не загальної, а, швидше, професійної культури, але з часом вона стане одним із помітних чинників розвитку кожної особистості. На сьогодні є всі підстави говорити про актуальність її формування, адже вона стає є одним із важливих компонентів культури особистості будь-якого фахівця.

Першими роботами, у яких було використано термін "інформаційна культура", були статті бібліографів К. М. Войханської і Б. А. Смірної "Библиотекари и читатели об информационной культуре" ("Библиотека и информация", 1974 р.) і Є. Л. Шапіро "О путях уменьшения неопределенности информационных запросов" (журнал "Научно-технические библиотеки СССР", 1975 г.). Саме працівники бібліотек у 70-х роках ХХ століття стали ініціаторами розвитку і популяризації концепції інформаційної культури [94].

Значну роль у формуванні інформаційної культури відіграє дискусійний форум IFETS, де беруть участь викладачі практично з усіх країн світу. За ініціативою Харківського політехнічного інституту при форумі було створено російськомовну секцію, де постійно проводяться формальні (розклад представлений за адресою <http://ifets.gmd.de/discussion.html> або <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/discussion/>) і неформальні дискусії [140].

Наголосимо, що дефініція "інформаційна культура" є багатоаспектною і різноплановою. На думку Н. В. Баловсяка, інформаційна культура переважно асоціюється або з техніко-технологічними аспектами інформатизації, оволодінням навичками роботи з ПК, або із засвоєнням правил користування довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки, алгоритмів пошуку у традиційних (рідше – електронних) каталогах [5]. У свою чергу, Р. С. Гуревич наголошує, що рівень інформаційної культури людини визначається не лише засвоєними нею знаннями й набутими вміннями у галузі інформаційних процесів і комп'ютерних дисциплін, а також здатністю існувати в інформаційному суспільстві, якому зокрема притаманні новизна і швидкоплинність [43, с. 355].

Російські фахівці зазначають що: "Овладение информационной культурой – это путь универсализации качеств человека, который способствует реальному пониманию человеком самого себя, своего места и своей роли. Большую роль в формировании информационной культуры играет образование, которое должно формировать нового специалиста информационного сообщества. У этого специалиста необходимо вырабатывать следующие навыки и умения: дифференциации информации;

выделения значимой информации; выработки критериев оценки информации; производит информацию и использовать ее" [94].

Інформаційна культура охоплює, на думку А. П. Єршова, формування комп'ютерної грамотності, оволодіння системою уявлень щодо інформатики, інваріантних способів діяльності й відповідного стилю мислення [71]. Це підтверджують Н. В. Морзе і В. П. Вембер, за їх визначенням: "Інформаційна культура це – вміння цілеспрямовано працювати з інформаційними даними та використовувати для їх отримання, опрацювання та передавання інформаційно-комунікаційні технології, сучасні технічні засоби та методи" [178, с. 23]. Вони пояснюють, що інформаційна культура людини виявляється у: конкретних навичках використання різних технічних пристроїв – від телефону до персонального комп'ютера з мережевих пристроїв; здатності використовувати інформаційно-комунікаційні технології; умінні здобувати інформацію з різних джерел – від періодичних друкованих джерел до електронних комунікацій; умінні подавати інформацію у зрозумілому вигляді й ефективно її використовувати; знаннях аналітичних методів опрацювання інформаційних даних; умінні працювати з різними видами повідомлень.

І, на кінець, до визначення інформаційної культури можна зробити доповнення за Н. Г. Розенберг – це також і сукупність інформаційного світобачення і системи знань і вмінь, що має забезпечувати цілеспрямоване самонавчання і соціалізацію особистості в інформаційному суспільстві [233].

Узагальнення зазначеного вище дозволило встановити, що, в цілому, інформаційну культуру суспільства фахівці пропонують розглядати як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності застосування засобів створення, збирання, збереження, опрацювання, передавання та використання інформації. Засадами інформаційної культури вони вважають: знання про інформаційне середовище; закони її функціонування; вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

До найважливіших компонентів основ інформаційної культури вчителя М. І. Жалдак пропонує віднести [76, с. 6–7] подане нижче.

– Розуміння сутності інформації й інформаційних процесів, їх ролі в процесі пізнання навколишньої дійсності та творчої діяльності людини.

– Розуміння проблеми подання, оцінки і вимірювання інформації, її сприйманні розуміння, сутності формалізації суджень, зв'язку між змістом і формою тощо.

– Розуміння сутності неформалізованих, творчих компонентів мислення: постановка задачі чи реалізація проблемної ситуації, вироблення критеріїв добору потрібних, що приводять до розв'язку операцій (формується при вивченні філософії, психології, педагогіки, інформатики, конкретної предметної галузі.).

– Володіння знаряддєвими застосуваннями ПК, системами опрацювання текстової, числової і графічної інформації, баз даних і знань, предметно-орієнтованими прикладними системами (формується під час вивчення інформатики, предметної галузі, загальноосвітніх предметів).

– Володіння основами алгоритмізації, уміння добирати послідовність операцій і дій у діяльності тощо.

– Уміння добирати і формулювати мету, здійснювати постановку задач, висувати гіпотези, будувати інформаційні моделі досліджуваних процесів чи явищ тощо.

– Розуміння сутності штучного інтелекту, моделей знань, інтелектуально-пошукових систем (формується під час вивчення інформатики, конкретної галузі, філософії, математичної логіки).

– Уміння використовувати ІКТ для підготовки, супроводу аналізу. Коригування навчального процесу, управління навчальним процесом і навчальним закладом (формується під час вивчення інформатики, психології, педагогіки, конкретної предметної галузі, методики викладання окремих предметів).

– Уміння добирати найбільш раціональні методи і засоби навчання, враховувати індивідуальні особливості учнів, їхні нахили і здібності (формується під час вивчення педагогіки, психології, конкретної предметної галузі, інформатики, методики викладання окремих предметів).

– Розуміння сутності математичного моделювання, адекватності долі досліджуваному явищу, конкретності постановки задачі тощо.

– Володіння основами програмування.

– Володіння основами робототехніки, гнучких автоматизованих виробництв, автоматизації виробництва.

Отже, в останні роки явище "інформаційну культура" трактується як особливий феномен інформаційного суспільства. Залежно від об'єкта виокремлюється інформаційна культура суспільства, інформаційна культура окремих категорій користувачів інформації й інформаційна культура особистості. Окрім того "в кожному конкретному випадку компоненти інформаційної культури і засоби їх формування можуть уточнюватись чи

доповнюватися з врахуванням специфіки навчальної діяльності і спрямованості навчально-виховного процесу" [78, с. 6].

Результати дослідження особливостей формування інформаційної культури визначили необхідність введення поняття *"ІТ-культура вчителя ІМ"*, яке пропонується розуміти як складову загальної культури вчителя іноземних мов, що є сукупністю інформаційного світогляду і ЗУН, які, через використання ІТ, забезпечують цілеспрямовану професійну і самостійну діяльність.

Основою ІТ-культури сучасного вчителя іноземних мов вважаємо знання про інформаційне середовище, закони його розвитку і функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

Ґрунтуючись на поданих вище дефініціях, можна деталізувати складники поняття "ІТ-культура вчителя ІМ".

1. Знання ПК, периферійних пристроїв і їх призначення.
2. Знання можливостей ІТ для пошуку, опрацювання і збереження навчально-методичних матеріалів.
3. Уміння визначати роль і місце засобів ІТ в навчально-виховному процесі.
4. Здатність визначати характеристики засобів ІТ і встановлювати ефективність їх використання в навчально-виховному процесі.
5. Здатність використовувати в професійній діяльності ширшого спектру навчальних матеріалів і наочної допомоги через застосування ІТ.
6. Здатність використовувати засоби, методи та способи отримання й опрацювання даних (знань студентів, їх успішності тощо) через застосування ІТ.
7. Уміння розробляти й використовувати електронні засоби навчального призначення (презентації, публікації, підручник, тощо).
8. Готовність до підвищення професійного рівня засобами ІТ.
9. Здатність грамотно і правомірно використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних мереж для підвищення професійного рівня і в цілях самоосвіти.
10. Уміння визначати характеристики ЕЗНП.
11. Уміння використовувати ЕЗНП у навчально-виховному процесі (робота на заняттях, самостійна та позааудиторна робота).
12. Здатності використовувати в професійній діяльності можливості дистанційного навчання.
13. Здатності правомірно використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних мереж.

14. Уміння грамотно здобувати і правомірно використовувати інформацію з різних джерел: друкованих і електронних.

15. Знання Законів про електронний документ, про захист авторських прав.

Їх узагальнення показує, що ІТ-культура вчителя іноземних мов – це сформованість кількох фундаментальних компонентів.

1. Практичного: уміння вести пошук інформації, аналізувати та критично оцінювати знайдені джерела інформації, ЗУН оптимальних способів використання даних, інформації та ІТ для розв'язання професійних завдань.

2. Теоретичного: (інформатичний світогляд, система знань ІТ, технології, методи і форми їх упровадження в професійну діяльність тощо).

3. Методичного: творче використання ІТ в цілях розв'язання різноманітних навчальних та професійних завдань; розроблювання навчальних матеріалів; вдосконалення професійних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; здійснення рефлексії формування особистої методики навчання; розвиток системи навчання, підготовки учнів до ефективного використання інформаційних засобів і інформації.

4. Психологічного: удосконалення особистісних здібностей; уміння аналітично, творчо і критично мислити, розвиток здібностей до навчання; прагнення до впровадження ІТ у навчально-виховний процес, формування мотивації до використання ІТ у професійній діяльності.

Слід зазначити, що процес формування ІТ-культури вчителя у ВПНЗ ставить певні вимоги до створення відповідних умов навчальної діяльності викладачів:

- формування змісту, поєднання форм і методів навчання, спрямованих на реалізацію цілей навчання і досягнення заданого рівня сформованості інформаційно-технологічної складової професійної культури викладача;
- спрямованість підготовки вчителів на формування інтелектуальних інструментальних засобів пізнання й організації інформаційних процесів з метою прийняття професійних рішень;
- адекватність навчального інформаційного середовища за основними параметрами середовищу ЗНЗ (професійно значимі засоби, професійно значимі ресурси).

Співставлення понять "ІТ-компетентність" і "ІТ-культура" вчителя іноземних мов вказує на їх значну аналогію. Обидва поняття характеризують складне, багаторівневе і багатоаспектне явище діяльності вчителя з використанням засобів ІТ. У складі обох понять можна виокремити спільні

компоненти: практичний, теоретичний та методичний. Разом з тим, *концепція ІТ-культури особистості вчителя є ширшою, ніж концепція ІТ-компетентності*. На відміну від ІТ-компетентності, вона включає такий компонент, як психологічний: світогляд, формування якого припускає обов'язкову мотивацію особистості на необхідність формування професійно спрямованої ІТ-готовності; удосконалення особистісних здібностей; уміння аналітично, творчо і критично мислити, розвиток здібностей до навчання; прагнення до впровадження ІТ у навчально-виховний процес, формування мотивації до використання ІТ у професійній діяльності [94].

Проте, між досягнутим рівнем ІТ-компетентності, комп'ютерною грамотністю, освітою та ІТ-культурою вчителя не можна помітити однозначних зв'язків – не завжди зростання рівня ІТ-компетентності супроводжується підвищенням рівня інформаційної культури. Наприклад, користувач ПК, який не знає мов програмування і, відповідно, не вміє програмувати, може бути досить ерудованим, а програміст високого рівня не знати нічого, окрім мов програмування. З цієї точки зору, розроблювач комп'ютерних програм-вірусів, швидше за все, є досить грамотним, але рівень ІТ-культури, зрозуміло, він має не досить високий [220].

Повертаючись до формулювання поняття "ІТ-готовність учителя іноземних мов" (стор. 91) та його компонентів, співставляючи його із визначенням поняття "ІТ-культура" і його компонентів, робимо висновок щодо можливості їх поєднання та взаємопроникнення – інтеграції. На рисунку 2.4. показано, що наявність психологічного компонента (як складової явища "ІТ-культура") та сформованість ІТ-компетентностей стане підтвердженням формування ІТ-готовності вчителя ІМ.

Отже, ІТ-готовність можна подати у вигляді формули:

$$IT_{\text{готовність}} = IT_{\text{компетентність}}(P_{\text{рс}} + T + M) + IT_{\text{культура}}(P_{\text{рс}} + T + M + P_{\text{с}}),$$

де $P_{\text{рс}}$ – практична складова, T – теоретична складова, M – методична складова, $P_{\text{с}}$ – психологічна складова.

Відповідно до виокремлених компонентів нами було визначено рівні ІТ-готовності учителів іноземних мов.

Низький рівень характеризується ситуативним інтересом, який, частіш за все, з появою труднощів зникає. Ситуативний інтерес спонукає студента до діяльності з використанням ПК задля розв'язання певної практичної проблеми. Мотиви навчання стихійні. Студент має лише загальні уявлення про функціональні можливості, які забезпечують ІТ навчання, але знання не систематизовані, вміння й навички виконання професійних завдань із

застосуванням ІТ майже відсутні. Самостійно здійснювати професійну діяльність із застосуванням ІТ студент не може. Алгоритмічне і системне мислення не розвинені.

Середній рівень характеризується інтересом студента до ІТ. Однак усвідомлення значущості ІТ як засобу професійної діяльності не виходить за межі навчального матеріалу. Сформовані основні уміння користувача-початківця. Застосування ІТ для розв'язання змістових і професійно-орієнтованих завдань обмежені вже відомими зразками виконуваних завдань. Сформовані окремі елементи алгоритмічного мислення, системне мислення не розвинене.

Достатній рівень характеризується стійким інтересом до ІТ. Студент пов'язує професійні успіхи у навчанні ІМ з використанням ІТ, уміє їх застосовувати для виконання навчально-виховних завдань, але самі знання про особливості використання ІТ і вміння використовувати їх у професійно-педагогічній діяльності недостатні, тому галузь застосування ними ІТ обмежена. Сформовані алгоритмічне мислення й окремі компоненти системного мислення.

Високий рівень характеризується усталеною потребою до самореалізації себе як учителя ІМ в умовах застосування ІТ. Студент пов'язує свої професійні успіхи з використанням ІТ. Уміє їх використовувати не тільки для вирішення особистих пізнавальних, професійно-орієнтованих потреб, але й у навчально-виховному процесі, процесі навчання інших. Може навчити учнів застосовувати ІТ. Сформовано алгоритмічне і системне мислення.

Узагальнюючи зазначене вище, слід визнати, що метою СФІТГ вчителів іноземних мов у ВПНЗ має бути: формування теоретичної бази знань в галузі ІТ, розвиток практичних умінь і навичок та мотивації використання ІТ у навчанні й майбутній професійній діяльності, – формування ІТ-культури та ІТ-компетентностей – компонент ІТ-готовності.

Система формування ІТ-готовності учителів іноземних мов

У процесі пошуку методологічної основи СФІТГ проведені розвідки дозволили виокремити один із нових концептуальних орієнтирів, напрямів розвитку змісту освіти в Україні і розвинених країнах світу серед інших – компетентнісно-орієнтований підхід.

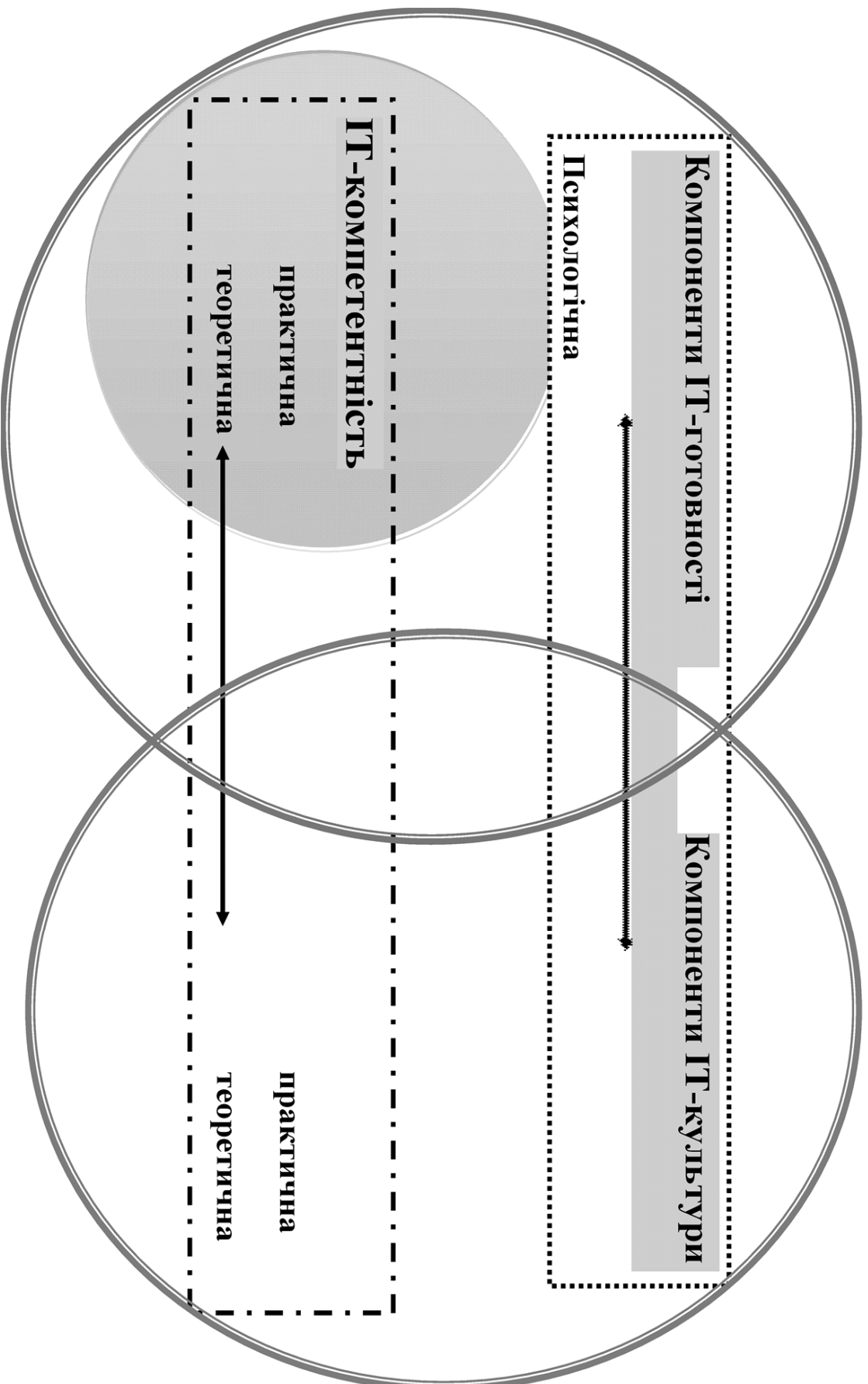

Рис. 2.4. Порівняльна схема змісту ІТ-готовності й ІТ-культури вчителів іноземних мов

Останніми десятиліттями відомі міжнародні організації (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи та ін.), які функціонують у галузі освіти, вивчають проблеми, пов'язані з появою компетентнісно-орієнтованого навчання. Під поняттям "компетентнісний підхід" відомими науковцями (Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, О. Я. Савченко) розуміється спрямованість навчально-виховного процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості.

Результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини – сукупність ключових компетентностей, інтегрована характеристика особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містить знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [190, с. 64].

Досліджуючи системи професійної підготовки вчителя інформатики, О. М. Спірін вказує на важливість значення компетентнісного підходу в навчанні. Це, на його думку, "насамперед вимагає покласти в основу розробки освітніх стандартів характеристики, що відображають якісні результати освітнього процесу в термінах професійних компетентностей" [247].

Що стосується суті компетентнісного підходу в освіті, то він, як зазначає, В. І. Луговий, "передбачає описання освітніх цілей у вигляді результатів, сформульованих у термінах компетентностей. Зокрема, у вищій школі в такий спосіб мають бути характеризовані кваліфікації кожного (бакалаврського, магістерського, докторського) циклу вищої освіти. У вищій школі з цією метою також використовують кредитний підхід на основі Європейської системи трансферу і накопичення кредитів (ЄСТНК, англ. ECTS), яка слугує визначенню навчального навантаження студентів, необхідного для досягнення запланованих освітніх результатів" [163, с. 9].

У своїх дослідженнях О. М. Спірін уточнює, що "компетентнісний підхід у проектуванні ступеневої підготовки вчителя інформатики насамперед вимагає покласти в основу розробки освітніх стандартів характеристики, що відображають якісні результати освітнього процесу в термінах професійних компетентностей. Компетентнісний підхід у навчанні вчителів інформатики має передбачати формування в студентів та набуття ними відповідних компетентностей. Компетенцію можна трактувати як "добру обізнаність" з певною галуззю, що визначається окремими нормами, потребами, запитами щодо підготовленості фахівця, тобто як відчужену від суб'єкта, наперед задану соціальну норму (вимогу) до освітньої підготовки, в свою чергу, компетентність на відміну від компетенції передбачає особистісну

характеристику, ставлення до предмета діяльності, що формується під час навчання" [247].

Компетентнісний підхід, за твердженням В. І. Лугового, "дає змогу реалізувати особистісно орієнтовану модель освіти, яка актуалізується в суспільстві. Нові життєві обставини вимагають орієнтації і вищої школи на всебічний розвиток особистості фахівця в процесі його підготовки. Така студентоцентрованість є однією з визначальних і європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що вибудовується в ході реалізації Болонського процесу і мислиться привабливим та конкурентоспроможним" [163, с. 9].

Під поняттям "компетентнісно-орієнтований підхід" у СФІТГ майбутніх вчителів іноземних мов, ми пропонуємо розуміти професійну спрямованість навчання на формування і розвиток формування ІТ-готовності особистості.

Компетентнісно-орієнтований підхід СФІТГ пов'язаний з особистісно орієнтованим, діяльнісним та професійно спрямованим підходами до навчання, оскільки ґрунтується на врахуванні особистісних якостей кожного студента і може бути реалізованим і перевіреном тільки в процесі виконання студентом певного комплексу професійно орієнтованих дій. Упровадження зазначеного підходу потребує трансформації системи навчання ІТ вчителів у ВПНЗ, перетворення її з моделі, яка існує об'єктивно, для будь-якого студента, на суб'єктивні досягнення одного студента, які можна оцінити.

У процесі розроблювання СФІТГ вчителів ІМ було виокремлено такі етапи.

1. Детальне дослідження, аналіз й обговорення поняття ІТ-готовність вчителя.
2. Побудова змісту навчання ІТ вчителів з ціллю формування формуванні ІТ-готовності.
3. Планування організаційно-методичних заходів, спрямованих на близьку і далеку перспективи, особистісну мотивацію студентів.
4. Оцінювання рівня сформованості ІТ-готовності вчителів.

У цьому контексті вбачається необхідність відпрацювання й механізму систематичного оновлення змісту дисциплін, які передбачають вивчення ІТ майбутніми вчителями у ВПНЗ відповідно до розвитку науки із спрямуванням на формування ІТ-готовності [144].

Основою формування ІТ-готовності вчителів іноземних мов у навчально-виховному процесі виокремлено принципи дидактики, які визначають вимоги до змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, орієнтованих на досягнення мети навчання:

- формування ІТ-готовності вчителя, яка відповідає сучасному рівню і перспективам розвитку ІТ, вбачається можливим лише за комплексного впровадження ІТ у навчально-виховний процес ВПНЗ як сукупності двох

взаємозв'язаних компонентів – об'єктів вивчення й інструментів навчання іноземних мов;

- дисципліна ІТ вивчається студентами ІМ у вигляді інтегрованого курсу з обов'язковим урахуванням профілю майбутньої професійної діяльності;
- у змісті базового курсу ІТ виділяється інваріантна частина, що включає фундаментальні методологічні знання (вивчається на лекціях) і варіативна частина, яка є динамічно змінною і стосується програмного і технічного забезпечення (вивчається на практичних і лабораторних заняттях);
- для підвищення ІТ-готовності вчителів іноземних мов, окрім вивчення дисципліни ІТ, додатково включаються прикладні курси (тренінги, майстер-класи), які мають бути орієнтовані на вивчення навчального середовища діяльності сучасного вчителя;
- для реалізації індивідуальних траєкторій навчання в навчальній програмі ВПНЗ мають бути передбачені елективні курси, які враховують різні рівні підготовки студентів у галузі ІТ і майбутні професійні інтереси;
- навчальні технології, які використовуються у СФІТГ мають раціонально поєднуватися з традиційними технологіями навчання.

Структуру будь-якої педагогічної системи (античної, середньовічної, сучасної) можна подати як взаємопов'язану сукупність інваріантних елементів. Так, наприклад, канонічна педагогічна система, у якій протікає традиційний навчальний процес, складається з п'яти елементів: мети, змісту, методів, засобів і форм навчання. Це дозволяє проводити дослідження і розробку СН ІТ як цілісного педагогічного явища.

Якщо розглядати явище "система навчання" в різних освітніх системах: школа парapatетиків часів Платона (знання передавалися від учителя учневі під час прогулянок у саду); сучасний університет з його аудиторіями і лекційними залами чи віртуальний університет – то можна констатувати, що педагогічні процеси кожної системи, характеризуються одними й тими ж елементами: хто навчає, кого навчають, чому навчають, як і за допомогою чого навчають.

Досліджуючи теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем, В. Ю. Биков і Ю. О. Жук вказують на те, що: "Аналіз стану та тенденцій розвитку соціуму надає можливість прогнозувати подальший розвиток системи освіти, структура, склад і характер діяльності якої повинні відповідати науковим, технологічним і соціальним цілям, умовам розвитку суспільства та внутрішнім цілям і потребам самої системи освіти" [10, с. 1].

Визначаючи підходи до побудови СФІТГ, ми керувались загальними уявленнями щодо поняття система, узагальненими відомим російським

науковцем М. О. Кутузовим: "Система как целостность приобретает новые свойства, качественные характеристики, не содержащиеся в отдельности в образующих ее элементах. Понятие системы, безусловно, описывает некоторый идеальный объект. С точки зрения его внешних свойств такой объект выступает как множество элементов, на природу которых не накладывается никаких ограничений, кроме одного: для данной системы эти элементы являются неделимыми единицами" [148].

Між компонентами, які утворюють систему, як правило, встановлюються певні відношення і зв'язки, які мають бути настільки міцними, що зміна одного з них викликає зміну інших, а також спричинює зміну системи в цілому.

Саме наявність тісної взаємодії органічного зв'язку між компонентами вказує на те, що система виступає як єдине ціле, яке зберігає свою якісну визначеність. Це відбувається тому, що зв'язки компонентів системи міцніші і стійкіші, ніж зв'язки цієї системи або її компонентів із зовнішніми щодо неї об'єктами. Система – це складний об'єкт, властивості якого визначаються властивостями його частин і взаємодією між ними. Невід'ємними для кожної системи є її структура і її функції, у єдності яких розкривається її сутність. Структура є важливою, але недостатньою характеристикою.

Сутність системи в динаміці розкривається через аналіз функцій кожного компонента і визначення функціонування і тенденцій розвитку системи в цілому.

Отже, СФІТГ є педагогічною системою, що необхідно має ознаки технологічної системи, у процесі створення якої мають враховуватися закономірності управління процесами у складних системах, властивості ІТ-систем. У системі наявні компоненти, які є суттєвими для проектування СФІТГ у вищому педагогічному навчальному закладі. Створення системи засновано на методичних принципах побудови навчально-виховного процесу та психолого-педагогічних особливостях сприйняття ІТ кожним суб'єктом.

Використання ІТ у навчанні приводить до певних змін форм і видів навчальної діяльності викладачів ВПНЗ і студентів, змінюються зміст і форма організації лекцій, семінарів, практикумів тощо, організація навчально-виховного процесу, особливістю якої стає утворення індивідуальних траєкторій навчання.

Як теоретико-методологічну основу проектування СФІТГ означено композиційний підхід, який полягає в тому, що система є композицією двох компонентів: навчання ІТ як навчальної дисципліни і застосування ІТ як засобу навчання в процесі вивчення іноземних мов у ВПНЗ.

Кожний компонент, у свою чергу, стане складовою компонент СФІТГ, у процесі розроблювання яких буде.

1. По-перше, визначено необхідність використання Концепції Національної програми інформатизації, Концепції загальної середньої освіти, Концепції розвитку ІТ в Україні, Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні у процесі проектування СФІТГ.
2. По-друге, розроблено загальні принципи і вимоги.
3. По-третє, окреслено умови їх формування.
4. По-четверте, окреслено дидактичні проблеми застосування СФІТГ: реалізація концепції випереджального навчання, орієнтованого на стрімкий розвиток інформаційного суспільства; формування основ неперервного підвищення рівня знань вчителів іноземних мов у галузі ІТ протягом усього життя; впровадження інноваційних і розвивальних методів; підвищення доступності якісної освіти.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Назвіть характерні ознаки сучасного суспільства, які, на Вашу думку, не описано у тексті Розділу 1 посібника.

2. Опишіть основні ознаки й прояви інформаційної кризи і додайте ті, які, на Вашу думку, відсутні в тексті розділу.

3. Поясніть, чи може рівень сформованості ІТ-компетентності вчителів ІМ слугувати індикатором, який свідчить про його готовність до використання ІТ у майбутній професійній діяльності.

12. Опишіть своїми словами явище "ІТ-готовність".

4. На Вашу думку, формування ІТ-компетентності обов'язково супроводжується формуванням ІТ-готовності?

5. Як обґрунтовано в посібнику актуальність розроблення системи формування ІТ-готовності. Дайте власне обґрунтування.

6. Поясніть цілі розроблення й упровадження системи формування ІТ-готовності.

7. Які напрями формування ІТ-готовності виокремлено в умовах впровадження системи формування ІТ-готовності?

8. Розкрийте основні методологічні вимоги (критерії технологічності), які має задовольняти система формування ІТ-готовності, як педагогічна технологія.

9. Що є методологічною основою системи формування ІТ-готовності?

10. Що стало основою для визначення ІТ-компетентності вчителя ІМ та спонукало до виокремлення компонент, описи яких подано нижче?

11. Дайте порівняльну характеристику компонентів ІТ-готовності й ІТ-компетентностей.

12. Що пропонується розуміти під явищем "ІТ-культура" вчителя?

13. Як би Ви запропонували розуміти явище "ІТ-культура" вчителя?

14. Поясніть поняття "компетентнісний підхід".

15. Назвіть принципи дидактики, на яких засновано вимоги до змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, орієнтованих на досягнення мети системи формування ІТ-готовності.

2.2. Модель системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов

Зосередженість на потребах і вимогах інформатизації освіти передбачає пряму залежність проектування СФІТГ у ВПНЗ з метою методичного, технологічного та управлінського забезпечення навчально-виховного процесу.

Кінцевим результатом передбачається створення умов для достатнього оволодіння вчителями ІМ професійно спрямованими знаннями, уміннями та навичками у галузі ІТ – формування ІТ-готовності після засвоєння ними змісту навчання, який є важливим елементом як освіти, системи навчання, так і суспільного знання і людської свідомості. Зміст освіти, враховуючи його соціальну сутність і педагогічну належність можна визначити як "педагогічну модель соціального замовлення, зверненого до школи" – у широкому розумінні і до ВПНЗ [73, с. 11].

Отже, відповідно до вимог щодо ІТ-готовності сучасного вчителя ІМ нами розроблена і пропонується для реалізації багатокomпонентна багаторівнева система навчання ІТ вчителів іноземних мов, у якій чільне місце приділяється безперервності, наступності та достатності інформатизації навчально-виховного процесу, інтеграції іноземних мов і дисциплін ІТ, формуванню професійно-орієнтованого інформаційного середовища і єдиного інформаційного простору – система формування ІТ-готовності.

Ґрунтуючись на формулюваннях науковців, припускаємо, перш за все, СФІТГ має стати засобом розширення, поглиблення та зміцнення знань учителя у галузі ІМ, забезпечувати повне розкриття його творчого потенціалу, пізнавальних здібностей, формування повноцінної наукової картини світу, сучасних уявлень про культуру і загальнолюдські цінності [144].

Очікується, що позитивні результати навчання у галузі ІТ вчителів ІМ можна отримати за розроблення й упровадження СФІТГ, яка охоплює (рис. 2.5):

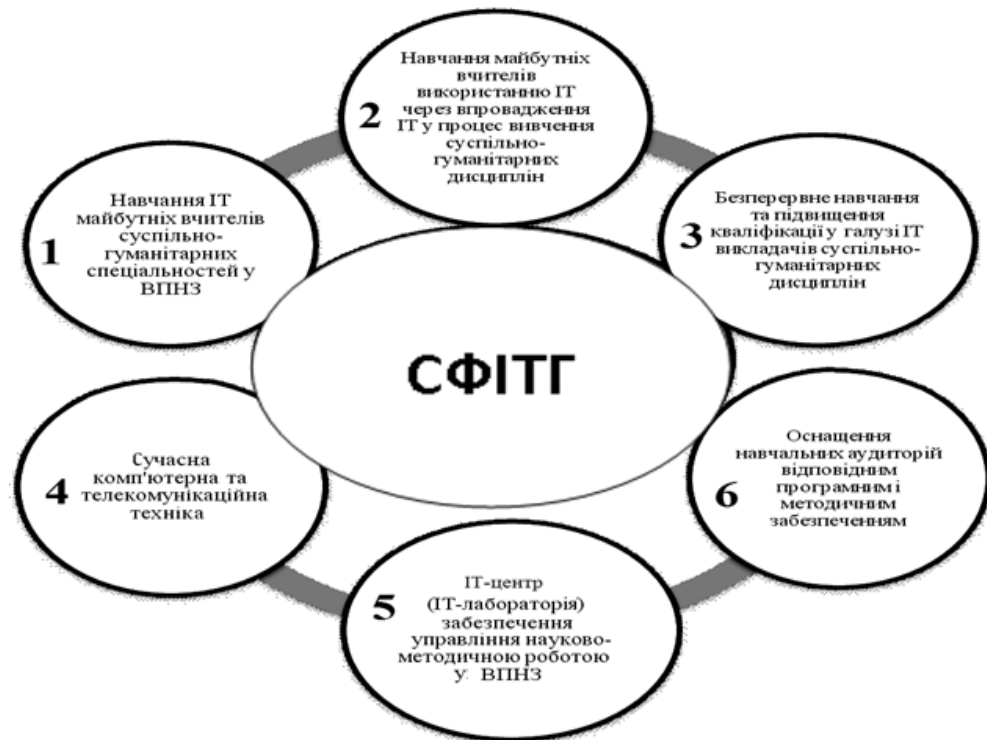

Рис. 2.5. Упровадження СФІТГ: 1, 2, 3 – на різних етапах навчання, 4, 6 – матеріально-технічного і 5 – організаційного забезпечення

- неперервне навчання ІТ;
- навчання використанню ІТ через їх впровадження у процес вивчення ІМ;
- неперервне навчання й підвищення кваліфікації у галузі ІТ викладачів суспільно-гуманітарних дисциплін, у тому числі й іноземних мов;
- оснащення ВПНЗ сучасною комп'ютерною і телекомунікаційною технікою;
- оснащення навчальних аудиторій відповідним програмним і методичним забезпеченням;
- створення ІТ-центру (ІТ-лабораторії) з метою забезпечення управління науково-методичною роботою.

Для формування ІТ-готовності слід дотримуватися таких умов.

1. Відповідність змісту навчальних планів і програм тенденціям розвитку інформаційних технологій.
2. Відповідний рівень професійної підготовки у галузі ІТ викладачів іноземних мов ВПНЗ.
3. Упровадження ІТ у навчально-виховний процес вивчення ІМ.
4. Наявність сучасної інформаційно-технологічної бази у ВПНЗ (ПК, периферійні пристрої, сенсорна дошка, мультимедійне обладнання, мережа Інтернет, локальна мережа, педагогічні програмні засоби навчального призначення тощо).

Основними атрибутами СФІТГ у ВПНЗ стали: професійна спрямованість; фундаментальність; випереджувальний характер та доступність. Спільним для них є забезпечення пріоритетності ІТ у підвищенні якості освіти, виховання особистості вчителя на основі загальнокультурних цінностей, розвитку системного наукового мислення тощо.

Пропонована СФІТГ є педагогічною системою, що має досить складну структуру, яка містить чотири фундаментальні, взаємопов'язані та взаємодоповнюючі компоненти (рис. 2.6).

Її структура є логічним продовженням і розвитком традиційної п'ятикомпонентної системи навчання. Змінюється лише сутність елементів: цілі, зміст навчання і людський фактор – студенти і викладачі.

Дидактичний компонент системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов

Як перший компонент, спрямований на забезпечення навчальної сторони підготовки вчителя, пропонується розглядати дидактичне забезпечення, яке реалізується на основі застосування в навчально-виховному процесі ІТ і визначає мету, зміст, засоби, методи та організаційні форми діяльності викладача та студента (рис. 2.7). Системотвірну функцію в педагогічній діяльності виконує мета навчання, від її вибору найбільшою мірою залежить вибір змісту, методів і засобів навчання. Вона є початком організації навчально-виховного процесу і може трактуватися як засвоєння змісту на необхідному рівні.

Як пояснює Н. Ф. Тализіна, її формулювання дає відповідь на запитання: навіщо навчати? Які завдання повинен уміти розв'язувати студент, користуючись отриманими ЗУН? Без визначення мети не можна розробляти навчальні плани і програми, відбирати навчально-методичні засоби тощо [7]. Разом з цим, формулювання мети має антиципувати перевірку її досягнення, бути діагностичною [263].

Мету навчання вчителів можна розкрити в межах їх підготовки до педагогічної діяльності, яка передбачає, попри володіння певним колом предметних знань і умінь, рівнем розвитку їх майстерності, також володіння ІТ. Адже лише під визначений рівень відповідної майбутньої професійної кваліфікації сучасного вчителя з'являється можливість розробити вимоги до якостей його особистості: кваліфікаційну характеристику, професіограму або модель.

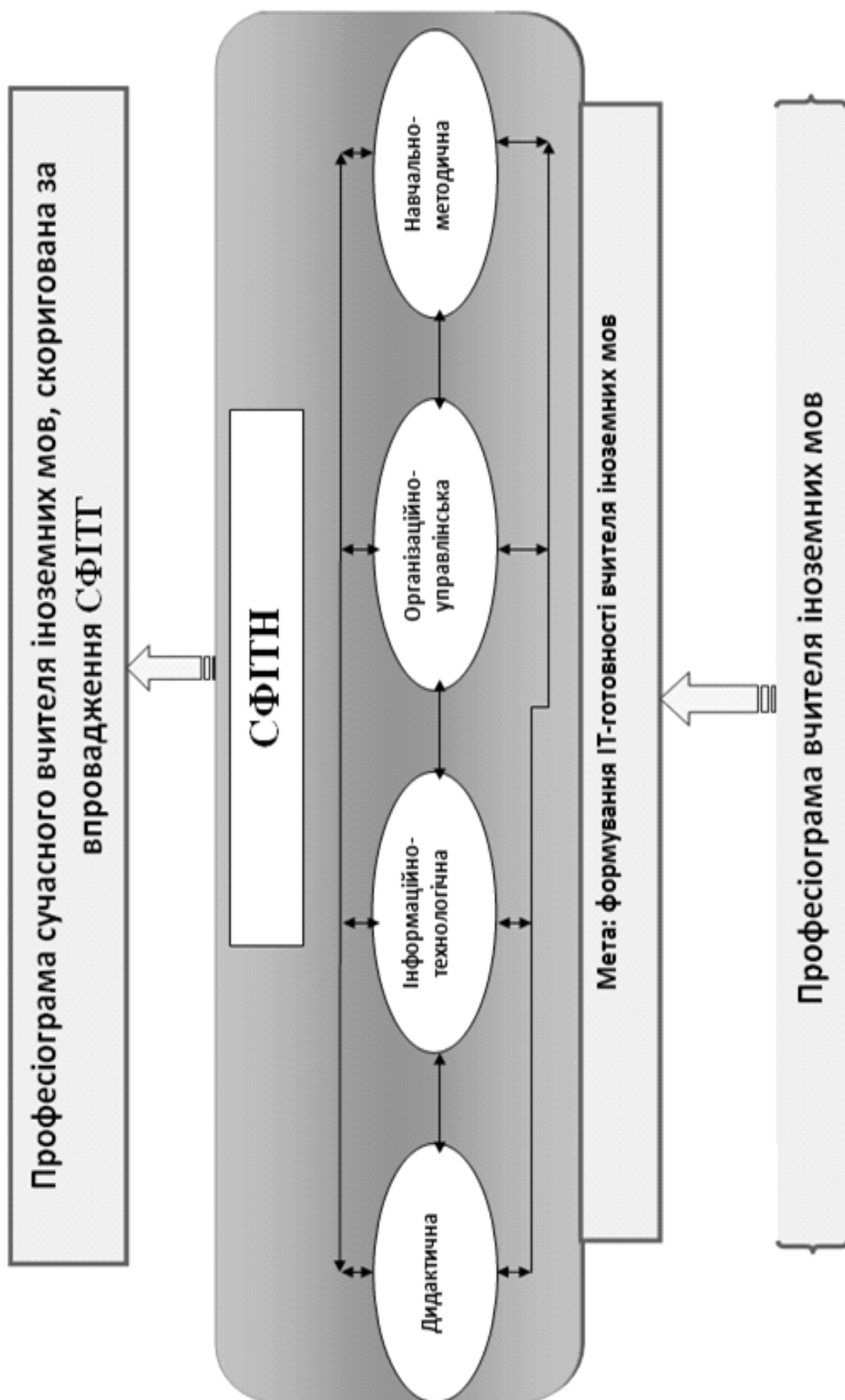

Рис. 2.6. Схема формування ІТ-готовності вчителя іноземних мов

ЩП: підготовка фахівця (педагога), який за своїми якими-сь етапами відповідає професіограмі вчителя, сформульованій з використанням підходів, пов'язаних з інноваційними СФПТ, **ЩЛХОМ:** залучення студентів до перспективних освітніх технологій, орієнтація на творче та ефективне використання ІКТ в навчанні, майбутній професійній діяльності в процесі самоосвіти та підвищення кваліфікації, створення умов для модернізації системи навчання вчителя, нарощування інтегрованого інноваційного потенціалу підвищення якості освіти й виховання забезпечення рівного доступу до здобуття якісної освіти виконання вимог Бологонської декларації

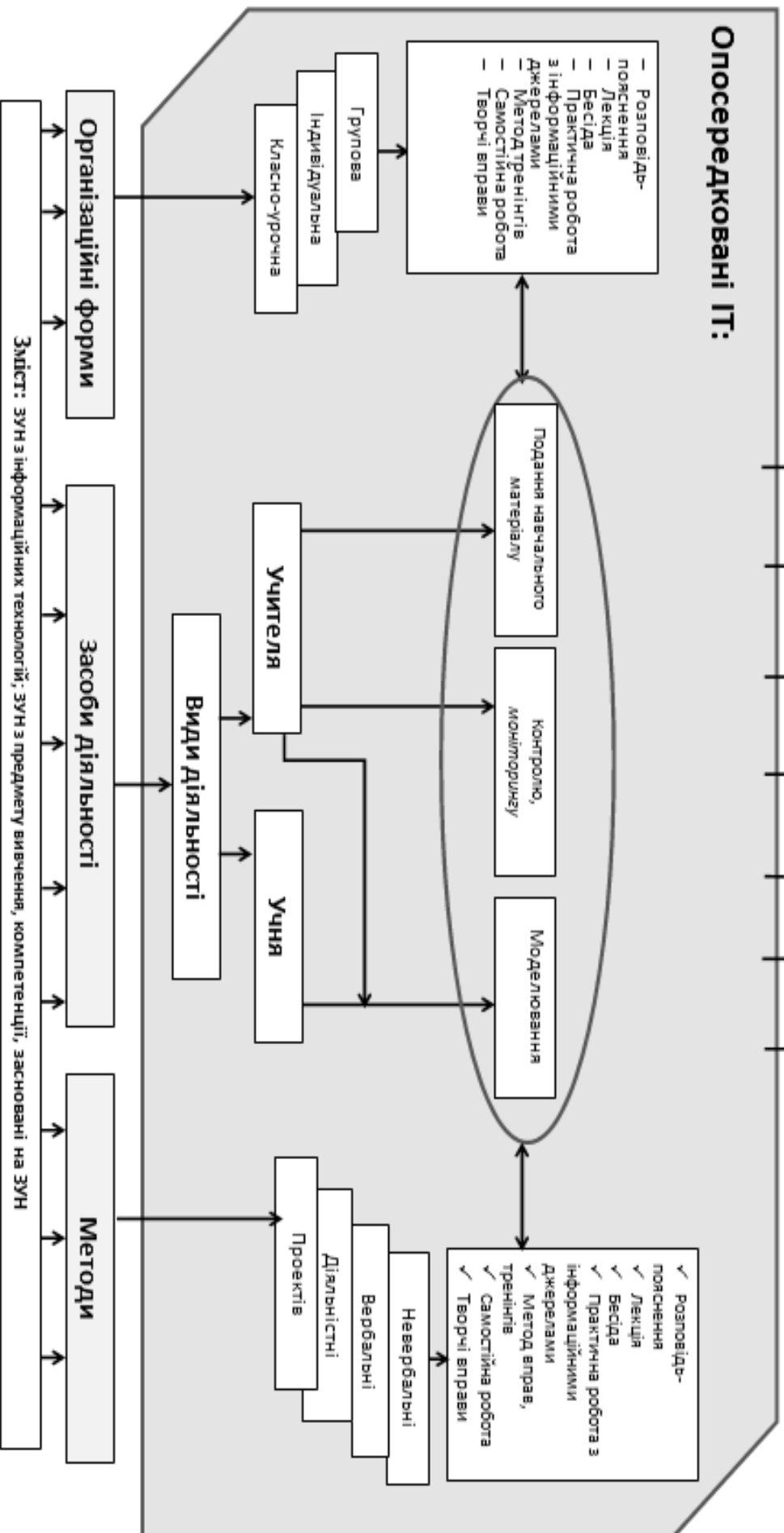

Рис. 2.7. Дидактичний компонент СФПТ

Мету СФІТГ визначаємо як: формування ІТ-готовності вчителя ІМ відповідно до його професіограми: розвиток професійних якостей особистості вчителя, які є необхідними йому самому і відповідають вимогам інформаційного суспільства; формування соціально-ціннісної активності особистості; забезпечення можливостей ефективної самоосвіти (зокрема підвищення кваліфікації) з використанням ІТ. Її досягнення визначається забезпеченням умов отримання вчителями ЗУН у галузі ІТ з подальшим їх використанням у реалізації цілей загальної середньої освіти, які виокремлено в Концепції загальної середньої освіти: "Загальноосвітня школа України має здійснити прорив до якісно нової освіти всіх дітей шкільного віку.

Зазначене вимагає пріоритетної уваги до навчального змісту і методик, які формують світогляд, ціннісні орієнтації, уміння самотійно вчитися, критично мислити, користуватись комп'ютером, здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності, вміння і навички, необхідні для життєвого і професійного вибору". Одним із важливих елементів традиційної п'ятиелементної педагогічної системи є зміст навчання. Очевидне розуміння змісту навчання дає відповідь на запитання – чому навчати? Іншими словами, це – система наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і етично-естетичних ідей, якими необхідно оволодіти студентам у процесі навчання.

Носіями змісту навчання можуть бути: викладач, навчальний план, навчальна програма, підручники, методичні розробки тощо. Нині зміст навчання може опосередковуватись ЦОР, якими, крім змісту навчання опосередковується іноді й досвід, педагогічна майстерність, знання теорії навчання тощо творців педагогічних програмних засобів. Серед численних теоретичних обґрунтувань процесу відбору змісту навчання зарубіжні педагоги виокремлюють концепції дидактичного матеріалізму, дидактичного формалізму, дидактичного утилітаризму, структуралізму, екземпляризму, функціонального матеріалізму і теорію дидактичного програмування [73].

З метою визначення підходів до формування змісту навчання було проаналізовано і виокремлено деякі із зазначених нижче підходів.

Теорія *дидактичного матеріалізму* (учені-енциклопедисти – Дені Дідро, Жан Д'Аламбер, Жан Жак Руссо, Монтеск'є, Жорж-Луї Леклерк де Бюффон, Вольтер і Шарль Дюкло), педагоги (Ф. В. Деєрпфельд, Я. А. Каменський, Дж. Мільтон, І. Б. Бєседов та ін.).

Відповідно їй, провідна мета навчання полягає в передаванні суб'єктам навчання якомога більшого обсягу знань з різних галузей. Випускник має стати енциклопедично підготовленим. Глибина розуміння певного фрагмента дійсності є пропорційною обсягу поданого матеріалу. Принципи

використання раціональних, науково-обґрунтованих методів дидактичної підготовки навчального матеріалу з урахуванням психічних процесів і механізмів її засвоєння – основні положення теорії дидактичного матеріалізму залишаються актуальними і сьогодні [158, с. 33].

Погоджуючись з тим, що енциклопедичність знань є необхідною умовою формування ключових компетентностей, у проектуванні змісту навчання необхідно передбачити його полідисциплінарність, наявність міжпредметних зв'язків як за змістом навчання, так і шляхом створення передумов знаряддевого застосування засобів ІТ, які є об'єктом вивчення у процесі навчання одних навчальних дисциплін, на заняттях з інших.

Теорія *дидактичного формалізму* (Геракліт, Цицерон, Е. Кант, І. Г. Песталоцці, І. Герbart, Г. Спенсер, Ф. Дістервег, Ж. Піаже і ін.). За її реалізації наголос робиться на розвиток особистих здібностей і пізнавальних інтересів кожного студента: уваги, пам'яті, мислення тощо [158, с. 34–36].

Певний дидактичний формалізм має відобразитись у системі навчання шляхом дидактичного обґрунтування форм, методів і засобів навчальної діяльності, відповідності змісту й організації навчання принципам науковості, послідовності, доступності, активного включення всіх суб'єктів навчання у діяльність тощо. Розвивальна спрямованість навчально-виховного процесу необхідна для формування не просто навченого професіонала, але й особистості, яка здатна до самореалізації у професійній діяльності.

З попереднім твердженням корелює необхідність спрямованості навчання на формування здатності до перетворювальної діяльності як індивідуальної, так і колективної. Формування плану навчальної діяльності студентів має здійснюватись таким способом, щоб забезпечити перенесення набутих ним ЗУН і сформованих компетентностей на діяльність в учнівському колективі, на організацію його роботи.

Теорія *дидактичного утилітаризму* (Д. Дьюї, Г. Кершенштейн, Ч. Купісевіч, В. Оконь, Ф. Янушкевич та ін.). В основі цієї теорії лежить постулат про навчання видів діяльності, які дозволили цивілізації вийти на сучасний рівень. Основні критерії відбору і побудови змісту спрямовані на те, щоб студент дістав можливість індивідуалізувати свою роботу, використовувати отримані ЗУН для розв'язання завдань практичного характеру [144].

На теренах колишнього СРСР найбільше поширення одержала теорія формування змісту навчання В. В. Краєвського, І. Я. Лернера, В. С. Ледньова і М. М. Скаткіна [158]. Основою цієї теорії є положення про єдність змістової і процедурної сторін навчання. Згідно цієї теорії зміст освіти має містити: перелік знань і вмінь з навчальних дисциплін; досвід творчої

діяльності людства; системне відношення до світу; система ідеалів, переконань та особистісних цінностей. Зазвичай, зміст освіти відображається у нормативних документах, які є первинними по відношенню до навчальних програм. У процесі формування змісту СФІТГ було враховано такі нормативні документи: державний освітній стандарт; професіограму сучасного вчителя (кваліфікаційні вимоги); навчальні плани освітні кваліфікаційні характеристики.

Важливою проблемою, від розв'язання якої залежить успішність роботи вчителя іноземних мов, є спрямованість системи навчання на формування в нього готовності до професійного самовдосконалення, досягнення максимально можливого рівня професійного розвитку. Для вибудовування зазначених складників системи навчання було визнано за доцільне використати елементи *акмеологічного* підходу [58].

Важливими й актуальними є питання підготовки фахівців, відображені в теорії *педагогіки свободи*. Згідно з цією теорією процес освіти є насамперед процесом підготовки таких кадрів, які можуть оперативно переходити на інші види діяльності. Формування ІТ-готовності з точки зору цієї теорії означає, у першу чергу, розвиток розумової діяльності. Положення теорії педагогіки свободи про створення передумов для оперативного переходу студентів на інші види діяльності є актуальним для СФІТГ, оскільки забезпечуватиме більш ефективно формування готовності учителів до професійної діяльності.

Нині активно розробляються основні положення теорії особистісно зорієнтованої освіти. Ця теорія пропонує здійснювати перехід від дисциплінарної моделі побудови освіти до особистісно зорієнтованої [136; 144; 194; 267].

Проведений аналіз теорій формування змісту навчання дозволяє зробити висновок про те, що жодна з існуючих теорій формування змісту навчання не містить необхідного переліку розроблених положень, які б дозволили використати їх як теорію змісту інтенсивних технологій навчання загальноінженерних дисциплін. Тому було визнано за доцільне використовувати поєднання підходів до визначення змісту навчання і його організації.

Відповідно вимогам до рівня ІТ-готовності вчителя ІМ було розроблено і реалізовано програму багаторівневої неперервної ІТ-підготовки, яка особливу увагу приділяє питанням спадкоємності й достатності інформатизації навчально-виховного процесу, інтеграції спеціальних й інформаційних дисциплін, формуванню професійно-орієнтованого інформаційного середовища і єдиного інформаційного простору.

Проблематика ситуації використовується нами як один з базових засобів формування знань, умінь та навичок учителів іноземних мов.

Запропонована багаторівнева програма ІТ-підготовки є єдиним інтегрованим комплексом, ціллю якого стала практична реалізація можливостей ІТ на всіх етапах навчання у ВПНЗ і в подальшій професійній діяльності.

Задля забезпечення орієнтовної основи діяльності формування ІТ-готовності вчителів ІМ було розроблено навчальні плани і програми циклу дисциплін "Інформаційні системи і технології" і методичні рекомендації, у яких детально розглядаються складові ІТ-готовності вчителів, надаються поради щодо їх формування.

Традиційно, у більшості ВПНЗ України навчальний курс, який за змістом спрямований на навчання учителів використанню ІТ, називається "Використання обчислювальної техніки у навчальному процесі" і викладається до, або перед останньою педагогічною практикою, але після проходження курсу спеціальної методики.

За умови СФІТГ, інформаційні технології є об'єктом вивчення для студентів першого курсу навчання. Напрямом підготовки є: використання ІТ у навчанні (робота з операційною системою Microsoft Windows; застосування складових Microsoft Office для підготовки рефератів, контрольних робіт, дипломів; застосування засобів мережі Internet й електронних засобів навчального призначення тощо).

Метою дисципліни є формування вміння студентів працювати на ПК, використовувати засоби операційної системи для управління файловою системою, налагоджувати засоби конфігурування та керування операційної системи, використовувати стандартні прикладні програми й електронні засоби навчального призначення для підвищення ефективності навчання. Отже, уже на першому курсі формуються **теоретичні** (система знань щодо ІТ, технологій, методів та форм їх впровадження в професійну діяльність тощо) і **практичні** (сукупність умінь і навичок використання засобів ІТ) ключові компоненти ІТ-готовності майбутніх учителів.

З метою формування **психологічного** (особистісно-мотиваційна: особистісні якості; прагнення до впровадження ІТ в навчально-виховний процес) і **методичного** компонентів (система спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань і умінь щодо планування і здійснення навчально-виховного процесу певного предмету, який має яскраво виражений характер фахового використання можливостей ІТ: розроблювання навчальних матеріалів; удосконалення предметних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; здійснення рефлексії

формування власної методики викладання; здійснення моніторингу досягнень учнів; обмін досвідом викладання предмету) запропоновано вивчення ІТ як засобу забезпечення навчальної діяльності учасників процесу навчання на старших курсах (4-й курс навчання – перед проходженням педагогічної практики) – напрямом навчання є застосування ІТ у професійній діяльності вчителя. Вагоме значення має те, що студенти старших курсів уже ознайомлені з методикою навчання, що забезпечить усвідомлене засвоєння ними навчального матеріалу, пов'язаного з використанням ІТ у навчально-виховному процесі. Отже, передбачається взаємної актуалізації знань з різних галузей і формування стійкої системи умінь і навичок.

Змістове наповнення дисципліни включає навчання використанню засобів подання навчального матеріалу (зокрема MS PowerPoint, Snagit, Macromedia flash MX тощо) і мультимедійних засобів у навчально-виховному процесі школи; формування умінь і навичок пошуку й опрацювання інформації з використанням ЦОР, використання засобів електронної пошти, верстки публікацій Microsoft Publisher, створення і підтримка ЦОР.

Звісно, що отримані майбутніми вчителями ЗУН мають знайти свою реалізацію у майбутній професійній діяльності. А отже, передбачається, що ЗНЗ, очевидно, повинні бути ІТ-забезпеченими. Повертаючись до результатів проведеного анкетування, яке описано в першому розділі, зазначимо, що його аналіз вказує на наявність комп'ютерів у ЗНЗ країни (майже 100 %), сенсорних дощок, підключення більшості шкіл України до мережі Інтернет, наявність домашнього персонального комп'ютера вдома в більшій частини учнів. Проте, результати анкетування також демонструють і певну застарілість комп'ютерного парку і, як уже було зазначено, певну невідповідність вчителів іноземних мов до їх використання (до 70 %).

Однак, особистий досвід і аналіз наукових досліджень (вітчизняних і зарубіжних) показує, що ІТ (а саме ПК) як засоби навчання можна ефективно використовувати навіть тоді, коли вони належать до більш старшого покоління.

Адже програмне забезпечення більш ранніх версій, професійно і грамотно використане, може повноцінно забезпечити ефективність навчально-виховного процесу (підготовка навчально-методичних матеріалів (створення, редагування, сканування, друкування), розроблення уроків (Microsoft Word); електронних презентацій (Microsoft Power Point, Macromedia flash MX); публікацій (Microsoft Publisher), керування навчально-виховним процесом, проведення on-line конференцій, відеоконференцій, електронне листування (Microsoft Outlook), створення Веб-ресурсів (блогу, сайту тощо).

Інформаційно-технологічний компонент системи формування ІТ-готовності

Інформаційно-технологічний компонент СФІТГ забезпечує змістовий і процесуальний аспекти підготовки вчителів, повне й адекватне надання студентам і викладачам інформації, яка сприяє досягненню поставлених дидактичних цілей, тобто досягненню очікуваного педагогічного результату. З метою інформаційного забезпечення пропонується навчально-методичний комплекс (НМК), який включає засоби управління і засоби навчання (ЦОР, бази даних, сукупність дидактичних засобів і методичних матеріалів), серед яких є засоби діяльності викладача, адміністратора та засоби діяльності викладача та студента (рис. 2.8).

Навчально-методичний комплекс забезпечує формування умов педагогічно активної інформаційної взаємодії між викладачем і студентами. До складу НМК інформаційного забезпечення циклу дисциплін "Інформаційні системи і технології" включено: робочу програму дисципліни (текстовий та електронний варіант); текстовий варіант курсу лекцій і електронний (з елементами гіпермедіа); конспект лекцій (друкована та електронна версії); інформаційно-довідкову електронну систему; електронний і паперовий варіант практикуму з дисципліни; Веб-сайт викладача (контент – навчальні і методичні матеріали); типову програму навчальної дисципліни, інструктивно-методичні матеріали до практичних занять (друкований та електронний формат) з критеріями оцінювання, перелік завдань та інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи; завдання для періодичного і модульного контролю; пакет модульних контрольних робіт з критеріями оцінювання, рекомендаціями (вимогами) та зразком еталонної відповіді; тематика проектних робіт. Зазначені матеріали розташовані в мережі Інтернет і доступні їй користувачам.

Серед переваг використання подібних НМК доцільно виокремити такі:

- по-перше, те, що вони проектуються і створюються як цілісні системи педагогічних програмних засобів, інтегрованих з метою збору, організації, зберігання, опрацювання, передавання та представлення навчальних і методичних матеріалів;
- по-друге, всі складові взаємозв'язані між собою і мають єдину інформаційну основу;
- по-третє, у їх проектуванні передбачається можливість їх використання як в локальних і розподілених комп'ютерних мережах ВПНЗ, так і за впровадження дистанційної форми навчання.

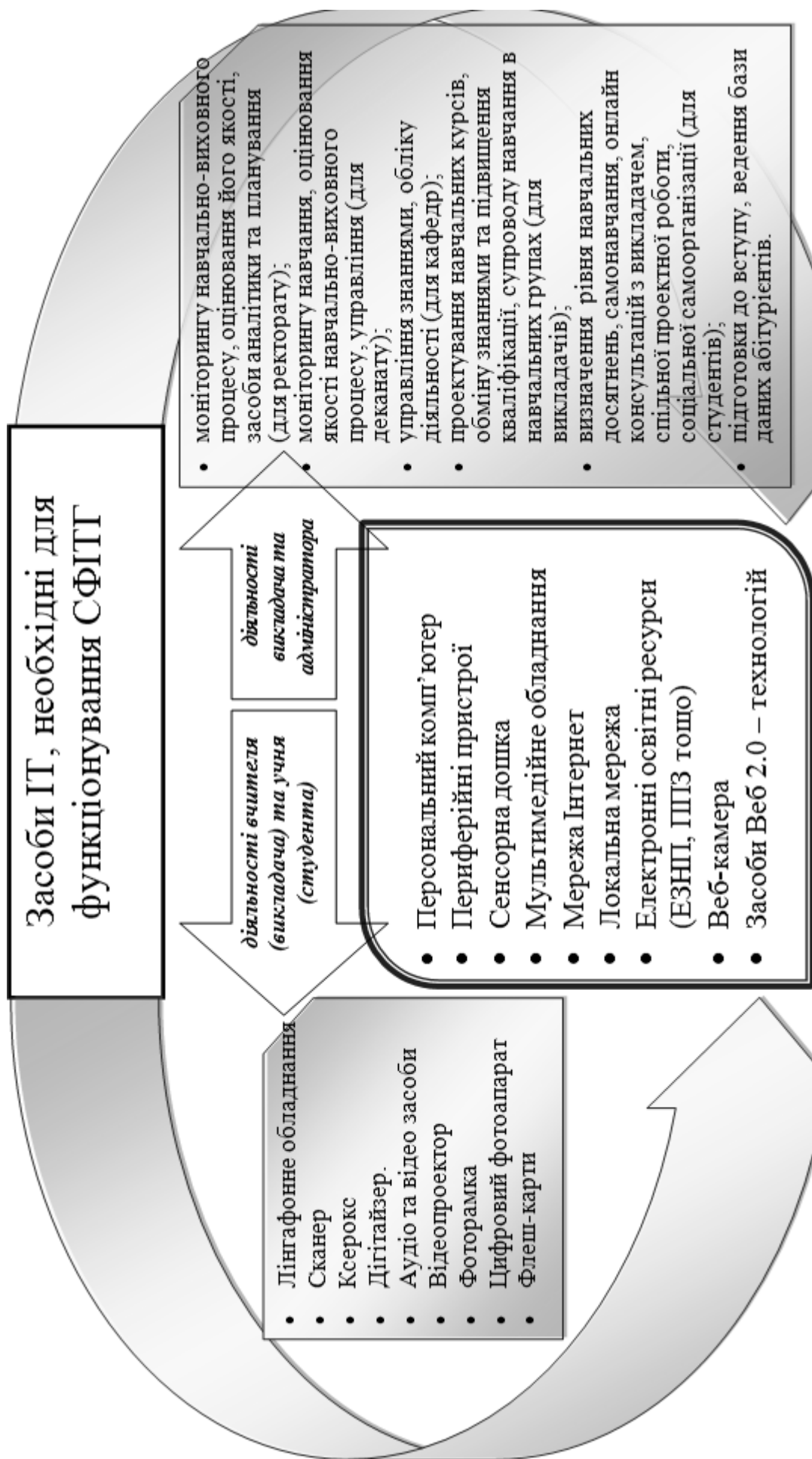

Рис. 2.8. Інформаційно-технологічний компонент СФІТГ

Зміст формується з урахуванням пріоритетів до:

- вимог до професійної підготовки вчителів ІМ у ВПНЗ;
- створення передумов для різностороннього розвитку особистості вчителя, індивідуалізації і диференціації навчання, переходу до особистісно орієнтованих педагогічних технологій;
- підсилення практично-діяльній і творчій складових;
- приведення обсягу і складності навчального матеріалу у відповідність до розвитку ІТ й до особистісних якостей кожного студента;
- забезпечення інтеграції знань на основі фундаментальних ідей, законів і теорій;
- перерозподілу навчального матеріалу між навчальними курсами (молодшими і старшими);
- забезпечення наступності навчання з метою формування ІТ-готовності студентів.

Прискорення процесів оновлення, інтеграції і диференціації знань загострює проблему збереження у змісті навчання вчителів ІМ базового ядра – професійної спрямованості – найбільш цінної і незамінної складової для освіченості й розвитку особистості вчителя.

Зміст навчання у пропонованій СФІТГ осучаснений так, що випускники ВПНЗ у змозі, швидко адаптуючись в інформаційному суспільстві, цілеспрямовано використовувати свій потенціал для самореалізації в професійному й особистому аспекті.

Формування змісту навчання, спонукало до його переструктурування, визначення послідовності й тривалості вивчення складових навчальної програми. Одним із важливих завдань пропонованої нами системи було завдання посилити практичний характер змісту навчання, його професійну спрямованість, що сприятиме більш переконливому зв'язку ІТ з майбутньою професійною діяльністю та цілісності СФІТГ. Аналіз навчальних програм ВПНЗ і професійної діяльності вчителів ІМ дозволив створити систему знань у галузі ІТ, які формуються у процесі навчання у ВПНЗ.

- Інформація, види і властивості.
- Інформаційне суспільство, інформаційні ресурси.
- Інформаційні технології в професійній діяльності вчителя іноземних мов.
- Операційна система.
- Прикладне програмне забезпечення.
- Текстові редактори та процесори.
- Табличний процесор.
- Антивірусні програми.

- Програми-архіватори.
- Засоби створення електронних презентацій.
- Електронні засоби навчального призначення.
- Комп'ютерні мережі та телекомунікації.
- Глобальна мережа Інтернет. Сервіси Інтернет (у тому числі "Хмарні" технології).
- Засоби створення ЦОР.
- Засоби пошуку інформації в мережі Інтернет (пошукові системи).
- Засоби взаємозв'язку та спілкування в мережі Інтернет (електронна пошта, Skype, "хмарні"сервіси тощо).

Отже, зміст СФІТГ спрямований на започаткування підґрунтя формування наукового світогляду і стилю мислення сучасних вчителів ІМ та є основою розуміння сучасних технологій і виробництв.

Його реалізація відбувається через вивчення основ ІТ, упровадження ІТ у професійну діяльність викладачів ВПНЗ, а також шляхом їх інтеграції, на певних етапах навчання, у процес вивчення традиційних навчальних дисциплін (іноземна мова, рідна мова (українська), зарубіжна література, природознавство, історія, медицина, людина і суспільство, народознавство, краєзнавство, правознавство, основи здоров'я, основи естетики тощо).

До зазначеного можна додати результати спостереження дослідниці В. В. Баркасі, яка, на основі експериментальних даних зазначає, що у ВПНЗ, інформаційні технології мають бути широко залученими також і до вивчення інших навчальних предметів, зокрема, вивчення іноземних мов. Вона стверджує, що під час навчання іноземних мов вибір навчальних програм практично не має обмежень – лексико-граматичні тести, тексти, діалоги, пісні, відеофільми іноземними мовами, можливість прослухати диктора і себе та багато інше. Усе це, з одного боку, дозволяє вивчати іноземні мови більш ефективно, а з іншого, – формує ІТ складову професійної компетентності вчителів, розвиваючи у них необхідні професійно-значущі якості: рефлексію, уміння працювати самостійно, здатність до самовдосконалення; розкриває їхній творчий потенціал, розширює світогляд тощо [6].

У результаті посилюється розвивальне, практичне та виховне спрямування мовної освіти, формування у процесі вивчення іноземних мов особистості.

Зміст навчання ІТ учителів ІМ пов'язується з їх профілем і сприяє їх загальноосвітньому, загальнокультурному розвитку. За умови поглибленого ІТ-навчання у ВПНЗ можна здійснювати ІТ-підготовку вчителів на рівні сучасних кваліфікованих фахівців інших галузей.

Організаційно-управлінський компонент системи формування ІТ-готовності

Необхідною умовою функціонування СФІТГ, як на рівні закладу, так і на рівні суб'єктів навчання, є сформованість організаційно-управлінської складової, до якої входять підсистеми управління (рис. 2.9):

- організаційною структурою (кадрове забезпечення, вирішення адміністративних питань тощо);
- навчально-виховним процесом (електронні бази навчально-методичних матеріалів ВПНЗ, кафедр, факультетів, деканатів, курсів, студентів, успішності та ін.);
- дистанційним навчанням (системи електронного навчання, забезпечення інтерактивної взаємодії "студент-викладач" в асинхронному й синхронному режимах);
- освітніми соціальними мережами, "хмарними" сховищами.

За СФІТГ забезпечується адаптивність, саморегулювання, гнучкість та відкритість управління, що сприяє поступовому переходу до стратегічно-цільового управління.

- Адаптивність навчання (регулювання (оперативне регулювання)) здійснюється шляхом оперативної зміни навчальних впливів.
- Саморегулювання:
 - Забезпечення індивідуальної траєкторії навчання кожного студента.
 - Забезпечення умов рефлексії студентом результатів особистої діяльності.
 - Управління процесом навчання як студентом, так і викладачем.
 - Реалізація виховних впливів на формування особистості вчителя.
 - Формування перспективних ліній поведінки (у тому числі у професійно-спрямованих аспектах).

Управління передбачає використання різноманітних її форм і методів реалізації. Порівняно з іншими технічними засобами навчання, ІТ дозволяють забезпечити в навчально-виховному процесі зворотний зв'язок. З метою його встановлення для поточного коригування управлінських рішень в СН ІТ передбачено створення і функціонування ІТ (ай-ті)-центрів, ІТ (ай-ті)-лабораторій (науково-методичних), творчих ІТ(ай-ті)-груп тощо. Результативність управління визначається ступенем досягнення мети навчання, якісними позитивними змінами в підготовці вчителів.

Рис. 2.9. Організаційно-управлінський компонент СФІТГ

Навчально-виховний процес здійснюється за таких організаційних форм¹⁷: навчальні заняття (основні види яких є: лекція; лабораторні, практичні, семінарські, індивідуальні заняття; консультації); самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Кадрове забезпечення: підготовлені до використання сучасних засобів навчання викладачі, лаборант аудиторії, методисти.

Навчально-методичний компонент системи формування ІТ-готовності

Навчально-методичний компонент СФІТГ включає:

1. Організаційно-методичний блок. Змістовно містить у собі інформацію про мету, завдання дисципліни, її зв'язки з іншими дисциплінами, що входять до навчальної програми; коротку характеристику змісту навчальної програми, порядок і рекомендації щодо вивчення дисципліни; форми звітності й контролю, порядок організації взаємодії з викладачем (рис. 2.10).
2. Інформаційно-навчальний блок складається з модулів, що за обсягом є рівними навчальній темі. Кожен модуль супроводжується тестами для самоперевірки, а весь блок – проміжними і підсумковим тестами з курсу.
3. Ідентифікаційно-контрольний блок. Підсумковий контроль здійснюється шляхом виконання підсумкового тесту та складання іспиту, що проводиться очно або у формі Веб-конференції.

Можна виокремити рівні ЗУН у галузі ІТ учителів іноземних мов:

- початковий – знання основ ІТ, початкові відомості з Word, Excel, PowerPoint, Internet; знання законів щодо інтелектуальної власності;
- середній – використання периферійних пристроїв і гаджетів у навчально-виховному процесі (сенсорна дошка, мультимедійний проектор, Веб-камера, сканер, ручка-сканер, фотоапарат тощо); визначення місця ІТ в навчально-виховному процесі; застосування засобів Internet для спілкування й обміну інформацією з колегами, учнями і для підвищення свого професійного рівня;
- предметно-професійний – розроблення ЕЗНП; створення та підтримка Веб-ресурсів; застосування елементів дистанційного навчання у професійній діяльності; підготовка і моделювання уроків з використанням ЦОР, підготовка і моделювання уроків з використанням програмного забезпечення сенсорної дошки, ЦОР, "хмарних" сервісів тощо.

Навчально-виховний процес ВПНЗ ґрунтується на впровадженні модульно-рейтингової організації. Зміст укрупнених навчальних одиниць

¹⁷Вищим навчальним закладом можуть бути встановлені інші види навчальних занять

(навчальних модулів) сформовано так, щоб кожен з них містив навчальні елементи, спрямовані як на освоєння студентами як елементів ІТ, так і на освоєння ними методики застосування ІТ у навчанні іноземних мов. Зокрема, перший модуль (перший курс навчання) включає теми: інформація, види і властивості; інформаційне суспільство, інформаційні ресурси; операційна система; програмне забезпечення.

Учителів ІМ слід уміти оперативно і своєчасно реагувати на зміни у напрямках розвитку системи освіти взагалі й у методиках навчання ІМ, зокрема. Саме тому темами вивчення другого модуля (четвертий курс навчання) є: засоби створення мультимедійних презентацій; електронні засоби навчального призначення; комп'ютерні мережі та телекомунікації; глобальна мережа Інтернет; сервіси Інтернету; засоби створення Веб-публікацій, сайтів; засоби пошуку інформації в мережі Інтернет (пошукові системи); засоби спілкування в мережі Інтернет (електронна пошта, Skype, чати, форуми, соціальні середовища професійного спрямування тощо.

Після отримання на першому курсі навчання початкового рівня з ІТ, значна кількість студентів уже здатна до активного використання ІТ за самостійного вивчення інших дисциплін, у тому числі й ІМ, зокрема, для

Рис. 2.10. Формування індивідуальної траєкторії навчання ІТ

виконання домашніх завдань, підготовки рефератів, виконання курсових проектів тощо. Попри це, знаходять практичне впровадження сформовані навички роботи з прикладними й інструментальними продуктами, інформаційними ресурсами мережі Internet. Практична робота студентів передбачає: проектну діяльність; групову роботу; самостійну роботу.

Для підтвердження особистого рівня ІТ-готовності, демонстрації рівня ІТ-культури і сформованості ІТ-компетентності студенти в процесі навчання мають виконати такі роботи: підготувати електронні і паперові примірники власних розробок уроків; розробити особистий сайт і наповнити контентом; виконати груповий проект (презентація та ЕЗНП).

Знання ІТ, отримані студентами у результаті вивчення елективного курсу дисципліни "Інформаційні системи і технології" (4-й курс), мають знайти своє практичне застосування під час проходження педагогічної практики. У процесі вивчення зазначеного курсу студентам пропонується самостійна дослідницька і практична робота під керівництвом викладача, яка полягає в моделюванні навчально-виховного процесу, моделюванні уроків, розробці навчальних планів, підготовці навчально-методичних матеріалів тощо.

Такий спосіб навчання є *методом навчання через проблематизацію навчальної ситуації*, його застосування дозволяє учителям актуалізувати і реалізувати свій творчий потенціал. Залежно від поставленого завдання також варіюється форма роботи студентів – індивідуальна і/чи групова.

Необхідність створення елективного курсу "Інформаційні системи і технології" полягає в тому, що вивчення цієї дисципліни студентами перших курсів передбачає первинне ознайомлення з прикладними і навчальними програмами, а також оволодіння основами ІТ. Елективний курс, у свою чергу, спрямований на формування стійких навичок використання ІТ у професійній діяльності вчителя.

Важливою, на нашу думку, також є інтеграція курсу з іншими елективними курсами.

Проблематизація, створення професійно спрямованої навчальної ситуації використовується як один з базових засобів формування ІТ-готовності вчителів. З її використанням досягається вдосконалення таких аспектів ІТ-готовності як уміння: пошуку необхідної інформації, її аналізу і синтезу; застосовувати сучасні засоби ІТ для розробки і використання навчально-методичних матеріалів; використовувати інформаційні ресурси мережі Internet для використання в професійній діяльності для в цілях самоосвіти; розроблювання і використання наявних ЕЗНП; володіння практичними навичками опрацювання отриманої інформації тощо.

У процесі розробки проекту студенти переходять на більш вищі рівні ІТ-готовності, а викладач, у свою чергу, забезпечує виконання умов навчально-виховного процесу, як, наприклад, адекватність навчального середовища за основними параметрами майбутньому професійному середовищу, а також спрямованість навчальної діяльності на формування ІТ-готовності до майбутньої професійної діяльності.

Суттєвою відмінністю запропонованої модульно-рейтингової організації системи навчання ІТ від існуючих систем є структурування змісту навчання, у якому відтінено дві складові: навчання елементів ІТ як об'єктів вивчення, як засобів діяльності; формування уміння визначення місця засобів ІТ у навчально-виховному процесі іноземних мов й уміння їх застосовувати.

Також вагомою особливістю структурування навчального матеріалу було визнано необхідність його рівневої диференціації, виділення у ньому складових, які забезпечують адаптивність навчання до індивідуальних особливостей кожного студента.

Проектування і створення СФІТГ виконувалось з урахуванням необхідності реалізації виховних впливів, які формують як загальнолюдські, так і професійно спрямовані якості особистості. Основними визнано такі умови.

1. Система навчально-виховних впливів має забезпечувати більшу ефективність, ніж традиційна.
2. Зміст навчання має відповідати вимогам, сформульованим на основі аналізу професійної діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів.
3. Структурування змісту навчання інформаційних технологій має забезпечувати, з одного боку, певну самостійність навчальних блоків, а з іншого, – цілісність і систематичність навчання ІТ.
4. Структурування навчального матеріалу всередині кожного блоку має забезпечити його доступність студентам з різними рівнями початкової підготовки в галузі ІТ.
5. Інваріантна складова кожного блоку має містити професійно значимі знання і забезпечувати достатній рівень сформованості умінь і навичок.
6. Варіативна частина кожного блоку має вмщати дві складові, перша з яких має виконувати компенсаторну функцію і забезпечувати доступність інваріантної складової для студентів з нижчим рівнем підготовленості, а друга – забезпечувати формування перспективних ліній розвитку (професійного і загального) особистості студента, формування якомога вищого рівня засвоєння ним ІТ.

7. Формування змісту навчальних модулів повинно передбачати можливість ефективного управління навчальним процесом.

8. Навчальні елементи кожного блоку мають містити відповідні засоби, які будуть використовуватись як для моніторингу навчання, так і для створення орієнтаційної основи навчальної діяльності студента, сприяти рефлексії, самоконтролю студентами власного рівня навченості.

У свою чергу, значні відмінності у рівнях знань й умінь студентів з ІТ, особистісні якості студентів: швидкість сприймання навчального матеріалу, тривалість довільної уваги, викликали необхідність виділення інваріантної і варіативних складових навчальних одиниць. Навчальний матеріал з ІТ кожного модуля (блоку) подано у вигляді інваріантної (базової) і варіативних частин (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Структурування змісту навчання в межах одного модуля

Варіативна частина навчального матеріалу кожної навчальної одиниці також структурована: виділено дві частини, які умовно названі "варіативна частина 1" і "варіативна частина 2". Інваріантна частина є обов'язковою для Варіативна частина навчального матеріалу кожної навчальної одиниці також структурована: виділено дві частини, які умовно названі "варіативна частина 1" і "варіативна частина 2". Інваріантна частина є обов'язковою для виконання, зміст цієї складової забезпечує реалізацію вимог державного стандарту освіти. Ці частини обираються, виходячи з індивідуальних здібностей, інтересів, готовності студентів. Варіативна частина 1 вивчається студентами, які не можуть одразу перейти до вивчення інваріантної складової.

Зміст варіативної складової 1 забезпечує вирівнювання підготовки студентів до початку вивчення ними навчального матеріалу інваріантної складової. Зміст варіативної складової 2 забезпечує більш високий рівень засвоєння навчального матеріалу, ніж передбачено стандартом освіти, підготовку студентів до самостійної, наближеної до наукової, діяльності.

Саме наявність змінної частини навчального блоку чинить найістотніший вплив на активізацію самостійної роботи студентів і забезпечує диференціацію навчання. Система відрізняється від систем і технологій, розроблених і описаних раніше, тим, що передбачає:

- інтенсивне застосування засобів і методів ІТ як об'єктів вивчення, так і складових технологій навчання;
- органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів.

За впровадження модульної організації системи навчання і блочного структурування змісту враховується рівень знань і попередньої підготовки студента з даної дисципліни, тому тривалість процесу навчання для кожного студента буде залежати від темпу засвоєння ним навчального матеріалу, який у свою чергу, залежить від особистісних характеристик самого студента. Очевидно, що запропонована СФІТГ є особистісно орієнтованою – процес навчання здійснюється в такому темпі, який є доступним конкретному студентові, кожен студент може обирати індивідуальну траєкторію навчання. Разом із застосуванням модульної організації системи навчання це дає змогу забезпечити внутрішній розподіл академічної групи студентів на підгрупи за рівнем їхніх знань з ІТ, рівневу диференціацію навчання.

Основним завданням навчально-виховного процесу було не тільки навчання студентів роботі із засобами ІТ, а саме навчання застосування засобів ІТ у майбутній професійній діяльності. З першого заняття студентам

повідомлялось, що основною ціллю їх спільної з викладачем навчальної діяльності є визначення місця засобів ІТ у професійній діяльності вчителя й отримання знань, умінь і навичок доцільного і логічного застосування ПК та відповідних ЦОР під час підготовки і проведення уроків ІМ.

Основною метою неперервного вивчення дисципліни "Інформаційні системи і технології", по-перше, є завдання навчити студента вмінню працювати на ПК (уміння використовувати засоби операційної системи MS Windows для управління файловою системою, налагоджувати засоби оформлення і керування операційною системою, використовувати стандартні прикладні програми).

По-друге, навчити кожного студента як майбутнього вчителя застосовувати ПК у професійній діяльності, тобто, використовувати прикладне програмне забезпечення й ЕЗНП для вивчення і підвищення рівня в галузі ІТ. Це означає, що залежно від поставлених завдань учитель, має сам уміти прийняти рішення про те, яке програмне забезпечення і ЦОР йому стає потрібним чи необхідним для проведення того чи іншого уроку, і які завдання можна розв'язувати з їх застосуванням.

Характерною для СФІТГ, як уже зазначалось, є практична професійна спрямованість змісту навчання, інтеграція знань, що дозволяє краще врахувати особистісні якості студентів. Запровадження СФІТГ, спрямованої на розвиток особистості, зокрема на формування активності і творчості кожного у навчальному процесі, сприяє її гармонійному розвитку і дозволяє ефективно сформувати належні знання й уміння з ІТ студентів – майбутніх учителів ІМ з різним рівнем здібностей і попередньої підготовленості.

Завершальним етапом навчання є система заходів, які додатково актуалізують отримані знання, уміння та навички. Професійна орієнтація вказаних заходів (зокрема, на навчально-виховний процес суспільно-гуманітарних предметів у ЗНЗ) сприяє не тільки закріпленню і систематизації здобутих знань, а формує у більшості студентів потребу продовження навчання (рис. 2.12.).

Отже, залежно від навчальних потреб кожного студента, його пізнавальних можливостей, особистісних здібностей вибудовується *індивідуальна траєкторія* навчання. Також збільшується питома вага індивідуалізованих форм роботи з кожним студентом у поєднанні з груповими і колективними. Викладач сам обирає форми і структуру навчальних занять, методи навчання, керуючись їх педагогічною доцільністю

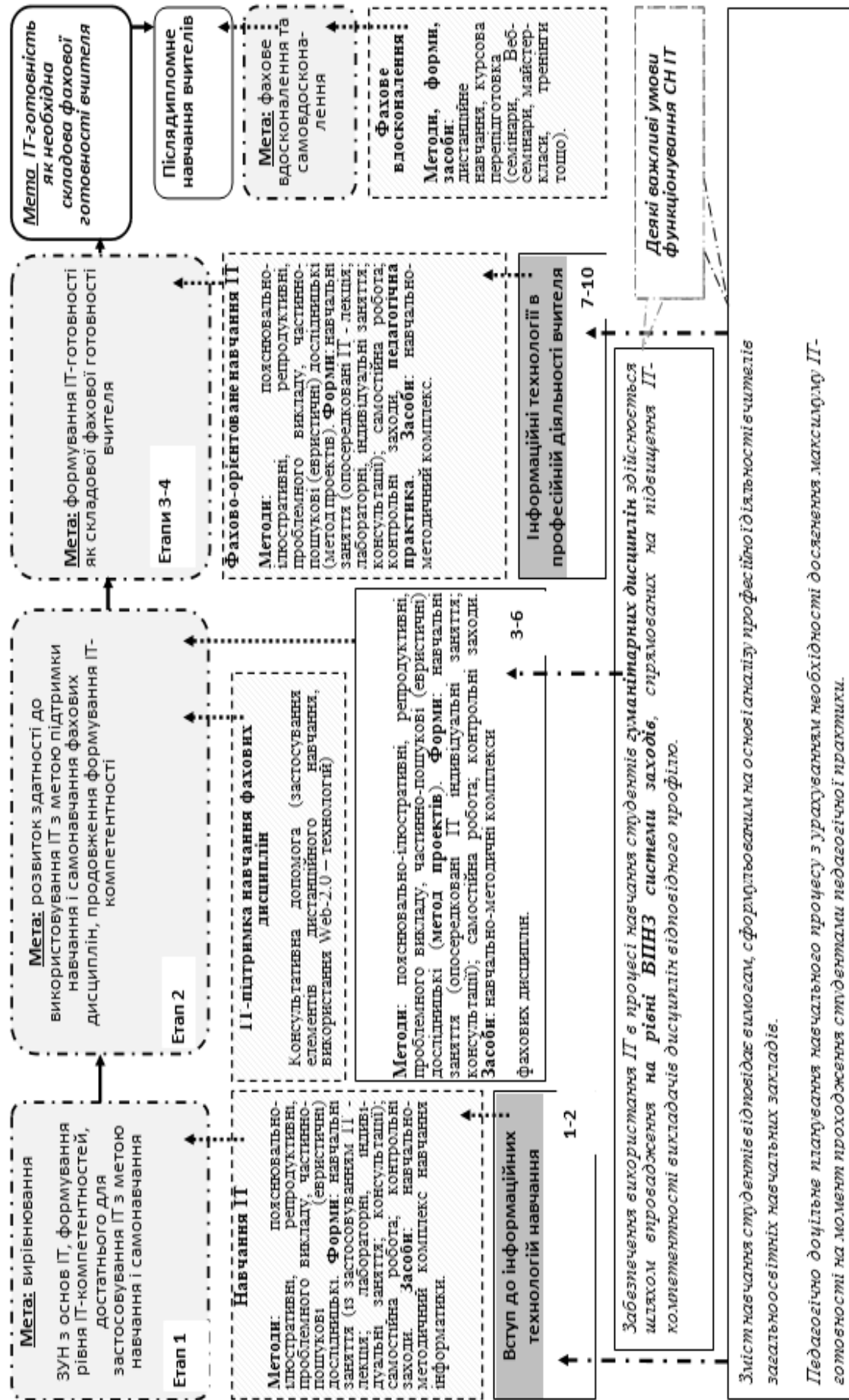

Рис. 2.12. Система формування ІТ-готовності вчителів ІМ

та іншими факторами, які зумовлюють підвищення результативності навчання і виховання студентів. Поточний контроль рівня навчальних досягнень здійснюється викладачем на підставі визначених критеріїв оцінювання навчальної діяльності студентів.

Цілі практичного навчання з професійною спрямованістю слугують формуванню ІТ-готовності, цілі загальної освіти і розумового розвитку пов'язані з комп'ютерною освітою, а цілі виховання слугують формуванню ІТ-культури, що в цілому забезпечує формування ІТ-компетентностей учителів ІМ.

Головним фактором, який ураховувався під час розроблення СФІТГ є особистість студента зі своїми певними потребами й інтересами, своїм баченням світу, своїми ціннісними орієнтаціями. Окремо слід виділити додатковий ефект системи, який полягає у популяризації ІТ навчання не тільки серед студентів, а й серед викладачів, навчальна діяльність яких не пов'язана з ІТ.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Уточніть вимоги до проектування системи формування ІТ-готовності вчителів ІМ з метою методичного, технологічного та управлінського забезпечення навчально-виховного процесу.

2. Які компоненти автори включили до системи формування ІТ-готовності учителів ІМ? Які Ви пропонуєте додати?

3. Що Ви розумієте під змістом навчання ІТ?

4. Що включає запропонована у посібнику програма багаторівневої безперервної ІТ-підготовки?

5. Поясніть призначення інформаційно-технологічної компоненти системи формування ІТ-готовності учителів ІМ?

6. З якою метою пропонується навчально-методичний комплекс (НМК)?

7. Які складові, на Вашу думку, необхідно включити (дати) до запропонованого НМК?

8. Доповніть та відкоригуйте систему знань вчителів ІМ в галузі ІТ, які формуються в процесі навчання у ВПНЗ.

9. Прокоментуйте призначення управлінського компонента системи формування ІТ-готовності учителів ІМ.

10. Назвіть складники навчально-методичного компонента системи формування ІТ-готовності учителів ІМ.

11. Які рівні знань, умінь та навичок вчителів іноземних мов у галузі ІТ виокремлено в посібнику?

12. Що є суттєвою відмінністю запропонованої модульно-рейтингової організації навчання ІТ вчителів ІМ від існуючих організаційних систем?

13. Дайте визначення явищу "ІТ-готовність".

2.3. Методичні рекомендації щодо впровадження системи формування ІТ-готовності учителів іноземних мов

Авторську систему розроблено відповідно з Концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України і її інтеграції в Європейський освітній простір: "Метою розвитку педагогічної освіти є створення такої системи педагогічної освіти, яка на основі національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечує формування педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, що спрямовується на розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, а також потребу бути конкурентоспроможними на ринку праці" [136, с. 1].

Ураховуючи, що в посібнику пропонується розуміти ІТ-готовність не як володіння певними знаннями, вміннями та навичками в галузі ІТ, а як розвиненість ІТ-здатностей системного характеру, високий ступінь їх застосування, у СФІТГ провідну роль відіграє **не традиційна трансляція знань, а створення умов для максимально можливого формування ІТ-готовності кожного вчителя ІМ**. У організації СФІТГ можна виділити такі аспекти, об'єкти та процеси внутрішнього аудиту.

А. Якість навчання студентів ІТ

1. Оцінювання рівня знань з ІТ.
 - 1.1 Приймальна кампанія.
 - 1.2 Визначення початкового рівня знань з ІТ.
 - 1.3 Контроль рівня знань: поточний; проміжний; підсумковий:
 - б) проектна робота;
 - а) залік.
2. Навчальні заняття:
 - а) лекції;
 - б) практичні заняття.
3. Самостійна робота студентів:

- а) самостійна пошукова діяльність;
- б) проектна діяльність (аудиторна і позааудиторна).

Б. Зміст навчання учителів ІТ

1. Навчально-методична документація:

а) Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір, Національна доктрина розвитку освіти, закони України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про вищу освіту", Державна програма "Вчитель";

б) професіограма сучасного вчителя (кваліфікаційні вимоги;

в) навчальні плани;

г) навчальні програми;

г) Типова навчальна програма з циклу дисциплін "Інформаційні технології в професійній діяльності вчителя" (див. Додаток А).

2. Практики:

а) навчальна;

б) педагогічна;

в) переддипломна.

В. Забезпечення якості навчання ІТ

1. Кадрове забезпечення СФІТГ (підготовлені до використання сучасних засобів навчання викладачі, лаборант аудиторії, методисти).

2. Навчально-методичне, інформаційне й бібліотечне забезпечення СФІТГ (типова програма циклу дисципліни (гіпертекстовий варіант); традиційний навчальний посібник, електронний посібник, лабораторний практикум, ЕЗНП; текстовий варіант курсу лекцій, ЦОР (електронний конспект лекцій; інформаційно-довідкова електронна система, розташована в мережі Інтернет; Веб-сайт викладача з відповідним контентом (навчальні і методичні матеріали)).

3. Матеріально-технічне забезпечення СФІТГ (ПК; периферійні пристрої; сенсорні дошки; мультимедійне обладнання; мережа Інтернет (Веб 2.0-технології, "хмарні" сервіси); локальна мережа; педагогічні програмні засоби загального призначення; педагогічні програмні засоби навчального призначення; Веб-камера).

4. Науково-методична діяльність викладачів (система знань у галузі ІТ, технології, методи та форми їх упровадження у професійну діяльність; консультативна допомога, упровадження елементів дистанційного навчання, використання Web-2.0-технологій і хмарних ресурсів).

Для підтримки навчально-виховного процесу за впровадження і забезпечення його ефективності пропонується використання:

- навчально-методичного комплексу (мережа Інтернет і локальні мережі, Web-ресурси викладачів, ЕЗНП, науково-методична лабораторія – які створюють навчальне середовище):
- навчання за використання елементів дистанційного консультування і навчання;
- "дозоване навчання" залежно від особистісних здібностей і бажань студентів;
- керованість і відкритість навчання – студент має можливість сам встановлювати розклад своїх занять;
- наявність системи моніторингу навчання – самоконтролю, електронного тестування і контролю з боку педагога.

У навчання рекомендується також звертатися до послуг низки науково-освітніх мереж – НОМ або NREN (англ.: National Research and Education Network) – це інформаційно-комунікаційна інфраструктура забезпечення відкритого доступу її користувачів до сучасних фундаментальних, науково-практичних, прикладних, науково-популярних, освітніх, управлінських інформаційних ресурсів. Головним пріоритетом НОМ є сприяння розвитку навчального й наукового процесу шляхом полегшення й підвищення ефективності доступу до інформаційних ресурсів. Головною ознакою НОМ є концепція відкритих систем, оскільки НОМ формується в процесі інтеграції незалежних один від одного інформаційних ресурсів, внаслідок чого всім користувачам забезпечується гарантована незалежність. Найпоширеніші з них: Internet2, JANET, UKERNA, SURFnet, DFN, GARR, RedIRIs, SWITCH та GEANT. Усі вони були збудовані й використовуються для: підвищення ефективності національних систем науки й освіти; підвищення інтелектуального потенціалу країни.

Упровадженням СФІТГ створюються передумови інтенсифікації навчально-виховного процесу ВПНЗ і можливість широко використовувати на практиці педагогічні розробки, які забезпечують перехід від механічного засвоєння знань до опанування уміння самостійного здобуття нових знань.

Також слід виокремити додатковий ефект упровадження авторської системи, який полягає у популяризації ІТ-навчання серед не тільки студентів, а й викладачів, навчальна діяльність яких не пов'язана з ІТ.

У рамках зазначених цілей, розроблення системи спричиняє зміни не тільки у змісті навчання ІТ у ВПНЗ, а й провокує до перегляду методи і форми організації навчально-виховного процесу, організацію курсів, заснованих на використанні ІТ у змістовому наповненні в окремих навчальних дисциплінах (іноземних мов, гуманітарних тощо). Враховуючи недостатню розробленість програмного і методичного (із застосуванням ІТ)

забезпечення навчально-виховного процесу ВПНЗ, можна вказати на широке поле діяльності як для викладачів іноземних мов, так і студентів, які вже мають досвід роботи з ІТ.

Ціль упровадження СФІТГ досягається не тільки в процесі навчання ІТ, а вимагає й відповідних зусиль викладачів гуманітарних дисциплін. Оскільки немає більш дієвого способу навчання, ніж ілюстрація використання ІТ викладачем, передавання ним особистого досвіду розроблювання, відбору та застосування ІТ у спільній діяльності, у конкретних навчальних ситуаціях, то ІТ-підготовка викладачів ІМ у ВПНЗ має зайняти одне з центральних місць. Авторами сформульовано вимоги до викладачів ІМ, які було виявлено в результаті впровадження СФІТГ. Вони поділяються на традиційні і специфічні.

Традиційними вимогами є:

- організаторські (планування роботи студентів тощо);
- дидактичні (уміння підібрати і підготувати навчальний матеріал, обладнання; доступний, ясний, виразний, переконливий і послідовний виклад навчального матеріалу; стимулювання розвитку пізнавальних інтересів і духовних потреб);
- перцептивні (виявляються в умінні проникати в духовний світ студентів, об'єктивно оцінювати їх емоційний стан, виявити особливості кожної особистості);
- комунікативні (уміння встановлювати педагогічно доцільні стосунки зі студентами, їхніми батьками, колегами, керівництвом ВПНЗ тощо);
- сугестії (емоційно-вольовий вплив на студентів);
- дослідницькі (уміння пізнавати й об'єктивно оцінювати навчальні ситуації і процеси);
- науково-пізнавальні (здатність засвоєння наукових знань у відповідній галузі);
- предметні (професійні знання предмету навчання).

Специфічні вимоги до викладачів ІМ:

- наявність ЗУН користувача ІТ (інсталяція/деінсталяція програмного забезпечення; використання принтера, сканера, проектора, сенсорної дошки, Веб-камери тощо);
- знання дидактичних властивостей ІТ;
- уміння визначити актуальність, місце, значення та доцільність у навчально-виховному процесі засобів ІТ;
- навички розроблювання елементарних електронних засобів навчання (презентацій, відеоматеріалів, анімації тощо);

- уміння створити сайт, Веб-сторінку, блог, користуватися електронною поштою тощо;
- уміння аналізувати та здійснювати опис ЕЗНП;
- відслідковувати ринок ЕЗНП предметного спрямування і визначати доцільність їх використання у професійній діяльності;
- неперервно підвищувати рівень особистих знань у галузі ІТ.

Утім, за поєднання зазначених вимог – традиційних і специфічних – головною функцією викладача, усе ж, залишається функція управління процесами навчання, виховання та розвитку, а в умовах СФІТГ – за ефективного використання ІТ.

Викладачі, в умовах СФІТГ, мають уміти відповідно обрати технології, засоби, підручники, зміст, форми навчання з метою набуття особистого, в широкій і різноманітній практиці, впровадження ІТ в процес викладання. Враховуючи те, що якість ЕЗНП і ЦОР має відповідати потребам навчання, вбачається необхідним ознайомлення викладачів із спеціальними дидактичними вимогами, обумовленими застосуванням ІТ у навчанні ІМ. Вони мають знати також й інші вимоги до ІТ: психолого-педагогічні, технічні, ергономічні, збереження здоров'я, дизайну тощо.

Це вказує на те, що за впровадження СФІТГ викладачі ІМ несуть суттєве фізичне і психологічне навантаження. Саме тому, для ефективної діяльності в умовах СФІТГ потребується їх спеціальна підготовка.

Зміст підготовки викладачів ІМ має включати навчання коректного, виправданого та доречного використання ІТ. Сучасному педагогові слід не тільки володіти знаннями в галузі ІТ, які передбачаються змістом навчання відповідних дисциплін, які вивчаються у ВПНЗ, але й бути фахівцем їх застосування у своїй професійній діяльності.

Отже, впровадження СФІТГ у навчально-виховний процес ВПНЗ має розгорнутий характер і потребує перегляду рівня підготовленості викладачів ІМ до використання ІТ, які мають постійно дбати про зростання рівня своїх ЗУН у цій галузі. За нашими дослідженнями, важливими є такі їхні якості: здатність до реалізації міждисциплінарних зв'язків (зокрема, ІМ і ІТ); уміння організувати навчально-виховний процес із використанням засобів ІТ як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості студента і підготовку до виконання майбутніх професійних обов'язків; стимулювання і мотивація студентів до використання засобів ІТ у процесі викладання у ЗНЗ.

У ВПНЗ періодично має проводитись оцінювання рівня знань, умінь та навичок викладачів ІМ у галузі ІТ, яке має сприяти їхньому професійному розвитку (саморозвитку) і спонукати до професійного вдосконалення.

Зазначене вимагає кардинальних змін у післядипломному навчанні викладачів, де акценти мають бути перенесені на оволодіння новими, сучасними методами і формами навчання, які передбачають обов'язкове застосування засобів ІТ. Післядипломне навчання викладачів ІМ має стати більш персоніфікованим з наданням кожному викладачеві ширших можливостей для оновлення, удосконалення, поглиблення своєї професійної підготовки в галузі ІТ прийнятним для нього способом, у тому числі й на базі дистанційного навчання. Також має бути вдосконалена система цілеспрямованої підготовки в галузі ІТ викладацьких кадрів для ВПНЗ через магістратуру й аспірантуру.

Підвищення рівня підготовки викладачів ІМ, адекватних потребам інформаційного суспільства, які характеризуються необхідними професійно важливими якостями, знаннями й уміннями і здатні самостійно й швидко адаптуватися в безперервно змінному інформаційному середовищі, залежить від організації відповідних заходів у ВПНЗ.

Зокрема, пропонується організація навчання з ІТ викладачів ІМ через неперервне проведення ІТ-семінарів, майстер-класів, ІТ-консультацій (очних і дистанційних (on-line і of-line)) програмами занять яких враховується різний рівень підготовки вчителів, спеціалізація і спрямованість на системне формування складників ІТ-готовності.

1. Практичного: уміння провадити пошук інформації в мережі Інтернет, аналізувати та критично оцінювати шукані джерела інформації; ЗУН оптимальних способів використання даних, інформації та ІТ для виконання професійних завдань (ПЗНП, ЕЗНП, ЦОР).
2. Теоретичного: ЗУН оптимальних способів використання даних, інформації й ІТ для виконання професійних завдань (система знань з ІТ, методи і форми їх впровадження у професійну діяльність сучасного викладача ІМ тощо).
3. Методичного: творче і креативне використання ІТ для виконання різноманітних завдань, які виникають у навчальній і професійній діяльності; розроблення навчальних матеріалів; удосконалення професійних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; рефлексія формування особистої методики навчання; розвиток системи навчання, підготовки учнів до ефективного використання інформаційних засобів і інформації (використання ЕЗНП, моделювання занять з ІМ з використанням ЕЗНП, електронних презентацій, програмних засобів моделювання, робота в середовищі електронних засобів навчального призначення з електронними моделями, використання хмарних сервісів).

4. Психологічної: ІТ-світогляд, удосконалення особистісних здібностей; уміння аналітично, творчо і критично мислити, розвиток здібностей до навчання; прагнення до впровадження ІТ у навчально-виховний процес, формування мотивації до використання ІТ у професійній діяльності (розуміння понять інформації, інформаційного суспільства, законодавства про авторське право, правила використання ПЗНП, ЕЗНП та ЦОР у навчальних закладах і організація роботи в комп'ютерному класі, позитивні й негативні наслідки використання ІТ).

Організовані ІТ-семінари, майстер-класи й ІТ-консультації надають викладачам ІМ отримати можливість неперервно підвищувати рівень особистих знань в галузі ІТ без відриву від діяльності. Важливим є те, що кожен викладач може обрати тему чи кілька тем семінарського заняття (залежно від особистих потреб і вимог навчального процесу) і рівень навчання (залежно від власного рівня підготовки у галузі ІТ).

Окрім зазначених заходів, рекомендується ВПНЗ передбачити створення і формування електронних педагогічних баз методичних розробок викладачів ІМ, Веб-спілки викладачів, Веб-спільноти викладачів-предметників і їх сайтів тощо.

Отже, на основі вивчення напрямків розвитку й удосконалення традиційних форм навчання (очної, заочної, екстернату), ДН й умов упровадження СФІТГ можна зробити висновок щодо доцільності формування деякої інтегральної форми підготовки викладачів ІМ у галузі ІТ, до якої поступово наближаються всі відомі наразі форми навчання.

Слід пригадати, що до виокремлення вимог щодо ІТ-готовності викладачів ІМ спонукало те, що в процесі підготовки учителів у ВПНЗ вони отримують можливість: використовувати нові сучасні засоби, методи та способи отримання й опрацювання рівня знань студентів, їх успішності тощо; використовувати у своїй професійній діяльності широкий спектр навчальних матеріалів і наочної допомоги через застосування ІТ; розробляти і використовувати педагогічні програмні засоби навчального призначення; підвищувати професійний рівень шляхом дистанційного навчання у ВПНЗ; використовувати для підвищення професійного рівня й у цілях самоосвіти інформаційні ресурси комп'ютерних мереж.

Студенти – майбутні вчителі, у свою чергу, отримують можливість: навчитись користуванню засобами ІТ; навчитись визначати характеристики засобів ІТ й уміти встановлювати ефективність їх використання в навчально-виховному процесі; використовувати нові засоби, методи і способи пошуку, опрацювання і збереження навчальних матеріалів; використовувати в навчальній діяльності широкий спектр навчальних матеріалів через

застосування ІТ; використовувати педагогічні програмні засоби навчального призначення (на заняттях, у самостійній і позааудиторній роботі); використовувати можливості дистанційного навчання; використовувати ЦОР; навчитись визначати роль та місце засобам ІТ у навчально-виховному процесі; отримати знання, уміння та навички неперервного підвищення рівня своєї ІТ-компетентності й ІТ-культури.

За впровадження СФІТГ модернізація педагогічної освіти набуває якісно нового рівня, оскільки сприяє розв'язанню: завдання масового використання ІТ у професійній діяльності вчителів ІМ у ЗНЗ і викладачів ВПНЗ; проблеми створення єдиного інформаційно-технологічного середовища вищих педагогічних навчальних закладів України.

Можна виділити низку заходів, які протегують реалізацію у ВПНЗ концепції переходу до впровадження СФІТГ в умовах інформаційного суспільства:

- раціональне використання сучасних наукових досягнень у навчально-виховному процесі – що сприяє більш активному і ширшому використанню ІТ;
- застосування інформаційних мереж (всесвітньої і локальних) – з метою швидкого, надійного і безпечного доступу до навчальних матеріалів;
- активне використання ІТ в управлінні навчально-виховним процесом ВПНЗ (програми адміністрування, тестування, оцінювання, Веб-ресурси тощо).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що позитивні результати навчання у галузі ІТ учителів ІМ можна отримати лише за умови впровадження СФІТГ, яка передбачає: включення функціональних елементів навчання ІТ у ВПНЗ; навчання учителів використанню ІТ через упровадження ІТ у процес вивчення ІМ; безперервне навчання і підвищення кваліфікації у галузі ІТ викладачів ІМ; оснащення ВПНЗ сучасною комп'ютерною і телекомунікаційною технікою; оснащення навчальних аудиторій відповідним програмним і методичним забезпеченням; створення ІТ-центру (ІТ-лабораторії) з метою забезпечення управління науково-методичною роботою в ВПНЗ; проведення ІТ-семінарів, майстер-класів, ІТ-консультацій.

Реалізація функцій СФІТГ має бути покладена на вище керівництво ВПНЗ, яке повинно забезпечувати професорсько-викладацький склад підтримкою та відповідними ІТ-ресурсами, взяти на себе зобов'язання та нести відповідальність за створення умов, необхідних для досягнення мети СФІТГ, забезпечити впровадження СФІТГ на всіх рівнях.

Основні принципи управління СФІТГ, на які має опиратися керівництво ВПНЗ з метою підвищення ефективності її функціонування:

- орієнтація на вимоги сучасних ЗНЗ до вчителів: ВПНЗ має орієнтуватися на неперервний процес інформатизації ЗНЗ, тому керівництво і професорсько-викладацький склад ВПНЗ мають знати й розуміти їхні потреби, які існують нині, а також можуть виникнути в майбутньому, виконувати їхні вимоги й прагнути перевершити їх очікування;
- роль керівництва ВПНЗ: перші керівники ВПНЗ зобов'язані спрямовувати свою діяльність на досягнення єдності цілей і напрямів розвитку СФІТГ, створення відповідного навчального середовища, яке дозволить викладачам і студентам повною мірою залучатися до процесу досягнення стратегічних цілей СФІТГ (забезпечення всіх викладачів ПК з доступом до Інтернету; створення спеціалізованих методичних ІТ-лабораторій (центрів) для викладачів і студентів, обладнаних відповідним технічним і програмним забезпеченням);
- залучення інженерно-технічного складу: задіяння співробітників усіх рівнів до реалізації стратегічних цілей СФІТГ має складати основу втілення в навчально-виховний процес методів й інструментарію структурних підрозділів ВПНЗ; повне залучення дає можливість керівництву використовувати знання, уміння та навички персоналу з максимальною ефективністю;
- підхід до управління СФІТГ як до процесу: заплановані результати мають досягатися найбільш ефективним способом за умови, що відповідними видами навчально-виховної діяльності і необхідними для її виконання ресурсами проводиться керування й управління як процесом;
- системний підхід: забезпечення управління процесом навчання ІТ та ІМ як єдиною системою з метою підвищення його результативності й ефективності;
- постійне поліпшення якості СФІТГ: для забезпечення ефективності навчання учителів має реалізовуватися принцип неперервного навчання або навчання впродовж життя;
- ухвалення і прийняття рішень, засноване на прикладах: для досягнення реальної ефективності СФІТГ необхідно досягти правового закріплення принципу ухвалення рішень, який ґрунтується на аналізі вихідних даних, результатах постійного моніторингу й оцінювання результатів навчання; створення нових цінностей у галузі надання навчальних послуг.

Інструментами досягнення стратегічних цілей СФІТГ у ВПНЗ є "Типова програма з циклу дисциплін "Інформаційні технології в професійній діяльності вчителя"" і її упровадження.

Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти полягають в тому, що вони припускають: свободу для ВПНЗ у формуванні навчальних

планів; особливу увагу до якості підготовки вчителів; необхідність постійного вдосконалення навчальних програм з метою підвищення якості навчання; стимулювання до інновацій в освітніх стандартах. Завдання забезпечення якості СФІТГ є багатоплановим і включає: наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо); організацію навчального процесу, яка найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку інформаційних технологій; контроль навчальної діяльності ВПНЗ і якості підготовки учителів на всіх етапах навчання й на всіх рівнях.

Упровадження СФІТГ:

- сприяє підвищенню престижу і конкурентоспроможності ВПНЗ на українському і міжнародному ринках навчальних послуг;
- створює інструментарій забезпечення мобільності студентів і викладачів;
- підвищує затребуваність навчальних послуг ВПНЗ за рахунок зміцнення репутації;
- надає можливість студентам: самостійно будувати свою індивідуальну траєкторію навчання; підвищувати свою роль в управлінні навчальним процесом у ВПНЗ;
- надає можливість викладачам: підвищити свою кваліфікацію і статус; поліпшити якість навчально-виховного процесу.

Цінність результатів упровадження пропонованої системи не тільки в тому, що здійснюється вплив на зміну цілей і змісту навчання через появу нових методів й організаційних форм навчання, а й у сприянні розкриттю, збереженню та розвитку особистісних якостей студентів (кожного студента). Адже головним фактором у розроблюванні СФІТГ була особистість студента – зі своїми певними потребами й інтересами, власним баченням світу і ціннісними орієнтаціями. За впровадження авторської СФІТГ студент перетворюється з об'єкта навчання на його суб'єкт. У зв'язку з цим зростає роль самостійної роботи студентів. Можна означити модель студента, яка включає такі групи навичок і умінь самостійної роботи з використанням ІТ (рис. 2.13).

1. Навички й уміння планування самоосвіти за використання ЦОР:

- складання індивідуального плану самостійної діяльності;
- цілеспрямована робота за планом;
- здійснення самоконтролю за своєю діяльністю, своєчасне внесення необхідних коректив.

2. Навички й уміння орієнтування в науковій і навчальній інформації в електронному форматі:

Рис. 2.13. Модель студента, сформована за впровадження СФІТГ (сформовані якості)

- орієнтування і пошук наукової і навчальної інформації;
- самостійний аналіз і оцінювання нової навчальної інформації;
- ведення пошуку і вибір джерел інформації залежно від аспекту вивчення проблеми;
- бачення нового і перспективного в змісті інформації, яка надходить;
- комплексне використання традиційних і сучасних джерел інформації (ЦОР, ЕЗНП, Інтернет, наукової і навчальної літератури, періодичних видань тощо).

3. Навички й уміння електронної бібліографічної роботи:

- систематичне користування бібліографічною допомогою й каталогами;
- ведення реєстрації науковою, навчальною та іншою літературою за окремими проблемами на основі правил наукової бібліографії тощо.

4. Навички й уміння раціонального і правильного слухання і конспектування лекцій за використання ІТ:

- записування теми і плану лекції, рекомендованої літератури;
- правильне сприйняття висловлюваної інформації;
- виділення основних проблем, положень і ідей;
- коротке записування основного змісту;
- систематичне опрацювання записів і використання їх в цілях самоосвіти.

5. Навички й уміння працювати з навчальною літературою в електронному вигляді:

- ознайомлення з виданням в цілому;
- швидкого читання, використання закладок, структури тощо;
- залучення додаткової літератури з метою більш повнішого розуміння навчального матеріалу (словники, енциклопедії, довідники, у тому числі й електронні);
- ведення запису прочитаного у формі тез, конспектів;
- стислого викладу думок автора з посиланнями на окремі цитати;
- дотримання правил оформлення конспектів (назва роботи, прізвище автора, рік і місце видання, правильне цитування з посиланням на сторінку роботи);
- фіксація в конспекті додаткових матеріалів з інших джерел.

6. Навички й уміння користування ресурсами Інтернету:

- пошук необхідної інформації в мережі Інтернет;
- реєстрації у електронних ресурсах і взаємодії з ними;
- збереження й опрацювання інформації;
- пересилання й отримання інформації засобами електронної пошти тощо.

7. Навички й уміння користування ЦОР і ЕЗНП:

- визначення потреби використання ЕОР на певному етапі навчання;
- визначення вимог до ЕЗНП і пошук його в ЦОР;
- аналіз призначення й мети застосування ЕЗНП;
- визначення доцільності використання ЕЗНП;
- визначення місця ЕЗНП в навчально-виховному процесі;
- визначення значення і місця ЕЗНП у самостійній роботі.

З метою реалізації ІТ-підтримки самостійної роботи студентів вважається необхідним дотримання принципів:

- інтеграції традиційних і нових ІТ (має бути спрямований на реалізацію сучасних педагогічних і психологічних підходів, на певну лабільність парадигми самоосвіти);

- адекватного відображення (забезпечує єдність змістового і методичного наповнення педагогічних технологій та ІТ, що дозволяє забезпечити раціональне поєднання форм і засобів навчання);
- системності (зумовлює протікання інтеграційних інноваційних процесів у галузі класичних методик та ІКТ, що дозволяє забезпечити поєднання форм і засобів навчання);
- саморозвитку (виступає як наслідок принципу системності, оскільки проєктована СФІТГ є відкритою для подальшого вдосконалення і розвитку);
- самоконтролю і самооцінки (за якого навчальний матеріал для самостійної роботи студента має надаватися не у формі "засвоєння якоїсь суми знань", а у формі діалогу з можливістю індивідуального просування і випередження вивчення дисципліни).

Однак, разом з наведеними вище чинниками, які вказують на доцільність й ефективність розроблення і впровадження СФІТГ необхідно знати й деякі негативні аспекти інформатизації навчання, використання ЕЗНП і ЦОР. Очевидно, що знання зазначеного сприятиме учасникам навчально-виховного процесу у виборі методів і засобів ІТ з метою мінімізації можливих зазначених ситуацій, які пов'язані з використанням сучасними засобів інформатизації.

До негативних аспектів можна віднести: певний рівень зниження соціальних контактів; скорочення соціальної взаємодії і спілкування; індивідуалізм; деякі утруднення переходу від знакової форми представлення знання на сторінках підручника або екрані дисплея до системи практичних дій, що мають логіку, відмінну від логіки організації системи знаків; неспроможність деяких викладачів і студентів скористатися великим обсягом інформації, що надають сучасні ІТ. У деяких ЕЗНП відслідковуються дещо складні способи представлення інформації, які можуть відволікати студентів від матеріалу, який вивчається.

Також можна погодитись із тим, що індивідуалізація в навчанні певною мірою обмежує живе спілкування викладачів і студентів між собою, пропонуючи їм спілкування у вигляді "діалогу з комп'ютером". Студенти не завжди отримують можливість достатньої практики діалогічного спілкування, формування та формулювання думки професійною мовою. Нарешті, надмірне і невиправдане використання ІТ негативно позначається на здоров'ї всіх учасників навчально-виховного процесу [40; 39].

ІТ-підготовка вчителів іноземних мов має бути гнучкою й адекватною запитам практики – вбачається необхідність оновлення навчальних планів ВПНЗ шляхом введення додаткових дисциплін, спецкурсів, які мають забезпечити ІТ-готовність. Проте, зазначене не має викликати збільшення

планового навчального навантаження викладачів і студентів. Також розвантаження і перерозподіл змісту навчання ІТ не має зменшити системоутворюючу роль базових (спеціальних) знань.

Адже, використання ІТ стане виправданим і призведе до підвищення ефективності навчання у тому випадку, коли вчитель впевнений в тому, що таке використання відповідає конкретним потребам (навчальної групи, навчального закладу тощо) і, якщо навчання в повному обсязі без їх використання є неможливим чи ускладненим. Саме тому, у розробленні СФІТГ було враховано потреби, які, слідом за російськими науковцями С. Г. Григор'євим і В. В. Гріншкуном, пропонується виокремити в групи [40; 39].

Перша група. Потреби, пов'язані з формуванням у студентів певної системи знань. Такі потреби виникають під час: ознайомлення із змістом відразу кількох дисциплін; проведення занять, які мають міжпредметний характер; вивчення елементів мікро і макросвітів; вивчення понять, теорій і законів, які за використання традиційних засобів не можуть бути досить повно обґрунтовані.

Друга група потреб визначається необхідністю оволодіння репродуктивними вміннями (перевірка й опрацювання результатів); формування навчальних умінь (систематизації і класифікації, аналізу й синтезу, рефлексій, планування експерименту, здійснення пошуку, вибору та аналізу інформації).

Третя група потреб визначається необхідністю формування творчих умінь студентів (головною ознакою творчості є новизна отриманого продукту). Такі потреби виникають у разі: розв'язування оптимізаційних завдань, де серед можливих варіантів вибирається один; постановки і розв'язання завдань на перевірку гіпотез, які висуваються; необхідності розвитку конструктивно-комбінаторних творчих умінь (моделювання об'єктів та процесів); проведення експериментів, які передбачають використання приладів, недоступних у ВПНЗ або для їх проведення потребується дуже тривалий (короткий) проміжок часу.

Четверта група потреб пов'язана з необхідністю формування у студентів певних спеціальних якостей: етичного виховання через розв'язання соціальних, екологічних та інших проблем (моделювання та аналіз можливих наслідків аварій, катастроф, наслідків застосування різних технологій); формування відчуття відповідальності студентів відносно інших людей й відносно себе.

Отже, розроблено і запропоновано для використання СФІТГ, яка має спрямування на подане нижче.

1. Оновлення й інтенсифікацію процесу навчання ІТ учителів іноземних мов, що включає:

- формування навчально-виховних і технічних умов, які забезпечують вивчення ІТ, навчання використанню ІТ-ресурсів у професійній діяльності вчителів і в процесі самонавчання;
- формування особистісних якостей вчителя іноземних мов як сучасного фахівця;
- з'ясування впливу ІТ на розвиток освіти;
- з'ясування впливу на діяльність вчителя (вимоги до сучасного вчителя іноземних мов).

2. ІТ-підготовку викладачів іноземних мов:

- формування особистісних якостей викладача іноземних мов ВПНЗ як сучасного фахівця;
- окреслення ролі й місця ІТ у процесі вивчення іноземних мов;
- з'ясування впливу ІТ на діяльність викладача (вимоги до сучасного викладача іноземних мов);
- створення інформаційно-методичного центру (лабораторії) навчання викладачів використанню ІТ у навчально-виховному процесі.

Апробація пропонованої розробки дозволила виокремити ключові позитивні аспекти використання СФІТГ у педагогічній освіті:

- особистісно орієнтована і професійна спрямованість навчання;
- надання студентам можливості особистісного самовизначення і самореалізації;
- внесення змін до систем навчання іноземних мов;
- підвищення ефективності навчання за рахунок його індивідуалізації і диференціації, використання додаткових мотиваційних переваг;
- упровадження і розвиток нових напрямів навчання, пов'язаних з ІТ;
- організація нових форм взаємодії у процесі навчання;
- зміна змісту і характеру діяльності викладача і студента;
- вдосконалення механізмів управління навчально-виховним процесом.

За впровадження СФІТГ пріоритет віддається формуванню уявлення студентів про сутність ІТ-знань, ознайомлення їх з ідеями інформатизації освіти, її роллю у пізнанні і перетворенні дійсності, забезпеченню оволодіння системою знань і вмінь у галузі ІТ, які мають передусім загальноосвітнє, загальнокультурне спрямування, а також є необхідними для успішного використання в майбутній професійній діяльності.

Концепція впровадження СФІТГ базується на таких положеннях.

- Інтенсифікація інформаційних процесів, розвиток технічних засобів пошуку, накопичення, опрацювання та передавання інформації зробили ІТ

значущими для вчителів ІМ, тому їх упровадження у систему навчання ВПНЗ слід розглядати як соціально обумовлене і прогресивне явище.

– Діалектичний зв'язок між застосуванням ІТ у навчанні вчителів іноземних мов і рівнем відповідності результатів навчання запитам суспільства може розглядатися як системоутворюючий фактор системи.

– Метою впровадження СФІТГ у навчально-виховний процес ВПНЗ є формування ІТ-готовності вчителів ІМ.

– Система відрізняється від систем, розроблених і описаних раніше тим, що передбачає: інтенсивне застосування засобів і методів ІТ як об'єктів вивчення, так і складових технологій навчання; органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів.

– Упровадження СФІТГ має три напрями, які передбачають використання ІТ як:

✓ об'єктів вивчення передбачається у процесі неперервного навчання дисципліни "Інформаційні системи і технології" на молодших і старших курсах;

✓ засобів навчання передбачає їх застосування викладачами ВПНЗ як у процесі навчання дисципліни "Інформаційні системи і технології" на старших курсах, так і навчання іноземних мов;

✓ засобів діяльності як викладачів, так і студентів (навчання дисципліни "Інформаційні системи і технології" на старших курсах).

– Рівень знань і попередньої підготовки в галузі ІТ кожного студента розглядається як сигнальний параметр, тому тривалість процесу навчання для кожного студента буде залежати від темпу засвоєння ним навчального матеріалу, який, у свою чергу, залежить від особистісних характеристик самого студента.

– Запропонована система є особистісно зорієнтованою – процес навчання здійснюється в такому темпі, який є доступним кожному студентові, кожен студент може обирати індивідуальну траєкторію навчання.

– Система характеризується логічним поєднанням педагогічного управління з ініціативою і самостійністю студентів. Викладач керує навчально-пізнавальною діяльністю студентів, організовує й веде її, одночасно стимулюючи їхню активну самостійну роботу.

– Упровадження СФІТГ, спрямованої на розвиток особистості майбутнього вчителя, зокрема на формування його активності в навчально-виховному процесі й на саморозвиток, сприяє її гармонійному розвитку і дозволяє ефективно сформувати належні знання й уміння з ІТ у вчителів іноземних мов з різним рівнем здібностей і попередньої підготовленості.

У результаті дослідно-експериментальної апробації було встановлено, що впровадження СФІТГ ініціює такі процеси:

- удосконалення методології і стратегії добору змісту, методів і організаційних форм навчання і виховання, відповідних завданням розвитку особистості кожного студента в умовах інформаційного суспільства;
- створення методичних систем навчання ІМ, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студента, на формування умінь самостійного отримання знань, здійснення інформаційно-пошукової, експериментально-дослідницької діяльності, різноманітні види самостійної ІТ-діяльності;
- вдосконалення механізмів управління системою навчання на основі використання НМК, автоматизованих банків науково-педагогічної інформації, навчально-методичних матеріалів, а також мережі Інтернет і локальних мереж;
- створення і використання на основі ІТ-методик контролю й оцінювання рівня знань студентів.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Виокремте ключові позитивні аспекти використання системи формування ІТ-готовності учителів ІМ у педагогічній освіті.
2. Схарактеризуйте модель студента, яка включає певні групи навичок й умінь самостійної роботи з використанням ІТ.
3. Дотримання яких принципів є необхідним для реалізації ІТ-підтримки самостійної роботи студентів?
4. До яких змін у змісті навчання ІТ у ВПНЗ призводить впровадження запропонованої системи?
5. Які Ви можете назвати негативні аспекти інформатизації освіти, використання ЕЗНП і ЕОР?
6. Які заходи авторами запропоновано здійснити у ВПНЗ з метою формування ІТ-готовності викладачів ІМ?
7. Запропонуйте заходи, спрямовані на підвищення рівня ІТ-готовності викладачів ІМ (Ваше бачення).
8. Назвіть групи потреб, які було враховано в процесі розроблення СФІТГ. Додайте ті, які на Вашу думку, авторами враховано не було.
9. Продовжіть: "Запропонована СФІТГ має спрямування на:...".
10. Продовжіть: "За впровадження СФІТГ пріоритет надається".
11. Продовжіть: "Концепція впровадження СФІТГ базується на таких положеннях:...".
12. Зробіть власний висновок щодо ролі ІТ у професійній діяльності вчителя ІМ.

ВИСНОВОК

Під системою формування ІТ-готовності учителів іноземних мов пропонується розуміти:

- організовану сукупність дидактичного, інформаційно-технологічного, організаційно-управлінського та навчально-методичного забезпечення, яка нерозривно пов'язана з особистістю як суб'єктом навчально-виховного процесу;
- релевантний інформаційно-технологічний антураж, призначений для розкриття творчого потенціалу як викладача, так і кожного студента;
- інформаційно-навчальний простір, побудований на основі взаємодії ІТ з традиційними засобами навчання, включаючи віртуальні бібліотеки, електронну базу навчальних матеріалів, навчально-методичні комплекси та розширений апарат дидактики.

Створення СФІТГ стало провідною ціллю авторського дослідження, а її впровадження пропонується покласти в основу реалізації стратегічних напрямів діяльності ВПНЗ у галузі інформатизації педагогічної освіти з метою забезпечення:

- формування ІТ-готовності вчителів;
- методичної підтримки і можливості безперервного підвищення кваліфікації викладачів у галузі ІТ;
- доступу студентів і викладачів до високоякісних локальних і мережевих освітніх інформаційних ресурсів;
- можливості проведення тестування й оцінювання результатів навчання з використанням спеціалізованого програмного забезпечення;
- підключення ВПНЗ до глобальних інформаційних ресурсів;
- переходу до системи відкритої освіти на основі дистанційних технологій навчання;
- поетапного переходу до інтеграції традиційних систем навчання у ВПНЗ з новою організацією педагогічної освіти на основі інформаційних технологій.

Процес упровадження СФІТГ у ВПНЗ є досить тривалим і складним. Для цього вже нині необхідно створювати передумови, без яких якісне навчання інформаційних технологій учителів іноземних мов вбачається неможливим. Одними з головних і необхідних стало:

- *розроблення:*
 - ✓ єдиної стратегії інформатизації і комп'ютеризації навчально-виховного процесу ВПНЗ;

- ✓ нормативної бази (положення, посадові інструкції, накази) щодо створення у ВПНЗ навчально-методичних ІТ-центрів і лабораторій;
- ✓ вимог до ІТ-готовності викладачів ІМ і впровадження ІТ у навчально-виховний процес;
- ✓ Типових положень про мультимедійний кабінет ВПНЗ і про створення цифрової медіатеки;
- ✓ заходів щодо мотивації вчителів до використання ІТ у навчальній діяльності (внесення змін до Положення про атестацію тощо);
- *організація* навчання педагогічних працівників ВПНЗ використання ІТ;
- *забезпечення* ВПНЗ ліцензійними або альтернативними програмними продуктами (базового та ЕПНЗ).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Здійснений авторами навчального посібника ретроспективно-сутнісний аналіз наукових досліджень навчання інформаційних технологій учителів іноземних мов у ВПНЗ України дозволив виявити суперечності між вимогами інформаційного суспільства і наявним рівнем їх підготовленості до застосування ІТ, які засвідчили про необхідність перебудови системи їхнього навчання у ВПНЗ, надання їй ознак технологічності в розумінні обов'язковості формування готовності до застосування ІТ у професійній діяльності й з метою самовдосконалення.

Для позначення застосування ІТ, зокрема у професійній діяльності вчителя ІМ, у посібнику пропонується використовувати термін "інформаційні технології" із вимовою – "ай-ті" як до визначення, уточнення понять "готовність", "компетентність" та "культура".

А саме:

ІТ-компетентність (ай-ті-компетентність) учителя іноземних мов – це здатність учителя використовувати на практиці ІТ для задоволення особистих потреб і розв'язування професійних завдань у відповідній предметній галузі, яка передбачає: наявність знань у галузі ІТ, методи і форми їх впровадження в професійну діяльність; сукупність умінь і навичок використання ІТ; систему спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань і вмінь з питань планування і здійснення навчально-виховного процесу певного предмету, яка має яскраво виражений прикладний характер використання можливостей ІТ: розроблення електронних навчальних матеріалів; удосконалення предметних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; здійснення моніторингу досягнень учнів і обмін досвідом викладання предмету через застосування ІТ тощо;

ІТ-культура (ай-ті-культура) – складова загальної культури вчителя іноземних мов, що є сукупністю інформаційного світогляду і ЗУН, які, через використання ІТ, забезпечують цілеспрямовану професійну і самостійну діяльність.

ІТ-готовність (ай-ті-готовність) учителя іноземних мов до виконання нових функцій, яка виникає як нова якісна характеристика на межі перетину його психолого-педагогічної, методичної й інформаційно-технологічної підготовки. Це новоутворення формується за допомогою сучасних ІТ і розглядається нами як інтегративна якість особистості, що визначає

потенційну підготовленість особистості до виконання навчально-виховної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Проведений і викладений у посібнику аналіз стану навчання ІТ учителів іноземних мов, за різних його організаційних форм (в Україні і високо розвинутих країнах світу), дозволив з'ясувати, що подолання з'ясованих авторами суперечностей стримується тим, що:

- розроблення науково-педагогічних і методичних основ системи інформатизації відстає від розвитку ІТ;
- професорсько-викладацький склад ВПНЗ недостатньо підготовлений до використання ІТ;
- наявні ІТ не орієнтовані на створення цілісних ІТ-систем, які б надавали змогу всебічно забезпечити навчально-виховний процес;
- відсутні наскрізність навчання ІТ і цілісне системне бачення технологічного підходу до навчання ІТ: спостерігається спрямованість на досягнення "вузьких" цілей (прискорене подання навчального матеріалу, відсутність професійного спрямування, переважне вивчення текстових редакторів, використання ІТ для моніторингу навчально-виховного процесу тощо);
- спостерігається недостатній рівень розвитку координації і співробітництва ВПНЗ з розробниками програмного і методичного забезпечення процесу інформатизації навчання.

Також встановлено, що процес упровадження досягнень ІТ-галузі у систему навчання ВПНЗ України в умовах інформаційного суспільства відрізняється від аналогічних процесів, характерних для інших країн, і вимагає визначення умов і шляхів, властивих тільки Україні. Виявлено потребу розроблення системи формування ІТ-готовності і її впровадження у навчально-виховний процес ВПНЗ.

Методологічною основою розробленої авторами поліструктурної СФІТГ обрано особистісно зорієнтований підхід і принцип професійної спрямованості, основними компонентами якого є: сформованість теоретичної бази знань у галузі ІТ, оволодіння практичними вміннями й навичками, і, особливо, формування мотивації використання ІТ у навчанні й майбутній професійній діяльності і готовність до логічного, доцільного та ефективного застосування ІТ у професійній діяльності.

Особистісна спрямованість нової системи особливо виразно проглядається в тому, що процес навчання для кожного студента здійснюється за індивідуальною траєкторією. Окрім зазначеного, пропонована система відрізняється від систем, розроблених і описаних раніше, тим, що передбачено: інтенсивне безперервне застосування ІТ і як

об'єктів вивчення, і як складових технологій навчання; органічне поєднання індивідуальних і групових форм навчальної діяльності студентів; формування особистої траєкторії навчання і доповнення змісту навчання самим студентом (хронологічно і змістовно).

Упровадження СФІТГ у навчально-виховний процес ВПНЗ формує ІТ-готовність учителів як важливу складову професійної готовності. Формування ІТ-готовності вчителів ІМ має три змістові лінії: використання ІТ як об'єкта вивчення, засобів навчання і засобів навчально-пошукової професійно орієнтованої діяльності. Використання ІТ як об'єкта вивчення передбачається в процесі неперервного навчання дисципліни "Інформаційні системи і технології" (перший курс навчання) і навчання елективного курсу цієї ж дисципліни (четвертий курс навчання). Використання ІТ як засобів навчання передбачає їх застосування викладачами ВПНЗ у процесі навчання як ІТ, так і іноземних мов. Використання ІТ як засобів діяльності передбачає їх застосування у діяльності як викладачів, так і студентів з метою формування практичних навичок (старші курси навчання у ВПНЗ).

Організаційно-методичні умови формування і функціонування СФІТГ:

- забезпечення системою навчально-виховних впливів вищої, ніж традиційна, ефективності;
- сформованість мотиваційної складової готовності студентів до використання ІТ;
- визнання рівня попередньої підготовки кожного студента в галузі ІТ як сигнального параметра, який визначає індивідуальну траєкторію його навчання;
- відповідність змісту навчання вимогам, сформульованим на основі аналізу професійної діяльності вчителів іноземних мов загальноосвітніх навчальних закладів і його проектування з урахуванням необхідності використання студентами ІТ у процесі майбутньої професійної діяльності, у процесі навчання у ВПНЗ й самонавчання протягом життя;
- виокремлення варіативної складової змісту навчання, призначеної для використання у компенсаторному навчанні; інваріантної складової, яка забезпечує формування професійно орієнтованої ІТ-готовності на обов'язковому рівні; варіативної частини, вивчення студентом якої слугує забезпеченню поглибленого оволодіння ІТ;
- планування навчального процесу з урахуванням необхідності досягнення максимуму ІТ-готовності на момент проходження студентами педагогічної практики;

- упровадження (на рівні ВПНЗ) системи заходів, спрямованих на підвищення ІТ-компетентності викладачів дисциплін відповідного профілю.

На основі сформульованих визначальних чинників інваріантної і варіативної побудови змісту дисципліни "Інформаційні системи і технології", зокрема понятійного структурування і забезпечення фахової спрямованості навчання студентів іноземних мов, у ВПНЗ може ефективно функціонувати неперервно-послідовна система вивчення цього навчального предмета за блоково-модульним принципом

Авторами запропоновано розглядати ІТ-підготовку учителів іноземних мов як динамічний процес реалізації взаємопов'язаних і взаємозумовлених фундаментальної і професійної складових, які забезпечують прогнозовану якість формування професійно значущих властивостей особистості. Тому вперше запропоновано й обґрунтовано новий методичний принцип інтеграції фундаментальності і професійної спрямованості у навчанні інформаційних технологій учителів іноземних мов, реалізація якого сприяє формуванню в кожному фрагменті навчання елементів професійних компетенцій студентів, тобто навчальна діяльність набуває ознак майбутньої професійної діяльності. Основою цього процесу є виконання системи адаптованих до навчально-виховного процесу професійно спрямованих завдань.

Застосування СФІТГ забезпечить випереджальне навчання вчителів ІМ, формування у них потреби безперервного саморозвитку, умінь і навичок самоосвіти, самостійного і творчого підходу до процесу набуття знань. Аналіз стану і тенденцій розвитку соціуму дає можливість прогнозувати необхідність подальшого розвитку СФІТГ, оскільки результати навчання мають відповідати соціальним, науковим і технологічним цілям, рівневі розвитку суспільства, внутрішнім цілям і потребам системи освіти. Пропонована система спирається на наукові знання, форми, засоби та методи навчання, які відображають фундаментальні тенденції розвитку педагогічної науки.

Розроблена СФІТГ допускає оновлення і наповнення її новим змістом; дозволяє активізувати процес навчання ІТ в умовах орієнтації на особистісний розвиток особистості, створює умови для більш ефективного отримання знань і вмінь, розвиває творчу спрямованість вчителя, сприяє формуванню відповідних професійних і особистісних якостей. У рамках запропонованої системи обґрунтовано можливості формування наукового світогляду і якостей особистості вчителя іноземних мов з метою забезпечення його готовності до реалізації і впровадження особистісно орієнтованого навчання. Орієнтація на особистість студента врахування його

особистісних інтересів, бажань, намірів, потреб та стилю діяльності сприяють гнучкому моделюванню навчально-виховного процесу.

Авторами навчального посібника розроблено рекомендації, які включають умови ефективного упровадження СФІТГ:

- обов'язкове систематичне навчання студентів використання ІТ через їх упровадження в процес вивчення ІМ (навчання за зразком);
- постійне і регулярне проведення заходів (на рівні ВПНЗ), спрямованих на підвищення рівня ІТ-готовності викладачів ІМ;
- оснащення ВПНЗ сучасною комп'ютерною і телекомунікаційною технікою;
- оснащення навчальних аудиторій відповідним програмним і методичним забезпеченням;
- створення ІТ-центру (ІТ-лабораторії) з метою забезпечення управління науково-методичною роботою у ВПНЗ.

Авторська розробка викликає потребу у подальших дослідженнях, зокрема: інтегративних процесів, пов'язаних із викладанням циклу ІТ-дисциплін й іноземних мов, теоретико-методологічного обґрунтування впровадження дистанційного навчання в заочну форму навчання вчителів, розроблення Типових положень про мультимедійний кабінет ВПНЗ і про створення медіатеки; розроблення заходів щодо мотивації вчителів іноземних мов до використання ІТ у навчальній діяльності (внесення змін до Положення про атестацію тощо); розроблювання і забезпечення ВПНЗ ліцензійними або альтернативними програмними продуктами (базового й ЕПНЗ) із подальшим упровадженням у навчально-виховний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абасов З. Инновационность в образовании и подготовка учителей // "AlmaMater" ("Вестник высшей школы"). – 2001. – № 4. – С. 7-8.
2. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / Е. М. Пройдаков, Л. А. Теплицький. – К.: Видавничий дім "СофтПрес", 2005. – 552 с.
3. Аніщенко О. В. Інформаційна культура педагога [Електронний ресурс] / О. В. Аніщенко, О. С. Падалка // Сайт Publishing house Education and Science s.r.o. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>
4. Балл Г. О. Формування готовності до професійної праці у контексті гуманізації освіти / Г. О. Балл, П. С. Перепелиця. – Психологічні аспекти гуманізації освіти. Книга для вчителя / за ред. Балла Г.О. – Київ-Рівне, 1996. – 167с.
5. Баловсяк Н. В. Історико-педагогічний аналіз виникнення поняття "інформаційна компетентність" // Матеріали III МНПК "Динаміка наукових досліджень – 2004". – Дніпропетровськ, 2004. – Том 25. – С. 12.
6. Баркасі В. В. Підвищення рівня інформаційної культури майбутніх вчителів іноземних мов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://revolution.allbest.ru/pedagogics>.
7. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. – М. : Народное образование, 1993. – 128с.
8. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия В. П. Беспалько). Часть четвертая. Организационные формы и технические средства образования и обучения. Технические средства образования и обучения (ТС). – М. : Изд-во Моск. психолого-социального ин-та: Воронеж: Изд-во НПО "Модэк", 2002. – 352с.
9. Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти / Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Ін-т засобів навчання АПН України. – К. : Атіка, 2005. – 272с.
10. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць / за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського. – Х. : НТУ "ХПІ", 2003. – Вип. 1 (5). – С. 64-77.

11. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : АТІКА, 2009. – 684с.

12. Биков В. Ю. Навчальне середовище сучасних педагогічних систем // Професійна освіта: педагогіка і психологія / В. Ю. Биков ; за ред.: І. Зазюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш // Україно-польський журнал. – Вид. IV. – Ченстохова : Вид-во Вищої Педагогічної Школи у Честохові, 2004. – С. 59-80.

13. Биков В. Ю. Системно-структурні засади забезпечення якості професійної освіти / Зб. наук. праць. – Донецьк: Либідь, 2001. – С. 269-273.

14. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Збірник наукових праць / за редакцією Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вип. 1 (5). – Харків: НТУ "ХПІ", 2003. – С. 64-77.

15. Биков В. Ю., Лапінський В. В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №3 . – 2012. С. 3–6.

16. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін. / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : "К.І.С.", 2004. – 112с.

17. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика: учебное пособие / М. А. Бовтенко. – М. : Флинта: Наука, 2005. – 216 с.

18. Богданова И. М. Формирование профессионально-педагогической готовности будущих учителей к компьютерному образованию школьников : дис...канд. пед. наук : 13.00.01 / Одес. пед. ин-т им. К. Д. Ушинского. – О., 1989. – 158с.

19. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : автореф. дис... докт. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І. М. Богданова; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ, 2003. – 41с.

20. Божович Л. И. Проблемы формирования личности / под ред. Д. И. Фельдштейна / Вступительная статья Д. И. Фельдштейна. 2-е изд. М.: Издательство "Институт практической психологии". – Воронеж: НПО "МОДЭК", 1997. – 352с.

21. Болонський процес в Україні. [Електронний ресурс] Освітній портал. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/bologna/>.

22. Борбіт А. В. Модель організації та проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів за дистанційною формою навчання в Київському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних кадрів. [Електронний ресурс]. Із сайту "Електронне фахове видання "Народна освіта"". Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів Інститут педагогіки НАПН України Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua>.

23. Бочарова О. А. Модернізація вищої школи у сучасній Франції : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / О. А. Бочарова / АПН України; Інститут вищої освіти. – К., 2006.– 197с.

24. В следующем учебном году для учителей откроется 19 школ. [Электронный ресурс] Сайт "Новости из Японии, интересные статьи и материалы в переводе авторов проекта "Загадочная Япония"". – Режим доступа : <http://news.leit.ru/archives/557>.

25. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. – 1440с.

26. Винер Н. Кибернетика и общество / пер. Е. Г. Панфилова. Общая редакция и предисловие Э. Я. Кольмана. – М. : Изд-во иностранной литературы. – М., 1958. – 200с.

27. Відкрита освіта та дистанційне навчання: навчально-методичний комплекс навчального модулю / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : Міленіум, 2005. – 18с.

28. Вілкул О. До початку нового навчального року школи Дніпропетровської області отримали 1245 сучасних комп'ютерів [Електронний ресурс] Із сайту Головна » Новини. – Режим доступу : <http://knvk35.dnepredu.com>.

29. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського [Електронний ресурс]. Із сторінки кафедри англійської мови та кафедри англійської філології. – Режим доступу : <http://www.vspu.edu.ua/faculty/lingvo>.

30. Владимирова Л. П. Школа 21 века. [Электронный ресурс] Лицей №10, Одинцово. – Режим доступа : <http://www.ict.edu.ru/vconf>.

31. Воротникова І. П. Система підготовки вчителів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності у післядипломній освіті [Електронний ресурс] Із сайту Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – Режим доступу : <http://www.loippo.lg.ua/konferenc.htm>.

32. Все учителя обязаны научиться пользоваться компьютером. Газета "Коммерсантъ" 21.09.2001. –№ 172 (2302).

33. Всеукраїнська розширена нарада з ректорами вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] Зі сторінки "Події освіти та науки>Статті з питань освіти". – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/articles/340.html>.

34. Высшее образование (Япония) [Электронный ресурс] Сайт "Библиотека по педагогике". – Режим доступа : <http://pedagogic.ru/pedagog/>.

35. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / І. В. Гавриш; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2006. – 46с.

36. Гавриш І. В. Еволюція цінностей педагогічної освіти в США // Сучасні проблеми методичного аспекту освіти та мистецтвознавства: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – К. : Науковий світ, 2002. – С. 31–41.

37. Голобуцький А. П. Формирование информационного общества в Украине: состояние и текущие задачи /Информационное общество. –2003. – Вып. 2. – С. 55–56.

38. Гравіт В. О. Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації оптимальна для педагогічних працівників. Коментар до Інформаційного збірника Міністерства освіти і науки України, № 3, 2007. – С. 5-7.

39. Григорьев С. Г. Информатизация образования – новая учебная дисциплина/ С. Г. Григорьев, В. В. Гриншкун // В сб. Материалы XVI Международной конференции "Применение новых технологий в образовании". – Троицк: МОО ФНТО "Байтик", 2005. – С. 102-104.

40. Григорьев С. Г. О разработке учебника "Информатизация образования" / С. Г. Григорьев, В. В. Гриншкун // Вестник МГПУ. Серия информатика и информатизация образования. – М. : МГПУ, 2005. – №1 (4) – С. 24–28.

41. Гриншкун В. В. Потребности системы образования в использовании электронных изданий и ресурсов [Электронный ресурс]. Система федеральных образовательных порталов >Российский общеобразовательный портал. – Режим доступа : <http://edu.of.ru/attach/17/18179.doc>.

42. Гулеватий А. А. Формування психологічної готовності майбутніх фахівців з вищою освітою до використання комп'ютерної техніки : автореф. дис... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / А.А. Гулеватий. – Хмельницький, 2005. – 20с.

43. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень : зб. наук. праць / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 354–360.

44. Гуржій А. М. Засоби навчання загальноосвітніх навчальних закладів (теоретико-методологічні основи) : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. та слухачів системи післядиплом. освіти / А. М. Гуржій, І. В. Орлова, М. І. Шут, В. В. Самсонов ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2001. – 96с.
45. Гуржій А. М. Навчальне обладнання предметних кабінетів середньої загальноосвітньої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та слухачів системи підвищення кваліфікації керів. кадрів освіти / А. М. Гуржій, В. П. Коцур, В. П. Волинський, В. В. Самсонов. – К. : Ін-т педагогіки АПН України, Наук.-метод. центр орг. розробки і вир-ва засобів навчання, 2003. – 267с.
46. Гуржій А. М. Основні підсумки виконання Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку в Україні / А. М. Гуржій // Наука та наукознавство. – 2006. – № 3. – С. 7–10.
47. Гуржій А. М. Теоретичні напрями інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів / А. М. Гуржій // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. / Том 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К. : "Педагогічна думка", 2007. – 392с.
48. Гуржій А. М. Дискусійні аспекти інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи / А. М. Гуржій, О. В. Овчарук // Інформаційні технології в освіті України: Збірник наукових праць. Випуск 15. – Херсон: ХДУ, 2013. – С.38-44.
49. Гуржій А. М. Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів / А. М. Гуржій, В. В. Лапінський // Інформаційні технології в освіті України: Збірник наукових праць. Випуск 15. – Херсон: ХДУ, 2013. – С.30-38.
50. Гуржій А. М. Інформаційні технології в освіті // А. М. Гуржій / Проблеми освіти: наук. метод. зб. – К. : ІЗМН, 1998. – Вип. II. – С. 5-11.
51. Гуржій А. М. Про проблеми навчання інформаційних технологій майбутніх учителів іноземних мов / А. М. Гуржій, Л. А. Карташова // Інформаційні технології в освіті України: Збірник наукових праць. Випуск 15. – Херсон: ХДУ, 2013. – С.11-19.
52. Гурьев С. В. Использование компьютера как инструмента образовательного процесса [Электронный ресурс]. Из сайта "Информационные технологии в образовании" – Режим доступа : <http://www.rusedu.info>.
53. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. – М. : Педагогика, 1986. – 240с.

54. Державна програма "Вчитель" / Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 р. №379 //Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. – №10 (травень). – С. 2–28.

55. Державна програма "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006–2010 роки [Електронний ресурс]. Кабінет Міністрів України; Постанова, Програма, Заходи від 07.12.2005 № 1153. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin>.

56. Державний освітній проект "Дистанційне навчання вчителів інформатики адмініструванню шкільних локальних мереж" [Електронний ресурс] ДК "Адміністратор". Із сайту Українського інституту інформаційних технологій в освіті "Національний Технічний Університет України "КПІ"". – Режим доступу : <http://www.udec.ntu-kpi.kiev.ua>.

57. Державний стандарт повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти". – Режим доступу : www.mon.gov.ua.

58. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – М. : Изд-во Моск. психол.-социол. ин-та ; Воронеж : МОДЭК, 2004. – 752с.

59. Диканская Н. Н. Формирование студентов педагогического факультета к использованию новых информационных технологий в профессиональной деятельности : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Диканская Надежда Николаевна. – Ставрополь, 2000. – 178с.

60. Дистанційна освіта у ВНТУ [Електронний ресурс] Із сайту ВНТУ. – Режим доступу : <http://energo.vstu.vinnica.ua/dn/main/index-do.html>.

61. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті (в схемах і таблицях) / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, С. В. Антощук, Т. І. Сябрук, Кліменко А. Л. / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : Міленіум, 2003. – 76с.

62. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. – К., 2004. – 352с.

63. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. [Електронний ресурс]. Із сайту "Електронная библиотека Князева". – Режим доступу : <http://ebk.net.ua/Book/pedagogics>.

64. Довгоочікувані комп'ютери, нарешті, в школах! [Електронний ресурс] Сайт МОН України. Проект "Рівний доступ до якісної освіти в Україні". Компонент 2. "Удосконалення навчального процесу". Підкомпонент 2.2 "Засоби навчання". – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/main.php>.

65. Довідка про співпрацю з Європейським Союзом в галузі освіти та науки [Електронний ресурс] Інформаційний матеріал департаменту із офіційного сайту Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/international/dovidka.doc>.

66. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / В. В. Докучаєва; Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 46с.

67. Доповідь кабінету міністрів України Верховній раді України "Про стан та перспективи розвитку інформатизації в Україні за 2008 рік" [Електронний ресурс] Із сайту Державного комітету інформатизації України. – Режим доступу : <http://www.dki.gov.ua/article/show>.

68. Драч О. Використання сучасних комп'ютерних технологій у процесі вивчення зарубіжної літератури // Зарубіжна література. – 2005. – №21–24. – С. 54–59.

69. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович, С. Л. Кандыбович. – Серия: Библиотека практической психологии. – Издательство: Харвест, 2006. – 416 с.

70. Електронні презентації Microsoft PowerPoint у навчальному процесі [Електронний ресурс] / Б. М. Ляшенко, Н. Б. Чорней // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 25. – С. 27–30.

71. Ершов А. П. Концепция информатизации образования // Информатика и образование. – 1988. – № 6. – С. 7–12.

72. Європейська Школа Кореспондентського Навчання. [Електронний ресурс] Сайт ECDL Україна. Зі сторінки "Європейська школа кореспондентського навчання". – Режим доступу : <http://www.ecdl.com.ua>.

73. Єгоров Г. С. Тенденції розвитку змісту базової освіти у країнах заходу / Г. С. Єгоров, Н. М. Лавриченко, Б. Ф. Мельниченко. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2003. – 186 с.

74. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе : дисс. ... в форме науч. доклада д-ра пед. наук : 13.00.02 / АПН СССР; НИИ содержания и методов обучения. – М. , 1989. – 48 с.

75. Жалдак М. І. Гуманітарний потенціал інформатизації навчального процесу // Проблеми інформатизації навчальної освіти. Збірник наукових праць. – К. ;, УДПУ. – 1994. – С. 3–10.

76. Жалдак М. І. Формування інформаційної культури вчителя / М. І. Жалдак, О. А. Хомік // [Електронний ресурс] Із сайту International

Charity Foundation for History and Development of Computer Science and Technique ICF CST. – Режим доступу : <http://www.icfcst.kiev.ua/symposium/proceedings/galdak.doc>.

77. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики : посіб. для вчителів / М. І. Жалдак, В. В. Лапінський, М. І. Шут. – К. : Шкільний світ, 2006. – № 3–4. – 96 с.

78. Жебровський Б. М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіт : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійного навчання" / Жебровський Б. М. – К., 2002. – 20 с.

79. Жильцов О. Б. Розвиток розумової діяльності учнів 7-х класів середньої школи при вивченні математики з використанням НІТ : дис. : канд. пед. наук : 13.00.02 / Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 1994. – 227 с.

80. Жук Ю. А. Решение исследовательских задач по физике с использованием НИТ : дисс. : канд. пед. наук : 13.00.02 / Укр. гос. пед. ун-т им. М. П. Драгоманова. – К., 1995. – 217 с.

81. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкту інформатизації // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – №2. – С. 35–37.

82. Забезпечення шкіл області комп'ютерною технікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tutvse.com.ua>.

83. Закон України "Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

84. Закон України "Про вищу освіту". [Електронний ресурс] Організація навчально-виховного процесу 1998–2009. Видавництво "Плеяди". – Режим доступу : <http://osvita-ua.net/legislation/law/2235/?list=4>.

85. Закон України "Про державні цільові програми" [Електронний ресурс]. Із сайту "Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України. Верховна Рада України". – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1621-15>.

86. Закон України "Про Концепцію Національної програми інформатизації" [Електронний ресурс]. Із сайту "Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України. Верховна Рада України". – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

87. Закон України "Про Національну програму інформатизації" [Електронний ресурс]. Із сайту "Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України". – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

88. Закон України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні". Із сайту МОН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/gr/obg/26_12_2006.doc.

89. Застосування комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у дистанційному навчанні: навчально-методичний комплекс / Олійник В. В., Гравіт В. О., Антощук С. В., Кліменко А. Л. / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : Міленіум, 2005. – 44 с.

90. Захлюпаний В. М. Інформаційно-аналітичний центр навчально-виховної роботи ЗОШ І-ІІІ ступенів №13 м. Ірпеня [Електронний ресурс]. Із сайту Ірпінської ЗОШ І-ІІІ ступенів №13. – Режим доступу : <http://school13.pp.net.ua>.

91. Зимняя А. А. Учебная мотивация // А. А. Зимняя. – Педагогическая психология. – М. : ЛОГОС, 1999. – С. 217–232.

92. Зимовець О. А. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування професійних умінь майбутніх учителів гуманітарних дисциплін [Електронний ресурс]. Із сайту "П'ятої Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції "Українська наука ХХІ століття". Головна > Архів > Соціум. Наука. Культура". – Режим доступу : <http://intkonf.org>.

93. Значенко О. П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. П. Значенко ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К. , 2005. – 20с.

94. Информационная культура, информационная грамотность и компьютерная компетентность. [Электронный ресурс]. З головної сторінки Порталу МОО "Информация для всех". – Режим доступа : <http://www.ifap.ru/projects/infolit.htm>.

95. Информационно-технологическая среда поддержки процесса переподготовки педагогических кадров [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mon.tatar.ru/rus>

96. Информационно-технологические системы [Электронный ресурс]. Из страницы факультета государственного управления МГУ им. М. В. Ломоносова. Кафедра теории и технологий управления. – Режим доступа : <http://molchanova.spa.msu.ru/Innov-Management2/03-01-02.htm>.

97. Информационные революции и информационные технологии [Электронный ресурс]. Сайт WEB-библиотеки ИМКН ДВГУ. – Режим доступа : http://imcs.dvgu.ru/lib/eastprog/revolutions_and_technologies.html.

98. ИТ-готовность: Россия – 74 [Электронный ресурс]. Из сайта "СNews – издание о высоких технологиях". Страница "Новости". – Режим доступа : <http://www.cnews.ru/news/top>.

99. Інформатизація освіти у районі. Інформатизація освіти – резерв підвищення її якості та доступності 2010 р. [Електронний ресурс]. Із сайту відділу освіти Петрівської районної державної адміністрації. – Режим доступу : <http://osvita.petrovo.net/?p=94>.

100. Інформаційно-виробнича система "Освіта" [Електронний ресурс]. Із сайту ІВС "Освіта" >Головна сторінка>Загальна інформація. – Режим доступу : <http://www.osvita.net/html.php?link=4>.

101. Інформаційно-технологічні системи. Наукова бібліотека [Електронний ресурс]. Зі сторінки Підручники - Бізнес - Основи бізнесу. – Режим доступу : http://buklib.net/component/option,com_jbook/.

102. Калініна Л. Тренінги та технологія їх проведення [Електронний ресурс] / Л. Калініна, Л. Карташова, В. Лапінський // Режим доступу : <http://vlapinsky.at.ua/metodika/trening.mht>.

103. Каневська М. В. Особливості сучасної системи підготовки майбутніх вчителів математики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://users.kpi.kharkov.ua/lre>

104. Карташова Л. А. Готовнісно-орієнтований підхід в системі навчання інформаційних технологій студентів гуманітарних спеціальностей / Л. А. Карташова // Вища освіта України. – 2012. – № 3 (дод. 1) : Тематичний вип. "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології". – Т. 3. – С. 444-457.

105. Карташова Л. А. Електронний освітній ресурс як засіб підтримки навчання інформаційних технологій майбутніх філологів / Карташова Л. А. // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол.; наук. ред. О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – С. 421-427.

106. Карташова Л. А. Обучение информационным технологиям будущих филологов: стремимся к формированию готовности или компетентности? / Карташова Л. А. // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология. – 2012. – № 3. – С. 115-117.

107. Карташова Л. А. Проблеми навчання основ інформаційних технологій при підготовці вчителів іноземних мов // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету LINGUAPAX – VIII. – Мова, освіта, культура: Наукові парадигми і сучасний світ. Філологія. Педагогіка. Психологія. – 2004, Випуск 9. – К. : Видавничий центр КНЛУ. 2004. – С. 152–156.

108. Карташова Л. А. Сучасні ІТ-пристрої, їх характеристики та перспектива використання у навчанні / Л. А. Карташова, Т. М. Карташова // Комп'ютер у школі і сім'ї, 2013. – С.33-38.

109. Карташова Л. А. Вирішення проблеми підвищення ефективності діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів шляхом впровадження Веб-технологій [Електронний ресурс]. Із сторінки: Головна – Статті – Статті – ІТ в навчанні. – Режим доступу : <http://lkartashova.at.ua/publ/2-1-0-33>.

110. Карташова Л. А. Нові підходи до проектування педагогічних програмних засобів та їх застосування / Л. А. Карташова, В. В. Лапінський // International Conference "Strategy of Quality in Industry and Education" / June. 3-10 2005. Varna. Bulgaria. – PROCEEDINGS/. – Дніпропетровськ : "Пороги", 2005. – С. 287–290.

111. Карташова Л. А. Особистісно орієнтована система навчання основ інформаційних технологій в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. А. Карташова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 20 с.

112. Карташова Л. А. Післядипломне навчання вчителів використанню засобів інформаційних технологій у професійній діяльності / Л. А. Карташова, В. В. Лапінський // Комп'ютерна підтримка навчальних дисциплін у середній і вищій школі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15-18 листопада 2004 р., м. Луганськ). – Луганськ : Альма-матер, 2004. – С. 73–75.

113. Карташова Л. А. Формування індивідуальної траєкторії навчання як одна з основних задач управління навчальною діяльністю студента / Л. А. Карташова // Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства : матеріали IV Науково-практичної конференції (1–9 грудня 2005 р.). – Київ-Чернігів-Ніжин, 2005. – С. 66–68.

114. Карташова Л. А. Цілі і зміст навчання основ інформатики у педагогічному лінгвістичному університеті / Л. А. Карташова, В. В. Лапінський // Проблеми, завдання та перспективи шкільної до профільної і профільної освіти з інформаційно-технологічного профілю : матеріали Всеукраїнського семінару-практикуму. (м. Київ, 25–27 квітня 2005 року). – К., 2005. – С. 49–51.

115. Карташова Л. А. Використання мультимедіа як засобу професійної діяльності майбутніх вчителів / Л. А. Карташова // Наукові записки. – Вип. 77.– Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – Частина 2. – 2008. – С. 58–63.

116. Карташова Л. А. Готовність майбутніх вчителів іноземних мов до впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів / Л. А. Карташова // Вища освіта України №3 (додаток 2) – 2008 р. – Тематичний випуск

"Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології" – Т. 2. – С. 254–264.

117. Карташова Л. А. Роль Веб-технологій у підвищенні ефективності діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Л. А. Карташова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – №5 (69). – С. 19–21.

118. Карташова Л. А. Система навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів у вищих педагогічних навчальних закладах України / Л. А. Карташова // III Современные достижения в науке и образовании : сб. трудов III междунар. научн. конф. (16–23 сент. 2009 г., г. Тель-Авив (Израиль)). – Хмельницький : ХНУ, 2009. – С. 160–163.

119. Карташова Л. А. Створення умов формування готовності майбутніх вчителів іноземних мов до впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес / Л. А. Карташова // Педагогічний процес: теорія і практика : збірник наукових праць. – К. : Видавництво "ЕКМО". – 2008. – С. 74–84.

120. Карташова Л. А. Сучасні віртуально-тренінгові технології навчання в професійній діяльності вчителя / Л. А. Карташова // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. – № (53), червень, 2009. – С. 51–56.

121. Карташова Л. А. Управління навчальною діяльністю студента в контексті формування індивідуальної траєкторії навчання / Л. А. Карташова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2006. – № 4. – С. 18–23.

122. Катаєва Є. Ю. Інформаційна технологія автоматизованого навчання та контролю знань в управлінні учбовим процесом : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Є. Ю. Катаєва; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2004. – 18 с.

123. Киселев А. С. Роль нарождающегося информационного общества в развитии мировой цивилизации / А. С. Киселев. – М., 2005. – 81 с.

124. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. – М. : Народное образование, 1998. – 186 с.

125. Кларин М. В. Технология обучения: идеал и реальность / М. В. Кларин. – Рига : ЭКСПЕРИМЕНТ, 1999. – 180с.

126. Клокар Н. І. Інституційний розвиток та професійний розвиток персоналу закладу післядипломної педагогічної освіти : навчально-методичний комплекс / Наталія Іванівна Клокар. – Біла Церква : КОПОПК, 2008. – 664 с.

127. Клокар Н. І. Методика вивчення професійних запитів педагогів у міжтестастійний період : науково-методичний посібник / Наталія Іванівна Клокар. – Біла Церква : КОПОПК, 2007. – 82 с.

128. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : монографія / Наталія Іванівна Клокар. – К., 2010. – 528 с.

129. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / В. Ю. Ковальчук ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 35 с.

130. Коврыгин А.В. Построение курса информатики для гуманитарных специальностей педагогического вуза : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Коврыгин Алексей Викторович. – Новосибирск, 2005. – 191 с.

131. Коджаспирова Г. М. Технические средства обучения и методика их использования : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Г. М. Коджаспирова, К. В. Петров. – М. : Издательский центр "Академия", 2003. – 256 с.

132. Койчева Т. І. Нові інформаційні технології як складова частина інформаційної культури вчителя // Матеріали 3-ї міжнар. науково-практ. конф. "Сучасні проблеми науки та освіти". – Ужгород-Харків : Українська Асоціація "Жінки в науці та освіті", Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Ужгородський національний університет, 2002. – С. 143.

133. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис. ... д – ра пед. наук : 13.00.04 / Коломієць Алла Миколаївна; Вінниц. держ. пед. ун – т ім. Михайла Коцюбинського. – К., 2008. – 44 с.

134. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи // Бібік Н. М., Вашенко Л. С., Локшина О. І., Овчарук О. В., Парашенко Л. І., Пометун О. І., Савченко О. Я., Трубочова С. Є. – К. : Видавництво "К.І.С", 2004. – 112 с.

135. Комп'ютеризація столичних шкіл. Зі сторінки Головного управління освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) [Електронний ресурс]. Вміст сайту "Освіта Києва". – Режим доступу : <http://www.guon.kiev.ua>.

136. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс]. Із сторінки Видавництва "Плеяди" Освіта-ua. – Режим доступу : <http://osvita-ua.net>.

137. Концепція інноваційного розвитку освіти регіону [Електронний ресурс]. Сайт "Видавництво "Плеяди"". Зі сторінки "Школа". – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/manage/283>.

138. Концепція розвитку ІТ в Україні [Електронний ресурс] / О. П. Голобуцький. – Режим доступу : <http://golob.narod.ru/concept.html>.

139. Кравец В. А. Формирование информационной культуры / В. А. Кравец, В. Н. Кухаренко // Дистанционное образование. – 2000. – № 4. – С. 35–37.

140. Кравец В.А. Вопросы формирования информационной культуры [Электронный ресурс] / В. А. Кравец, В. Н. Кухаренко. – Научно-практический журнал "Открытое образование". Электронное СМИ в Министерстве Российской Федерации по делам печати, телерадиовещания средств массовых коммуникаций. – Режим доступа : http://www.e-joe.ru/sod/00/4_00/ku.html.

141. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.

142. Кремень В. Г. Філософія управління : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – К. : Знання України, 2007. – 360 с.

143. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 304 с.

144. Кремень В. Філософія освіти ХХІ ст. // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 8.

145. Кривуца В. Г. Основи інфокомунікацій : підручник / Л. М. Беркман, В. Г. Кривуца, В. В. Лапінський. – К. : ДУІКТ, 2011. – 304 с.

146. Кузнецов Ю. М. Информационно-технологические модели организации обучения на базе интегрированной управляемой среды // Телекоммуникации и информатизация образования. – 2006. – № 2. – С. 86–89.

147. Кузьо Н. Як вирішити проблему навчання вчителів в Україні? [Електронний ресурс]. Портал громадянської журналістики. Інтернет-видання ХайВей. – Режим доступу : <http://h.ua/story>.

148. Кутузов М. А. Социальные системы и безопасность их функционирования [Электронный ресурс]. Сайт "Русский архипелаг". – Режим доступа : <http://www.archipelag.ru>.

149. Лазарев М. І. Концепція формування поліізоморфної системи змісту загальноінженерних дисциплін для технологій навчання // Проблеми

інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Х.: УПА, 2004. – Вип. 6. – С. 125–133.

150. Лапинский В. В. Методология проектирования информационной образовательной среды / В. В. Лапинский // Вестник гуманитарного института ТГУ – № 2 (13). – Тольятти : Изд-во Тольяттинского государственного университета, 2012. – С. 68–69.

151. Лапінський В. В. Проблемні аспекти розробки і використання електронного підручника / В. В. Лапінський // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – Вип. 4. – К. : НПУ, 2001. – С. 148–154.

152. Лапінський В. Комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище та вимоги до його реалізації / В. Лапінський, М. Шут // Наукові записки. – Випуск 77. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2008. – Частина 1. – С. 79–85.

153. Лапінський В. В. Навчальне середовище нового покоління та його складові // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових праць / Педрада. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – № 6 (13). – С. 26–32.

154. Лапінський В. В. Підготовка студентів педагогічних спеціальностей до інтерактивного навчання з використанням сучасних апаратно-програмних засобів // Вища освіта України. – №3 (46). – 2012, Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології". – Т.3. – К. : Вища освіта України, 2010. – С. 481–492.

155. Лапінський В. В. Психолого-педагогічна і дидактична проблематика активного навчання у сучасному навчальному середовищі / В. В. Лапінський, І. Ю. Регейло // Вища освіта України. – №3 (46). – 2012, Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології". – Т.3. – К. : Вища освіта України, 2012. – С. 595–605.

156. Лапінський В. Електронні засоби навчального призначення – ретроспектива і перспективи // Інформатика. – 2011. – Вересень (№ 33). – С. 3–9.

157. Ласкова Н. О. Підвищення ефективності науково-методичної роботи засобами інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс]. Сайт "Вчитель вчителю, учням та батькам". – Режим доступу : <http://teacher.at.ua>.

158. Леднев В. С. Содержание образования: сущность, структура, перспективы. – М. : Высшая школа, 1991. – 224 с.

159. Леонтьев В. Г. Мотивационная основа учебной деятельности // Психология образования: Дайджест. – 2001. – № 5. – С. 37–39.

160. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1982. – 254 с.

161. Линенко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійного навчання" / А. Ф. Линенко. – К., 1996. – 44 с.

162. Литвинова С. Г. Аналіз форм навчання вчителів-предметників інформаційно-комунікаційним технологіям [Електронний ресурс]. Електронні наукові фахові видання. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

163. Луговий В. І. Компетентності та компетенції п'яттєво-термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Вища освіта України. – №3 (додаток 1) – 2009. – Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології". – К. : Гнозис, 2009. – С. 8–14.

164. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Гарольд Маслоу ; пер. с англ. Т. Гутман, Н. Мухина. – [3-е изд.]. – СПб. : Питер, 2003. – 351 с.

165. Матвієнко О. В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у системі освіти Франції [Електронний ресурс]. Матеріали Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

166. Машбиц Е. И. Диалог в обучающей системе / Е. И. Машбиц, В. В. Андриевская, Е. Ю. Комиссарова. – К. : Высшая школа, 1989. – 183 с.

167. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Е. И. Машбиц. – М. : Педагогика, 1988. – 192 с.

168. Методичні рекомендації щодо вивчення іноземних мов та забезпечення наступності навчання між початковою та середньою ланками освіти в 2012-2013 навчальному році [Електронний ресурс]. Із сайту VOIPOP. – Режим доступу : <http://www.voipop.vn.ua>.

169. Мировой ИКТ-индекс: Россия 50-я. Анастасия Симакина [Электронный ресурс]. Из сайта "CNews – издание о высоких технологиях". Страница "Новости". – Режим доступа : <http://www.cnews.ru>.

170. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л. М. Митина. – М. : Академия, 2004. – 320 с.

171. Мігалуш А. О. Дистанційна освіта, як шлях до повноцінного життя, для дітей з особливими потребами [Електронний ресурс]. Сайт Publishing house Education and Science s.r.o. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.

172. Міжнародна Асоціація обчислювальної техніки АСМ розпочинає діяльність в Україні за підтримки Microsoft [Електронний ресурс]. Із сайту Корпорації Microsoft. – Режим доступу : <http://www.microsoft.com/Ukraine>.

173. Міжнародний інформаційно-освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://miop.org/ua/start/main>.

174. Моляко В. А. Психологическая готовность к труду на современном производстве / В. А. Моляко, М. Л. Смутьсон. – К., 1985. – 14 с.

175. Монахов С. Информатизация российского образования: Что сделано и что планируется [Электронный ресурс]. Из страницы Государственно-общественная система информатизации образования: состояние и перспективы. Система образования России и Интернет. Общие вопросы. – Режим доступа: http://www.uchitel.com/inet_obr

176. Монахов С. В. Государственно-общественная система информатизации образования: состояние и перспективы [Электронный ресурс] Система федеральных образовательных порталов. Педагогические инициативы >> Интернет-технологии и ресурсы в обучении школьников. – Режим доступа : http://www.uchitel.com/inet_obr .

177. Морзе Н. В. Система методичної підготовки майбутніх вчителів інформатики в педагогічних університетах : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Наталія Векторівна Морзе ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 452 с.

178. Морзе Н. В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом на уроці? [Електронний ресурс]. Із сайту Центрального Інституту післядипломної педагогічної освіти. – Режим доступу : <http://www.cippe.edu.ua>.

179. Морозов В. В. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до діалогічного навчання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійного навчання" / Морозов Володимир Віталійович. – Кривий Ріг, 2000. – 196с.

180. Морська Л. Характеристика рівнів готовності вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності [Електронний ресурс] /Л. Морська. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

181. Навчальні заклади Чернігівщини отримують 330 одиниць комп'ютерної техніки [Електронний ресурс]. Із сайту Урядовий портал >Головна >Новини >Регіонів >Навчальні заклади Чернігівщини отримують 330 одиниць комп'ютерної техніки. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control>.

182. Наказ МОН України Про затвердження Положення про дистанційне навчання. [Електронний ресурс]. Із сайту Управління комп'ютеризованих

систем Апарату Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

183. Ніколаєнко О. В. Мультимедійні засоби в інтенсифікації процесу навчання іноземних мов [Електронний ресурс] / О. В. Ніколаєнко, Т. О. Ушата. – Publishing house Education and Science sr. o. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.

184. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В., Петров А. Е.; под ред. Е. С. Полат – М. : Изд. Центр Академия, 2003. – 272 с.

185. О проекте "Открытый класс" [Электронный ресурс]. Сайт НФПК. Главная страница » Ресурсы. – Режим доступа : <http://www.openclass.ru>.

186. Образование и XXI век: Информационные и коммуникационные технологии. – М. : Наука, 1999. – 191 с.

187. Образовательная система Португалии обогнала США и Россию. [Электронный ресурс]. Сайт ООО "РДВ-Медиа". Учеба \ Образование за рубежом \ Полезно знать об образовании за рубежом \ Образовательная система Португалии обогнала США и Россию? – Режим доступа : <http://www.ucheba.ru>.

188. Образовательные технологии : учебно-методическое пособие [Электронный ресурс] / [А. П. Чернявская, Л. В. Байбородова, Л. Н. Серебренников, И. Г. Харисова и др.]. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ им. К. Д. Ушинского, 2009. – Режим доступа : <http://cito-web.yspu.org/link1/metod>.

189. Обчислювальна техніка – інформатика – інформаційні технології. Родовід. [Електронний ресурс]. За матеріалами книг Б. М. Малиновського. – Режим доступу : <http://www.icfcst.kiev.ua>.

190. Овчарук О. Компетентності як ключ оновлення змісту освіти //Стратегії реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К., 2003. – С. 13–42.

191. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект : навч. посібник. – К. : ЦППО, 2001. – 148 с.

192. Олійник В. В. Основи дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті : конспект лекції. – К. : ЦППО, 2001. – 43 с.

193. ООН надасть безкоштовний доступ до наукових журналів в країнах, що розвиваються [Електронний ресурс]. Сайт університету "Крок" Освітній портал. Новини освіти та науки. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua>.

194. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : [навч.- метод. посіб.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

195. Основы учебной информатики и вычислительной техники [Текст] : учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. / А. М. Довгялло, Т. И. Коваль, М. В. Легкий, М. И. Сердюков. – К. : Выща школа, 1990. – 176 с.

196. Острів знань [Електронний ресурс]. Головна – Актуальне – Серйозна розмова – Кабінет юриста – Нормативно-правові акти – 2009 рік // Наказ МОН України № 271 від 24.03.2009. – Режим доступу : <http://ostriv.in.ua>.

197. Павлова Т. Л. Проблемы подготовки и переподготовки учителя японской школы: традиции и современность [Электронный ресурс]. Сибирский учитель. – Режим доступа : <http://www.sibuch.ru>.

198. Павлова Т. Л. Традиции и реформы современной японской школы. [Электронный ресурс]. Сайт "Образование для детей". Главная страница>Статьи> Традиции и реформы современной японской школы. – Режим доступа : <http://edukids.ru>.

199. Педагогика : учеб. пособ. [для студентов пед. инст-тов] / под ред. Ю. К. Бабанского. – М. : Просвещение, 1983. – 608 с.

200. Педагогика: теории, системы, технологии: учебник для студ. высш. и сред. учеб. заведений / [С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов и др.]; под ред. С. А. Смирнова. – 8-е изд., стереотип. – М. : Издательский центр "Академия", 2008. – 512 с.

201. Педагогічна і психологічна науки в Україні : збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах / Том 1. Теорія та історія педагогіки. – К. : "Педагогічна думка", 2007. – 360 с.

202. Педагогічна і психологічна науки в Україні : збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах / Том 2. Дидактика, методика, інформаційні технології. – К. : "Педагогічна думка", 2007. – 368 с.

203. Педагогічна і психологічна науки в Україні : збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. / Том 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К. : "Педагогічна думка", 2007. – 392 с.

204. Педагогічний словник / за редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.

205. Педагогічні інновації в Україні [Електронний ресурс]. Из Сайту "Обучение Программы обучения в школах". – Режим доступу : <http://ua.info>.

206. Пискунова Е. В. Подготовка учителя к обеспечению современного качества образования для всех: опыт России: рекомендации по результатам научных исследований / под ред. акад. Г. А. Бордовского. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. – 79 с.

207. Пискунова Е. В. Японский опыт оценки профессиональной компетентности учителя [Электронный ресурс]. Научно-исследовательская

лаборатория пед. проблем применения Интернет-технологий в образовании, РГПУ им. А. И. Герцена. – Режим доступа : <http://www.emissia.org/offline>.

208. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання / [Олійник В. В., Биков В. Ю., Гравіт В. О., Кухаренко В. М., Жук Ю. О., Антощук С. В., Кліменко А. Л., Сябрук Т. І.] / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : Логос, 2006. – 408 с.

209. Підготовка учнів до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи) : навч. посібник / під ред. Г. О. Балла, П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. – К. : Наукова думка, 2000. – 188 с.

210. Підсумки конференції "Нові інформаційні технології в освіті для всіх: система електронної освіти" [Електронний ресурс]. Із сайту "Освітній портал". – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua>.

211. Полат Е. С. Дистанционное обучение / Е. С. Полат, М. В. Моисеева. – М. : Владос, 1998. – 192 с.

212. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. С. Полат. М. Ю. Бухаркина. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр "Академия", 2008. – 368 с.

213. Постанова від 13 квітня 2011 р. № 494 Київ "Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій "Сто відсотків" на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. Із сайту Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

214. Почалася комп'ютеризація шкіл Шевченківського району [Електронний ресурс]. Із офіційного сайту районної ради та районної державної адміністрації Шевченківського району м. Києва. – Режим доступу : <http://shev.gov.ua>.

215. Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах у 2002/2003 навчальному році [Електронний ресурс]. Із сайту Закони України. Лист Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com>.

216. Про підготовку та організований початок 2009/2010 н. р. [Електронний ресурс]. Додаток 1 до наказу Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2009 р. № 437 "Заходи Міністерства освіти і науки України щодо організованої підготовки до нового 2009/2010 н. р. – Режим доступу : <http://osvita-ua.net>.

217. Про підсумки розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти у 2008/2009 н. р. та завдання на 2009/2010 н. р..

[Електронний ресурс]. Інформаційно-аналітичні матеріали до підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України 26 серпня 2009 р. – Режим доступу : <http://ostriv.in.ua/index.php?option=com>.

218. Про результати Всеукраїнського експерименту щодо навчання вчителів ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі та перепідготовку педагогічних працівників. [Електронний ресурс]. Із головної сторінки сайту Intel® "Навчання для майбутнього". – Режим доступу : <http://www.iteach.com.ua/mediawiki/index.php>.

219. Програми МВА. Класифікація програм МВА за формою навчання. [Електронний ресурс]. Освітній портал 2003-2009 рр. МВА // Що таке МВА. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/mba/define/programs.html>.

220. Прокудин Д. Е. Информатика как системообразующий фактор в современной школе [Электронный ресурс]. Сайт Web-кафедры философской антропологии. – Режим доступа : <http://anthropology.ru/ru/>.

221. Пронников В. А. Японцы (этнопсихологические очерки). Издание 2-е, исправленное и дополненное / В. А. Пронников, И. Д. Ладанов. – М. : Главная редакция восточной литературы издательства "Наука", 1985. – 348 с.

222. Ракитов А. И. Курс лекций по логике науки / А. И. Ракитов. – М. : Высшая школа, 1971. – 173 с.

223. Рамський Ю. С. Зміни в професійній діяльності вчителя в епоху інформатизації освіти // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових праць. – Редрада. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – № 5 (12). – С. 10–12.

224. Реальні кроки до інформатизації освіти. Із сайту Урядовий портал. [Електронний ресурс]. Тематичні матеріали Реальний сектор економіки – Інформаційні технології та телекомунікації – Аналітика – Реальні кроки до інформатизації освіти. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

225. Реан А. А. Психология и педагогика / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер, 2002. – 432 с. : ил. – (Серия "Учебник нового века").

226. Регіональний науково-методичний центр інформатики та інформаційних технологій Запорізького ІППО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ciit.zp.ua/plan>.

227. Реста П. Электронное обучение для подготовки преподавателей: создание потенциала для информационного общества. [Электронный ресурс] // Информационное общество. – 2005. – Вып. 4. – С. 14–20. – Режим доступа : <http://emag.iis.ru/arc/infosoc>.

228. Реста Пол. Информационное Общество [Электронный ресурс] // Информационное общество. – 2005. – Вып. 4. – С. 14–20. – Режим доступа : <http://emag.iis.ru/arc>.

229. Реформы образования: Аналитический образ / под ред. В. М. Филиппова – М. : Центр сравнительной образовательной политики, 2003. – 303 с.

230. Роберт И. В. Толкование слов и словосочетаний понятийного аппарата информатизации образования // Информатика и образование. – 2004. – № 5. – С. 22–29.

231. Роберт И. В. Толкование слов и словосочетаний понятийного аппарата информатизации образования (продолжение) // Информатика и образование. – 2004. – № 6. – С. 63–70.

232. Рогов Е. И. Выбор профессии : становление профессионала / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 336 с.

233. Розенберг Н. Г. Информационная культура в содержании общего образования // Сов. педагогика. – 1991. – № 3. – С. 33–38.

234. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1976. – 416 с.

235. Рябокони Л. Вчитель змінює професію [Електронний ресурс]. Щоденна Всеукраїнська газета "День". – Режим доступа : <http://www.day.kiev.ua>.

236. Савченко О. Новий зміст освіти в основній і старшій школі // Информатика. – 2004. – Серп. (№ 31–32). – С. 16–20.

237. Самойлик К. С. Підняття престижності вчительської праці – питання державної ваги. // Освіта України", №73 (766), 29.09.2006 р.

238. Селевко Г. Сучасні освітні технології [Електронний ресурс]. Зі сторінки "Школа". – Режим доступа : <http://osvita-ua.net/school>.

239. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие для пед. вузов и ИПК. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.

240. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навчальний посібник / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 335 с.

241. Сердюков П. И. Теоретические основы обучения иностранным языкам в языковом вузе с применением информационных технологий : дис... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Киевский гос. лингвистический ун-т. – К., 1997. – 349 с.

242. Система дистанционного обучения Акронского университета (США) [Электронный ресурс]. Сайт Корпорации Microsoft. – Режим доступа : <http://www.microsoft.com>.

243. Система образования Японии. Основные направления преобразований в системе образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dic.edu.ru>

244. Сільські школи Сумщини отримали нову комп'ютерну техніку [Електронний ресурс]. Із сайту Криворізького навчально-виховного комплексу №35 "Загальноосвітня школа I–III ступенів – багатoproфільний ліцей "Імпульс". – Режим доступу : <http://www.vsisumy.com/sumy-market>.

245. Слостенин В. А. Учитель в инновационных образовательных процессах [Текст] : [По материалам исслед., провед. среди учителей с различ. стажем работы] / В. А. Слостенин // Изв. Рос. акад. образования. – 2000. – № 3. – С. 73–79.

246. Спецификация автоматизированного рабочего места, предоставляемого субъектами Российской Федерации в образовательные учреждения, подключаемые к сети Интернет [Электронный ресурс]. Сайт Министерства образования и науки Российской Федерации. – Режим доступа : <http://www.mon.gov.ru>.

247. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики [Електронний ресурс]. Сайт Інституту інформаційних технологій і засобів навчання АПН України, 2007–2009. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua>.

248. Спірін О. М. Теоретичні та методичні основи кредитно-модульної системи навчання майбутніх учителів інформатики [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Спірін Олег Михайлович ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2009. – 40 с.

249. Стан розвитку сфери надання ІТ-послуг в Україні (липень 2008 року). [Електронний ресурс]. Сайт Державного комітету інформатизації України. Із сторінки: Головна – Діяльність Держкомінформатизації – План роботи. – Режим доступу : <http://www.dki.gov.ua/article>.

250. Стандарти підготовки вчителів в ділянці інформаційних технологій та інформатики [Електронний ресурс]. (Документ виданий Радою у справах інформаційної та медіальної освіти Польщі). Український Католицький університет. – Режим доступу : <http://www.ua.teach-it.net/>.

251. Сучасний вчитель – знавець інформаційних технологій [Електронний ресурс]. Із сайту Українського Католицького Університету. Головна / Актуальне / Бібліотека. – Режим доступу : <http://www.usu.edu.ua>.

252. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Проект Олійника В. В. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Інформаційні науки [Електронний ресурс]. Із офіційного сайту Університету менеджменту освіти НАПН України. Кафедра інформаційних і комунікаційних технологій. – Режим доступу : <http://dlearning.in.ua/ku/umo2>.

253. США Tagged Under: концепція, система, технологія, уряд, інформація. [Електронний ресурс]. Із сайту "Інформаційна інфраструктура". – Режим доступу : <http://dndiii.lviv.ua/informacijna-infrastruktura>.

254. Тихонова Т. В. Педагогические условия профессионального саморазвития будущего учителя информатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. В. Тихонова ; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2001. – 20 с.

255. Трайнев В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): учебное пособие. / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – 3-е изд. – М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К°", 2007. – 280 с.

256. Трофимов О. Є. Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2001. – 225 с.

257. Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні" [Електронний ресурс]. Із сайту Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України. Президент України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

258. Указ президента України № 1497/2005 "Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій" [Електронний ресурс]. Офіційне Інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.

259. Учитель у глобальному інформаційному просторі [Електронний ресурс]. Сайт "Видавництво "Плеяди"". Зі сторінки "Учитель". – Режим доступу : <http://osvita.ua/teacher>.

260. Федоров А. В. Медиаобразование в США и Канаде // США и Канада: Экономика, политика, культура / А. В. Федоров, А. А. Новикова. – 2004. – № 9. – С. 96–104.

261. Федоров А. Медиаобразование во Франции. [Электронный ресурс]. Сайт лаборатории ТСО и медиаобразования ИСМО РАО. – Режим доступа : <http://www.mediaeducation.ru>.

262. Финьков А. В. Формирование основ информационной культуры студентов-филологов с использованием экспертных систем : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. – К., 1995. – 162 с.

263. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посібник для студентів вищих пед. закладів освіти. – Тернопіль, 1999. – 345 с.

264. Форум з підготовки парламентських слухань питань щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.netz.ru>.

265. Хлівна О. М. Формування психологічної готовності до роботи з обдарованими дітьми у студентів педучилища : дис. ... канд. психол. наук :19.00.07.– К.,1999. – 159 с.

266. Хуторской А. В. Интернет в школе. Практикум по дистанционному обучению. – М. : ИОСО РАО, 2000. – 304 с.

267. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Ученик в обновляющейся школе : сборник научных трудов. – М. : ИОСО РАО, 2002. – С. 135–157.

268. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.

269. Хуторской А. Куда ты мчишься, информатика? Что ради чего: информатизация для человека, или человек для информатизации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://khutorskoj.ru>.

270. Чорна І. М. Формування психологічної готовності майбутнього вчителя до профорієнтаційної роботи у школі : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / І. М. Чорна. – К., 2003. – 20 с.

271. Шакирова Э. Р. Использование информационных технологий в обучении иностранному языку (материалы научно-методического семинара для директоров и завучей школ районов Башкортостана) [Электронный ресурс] / Э. Р. Шакирова, Э. Р. Зайнагетдинова, Р. М. Аюпова. – Режим доступа : <http://festival.1september.ru>.

272. Шиман О. І. Урахування вимог сьогодення при побудові змісту курсу інформаційних технологій на гуманітарних факультетах педагогічних ВНЗ // Інформаційні технології в освіті : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24–26 травня 2006 р.). – Мелітополь : МДПУ, 2006. – С. 69–71.

273. Школа должна стать передовой площадкой в части современных информационных технологий [Электронный ресурс]. X Всероссийский августовский интернет-педсовет. – Режим доступа : <http://pedsovet.org>.

274. Шугайло Г. В. Дифференцированный подход к обучению компьютерных технологий будущих учителей информатики : автореф. дис. ...

канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. В. Шугайло / Ін-т педагогіки і психології проф. образования АПН України. – К., 2003. – 21 с.

275. Шуневич Б. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України : навч. посібник / Університет "Львівський Ставропігійон". – Львів : Видавництво "Ставропігійон", 2006. – 206 с.

276. Экспериментальная деятельность гимназии №196 [Электронный ресурс]. Сайт Государственного общеобразовательного учреждения Красногвардейского района Санкт-Петербурга гимназии №196. – Режим доступа : <http://196spb.edusite.ru/DswMedia>.

277. Электронный учебник "Информационные процессы" [Электронный ресурс]. Из страницы "Информационные процессы". – Режим доступа : <http://www.univer.omsk.su/omsk>.

278. Японская система образования – всё ещё эффективная и действенная. [Электронный ресурс]. Новости из Японии. – Режим доступа : <http://news.leit.ru>.

279. Annual Review of Information Science and Technology [Электронный ресурс]. Зі сторінки Statement of Purpose. – Режим доступу : <http://www.asis.org>.

280. Definition and Selection of Competencies (DeSeCo). Definition and Selection of Competencies website [Электронный ресурс]. Site OECD. – Режим доступу : <http://www.oecd.org>.

281. ECDL – это международно признанная программа сертификации. [Электронный ресурс]. Главная Сертификация – ECDL. – Режим доступа : <http://edu.incom.ua>.

282. ELearning Summit Task Force (2001). Report on the European eLearning summit 2001. – La Hulpe, Belgium.

283. Growing a Computer Science Requirement Computer [Электронный ресурс]. Anita Verno CSTA Board of Directors, Michio Chujo Kwansei Gakuin University Sanda, Japan. Science Teachers Association: March 2009 Archives. – Режим доступу : <http://blog.acm.org>.

284. ICT Competency Standards for Teachers. Policy Framework [Электронный ресурс]. UNESCO's ICT Competency Standards for Teachers The Standards (RU). – Режим доступу : <http://cst.unesco-ci.org>.

285. IDC Home: The premier global market intelligence firm [Электронный ресурс]. Analyze the future. – Режим доступу : <http://www.idc.com>.

286. Is E-learning Really the Future or a Risk? By Charles A. Shoniregun and Sarah-Jane Gray [Электронный ресурс]. Can e-learning investment decisions be justifiable with the rate in which technology evolves? – Режим доступу : <http://www.acm.org>.

287. Kartashova L. The problems of informational and technological software of modern teacher // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. Випуск 206. – Черкаси, 2011. – С. 189–194.

288. Kartashova L. The support of educational textbook by means of Web-2.0 technologies / Л. А. Карташова // Наука и образование : сб. тр. Междунар. науч. конф. 12–22 февр. 2010 г., г. Коломбо (Шри-Ланка). – Хмельницький : ХНУ, 2010. – С. 163–167.

289. Marzano R. J., & Kendall J. S. (2008). Designing and assessing educational objectives: Applying the new taxonomy. Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 192 p.

290. Ministry of Education in France launches "Intel Teach – Advanced Online" [Електронний ресурс]. CSR Europe. – Режим доступу : <http://www.csreurope.org>.

291. Noguchi Y. An Information Technology Revolution to Revive Japan [Електронний ресурс] / Y. Noguchi // Japan Echo. – 2000. – Vol. 27. – № 1. – Режим доступу : www.noguchi.co.jp.

292. Raven J. Competence in modern society. Its Identification, Development and Release / John Raven. – LONDON, H. K. Lewis & Co. Ltd. (Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен ; пер. с англ. – М. : Когито-Центр, 2002. – 396 с.)

293. Resta P., Patru M., Laferriere T. & Davis N. (2007). The Use of E-Learning for Teacher Development: Global Perspectives on Trends, Issues and Challenges. In R. Carlsen et al. (Eds.), Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2007 (pp. 1816–1818).

294. Sharing Best Practices in Computer Science Education, Internationally [Електронний ресурс]. By Anita Verno CSTA member Bergen Community College Paramus, New Jersey. Site The College Board. – Режим доступу : <http://apcentral.collegeboard.com/apc/public/courses/>.

295. SMART Board [Електронний ресурс]. Из страницы "Статьи". – Режим доступа : <http://www.smartboard.com.ua>.

296. Stevenson Dennis. The Independent ICT in Schools Commission (1997) Information and Communications Technology in UK Schools, an independent inquiry [Електронний ресурс]. – London, UK. – Режим доступу : <http://web.archive.org>.

297. The Global Information Technology Report 2009-2010 [Електронний ресурс]. Зі сторінки Home>Initiatives>Global Competitiveness> Global Information Technology Report. – Режим доступу : <http://www.weforum.org>.

298. The Global Information Technology Report 2008-2009 [Електронний ресурс] Из сторінки Rankings 2008–2009. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/pdf/gcr>.

299. Tyner K. Directions and Challenges for Media Education. *Telemidium* / K. Tyner // *The Journal of Media Literacy*. – 2000. –vol. 46. – No. 1. –р. 4.

300. Tyner K. *Literacy in the Digital World: Teaching and Learning in the Age of Information* / K. Tyner. – Mahwah (NJ), 1998.

301. What does EPIDOS stand for? European Patent Information and Documentation Systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.acronymfinder.com>.

302. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών [Електронний ресурс]. Из сайту Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. – Режим доступу : <http://www.yperpth.gr>.

303. Definition and selection of competences (DeSeCo): theoretical and conceptual foundations: strategy paper [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.voced.edu.au>.

ДОДАТКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет

**ТИПОВА
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**

з циклу дисциплін
"Інформаційні системи і технології"

для спеціальності 6.020303 "Філологія" ("Мова та література")

*Рекомендовано Вченою радою Київського національного лінгвістичного
університету (Протокол № 11 від 28.03.2011 р.)*

**УДК 37.011.33
ББК 74.584(4УКР) 7**

ISBN 978-966-2379-24-2

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Згідно з навчальним планом вивчення циклу дисциплін здійснюється в I - II семестрах. Типову програму¹⁸ з циклу дисциплін "Інформаційні системи і технології" для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації складено на основі Освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" за спеціальністю 6.020303 "Філологія" ("Мова та література") і "Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір" затверджених наказом МОН № 998 від 31.12.2004. Цикл дисциплін призначено для навчання студентів інформаційних технологій (ІТ), застосування яких є необхідним у професійній діяльності сучасного вчителя іноземних мов. Навчання ІТ сприяє підвищенню рівня інформаційно-технологічної культури (ІТ-культури) вчителя, його інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності). ІТ є ефективними сучасними засобами навчання іноземним мовам, їх застосування в поєднанні з традиційними засобами забезпечує суттєве підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Цикл дисциплін:

а) базується на вивченні інформаційних технологій у якості навчальної дисципліни та засобу навчання іноземних мов;

б) закладає основи вивчення інформаційних технологій, що передбачають сучасне розуміння їх ролі як одного з основних сучасних засобів навчання іноземних мов: комунікації і одержання знань з інших галузей; трансформації одержаної кожним студентом інформації в особисту систему знань, умінь та навичок; розвитку та самовираження особистості майбутнього вчителя, затвердження в суспільстві та формування вмінь застосовувати знання з ІТ у процесі навчання у ВНЗ та у професійній діяльності вчителя іноземних мов,

в) закладає основи неперервного підвищення рівня ІТ-готовності студентів та її постійного оновлення.

Системою навчання циклу дисциплін забезпечуються адаптивність, саморегулювання (гнучкість та відкритість управління), що сприяє поступовому переходу до стратегічно-цільового управління:

– Адаптивність навчання (регулювання (оперативне регулювання)) здійснюється шляхом оперативної зміни навчальних впливів.

– Саморегулювання: забезпечення індивідуальної траєкторії навчання кожного студента; забезпечення умов для рефлексії студентом результатів особистої діяльності; управління навчанням як студентом так і викладачем; реалізація виховних впливів на формування особистості майбутнього вчителя; формування перспективних ліній поведінки (у тому числі у професійно спрямованих аспектах).

¹⁸ Типові програми окреслюють лише найбільш загальне, базове коло знань, умінь і навичок, систему провідних наукових світоглядних ідей, а також загальні рекомендації з перерахуванням необхідних і достатніх засобів і прийомів навчання, специфічних для конкретного навчального предмета. Типові програми є основою для складання робочих шкільних та індивідуальних навчальних програм.

Зміст циклу дисциплін "Інформаційні системи і технології" розділено на два модулі. Зміст кожного із навчальних модулів сформовано так, щоб кожен з них містив навчальні елементи, спрямовані на опанування студентами як безпосередньо ІТ, так і методики застосування ІТ у навчанні іноземних мов.

Зокрема, перший модуль (1-й курс навчання) включає вивчення таких тем: інформаційні технології в професійній діяльності філолога; операційні системи та їх аналіз (Microsoft Windows, Linux); використання текстового процесора для підготовки навчальних та навчально-методичних матеріалів; засоби створення презентацій; використання педагогічного програмного забезпечення в навчальній діяльності; підвищення ефективності навчальної діяльності за використання Інтернет-ресурсів. Вивчення дисципліни "Інформаційні системи і технології" студентами перших курсів передбачає первинне ознайомлення з прикладними та навчальними програмами та оволодіння основами ІТ.

Після набуття на першому курсі навчання початкового рівня з ІТ значна кількість студентів починає активно використовувати можливості ІТ з метою підвищення ефективності навчання іноземних мов, зокрема, під час виконання домашніх завдань, підготовки рефератів, виконання курсових проектів тощо. Крім того, впроваджуються на практиці сформовані навички роботи з прикладними та інструментальними продуктами, інформаційними ресурсами мережі Інтернет. Сучасний вчитель іноземних мов повинен уміти оперативно, своєчасно реагувати на зміни у напрямках розвитку системи освіти взагалі та в методиках навчання іноземних мов, зокрема.

Саме тому, темами другого модуля дисципліни "Інформаційні системи і технології" (4-й курс навчання) є: визначення ролі та місця інформаційних технологій в професійній діяльності вчителя іноземних мов; застосування програмного забезпечення загального призначення в професійній діяльності вчителя; застосування засобів верстки в професійній діяльності вчителя; застосування засобів моделювання в професійній діяльності вчителя; використання мультимедійних презентацій на уроках іноземної мови; використання педагогічних програмних засобів навчального призначення в процесі навчання іноземних мов; комп'ютерні мережі та телекомунікації у навчанні іноземних мов.

Вчитель ІМ повинен навчитися аналізувати та оцінювати ступінь відповідності електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП) загальнодидактичним вимогам та вимогам методики навчання іноземних мов. Він повинен навчитися оцінювати придатність та доцільність програмного забезпечення для використання як за класно-урочною організаційною формою навчання так і за інших форм навчання; визначати тип уроку, на якому може бути використаний ЕЗНП (урок засвоєння нових знань; формування нових умінь, навичок; застосування вмінь, навичок; узагальнення, систематизації вмінь, навичок; перевірка, визначення рівня навчальних досягнень, корекція знань, умінь, навичок; комбінований); бути ознайомленим з критеріями доцільності розробки та використання певного ЕЗНП, якими можуть бути кількість уроків, розділів, тем, на яких може бути використаний ЕЗНП.

Використання ЕЗНП на певному етапі навчання (на певному уроці) іноземних мов визнається доцільним, якщо забезпечується: вища, ніж за використання традиційних засобів навчання, ефективність навчання; неможливість реалізації певних засобів навчання у вигляді матеріальних об'єктів (оригінали у природних умовах, оригінали у штучних умовах, модельні еквіваленти оригіналів – фізичні моделі); недостатня наочність та зрозумілість або надлишкова складність відповідних вербально-знакових, графічних (статичних та динамічних), знакових, логічно-математичних моделей.

У процесі вивчення дисципліни "Інформаційні системи і технології" студентам пропонується самостійна дослідницька та практична робота під керівництвом викладача, яка полягає в моделюванні навчально-виховного процесу та уроків, розробці навчальних планів, підготовці навчально-методичних матеріалів тощо. Такий спосіб навчання є методом навчання через проблематизацію навчальної ситуації, завдяки якому майбутні вчителі можуть актуалізувати та реалізувати свій творчий потенціал. Залежно від поставленого завдання також варіює форма роботи студентів – індивідуальна та/або групова.

Дисципліна "Інформаційні системи і технології" спрямована на формування стійких навичок використання ІТ у професійній діяльності вчителя іноземних мов. Для підтвердження сформованого рівня ІТ-готовності до майбутньої професійної діяльності, демонстрації ІТ-компетентності та рівня ІТ-культури студенти в процесі навчання мають виконати такі роботи:

- підготувати електронні та паперові примірники власних розробок уроків;
- розробити особистий сайт та наповнити контентом;
- виконати груповий проект (створення навчально-методичних матеріалів, які містять: план уроку з гіперпосиланнями, таблицями, графічними об'єктами; відповідну мультимедійну презентацію, публікацію; опис ЕЗНП, які використовуються; Веб-сайт з відповідним контентом);
- визначити та сформулювати актуальність впровадження дистанційного навчання (елементів дистанційного навчання) та "хмарних" сервісів у процес навчання іноземних мов.

У процесі навчання ІТ викладач ВПНЗ сам обирає форми та структуру навчальних занять, методи навчання, керуючись їх педагогічною доцільністю та іншими факторами, які зумовлюють підвищення результативності навчання та виховання студентів. Цілі практичного навчання із професійною спрямованістю сприяють формуванню ІТ-готовності, цілі загальної освіти і розумового розвитку пов'язані з комп'ютерною освітою, а цілі виховання спрямовані на формування ІТ-культури.

Контроль рівня навчальних досягнень здійснюється викладачем на підставі визначених надалі (п. 4) критеріїв оцінювання навчальної діяльності студентів. Організація навчально-виховного процесу здійснюється за кредитно-модульною системою організації навчального процесу відповідно до вимог Болонської декларації.

1. Ціль навчання

- a) Використання ІТ у навчанні та майбутній професійній діяльності.
- b) Створення, опрацювання, пошук та збереження навчальної інформації.

с) Визначення ролі та місця ІТ у навчально-виховному процесі.

д) Визначення характеристик ПЗЗП, ЕЗНП, ЦОР тощо.

е) Використовування:

- програмних засобів загального призначення (на заняттях, у самостійній аудиторній та позааудиторній роботі);
- електронних засобів навчального призначення (на заняттях, у самостійній аудиторній та позааудиторній роботі);
- широкого спектру навчальних матеріалів через застосування ІТ у навчальній діяльності;
- інформаційних ресурсів комп'ютерних мереж (ЦОР, соціальних мереж, "хмарних" сервісів тощо).

Викладання циклу дисциплін спрямоване на ознайомлення із сучасними засобами ІТ загального та навчального призначення, типами та класифікацією ЕЗНП, основними дидактичними та психофізіологічними вимогами до ЕЗНП та їх застосування. Знання, уміння та навички, які повинні здобути студенти після засвоєння циклу дисциплін, повинні дозволити їм ефективно використовувати в навчальному процесі програмні засоби загального призначення, спеціалізовані ЕЗНП, самостійно розробляти предметне наповнення ЕЗНП. Крім того, знання, отримані при вивченні даного циклу дисциплін, повинні допомогти вчителю орієнтуватись у номенклатурі обчислювальної техніки, свідомо обирати тип, склад та конфігурацію комплексу навчальної техніки відповідно до конкретних вимог навчально-виховного процесу та психофізіологічних особливостей учнів.

Реалізація сформульованої вище мети здійснюється шляхом проведення лекційних, практичних занять та самостійної позааудиторної роботи студентів.

2. Зміст навчання

Навчально-виховний процес здійснюється за таких форм¹⁹: лекція; практичні заняття; семінарські заняття; індивідуальні заняття; консультації.

Для підтримки навчально-виховного процесу та забезпечення його ефективності пропонуються навчально-інформаційні методичні комплекси, які є однією зі складових навчального середовища (мережа Інтернет та локальні мережі, Веб-ресурси викладачів, ЕЗНП, науково-методична лабораторія тощо), з використанням яких досягається: навчання за допомогою комп'ютерного консультування і за допомогою консультування педагогів; "дозоване навчання" залежно від особистісних здібностей і бажань студентів; відкритість навчання – студент має можливість сам обирати час і місце навчання; неперервний моніторинг навчання – самоконтроль, комп'ютерний контроль і контроль педагога, що в сукупності дає змогу найефективніше реалізувати цілі навчання.

Зміст навчання: знання, уміння й навички (ЗУН) з інформаційних технологій, ЗУН із застосування ІТ, ІТ-готовність, ІТ-компетентність, ІТ-культура. Зміст навчання формується з урахуванням таких пріоритетів: вимоги до професійної підготовки учителів у ВПНЗ; створення передумов для різнобічного розвитку особистості вчителя іноземних мов, індивідуалізації та диференціації навчання, переходу до особистісно орієнтованих педагогічних технологій; перерозподіл навчального змісту між навчальними курсами

¹⁹ Вищим навчальним закладом можуть бути встановлені інші види навчальних занять

(молодшими та старшими); гуманізація та гуманітаризація змісту й результатів навчання ІТ; формування ІТ-готовності вчителів іноземних мов; підсилення ролі практично-діяльної і творчої складових у змісті освіти; приведення обсягу та складності змісту у відповідність до розвитку ІТ й особистісних якостей кожного студента; забезпечення інтеграції знань на основі фундаментальних ідей, законів і теорій; забезпечення наступності змісту навчання.

Зміст навчання осучаснений таким чином, що випускники ВПНЗ у змозі, логічно адаптуючись в інформаційному суспільстві, цілеспрямовано використовувати свій потенціал для самореалізації у професійному й особистому аспектах. Для реалізації комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів передбачається дотримання таких принципів:

- інтеграції традиційних і нових ІТ (має спрямовуватися на реалізацію сучасних педагогічних і психологічних підходів, на змінну філософію парадигми самоосвіти);
- адекватного віддзеркалення (припускає зрівняння змістовного та методичного взаємовідношення педагогічних технологій та ІТ, що дає змогу забезпечити поєднання форм і засобів навчання);
- системності (зумовлює протікання інтеграційних інноваційних процесів у галузі класичних методик та ІКТ, що дає змогу забезпечити поєднання форм і засобів навчання);
- саморозвитку (виступає як наслідок принципу системності, оскільки проєктована ІТСН є відкритою для подальшого вдосконалення та розвитку);
- самоконтролю та самооцінки (за якого навчальний матеріал для самостійної роботи студента має надаватися у формі не "засвоєння якоїсь суми знань", а діалогу з можливістю індивідуального просування та випередження вивчення дисципліни).

Формування змісту навчання спонукало до його переструктурування, визначення послідовності та тривалості вивчення її складових. Одним із важливих завдань було завдання посилити практичний характер змісту навчання, його професійну спрямованість, що сприятиме більш переконливому зв'язку ІТ з майбутньою професійною діяльністю, цілісності системи навчання ВНЗ. Засвоєння тем контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей – поточний контроль, на практичних підсумкових заняттях – проміжний контроль. Програма циклу дисциплін розрахована на два модулі (табл. 1).

СТРУКТУРОВАНІЙ ПЛАН ПІДГОТОВКИ З ДИСЦИПЛІНИ

Семестр I, 1-й рік навчання				
Номер і назва модуля, тематика занять	Всього годин/кредитів 72/2			Вид контролю
	Кількість годин/з них			
	Аудиторних		СРС	
	лекц .	практ. занять		
	4	26	42	
Модуль 1. Інформаційні технології навчання:	2	2	2	Тестові завдання
<u>Тема 1.1.</u> Інформаційні технології у професійній діяльності філолога.	-	2	2	Контроль практичних навичок
<u>Тема 1.2.</u> Безпечна робота студентів в аудиторіях, обладнаних технічними засобами. Використання лінгафонного обладнання в процесі вивчення іноземних мов (AS-100, AS-4M).	-	2	4	Тестові завдання
<u>Тема 1.3.</u> Операційні системи та їх аналіз (Microsoft Windows, Linux).	-	10	12	Контроль практичних навичок
<u>Тема 1.4.</u> Використання текстового процесора для підготовки навчальних та навчально-методичних матеріалів.	2	6	12	Контроль практичних навичок
<u>Тема 1.5.</u> Засоби створення презентацій.	-	2	8	Контроль практичних навичок
<u>Тема 1.6.</u> Використання педагогічного програмного забезпечення в навчальній діяльності.	-	2	2	Контроль практичних навичок
<u>Тема 1.7.</u> Підвищення ефективності навчальної діяльності за використання Інтернет-ресурсів.	-	-	-	Підсумковий тестовий контроль
<u>Тема 1.8.</u> Оцінювання рівня навчальних досягнень.	-	-	-	Модульний контроль

Семестр VIII, 4-й рік навчання				
Номер і назва модуля, тематика занять	Всього годин/кредитів 72/2			Вид контролю
	Кількість годин/з них			
	Аудиторних		СРС	
	лекц .	практ. занять		
	10	10	52	
Модуль 2. "Інформаційні системи і технології"				
<u>Тема 2.1.</u> Інформаційне суспільство, інформаційні ресурси. Інформаційні технології в освіті. Інформаційні системи.	2	-	4	Тестові завдання
<u>Тема 2.2.</u> Застосування програмного забезпечення загального призначення у філологічній діяльності.	2	2	4	Контроль практичних навичок
<u>Тема 2.3.</u> Застосування засобів верстки у філологічній діяльності. Застосування засобів моделювання в професійній діяльності вчителя. Створення електронних презентацій до уроку.	2	2	8	
<u>Тема 2.4.</u> Педагогічні програмні засоби навчального призначення. Їх класифікація та характеристики та використання в навчальній діяльності.	2	2	12	Тестові завдання
<u>Тема 2.5.</u> Комп'ютерні мережі та телекомунікації в навчанні іноземних мов. Використання сервісів Інтернету вчителями загальноосвітніх навчальних закладів.	2	2	12	Контроль практичних навичок
<u>Тема 2.6.</u> Засоби пошуку інформації в мережі Інтернет (пошукові системи). Роль соціальних мереж в освіті, їх використання сучасним вчителем іноземних мов. Засоби створення навчальних Веб-ресурсів. Дистанційне навчання іноземних мов.	-	2	12	Контроль практичних навичок
<u>Тема 2.7.</u> Оцінювання рівня навчальних досягнень	-	-	-	Підсумковий тестовий контроль Модульний контроль

2.1 Тематичний план лекцій

На лекційних заняттях студентам повідомляються основні положення, відповідно до яких повинно проводитись навчання та використання ІТ у навчально-виховному процесі (табл. 2).

Таблиця 2

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№	Тема	Мета	К-сть год.
МОДУЛЬ 1			
1.	<u>Тема 1.1.</u> Інформаційні технології в освіті	Ознайомити із роллю інформаційних технологій в навчанні та професійній діяльності вчителя, визначити сучасний стан та перспективи використання інформаційних технологій у навчальній діяльності. Визначити можливості текстових процесорів та редакторів як ефективних засобів створення електронного документа. Ознайомити із призначенням мультимедійних презентацій у навчальній діяльності	2
2.	<u>Тема 1.2.</u> Використання текстового процесора для підготовки навчальних та навчально-методичних матеріалів.	Пояснити призначення ЕЗНП у процесі вивчення іноземних мов. Ознайомити із засобами пошуку та розташування навчальної та навчально-методичної інформації в мережі Інтернет.	2
МОДУЛЬ 2			
3.	<u>Тема 2.1.</u> Інформаційне суспільство, інформаційні ресурси, інформаційні системи	Пояснити поняття "інформаційне суспільство", розкрити шляхи впливу інформатизації суспільства на інформатизацію освіти. Розглянути інформаційні технології як одного із чинників сприяння розвитку сучасної освіти.	2
4.	<u>Тема 2.2.</u> Застосування програмного забезпечення загального призначення в професійній діяльності вчителя іноземних мов.	Розглянути та розкрити характеристики сучасного програмного забезпечення загального призначення; визначити можливість їх застосування у діяльності вчителя іноземних мов.	2

Продовження Таблиці 2

5.	Тема 2.3. Застосування засобів верстки в професійній діяльності вчителя іноземних мов. Застосування засобів моделювання в професійній діяльності вчителя. Створення електронних презентацій до уроку іноземної мови.	Пояснити поняття "верстка документів", розглянути програмні засоби верстки та визначити їх характеристики.	2
6.	Тема 2.4. Педагогічні програмні засоби навчального призначення. Їх класифікація та характеристики та використання в навчальній діяльності.	Визначити типи педагогічних програмних засобів навчального призначення (навчання іноземних мов); розкрити їх класифікацію.	2
7.	Тема 2.5. Комп'ютерні мережі та телекомунікації в навчанні іноземних мов. Роль глобальної мережі Інтернет в освіті. Використання сервісів Інтернету вчителями іноземних мов. Дистанційне навчання в навчанні іноземних мов.	Пояснити роль та місце комп'ютерних мереж в освіті; актуальність та корисність використанні соціальних систем, "хмарних сервісів" у діяльності сучасного вчителя іноземних мов. Визначити роль та місце дистанційного навчання у навчанні іноземних мов.	2
Всього:			14

2.2 Тематичний план практичних занять

На практичних заняттях студенти знайомляться з характеристиками апаратного та програмного забезпечення ІТ, набувають умінь визначати їх характеристики та місце у процесі вивчення іноземних мов та майбутній професійній діяльності вчителя. Студенти знайомляться із сучасним програмним забезпеченням як загального призначення (текстові редактори та процесори, графічні редактори тощо), так і спеціалізованими ЕЗНП, визначають можливість використання у процесі навчання іноземних мов, набувають уміння використовувати програмне забезпечення з метою підвищення ефективності вивчення іноземних мов та для створення дидактичних матеріалів, які можуть бути використані в практичній роботі в ЗНЗ. Навчання проходить за темами, викладеними в таблиці 3.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Тема	Мета	К-сть год
МОДУЛЬ 1			
1.	Тема 2.1. Безпечна робота студентів в аудиторіях, обладнаних технічними засобами. Програмне і технічне забезпечення ПК. Лінгафонне обладнання (AS-100, AS-4M)	Ознайомити студентів із правилами поведінки в комп'ютерному класі, елементами техніки безпеки та технічним забезпеченням ПК. Ознайомити студентів з нормами роботи на ПК та вивчити інструкцію з техніки безпеки. Ознайомити з особливостями використання лінгафонного обладнання у навчанні іноземних мов.	2
2.	Тема 2.2. Операційна система	Вивчити структуру ПК, пояснити призначення основних складових ПК, головні характеристики; типи носіїв інформації, їх імена; призначення основних груп клавіш клавіатури. Розглянути правила вимикання\вм. ПК.	2
3.	Тема 2.3. Файлова система. Основні поняття та процедури	Навчити користуватися програмами-провідниками для огляду файлової системи, запуску програм, виконання дій з об'єктами; створювати, вилучати, копіювати, переміщати, перейменовувати папки та файли; способам представлення інформації в ПК. Пояснити поняття "маршрут файлу", розрізняти типи файлів.	
4.	Тема 2.4. Текстовий процесор (редактор). Основні поняття та команди	Пояснити призначення програми, необхідність застосування в роботі вчителя, навчити студентів умінню підготувати текстовий редактор до роботи та створювати звичайний текстовий документ. Навчити зберігати, редагувати, форматовувати та друкувати звичайний документ.	4

Продовження Таблиці 3

5.	<u>Тема 2.5.</u> Будова вікна текстового процесора (редактора); засоби виконання найуживаніших команд.	Вивчити структуру вікна програми; ознайомити студентів із способами застосування команд переміщення, вилучення, копіювання фрагментів тексту; навчити вибору оптимальних засобів.	2
6.	<u>Тема 2.6.</u> Текстовий процесор (редактор) як засіб редагування та форматування тексту.	Навчити редагувати, формувати та друкувати звичайний документ. Навчити застосовувати методи форматування тексту в вигляді колонок; способам редагування колонок, видалення колонок та використання різних типів колонок. Сформувані навички встановлення панелей інструментів, уміння виконувати перевірку орфографії. Вияснити та обґрунтувати застосування колонок в роботі вчителя – підготовка роздаткового матеріалу та ін.	2
7.	<u>Тема 2.7.</u> Засоби текстового процесора (редактора) для створення багаторівневого документу.	Навчити застосовувати засоби текстового редактора для роботи з великими документами (стили, робота в режимі Структура, побудова змісту та його оформлення).	2
8.	<u>Тема 2.8.</u> Створення та редагування таблиць текстового процесора (редактора).	Вияснити необхідність застосування засобу "Таблиці" в роботі вчителя, застосування таблиць в підготовці методичних матеріалів, підстановчих таблиць, електронних словників. Навчити студентів способам створення та редагування таблиць.	2
9.	<u>Тема 2.9.</u> Текстовий процесор (редактор) як засіб створення комплексу методичних матеріалів та вправ.	Навчити використанню засобів текстового редактора для роботи з великими документами; створювати великі документи з правильним оформленням структури документа.	2
10.	<u>Тема 2.10.</u> Створення електронних презентацій	Визначити явище "електронна презентація", її призначення в навчанні. Засоби створення та демонстрації електронної презентації (Microsoft PowerPoint).	2

Продовження Таблиці 3

11.	Тема 2.11. Створення та редагування електронних презентацій.	Навчити способам створення презентації за варіантами: Створити, Створити з наявної презентації, Створити за допомогою шаблону, Шаблони з пропонованим умістом, Шаблон на Веб-сервері тощо; виконувати вставку фрагментів з інших джерел.	2
12.	Тема 2.12. Електронні засоби навчального призначення.	Класифікація ЕЗНП; мультимедійні програмні засоби, призначення та використання в процесі вивчення іноземних мов	2
13.	Тема 2.13. Підвищення ефективності навчальної діяльності за використання Інтернет-ресурсів.	Застосування пошукових систем, створення закладок, створення та організація списку "Вибране", перегляд графіки, аудіо та відео кліпів, збереження та друк інформації; відтворення мультимедійних файлів. Застосування Internet Explorer для пошуку та показу інформації, використання українських пошукових систем в роботі.	2
Всього:			26
МОДУЛЬ 2			
14.	Тема 2.1. Сучасні інформаційні технології у філологічній діяльності. Застосування програмного забезпечення загального призначення.	Розглянути сучасне програмне забезпечення загального призначення; навчити визначати місце та можливість їх застосування в професійній діяльності вчителя.	2
15.	Тема 2.2. Застосування засобів верстки в професійній діяльності вчителя. Основні поняття мультимедіа технології, їх різновиди та функціональні особливості, області застосування. Програми Microsoft PowerPoint та Macromedia Flash, їх характеристики та особливості.	Пояснити поняття "верстка документів", розглянути програмні засоби верстки та визначити їх характеристики. Навчити створенню документації (брошур, оголошень, роздаткового матеріалу тощо) засобами Ms Publisher. Навчити створювати методичні та навчальні матеріали до уроків за застосування Ms PowerPoint та Macromedia flash MX. Огляд даних технологій, робота з текстом і звуком, можливі сценарії, застосування в Web.	2

Продовження Таблиці 3

16.	Тема 2.3. Педагогічні програмні засобів навчального призначення. Їх класифікація та характеристики та використання в навчальній діяльності.	Навчити вмінню визначати типи педагогічних програмних засобів навчального призначення; сформувати уміння та навички визначати їх характеристики та місце у навчально-виховному процесі.	2
17.	Тема 2.4. Комп'ютерні мережі та телекомунікації в навчанні іноземних мов. Роль глобальної мережі Інтернет в освіті. Використання сервісів Інтернету вчителями загальноосвітніх навчальних закладів.	Ознайомити з видами комп'ютерних мереж їх застосування в навчальному процесі; пояснити поняття "сайт", "блог", "Веб-сторінка", "портал", "браузер", "електронна скринька", "електронна адреса", "хмарні технології (сервіси) професійного спрямування.	2
18.	Тема 2.5. Засоби пошуку інформації в мережі Інтернет (пошукові системи). Роль соціальних мереж в освіті, їх використання сучасним вчителем іноземних мов (електронна пошта, Skype, чати, форуми тощо). Засоби створення навчальних Веб-ресурсів. Дистанційне навчання в професійній діяльності вчителя ІМ. Дистанційне навчання іноземних мов.	Навчити використовувати пошукові системи з метою ефективного знаходження навчальних матеріалів, сформувати уміння розташовувати навчальний матеріал в мережі, навчити створенню особистого сайту (школи, методоб'єднання тощо) за використання соціальних мереж з метою створення навчального міні-середовища та спілкування з колегами, учнями тощо. Ознайомити з популярними системами дистанційного навчання. Навчити вмінню визначати переваги та недоліки систем. Навчити використовувати елементи дистанційного навчання у навчанні та вивченні ІМ.	2
Всього:			10
Всього у циклі дисциплін:			36

2.3 Тематичний план самостійної роботи студентів

Самостійна робота призначена для опрацювання окремих питань теоретичного характеру, виконання домашніх завдань, підготовки до контрольних заходів тощо. Для самостійного опрацювання пропонуються теми, наведені в таблиці 4.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Тема	Мета	К-сть год.
МОДУЛЬ 1			
1.	<u>Тема 2.1.</u> Безпечна робота студентів в аудиторіях, обладнаних технічними засобами. Програмне і технічне забезпечення ПК. Лінгафонне обладнання в процесі вивчення іноземних мов (AS-100, AS-4M)	Дослідити впливи засобів ІТ на організм та психіку людини. Визначити класифікацію та значимість шкідливих факторів впливу; психофізіологічні сторони взаємодії людини із засобами ІТ.	2
2.	<u>Тема 2.2.</u> Операційні системи.	Визначити типи сучасних персональних комп'ютерів (ПК), їх характерні особливості, будову та можливість застосування у навчанні. Ознайомитись та дослідити сучасні носії інформації, клавіатуру периферійні пристрої та сформулювати їх призначення. Встановлення параметрів Робочого столу (переключення розкладки клавіатури, мови завантаження тощо). Дослідити Службові програми операційної системи.	2
3.	<u>Тема 2.3.</u> Файлова система. Основні поняття та процедури.	Дослідити об'єкти екрану, прийоми встановлення панелей задач. Способи створення та збереження документа.	2
4.	<u>Тема 2.4.</u> Текстовий процесор (редактор). Основні поняття та команди.	Навчитись використовувати команди вилучення, копіювання, переміщення, призначення стилів, нумерація, маркування фрагментів тексту.	2
5.	<u>Тема 2.5</u> Будова вікна текстового процесора (редактора); засоби виконання найуживаніших команд	Дослідити процедури обміну даними між кількома документами; зміну регістру, створення буквиці; виконання заміни в тексті документа, встановлення параметрів автозаміни та параметрів сторінки; відступів та інтервалів. Відпрацювати процедури редагування колонок, застосування колонок різних форматів в одному документі.	4

Продовження Таблиці 4

6.	<u>Тема 2.6.</u> Текстовий процесор (редактор) як засіб редагування та форматування тексту.	Вивчити можливість встановлення графічних об'єктів, їх групування, розташування в тексті документу, редагування.	2
7.	<u>Тема 2.7.</u> Засоби текстового процесора (редактора) для створення багаторівневого документа.	Ознайомитись із засобами створення гіперпосилань в текстовому документі, відпрацювати процедуру побудови змісту та предметного покажчика.	2
8.	<u>Тема 2.8.</u> Створення та редагування таблиць текстового процесора (редактора).	Дослідити особливості панелей Вставка та Таблиці, використання перехресних посилань, створення колонтитулів, зміна та встановлення властивостей таблиць, засобів редагування таблиць.	4
9.	<u>Тема 2.9.</u> Текстовий процесор (редактор) як засіб створення комплексу методичних матеріалів.	Навчитись створювати макет документу, сформувані вміння впровадження об'єктів, створення розділів.	4
10.	<u>Тема 2.10.</u> Створення електронних презентацій засобами Ms PowerPoint та Macromedia flash MX.	Навчитись: застосуванню анімації до фрагментів тексту та до окремих слайдів, впровадження звукових та відео-фрагментів, нумерації слайдів, встановленню дати та часу (Ms PowerPoint)	4
11.	<u>Тема 2.11.</u> Створення та редагування електронних презентацій (Microsoft PowerPoint та Macromedia flash MX).	Навчитись створювати посилання, демонстрацію, уміти впроваджувати об'єкти, їх розташування; дослідити можливості внесення змін до презентації під час її демонстрації.	4
12.	<u>Тема 2.12.</u> Електронні засоби навчального призначення.	Дослідити сучасні ІЗНП та навчитись їх аналізувати; виконати аналіз програм, призначених для вивчення ІМ; дослідити види словників та особливості їх інсталяції/деінсталяції, особливості використання програм-перекладачів.	4
13.	<u>Тема 2.13.</u> Підвищення ефективності навчальної діяльності за використання Internet-ресурсів.	Використання засобів on-line зв'язку (їх види), особливості електронного листування (прикріплення об'єктів, відправлення листа одночасно кільком адресатам).	4
Всього:			42

МОДУЛЬ 2			
14.	Тема 2.1. Інформаційне суспільство, інформаційні ресурси. Інформаційні технології в освіті.	Дослідити використання засобів інформаційних технологій вчителями ЗНЗ, можливості ІТ для підвищення ефективності навчання ІМ.	4
15.	Тема 2.2. Застосування програмного забезпечення загального призначення в професійній діяльності вчителя.	Розглянути сучасне програмне забезпечення загального призначення; навчити визначати місце та можливість їх застосування в професійній діяльності вчителя.	4
16.	Тема 2.3. Застосування засобів верстки в професійній діяльності вчителя. Застосування засобів моделювання в професійній діяльності вчителя. Створення електронних презентацій до уроку.	Порівняти існуючі програмні засоби верстки. Створити Веб-сторінку та інформаційний бюлетень засобами кількох програм. Визначити особливості. Навчитись створенню, редагуванню, форматуванню мультиплікації (двовимірної анімованої комп'ютерної графіки – Macromedia flash MX).	8
17.	Тема 2.4. Педагогічні програмні засоби навчального призначення, Їх класифікація та характеристики, використання в навчанні.	Навчитись створювати коротку анотацію до програмного засобу з відповідними рекомендаціями щодо використання їх у навчально-виховному процесі.	12
18.	Тема 2.5. Комп'ютерні мережі та телекомунікації в навчанні. Роль глобальної мережі Інтернет в освіті. Використання сервісів Інтернету вчителями.	Ознайомити з можливостями використання комп'ютерних мереж в процесі навчання ІМ. Дослідити можливості пересилання навчальних матеріалів засобами локальних мереж.	12
19.	Тема 2.6. Засоби пошуку інформації в мережі Інтернет (пошукові системи). Роль соціальних мереж в освіті, їх використання сучасним вчителем (e-mail, Skype, чати, форуми тощо). Засоби створення навчальних веб-ресурсів.	Дослідити найпопулярніші пошукові системи, визначити їх особливості. Навчитись створювати блог в мережі Інтернет та викладати там новини. Сформувати уміння зберігати адреси сайтів у Вибраному та використовувати їх. Навчитись проводити конференцію засобами програми Skype та "хмарних" сервісів.	12
Всього:			52
Всього у циклі дисциплін:			94

3. Перелік запитань для підсумкового контролю

МОДУЛЬ 1

1. Що гарантує безпечну роботу на ПК?
2. Назвіть правила поведінки в комп'ютерному класі.
3. Як звільнити потерпілого від дії електричного струму?
4. У чому полягає перша допомога потерпілому?
5. Як виконується штучне дихання?
6. Яке призначення основної клавіатури?
7. Які елементи системної оболонки присутні на робочому столі?
8. З чого складається вікно об'єкта?
9. Які типи вікон ви знаєте?
10. Яке призначення у вікні мають смуги прокручування?
11. Яке призначення рядка стану?
12. Які стани може приймати вікно?
13. Для чого призначене контекстне меню?
14. Як виконати перетягування за допомогою миші?
15. Як увімкнути-вимкнути панель інструментів?
16. Які засоби створення папки вам відомі?
17. Як можна перейменувати папку?
18. Як перемкнути алфавіт на клавіатурі?
19. Які існують засоби створення текстового файлу?
20. Які є способи виконання дій з об'єктами?
21. Як перемістити папку на інший носій інформації?
22. Що таке копіювання об'єктів і як його виконують?
23. Яка різниця між переміщенням і копіюванням об'єктів?
24. Як відмінити будь-яку виконану дію над об'єктами?
25. Як засоби відкриття текстовий документ?
26. Що таке буфер обміну даних?
27. Які існують загальні правила для роботи з буфером обміну даних?
28. Як можна скопіювати файл за допомогою буфера обміну?
29. З яких елементів складається вікно текстового процесора (редактора)?
30. Як створити новий абзац у текстовому документі?
31. Яке призначення розмірної лінійки?
32. Як відкрити документ, що є на диску?
33. Як зберегти документ під новою назвою?
34. Що таке стиль тексту?
35. Як перевірити правопис у документі?
36. Які способи існують для створення колонок?
37. Як зробити вставку малюнка в документ?
38. Які засоби використовуються для редагування та видалення малюнка із документа?
39. Які існують способи створення маркованих та нумерованих списків?
40. Що таке автозаміна?
41. Які є способи створення таблиць?
42. Як об'єднати кілька клітинок в одну?
43. Як вирівняти дані в клітинках?

44. Як забрати окремі лінії (рамки) в таблиці?
45. Як затінити клітинки?
46. Як встановити/вилучити панель інструментів?
47. Для чого застосовується гіперпосилання?
48. Як створюється надпис в автофігурі?
49. Як можна розгрупувати об'єкти?
50. Як занести малюнок у буфер обміну даних?
51. Як вставити об'єкт у документ?
52. Поясніть призначення режиму Структура.
53. Що містить стиль?
54. Для чого використовуються зноски?
55. Як можна видалити зноску?
56. Поясніть призначення предметного покажчика.
57. Як створити предметний покажчик?
58. Як створюється зміст документа?
59. Як можна поновити зміст документа?
60. Як можна пронумерувати сторінки документа?
61. Як можна виконати пропорційне розміщення тексту на титульній сторінці?
62. Дати визначення явищу "електронна презентація", її призначення в навчанні іноземних мов.
63. Назвіть відомі вам засоби створення та демонстрації електронної презентації.
64. Як можна створити і зберегти нову презентацію?
65. Як вставити новий слайд в презентацію?
66. Які способи впровадження об'єктів в презентацію вам відомі?
67. Поясніть, які засоби можна назвати "електронні засоби навчального призначення".
68. Яка роль електронних засобів навчального призначення в навчанні та професійній діяльності вчителя?
69. Класифікація електронних засобів навчального призначення.
70. Поясніть актуальність використання засобів мережі Інтернет в роботі вчителя іноземних мов.
71. Поясніть доцільність використання засобів мережі Інтернет в навчальній діяльності студента.
72. Назвіть призначення пошукових систем.
73. Які пошукові системи Вам відомі, назвіть їх.
74. Як організувати список "Вибране"?
75. Які засоби on-line зв'язку можна використовувати для спілкування?
76. Що розуміється під поняттям "хмарні" сервіси (технології)?
77. Назвіть особливості електронного листування (прикріплення об'єктів, відправлення листа одночасно кільком адресатам, прихованим адресатам).

МОДУЛЬ 2

1. Яке програмне забезпечення можна віднести до категорії "програмне забезпечення загального призначення"?
2. Поясніть застосування програмного забезпечення загального призначення в професійній діяльності вчителя іноземних мов.
3. Які засоби верстки вам відомі? Назвіть їх.
4. Застосування засобів верстки в професійній діяльності вчителя іноземних мов.
5. Сформулюйте необхідність використання моделювання в професійній діяльності вчителя іноземних мов.
6. Які засоби моделювання найбільш популярні в діяльності філолога?
7. Для чого використовуються презентації на уроках іноземної мови?
8. Назвіть засоби створення електронних презентацій до уроку іноземної мови.
9. Назвіть елементи представлення презентації.
10. Назвіть засоби керування презентацією вчителем та учнями?
11. Як виконується форматування кольорової схеми слайду?
12. Як виконується налаштування анімації?
13. Які засоби впровадження налаштування звуку є в програмах створення електронних презентацій?
14. Дайте визначення засобу Macromedia Flash MX.
15. Опишіть інтерфейс Macromedia Flash MX.
16. Визначте типові функції Macromedia Flash MX.
17. Як виконати налаштування Macromedia Flash MX?
18. Які формати статичної графіки Вам відомі?
19. Які формати анімованої графіки і відео Вам відомі?
20. Опишіть шлях створення інтерактивних фільмів.
21. Поясніть роль комп'ютерних мереж та телекомунікацій у навчанні іноземних мов.
22. Роль глобальної мережі Інтернет в освіті.
23. Поясніть можливість використання сервісів Інтернету вчителями іноземних мов.
24. Що означає WWW?
25. Що таке протокол, IP-адреса, URL-адреса?
26. З чого складається адреса документа в мережі Internet?
27. Назвіть служби мережі Інтернет.
28. Що таке Web-вузол?
29. Що таке Web-сторінка?
30. Що називають хостингом?
31. За допомогою яких програм відбувається перегляд учителем Web-сторінок?
32. Які програми-провідники вам відомі? Назвіть та охарактеризуйте їх.
33. Як завантажити необхідну Web-сторінку?
34. Як відкрити Web-сторінку в новому вікні?
35. Що таке банер?
36. Що відбувається при натисканні на банер?
37. Як можна повернутися на Web-сторінку, яка переглядалася раніше?

38. Як можна виконати переклад Web-сторінки?
39. Засоби пошуку інформації в мережі Інтернет (пошукові системи).
40. Назвіть переваги та недоліки on-line перекладу.
41. Назвіть найбільш популярні пошукові системи.
42. Особливості пошукових систем, сформулюйте рекомендації вчителю щодо їх вибору.
43. Роль соціальних систем в освіті.
44. Назвіть "хмарні" сервіси, які Вам відомі.
45. Які "хмарні" сховища Ви використовуєте, з якою ціллю?
46. Поясніть актуальність використання сучасним вчителем іноземної мови соціальних систем.
47. Поясніть актуальність використання сучасним вчителем іноземної мови електронної пошти, Skype, чатів, форумів тощо.
48. Опишіть процедуру організації on-line конференції в системі Skype.
49. Які засоби створення навчальних Web-ресурсів вам відомі. Назвіть їх недоліки та переваги.
50. Опишіть можливості Web-2.0 технологій.
51. Опишіть процедуру створення сайту.
52. Як завантажити на сайт новину?
53. Яких умов розташування сайту слід притримуватися?
54. Як можна змінити дизайн сайту?
55. Що таке блог?
56. Для чого вчитель іноземних мов може використовувати блог?
57. Дайте визначення явищу "дистанційне навчання".
58. Які системи дистанційного навчання вам відомі? Назвіть їх.
59. Сформулюйте основні переваги та недоліки відомих вам систем дистанційного навчання.
60. Сформулюйте актуальність використання систем дистанційного навчання у процесі навчання іноземних мов.

4. Форми контролю

Оцінювання якості підготовки з циклу дисциплін "Інформаційні системи і технології" здійснюється у чотирьох аспектах: рівень володіння теоретичними знаннями, який можна виявити у процесі усного чи письмового опитування; якість практичних умінь і навичок, тобто здатність до застосування вивченого матеріалу на практиці; методична підготовка, яка визначається як система спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань і вмінь з питань планування та здійснення навчання іноземних мов, що має яскраво виражений прикладний характер використання можливостей ІТ та рівень психологічної готовності – усвідомлена потреба в освоєнні та втіленні ІТ в процес навчання іноземних мов. Критерії оцінювання навчальних досягнень майбутніх вчителів іноземних мов мають комплексний характер. До них належать:

1. *Теоретичний*: система знань ІТ, технології, методи та форми їх впровадження у професійну діяльність тощо.

2. *Практичний*: уміння виконувати пошук інформації, аналізувати та критично оцінювати знайдені джерела інформації, ЗУН оптимальних способів використання даних, інформації та ІТ для вирішення професійних завдань.
3. *Методичний*: творче використання ІТ з метою вирішення різноманітних завдань, які виникають у навчальній та професійній діяльності; розробка навчальних матеріалів; удосконалення професійних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; рефлексія формування особистої методики навчання; розвиток системи навчання, підготовки учнів до ефективного використання ІТ у навчанні іноземних мов.
4. *Психологічний*: інформатичний світогляд, удосконалення особистісних здібностей; уміння аналітично, творчо та критично мислити, розвиток здібностей до навчання; прагнення до впровадження ІТ у навчально-виховний процес, формування мотивації до використання ІТ у професійній діяльності.

Навчальні досягнення студентів було виокремлено в шість таксономічних рівнів (табл.5).

Таблиця 5

РІВНІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень студентів
I рівень початковий	Студент може: продемонструвати елементарне розуміння суті та історії розвитку ІТ, що використовуються у професійній діяльності вчителя іноземних мов та у процесі навчання у ВНЗ. Охарактеризувати основні навчальні та професійні задачі, розв'язування яких доцільно здійснювати з використанням ІТ, та відповідні вміння. У загальному вигляді вміє описати основні підходи до виконання таких завдань з використанням ІТ.
II рівень, мінімально-базовий	Студент може: відтворити основні положення ІТ, що використовуються у процесі навчання та у професійній діяльності вчителя, описати принципи та поняття, які лежать в основі конкретної ІТ, та її функціональні характеристики. Продемонструвати розуміння таких теорій та можливостей ІТ шляхом застосування відповідних знань і вмінь до розв'язування широкого кола елементарних професійних обов'язків.
III рівень, базовий	Студент може: подавати освоєні знання з ІТ у певній предметній галузі логічно й послідовно; самостійно знаходити, аналізувати та тлумачити відомості з ІТ у контексті предметної галузі. Правильно добирати та використовувати ІТ для виконання основних професійних обов'язків.

<p>IV рівень, підвищений (розширення базових компетентностей)</p>	<p>Студент може: використовувати методи критичного аналізу та розвитку теорій використання ІТ в професійній діяльності вчителя; аналізувати та розуміти результати експериментальних методів перевірки наукових теорій; критично розглядати, узагальнювати й розширювати систематизований та послідовний обсяг знань. Уміє: виконувати професійні завдання підвищеної складності з використанням ІТ, удосконалювати ІТ для розв'язування основних професійних обов'язків, зокрема бути здатним проектувати, конструювати й вносити інновації до елементів наявних ІТ.</p>
<p>V рівень, поглиблений</p>	<p>Студент може: володіти предметною галуззю ІТ на поглибленому рівні – знати новітні теорії та їх інтерпретації. Критично відслідковувати, осмислювати розвиток теорії й практики, зокрема критично оцінювати нові ідеї та доведення з різних джерел. Використовувати спеціалізовані навички та оцінювати різноманітні повідомлення для того, щоб зможти спланувати стратегію дослідження. Бути здатним виконувати інноваційні професійні завдання теоретичного й практичного характеру в навчанні іноземних мов, зокрема з моделювання, проектування, розробки, впровадження, налагодження нових ІТ та управління ними.</p>
<p>VI рівень, дослідницький</p>	<p>Студент може: демонструвати повне володіння використання ІТ в предметній галузі. Володіти новітніми методами незалежного дослідження та пояснювати його результати на просунутому рівні. Зробити оригінальний вклад в розвиток впровадження ІТ в професійну діяльність, демонструючи володіння методологією і вміння вести критичний діалог з колегами. Бути здатним виконувати інноваційні професійні завдання теоретичного й практичного характеру в навчанні іноземних мов, зокрема з моделювання, проектування, розробки, впровадження, налагодження нових ІТ та управління ними.</p>

Для визначення рівня підготовки студентів рекомендується використання засобів: тестування; розв'язування ситуаційних завдань; проведення лабораторних досліджень і трактування та оцінка їх результатів; контроль практичних навичок.

Система рейтингового контролю

У структурі кожного модуля оцінюються такі складники:

- аудиторна робота студента;
- самостійна робота студента;
- модульна контрольна робота.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в національній 4-бальній шкалі – "5", "4", "3", "2". Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування занять позначаються "0".

У кінці вивчення навчального матеріалу кожного модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в рейтинговий бал за роботу протягом семестру шляхом помноження на 10*. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити 50.

За рішенням кафедри згідно з установленими кафедрою критеріями поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) може здійснюватися за 10-бальною шкалою (від 0 до 10). У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до цілого числа. Цю оцінку викладач трансформує в рейтинговий бал за роботу протягом семестру шляхом помноження на 5**.

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Наприкінці семестру всі студенти виконують модульні контрольні роботи з усіх дисциплін. Модульні контрольні роботи оцінюються в 4-бальній системі ("5", "4", "3", "2"). Ці оцінки трансформуються в рейтинговий бал за МКР у такий спосіб:

- для дисциплін, з яких передбачено підсумковий контроль у формі заліку
 - "5" – 50 балів;
 - "4" – 40 балів;
 - "3" – 30 балів;
 - "2" – 20 балів;
 - неявка на МКР – 0 балів.

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового балу за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР. Для студентів, які виявили бажання поліпшити оцінку з модуля, по завершенню його вивчення навчальним планом передбачено термін для перескладання.

* Наприклад, протягом семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: «5», «3», «5», «4», «5», «4.» Середня арифметична оцінка становить 4,33, з округленням до десятої частки - 4,3. Отриману оцінку множимо на $10:4,3 \times 10 = 43$. Це число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру

** Наприклад, упродовж семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: «3», «5», «7», «6», «9», «8». Середня арифметична оцінка становить 6,3, з округленням до цілого числа - 6. Цю оцінку множимо на $5:6 \times 5 = 30$. Отримане число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

5. Перелік навчально-методичної літератури

Основна література

1. Практикум з дисципліни "Вступ до інформаційних технологій в навчанні іноземних мов" / Уклад. Т. І. Коваль, Л. А. Карташова, О. О. Грецька та ін. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2001. – 123 с.
2. Карташова Л. А. Практикум з дисципліни "Комп'ютерні мережі та телекомунікації". (Модуль: Керування інформацією в офісі з використанням програми MS Outlook) для студентів спеціальності "Менеджмент організацій"// за загальною редакцією Т. І. Коваль. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2006. – 100 с.
3. Карташова Л. А. Система навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін : монографія / Любов Андріївна Карташова. – Луцьк : СПД Галяк Ж. В., друкарня "Волиньполіграф"TM, 2011. – 264 с.
4. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч. – метод. посібник / Т. І. Коваль, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
5. Інформатика. Базовий курс для 10-11 класів інформаційно-технологічного профілю : підр.-посіб. / В. В. Лапінський, Л. А. Карташова, Л. В. Осипа, Т. П. Соколовська – К. : Педагогічна думка, 2009. – 260 с.
6. Теория и практика применения технических средств в обучении иностранным языкам. – К. : Вища школа, 1979. – 137 с.
7. Бичкова Н. І. Основи використання відеофонограми та фонограми для навчання іноземних мов. – К. : Віпол, 1999. – 107 с.
8. Сучасне лінгафонне обладнання фірми ASC TELECOM (AS-4M, AS-100).
9. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики : посібник для вчителів / М. І. Жалдак, В. В. Лапінський, М. І. Шут. – К. : Шкільний світ, № 3–4. – 2006. – 96 с.

Додаткова література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / /Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт., 2003. – 273 с Закон України "Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/law/07_isu.html.
2. Закон України "Про вищу освіту". [Електронний ресурс] Організація навчально-виховного процесу 1998–2009. Видавництво "Плянди" Освіта-ua. 00:23 17.02.2009 р. – Режим доступу : <http://osvita-ua.net/legislation/law/2235/?list=4> .
3. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов./Под. ред. Бурлачука Л. Ф. – К. : ПАН Лтд, 1994. – 283 с.
4. Обчислювальна техніка – інформатика – інформаційні технології. Родовід. [Електронний ресурс] За матеріалами книг Б. М. Малиновського. 13.01 26.06.2008р. – Режим доступу: http://www.icfcst.kiev.ua/Museum/Early_u.html.
5. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті (в схемах і таблицях) / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, С. В. Антощук, Т. І. Сябрук, А. Л. Кліменко / за заг. ред. В. В. Олійника. – К.: Міленіум, 2003. – 76 с.

6. Олійник В. В. Застосування комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у дистанційному навчанні: Навчально-методичний комплекс / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, С. В. Антощук, А. Л. Кліменко / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : Міленіум, 2005. – 44 с.
7. Трайнев В.А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): Учебное пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – 3-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и К°", 2007. – 280 с.
8. Хуторской А. В. Интернет в школе. Практикум по дистанционному обучению. – М. : ИОСО РАО, 2000. – 304 с.
9. Шуневич Б. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України. Навчальний посібник / Університет "Львівський Ставропігон". – Львів : Видавництво "Ставропігон", 2006. – 206 с.

Засоби навчання

1. Лінгафонні записи на магнітних носіях – Лондонський лінгафонний курс (на іспанській та англійській мові), Elementary Course of English, підручник іспанської мови (практичний курс для початківців Патрушев А.І., Подричек-Данилевская Е.І), Hard Ware.
2. Програми: операційна система Microsoft® Windows®, „English Vocabulary Home version 1.01”, „Encarta 2001”, „Английский и немецкий для детей”, „English Platinum 1, 2 parts”, „Talk to me (parle ā moi)”, „Le Grand Louvre № 1-3”, „Le Petit Prince”, „Talk to me (Курс немецкого языка)”, „Espanol de Oro (Курс іспанської мови)”, „Diccionario español” та ін.

6. Глосарій

ECTS (European Credit Transfer System) – Європейська система перезарахування кредитів;

Заліковий кредит – це одиниця виміру навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння змісту модуля програми навчальної дисципліни. Заліковий Кредит (Credit) включає усі види робіт студента, що передбачені в затвердженому індивідуальному плані: аудиторну (лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття), самостійну роботу, виконання курсових робіт, консультації.

Змістовий модуль – це система навчальних елементів, що поєднані за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Знання – результат процесу діяльності пізнання, перевірене суспільною практикою і логічно упорядковане відображення її у свідомості людини. Знання – категорія, яка відбиває зв'язок між пізнавальною й практичною діяльністю людини. Знання виявляються в системі понять, суджень, уявлень та образів, орієнтовних основ дій тощо, яка має певний обсяг і якість. Знання можливо ідентифікувати тільки за умови їх проявлення у вигляді умінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії.

Інформаційні технології – 1) розробка, проектування та виробництво комп'ютерів, периферії й елементної бази для них, мережевого обладнання,

алгоритмічного та системного програмного забезпечення; 2) застосування зазначеного в п.1) у системах різного призначення.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) - це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів);

Модуль – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу. Доцільно формувати модулі, кратні цілому кредиту або його половині. Модуль може складатися з кількох змістових модулів.

Навички – дії, що виконуються під час здійснення певної діяльності, які завдяки численним повторенням стають автоматичними і виконуються без свідомого контролю.

Навчальний елемент (дидактична одиниця) – мінімальна доза навчальної інформації, що зберігає властивості навчального об'єкта;

Навчальний об'єкт – навчальна інформація певного обсягу, що має самостійну логічну структуру та зміст і дає змогу оперувати цією інформацією у процесі мислення.

Уміння – здатність людини виконувати певні дії під час здійснення тієї чи іншої діяльності на основі відповідних знань.

ДОДАТОК Б

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

№	Термін	Значення	Англ.
1	2	3	4
1.	Інтернет	Усесвітня система об'єднаних комп'ютерних мереж, побудована на використанні протоколу IP і маршрутизації пакетів даних. Інтернет утворює глобальний інформаційний простір, служить фізичною основою для Всесвітньої павутини і систем (протоколів) передачі даних. Часто називається як Всесвітня мережа і Глобальна мережа.	Internet
2.	Всесвітня павутина	Глобальний інформаційний простір, заснований на фізичній інфраструктурі Інтернету і протоколі передачі даних HTTP. Усесвітня павутина викликала справжню революцію в інформаційних технологіях і розвиток Інтернету. Часто, кажучи про Інтернет, мають на увазі Всесвітню павутину. Для позначення вузлів Всесвітньої павутини також використовують термін "Веб-сервер" (англ. Web).	World Wide Web (WWW)
3.	Адреса в Інтернеті ²⁰	Подібно до того як будь-який телефон в телефонній мережі має свій унікальний номер, будь-який ПК, підключений до Інтернету, теж має свій унікальний номер, який називається IP-адресою. IP-адреса складається з чотирьох чисел, розділених крапками (це, звичайно, тільки для полегшення людського сприйняття – насправді це всього лише 32-бітова послідовність), наприклад: 195.34.32.11. За IP-адресою в Інтернеті можна знайти будь-який комп'ютер. Якщо комп'ютер підключений до Інтернету на постійній основі, то, швидше за все, у нього вже є і власна IP-адреса.	Internet address

²⁰Інформація із сайту <http://a-site.info/domain.php>

1	2	3	4
4.	Домен ²¹	<p>Певна зона в Інтернеті, виділена якій-небудь країні, міжнародній організації, регіону, юридичній або фізичній особі з метою забезпечення доступу до інформації в Інтернеті, яка належить власникові домена. Доменна адресація виникла в Internet для зручності користувачів: легко запам'ятати доменну адресу (наприклад, www.microsoft.com), ніж чотири числа IP-адреси. Домен може містити латинські букви, цифри і деякі інші знаки. Домени бувають 1-го, 2-го, 3-го і так далі рівнів. Всі домени унікальні, двох однакових не може бути. Домени першого рівня: наприклад, com, net, ua, ru, info, biz, de тощо. Під цими доменами існують домени другого рівня, наприклад, google.com або rambler.ru, третього рівня: banner.org.ru, soft.narod.ru, shops.com.ua, banner.kiev.ua тощо. Домени першого рівня діляться на дві групи: територіальні (ua, ru, de, us і так далі) і не територіальні (com, org, net тощо). Домени першого рівня називають ще зонами. Наприклад, всі домени будь-якого рівня в географічній зоні .UA відносяться до України. На будь-якому з доменів першого рівня кожен бажаючий може зареєструвати домен другого рівня. Багато Хостинг-провайдерів надають домен другого рівня .ua, .ru, .com, .net, .org, .ws, .info тощо безкоштовно при замовленні у них хостингу.</p>	Domain name
5.	Домен-не ім'я (ДІ)	<p>Це ім'я (адреса) Вашого сайту в мережі Інтернет – унікальне алфавітно-цифрове ім'я, що ідентифікує конкретний вузол Інтернет.</p> <p>ДІ звичайно складаються з двох і більше частин, розділених крапками. Ліва частина ДІ відповідає кінцевому вузлу мережі (ідентифікує кінцевий вузол мережі). Права частина є більш загальною (визначає країну, область, регіон тощо). Кожне ДІ відповідає одній або кільком IP-адресам, і одній IP-адресі можуть відповідати кілька ДІ.</p>	

²¹У доменному імені можна використовувати символи: 0-9, a-z і "-". Підкреслення (_) і пропуски в доменних іменах не підтримуються. Мінімальна довжина імені домена складає 2 символи, максимальна - 57 символів. Доменне ім'я не може містити дефіси і букви, якщо його довжина не перевищує 2 символів. Доменне ім'я не може починатися або закінчуватися на дефісі або містити два дефіси підряд.

1	2	3	4
6.	Електронна пошта (ЕП)	Основна особливість ЕП полягає в тому, що інформація відправляється одержувачеві не безпосередньо, а через проміжну ланку – електронну поштову скриньку, яка є місцем на сервері, де повідомлення зберігається, поки його не запитає одержувач. В більшості випадків для доступу до поштової скриньки потрібна наявність пароля. Доступ до поштового сервера може надаватися як через поштові програми (служби), так і через Веб-сервер-інтерфейс. В Україні найпопулярнішими є ukr.net, ua.fm, bigmir.net та ін., в Росії – Yandex.ru, Rin.ru, Inbox.ru, Yahoo.com, Hotmail.com та ін. У Європі, Америці та ін. регіонах використовуються два варіанти написання – "e-mail" і, рідше, "email", в кирилических текстах найчастіше також використовується "e-mail", тобто написання латиницею без транслітерації.	Electron ic mail – E-mail
7.	Веб-сторінка	Інформаційний ресурс доступний в мережі Internet, який можна переглянути у Веб-браузері. Зазвичай, ця інформація записана в форматі HTML, і може містити гіпертекст з навігаційними гіперпосиланнями на інші Веб-сторінки. Запити на отримання та передача Веб-сторінок з Веб-серверів відбувається за протоколом HTTP. Веб-сторінки можуть складатись із статичних текстових файлів, що зберігаються у файловій системі Веб-сервера (статичні Веб-сторінки), або Веб-сервер може створювати сторінки за запитом браузера (динамічні Веб-сторінки).	Web-page
8.	Веб-сайт	Сукупність Веб-сторінок, доступних у мережі Інтернет, які об'єднані як за змістом, так і навігаційно. Фізично сайт може розміщуватися як на одному, так і на кількох серверах. Сайтом також називають вузол мережі Інтернет, комп'ютер, за яким закріплена унікальна IP-адреса, і взагалі будь-який об'єкт в Інтернеті, за яким закріплена адреса, що його ідентифікує в мережі (FTP-site, WWW-site тощо). Сайт – це набір зв'язаних між собою IT-ресурсів, призначених для перегляду через комп'ютерну мережу за допомогою програм-браузерів.	Site, Web-site

1	2	3	4
9.	Контент	Українська мова не має точного аналога цьому поняттю. Частіше за все намагаються перекласти це слово як "вміст" , але це неточний переклад. Калька з англійського – "контент" – теж ясності не додає. Але є набагато точніший переклад: "сама суть". Щодо сайту, контент – це та інформація, яку Ви бажаєте донести до людини, яка переглядає сайт.	Content
10	Пошукова оптимізація сайту	Процес коректування HTML-коду, текстового наповнення (контенту), структури сайту, контроль зовнішніх чинників для відповідності вимогам алгоритму пошукових систем, з метою підняття позиції сайту в результатах пошуку. Чим вищою є позиція сайту в результатах пошуку, тим більша ймовірність, що відвідувачі перейдуть на нього з пошукових систем, оскільки користувачі зазвичай йдуть за першими посиланнями.	SEO (search engine optimization)
11	Юзабіліті	Поняття, що визначає загальну ступінь зручності предмета при використанні, найчастіше використовується для комп'ютерної техніки. Терміном юзабіліті називають концепцію розробки користувацьких інтерфейсів програмного забезпечення, орієнтовану на максимальне психологічну і зорову зручність для користувача. Тобто "usability" – "зручність і простота використання, застосування", "дружність" і навіть "люб'язність".	Usability "зручність користування"
12	HTML	Мова розмічування гіпертекстових документів, яка призначена для маркування документів, що містять текст, зображення, гіперпосилання, тощо. HTML-документи лежать в основі Веб, і відображаються із допомогою Веб-браузерів. Разом із видимою інформацією, HTML-документи містять додаткові метадані, такі як, наприклад, мова тексту, автор документа, стислий підсумок. Мова розмітки розроблялась консорціумом W3C, остання версія — 4.01, очікується, що HTML буде замінена розширюваною мовою розмітки гіпертексту (XHTML).	HyperText Markup Language

1	2	3	4
13	Баннер	<p>Графічне зображення рекламного характеру, яке розміщують для залучення потенційних клієнтів або для формування іміджу.</p> <p>На сьогодні це один із популярних форматів Інтернет-реклами – аналог рекламного модуля в пресі, але він може містити як статичні так і анімовані (рідко відео-) елементи, а також є гіперпосиланням на сайт рекламодавця або сторінку з додатковою інформацією. Останніми роками банери розробляються на основі Flash-технологій.</p> <p>На відміну від традиційних, вони використовують векторну графіку, що дозволяє робити анімаційні ефекти за невеликих розмірів банера. Крім того, Flash-баннери надають можливість використання звукових ефектів, що підвищує їх ефективність як рекламного носія.</p>	Banner
14	Сервер	<p>Апаратне забезпечення, виділене і/або спеціалізоване для виконання на ньому сервісного програмного забезпечення. Найчастіше Сервером називається комп'ютер, виділений з групи ПК (або робочих станцій) для виконання якого-небудь сервісного завдання без безпосередньої участі людини.</p> <p>Сервер і робоча станція можуть мати однакову апаратну конфігурацію, оскільки розрізняються лише за участю в своїй роботі людини за консоллю.</p>	Server
15	Провайдер (Інтернет-провайдер)	<p>Організація, що надає послуги доступу до Інтернет та інші Інтернет-послуги.</p> <p>До числа послуг, які надаються Інтернет-провайдером, можуть входити:</p> <p>доступ до Інтернет по комутованих і виділених каналах; безпроводний доступ в Інтернет; виділення дискового простору для зберігання та забезпечення роботи сайтів (хостинг); підтримка роботи поштових скриньок або віртуального поштового сервера; розміщення устаткування клієнта на майданчику провайдера (колокація); оренда виділених і віртуальних серверів; резервування даних тощо.</p>	Internet Service Provider, (ISP)

1	2	3	4
16	Акаунт	Обліковий запис, реєстраційний запис.	Account
17	Логін	Процедура аутентифікації користувача в комп'ютерній системі, як правило шляхом вказівки імені облікового запису і пароля.	login
18	Трафік	Потік (обсяг) інформації, який проходить через канал зв'язку, що доводиться на сайт (акаунт). Може бути як витікаючим так і таким, що входить.	Traffic
19	Хостинг	Послуга по наданню дискового простору для фізичного розміщення інформації на сервері, який постійно знаходиться в мережі (зазвичай Інтернет). Зазвичай під поняттям послуги хостингу розуміють як мінімум послугу розміщення файлів сайту на сервері, на якому запущене програмне забезпечення, необхідне для обробки запитів до цих файлів (Веб-сервер). Як правило, до послуги хостингу вже входить надання місця для поштової кореспонденції, баз даних, DNS, зберігання файлів тощо, а також підтримка функціонування відповідних сервісів.	Hosting
20	Хостер	Організація, що надає послуги Хостингу, синонім слова Хостинг-провайдер.	Hoster
21	Хостинг-провайдер	Організація, що професійно займається наданням послуг Хостингу. Рекомендується вибирати послуги професійних Хостерів, тобто Компаній, основною діяльністю яких є Хостинг, а не звичайних Інтернет-провайдерів, для яких Хостинг додаткова послуга до основної.	Hosting Provider
22	Веб-сервер-хостинг (віртуальний хостинг)	Розміщення веб-сайтів клієнтів на серверах Хостинг-провайдера (оренда дискового простору Провайдера для розміщення сайту) і набір послуг з підтримки апаратного і програмного забезпечення. При цьому провайдер бере на себе відповідальність за належне функціонування сервера, забезпечує своєчасне оновлення програмного забезпечення.	Virtual Hosting
23	Бази даних (БД)	Спеціальним чином організовані набори даних і програмне забезпечення, призначене для організації зберігання і доступу до даних (інформації).	DB

1	2	3	4
24	Диско-вий простір	Сумарний розмір всіх даних, що можуть зберігатися на пристрої пам'яті, зокрема – сервері провайдера, в мегабайтах (Мб). Зазвичай до нього включаються також розміри файлів журналу звернень (Log Files), поштових скриньок і баз даних.	Space disk
25	Контент	Наповнення сайту, образно і логічно пов'язане з графічними елементами і системою навігації.	Content
26	Хости	Кількість відвідувачів з унікальною IP-адресою.	Host
27	Пошукова система	Програма або сукупність програм, призначені для пошуку інформації в Інтернеті, створена для впорядкування інформації та полегшення її пошуку. Нині у світі існують більше 800 пошукових систем.	Search Engine
28	Браузер (оглядач, оглядач мережі або Веб-сервер-оглядач)	Програмне забезпечення для комп'ютера або іншого електронного пристрою, як правило, під'єданого до Інтернету. Браузер дозволяє користувачеві швидко та легко отримати доступ до Веб-сторінок та Веб-сайтів. Більшість браузерів також мають засоби перегляду вмісту FTP-серверів. Браузери постійно розвивалися з часів зародження Всесвітньої павутини, і з її розширенням ставали все більш важливою програмою типового персонального комп'ютера. Сьогодні браузер – комплексний застосунок для опрацювання та виведення різних складових Веб-сторінки, і для надання інтерфейсу між Веб-сайтом і його відвідувачем.	Browser

ВСЕСВІТНІ ПОШУКОВІ СИСТЕМИ²²

№	Назва	Короткий опис
1	2	3
	AltaVista	Пошукова система, яка охоплює весь Інтернет (у тому числі і російськомовну частину). Відрізняється великою кількістю проіндексованих документів, високою швидкістю, комплексним описом ресурсів, потужними і зручними функціями пошуку, особливо графічних зображень. Підтримується можливість складного пошуку. Має свій каталог.
	Yahoo!	Одна з найбільших у світі за розміром пошукова система. Має велику кількість різноманітних сервісів і якісний Web-каталог відсортованих за великою кількістю розділів ресурсів. Не надає можливості пошуку російськомовного тексту.
	Google	Найбільш потужна, надійна та високошвидкісна пошукова система. Забезпечує найкращі результати пошуку як англійською, так і російською/українською мовами. Використовує базу даних і алгоритми пошуку Yahoo! Має свій каталог Web. Підтримує пошук у межах вказаного web-сайту. Дає відмінні результати при пошуку ресурсів, пов'язаних з інформаційними технологіями.
	InfoSeek	Пошукова система загального призначення, проста у використанні. Є можливість пошуку адрес електронної пошти. Має каталог Web з анотацією вузлів, який формується спеціальною програмою.
	Excite	Швидкий і багатий інформацією спеціалізований пошуковий сервер з оглядами вузлів і путівниками. База оновлюється щотижня. Відрізняється якісними пошуковими функціями, забезпечує пошук за ключовими словами. Кожне посилання має короткий опис.

²²Інформація з сайту http://lucl.lucl.kiev.ua/start/poshuk_vses.html

1	2	3
	Lycos	Один з найкращих і найстаріших засобів пошуку, який дозволяє шукати не тільки текст, а й графіку та відеофрагменти. Має Ftp-сервер безоплатного та умовно безоплатного програмного забезпечення тощо.
	HotBot	Одна з найновіших пошукових систем у Web-просторі. База посилань поповнюється щотижня. Має зручний і потужний механізм пошуку. Відрізняється високою швидкістю, простотою управління, різноманітними спеціальними пошуковими функціями. Має можливість пошуку малюнків, відео, анімації та інших видів файлів. Можливий пошук за окремою фразою, пошук конкретної електронної поштової адреси; пошук кириличних сторінок.
	WebCrawler	Невелика, добре структурована, швидка пошукова система для проведення інформаційного пошуку за основними темами.
	Magellan	Демонструє значні пошукові можливості. Найкраще пристосована для пошуку інформації за тематикою загального характеру. Крім безпосереднього пошуку надаються огляди Web-сторінок, а також Ftp-архівів та груп новин. Має хорошу довідкову систему.
.	LookSmart	Нова пошукова система з великою кількістю тематичних розділів.
.	Dogpile	Потужна пошукова система з можливостями пошуку графіки, музики у форматі MP3 та ін.
.	OpenText	Повнотекстова пошукова система. Виконує пошук у Web за ключовими словами та фразами, а також розширений пошук та пошук за електронними поштовими адресами.

УКРАЇНСЬКІ ПОШУКОВІ СИСТЕМИ²³

№	Назва	Визначення
1	2	3
	Мета	Потужна повнотекстова пошукова система, має оригінальну базу даних. Підтримує розвинену мову запитів, пошук за окремими полями документів. Виконує пошук з урахуванням морфології української, російської та англійської мов. Посилання супроводжуються анотаціями. Зручний та швидкий перегляд результатів.
	<u>Uaport</u>	Портал має потужні пошукові можливості у текстах документів в мережі Інтернет, архівах української преси, українських новинах, товарах та послугах. Пошук виконується не тільки українською, а й російською, англійською, французькою та іншими мовами.
	<u>Uaportal</u>	Великий багаторівневий каталог українських ресурсів (тематична та регіональна класифікація), швидкий пошук за ключовими словами.
	<u>Ping</u>	Каталог українських ресурсів з рейтингом сайтів та пошуковою системою. Має великий арсенал даних. Дозволяє шукати за фразами. Для зручності користувачів кожне знайдене слово із запиту виділяється червоним кольором.
	<u>Брама</u>	Каталог інформаційних ресурсів і пошукова система.
	<u>Bigmir</u>	Український інформаційний портал, каталог українських сайтів, пошук, новини, спорт, суспільство, пошта, радіо. Пошук виконується через Google або через Яндекс.
	<u>Холмс</u>	Інформаційно-пошукова система та каталог.
	<u>Silver</u>	Україна в Інтернеті. Тематичний каталог ресурсів. Пошук у рубриках.
	<u>360.com.ua</u>	Глобальний мета-пошук інформації на пошукових серверах усього світу. Можливість пошуку інформації на музичних сайтах України та Росії.
	<u>UaList</u>	Пошукова система і тематичний каталог українських сайтів.

²³Інформація з сайту http://lucl.lucl.kiev.ua/start/poshuk_ukr.html

1	2	3
	<u>Sesna</u>	Пошукова система та каталог є однією з найсерйозніших розробок у сфері рубрикації української та україномовної частини Інтернету. Пошук виконується як за ключовими словами, так і за темами; в межах регіону або країни.
	<u>Ukrop</u>	Український об'єднаний портал: інформація про Україну, останні новини, практично всі ресурси українського Інтернету, пошук необхідної інформації, каталог українських ресурсів.
	<u>Старт Україна</u>	Інформаційно-розважальні та ділові ресурси. Фірми, організації, новини, оголошення, домени тощо. Пошук у каталозі.
	<u>AtlasUa</u>	Функціональний каталог українських сайтів. Має можливість пошуку товарів, послуг, новин, повнотекстових документів.
	<u>QS</u>	Каталог сайтів та пошукова система. Посилання супроводжуються анотаціями. Також є прайс-листи, оголошення, курси валют, погода тощо.
	<u>КУСТ</u>	Пошук в українських ресурсах, різноманітні сервіси, послуги, служби. Статистика сайтів та чемпіонат сайтів.

ДОДАТОК Г

НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНІ ПОШУКОВІ СИСТЕМИ

1.	Google	Найбільша пошукова система у світі. Найпотужніша, надійна та високошвидкісна пошукова система. Забезпечує гарні результати пошуку як англійською, так і російською (українською) мовами. Використовує базу даних і алгоритми пошуку Yahoo! Має свій web-каталог. Підтримує пошук у межах вказаного web-сайту. Дає відмінні результати при пошуку ресурсів, пов'язаних з інформаційними технологіями
2.	Yandex	Великий російський портал, щоденна аудиторія 4 млн. осіб. Один з найкращих, найбільш інформаційно наповнених російськомовних пошукових серверів. Здатен здійснювати пошук web-сторінок у російській частині Інтернету. Він може знайти задані слова, незалежно від форми, в якій вони вживаються в документі, а також виконувати пошук за фразами. Передбачена можливість складання запиту "природною" мовою. Можливий пошук зображень за назвою, новин та товарів. Результати пошуку містять зручну анотацію
3.	Rambler	Відвідує близько 1 млн. осіб у день. Потужний інформаційно-пошуковий портал. Має гарні можливості пошуку на серверах Росії та країн СНД. Працює досить швидко. Дозволяє виконувати пошук за комбінацією слів. Тематичні розділи, що представлені на головній сторінці, докладно висвітлюють російськомовні web-ресурси. Є спеціальні режими для пошуку новин, зображень, товарів. Результати пошуку містять назву документу, анотацію та адресу

ДОДАТОК Д

ПОПУЛЯРНІ БРАУЗЕРИ

№	Позначення	Назва	Характеристика
1.		Mozilla Firefox	Швидкий, надійний, легкий в роботі і добре захищений безкоштовний браузер
2.		Google Chrome	Безкоштовний браузер, що поєднує простоту дизайну з сучасними технологіями (розроблений пошуковою системою Google)
3.		Avant Browse	Швидкий, стабільний, дружній до користувача, універсальний Веб-сервер-браузер
4.		Maxthon	Багатофункціональний Інтернет-браузер, побудований на движку Internet Explorer
5.		Opera	Потужний безкоштовний браузер, який надає користувачеві багато функцій для навігації в мережі Інтернет
6.		Chromium	Простий, швидкий, могутній і надійний Веб-сервер-браузер для роботи в мережі Інтернет
7.		Safari	Безкоштовний Веб-сервер-браузер від компанії Apple Inc.
8.		Internet Explorer	Браузер для операційної системи Windows (постачається в складі ОС)

Навчальне видання

ГУРЖІЙ Андрій Миколайович
КАРТАШОВА Любов Андріївна
ЛАПНІСЬКИЙ Віталій Васильович

**ІТ-ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ**

Навчальний посібник

Підписано до друку 24.06.2013. Формат 60x84 1/16
Папір офс. 80 г/м2. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 13.37
Наклад 300 прим. Зам.№63